

AZ ÚT

**FOLYÓIRAT A LELKIPÁSZTORI
ÉS NEVELŐI MUNKA SZÁMÁRA**

**ALAPITOTTA:
RÁVASZ LÁSZLÓ**

**SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:
Dr. IMRE LAJOS   Dr. MAKKAI SÁNDOR
Dr. TAVASZY SÁNDOR**

X. ÉVFOLYAM

**ERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T. CLUJ-KOLOZSVÁR
1928.**

Tartalomjegyzék.

Az Ige tükrében.	Oldal
Krisztus az én pásztorom. (I. L.)	1
Isten profétája a világban. (I. L.)	39
A hivatás alapkérdései. (I. L.)	71, 99
Négy példázat a magvetésről (I. L.)	131
A Szentlélek munkája a tanítványokban	157
Ki vagyok én Isten Igéje tükrében? (I. L.)	179
A megjelen'tt titok. (I. L.)	209
Adventi üzenetek. (I. L.)	265
Élet és munka.	
Egy reformátor imádságából.	41
Imádság alázatosságért.	74
Vexilla regis	74
Az Úrvacsora	102
Adj már csendességet	134
Adventi ének.	268
Igehirdetés — Kultusz.	
Devalválódott kifejezések igehirdetésünkben. (I. L.)	4
Adalékok az új liturgia anyagához.	
I. A bűnbánati hét liturgiájához	43
II. Ima (dr. Mezey Mihály)	43
III. A bibliaolvasás istentiszteletünkben. (I.)	45
Gyülekezeti munka.	
A materializmus. (M. N. O.)	75
A szociálista munkásság evangelizálása. (Berger H.)	103, 135
A könyv (I. L.)	274
Mi nekem az egyház? (T. S.)	269
Mi vagyok én az egyháznak? (I. L.)	272
Vallásos nevelés.	
Gondolatsor a családi nevelés körül (Dr. Lévy Lajos)	224
Tudomány és Világnézet.	
A vallás, mint emberi alkotás (T. S.)	9
Az egyházi állam problémája (N. G.)	161
A hitvallás az életben és munkában (I. L.)	182
A theologiai tudomány az egyházban (T. S.)	213
Bernhard Duhm (Nagy András)	218
A duális létbölcselet és teológiája (T. S.)	277
A Szombat és Vasárnap (Boér Károly)	285
Egyházi Szemle.	
Adatok a világkeresztység helyzetéhez	18
A cionizmus (P. I. Dundore—Szabó T. A.)	111
Egyházunk problémái a tordai nagyhét tükrében (I.)	193
Nemzedékek harca egyházunkban (I. L.)	232
A jugoszláviai ref. egyházmegye új Szervezeti Szabályzata (I. L.)	299
Egyházunk megújulásának kérdése (Körkérdés és felelet)	55, 84
A két nemzedék harcához (I.)	302

Irodalom.

	Oldal
„Élő Könyvek“ Dr. Móricz Miklós: Ghandi (I. L.)	25
Anny Carmichael: Mimóza (I. L.)	26
Dr. Kecskeméthy I.: Márk evangéliuma (M. A.)	27
Váry Albert: „Keressétek először Istennek országát!“ (I. L.)	26
Ev. Missionsmagazin 71. évf. (I.)	28
Vásárhelyi J.: Egymás között (G. L.)	48
Dr. K. Fezer: Der Herr u. seine Gemeinde (My)	50
Dr. Gönczy L.: A ref. egyház kultusza (I.)	52
Vasárnapi Iskolai Tanítások (I.)	53
Die Sphere 1927. 1928. (I.)	81, 253
Hermann v. Senden: Der Heid. Katech. im Unterricht (D. Gy.)	120
Krisztus az iskolában (A dasseli konf. könyve) (H. A.)	144
A brassói ref. nagyhét emlékkönyve. (I.)	171
Ravasz László: A Tháborhegy ormán. (I.)	197
Dr. Tavasz S.: Mi a filozofia? (I.)	198
Makkai S.: Az elátkozott óriások. (Toró Gyula)	244
Beautiful upon the Mountains. (L. D.)	246
Monatsschrift f. Past. theol 1928. (I.)	248
Monatsblätter f. d. ev. Rel. Unt. 1928. (I.)	251
Reformáció. (I.)	254
Gladden W. — Kiss S.: A ker. pásztor és a dolgozó gyülekezet (G. L.)	306
Imre L.: A modern nev. rendszerek kritikája. (G. L.)	308
Glover R. H.: The Progress of World Wide Missions (I. L.)	304
„Minerva Könyvtár“ 9—11. füzetek (Kertész Márton)	309

Megbeszélések.

Értjük meg egymást (Kese A.)	312
Okt. 31. és az 5179—1928. ig. tan. körlevél (Kiss Zsigmond.)	314

Áhítat Percei.

Utmutató a Biblia napi olvasásához.	30. 91. 149. 200. 256. 316
-------------------------------------	----------------------------

Vasárnapi Iskola.

A hajnal világosságai	204
A titok	153
A szelidség	95
A vas. isk. a gyülekezetben	96
A vas. iskolák kapcsolata	205. 261
A vas. isk. továbbfolytatása	175
Az Úr hívja a gyermeket	66
Babylon Nabukodonozor idejében	154
Beszélni Isten dolgait	260
Igezi vas. iskolák	34
Játék a vas. iskolában	127
Kútak	126
Munkatársak a vas. iskolában	67
Vallástanítás és vas. iskola	35

A munka.

	36. 69. 98. 129. 156. 177. 207. 325
--	-------------------------------------

Szerkesztői és Kiadóhivatali üzenetek.

Üzenetek, nyugtázások, felhívások	78. 90. 124. 173. 327
-----------------------------------	-----------------------

AZ IGE TÜKRÉBEN.

Krisztus, az én pásztorom.

(Vezérfonal négy elmélkedéshez.)

János : 10 : 1 15.

Ebben az Igében a Krisztus pásztorságának négy jellemző vonása s egyben bizonyítéka van felsorolva. Amely mértékben azok az életemben megvalósultak és számomra valóságok lettek, oly mértékben lett Krisztus valóság az én életem számára, hogy Ő nem csak pásztor, de az én személyes életemnek és munkáimnak pásztora és gondviselője is. Vizsgáljuk meg ezt a négy tényt a saját életünk tükrében, s használjuk fel elmélkedésre és imádságunk megelevenítésére a közölt gondolatokat.

I. Krisztus az én pásztorom, mert ismer engem. Ismert öröktől fogva. Benne választott ki az Atya magának, s Benne választott ki az Ő országa munkásának. Ugy ismer engem, mint a magáét. Nemcsak névről, nem a magam gyarló imádságaiból és cselekedetéből. Egészen ismer. Ez a tény én előttem megdöbbentő és lesújtó, mert ismeri lelkem legtitkosabb rugóit, cselekedeteim indokait, azokat is, melyeket mások előtt titokban akarok tartani, de azokat is, melyek előttem is titkok. Lelkem sötét mélységei, szívem eltemetett titkai nyilván vannak előtte s ezek szerint megítél engem akkor is, ha a világ felment, vagy magasztal. Nem szedhetem rá Őt, nem mutakozhatom előtte jobbnak, mint vagyok. — De ez ismerése öröm is, mert úgy ismer, mint az Ő gyermekét, s mikor ismert, mint bűnöst és kárhozottat, nem elvetett, hanem a magáévá tett és fölemelt. Lelkem nemes szándékait, Neki tett titkos fogadásaimat látja s azokat kegyelmesen fogadja.

* Az eddigi egy, többé-kevésbé kidolgozott elmélkedés helyett ezentúl — legalább is egy ideig — megkíséreljük minden számban négy vezérfonalat adni, arra számítva, hogy ezzel segítségül legyünk olvasóinknak legalább heti egy, talán szombat esti csendes órájuk olyan megtartásában, melynek erejét és hatását növelni fogja az a gondolat, hogy az Ige ugyanazon része felé ugyanakkor másokkal együtt hajlik le. E kísérlet használhatóságára nézve szeretnénk hallani olvasóink véleményét, valamint szívesen közlünk megfelelő módszerrel készített, s kellő mértéket megütő ilyen vezérfonalakat.

Imádságra vezető gondolatok. Uram, indíts engem, hogy lelkem és életem egészen kitárhassam előtted, minden fönntartás nélkül. Hívj engem bűneim igaz bevallására. Mutasd meg ítéleted komolyságát és mértéked szigorúságát. De mutasd meg kegyelmed nagyságát is, hogy hittel ahoz fogózhassam.

II. Krisztus az én pásztorom, mert ismerem Őt. Mi az én ismeretem Krisztusról? Úgy ismerem-e, mint valakit, aki valamikor élt a földön, de cselekedetei és élete csak a mult emlékeihez tartoznak? Vagy úgy, mint akiről predikálok, beszélni hallok, de többet róla nem tudok? Ismerem a kegyelmét, mellyel magának választott s erről csodás jeleket adott nekem. Ismerem, mint Megváltómat, hitem csodálatos Fejedelmét, kinek tettei világítanak az életemben. Ismerem, mint hűséges, drága Barátomat, ki engem nem szolgájának, hanem barátjának nevezett s barátsága bizonyosságul életét adta értem. Ismerem, mint Királyomat, kinek parancsai számomra véglegesek és felebbezhetetlenek, mint Urat, kié az életem, erőim, munkáim. — Látom, mint válik számomra ismerősebbé minden napon, mikor Igéjével foglalkoztam s azt hirdetem, s egyszer szemtől szembe látom Őt, hol úgy ismerem meg, mint ahogy Ő ismer engem.

Imádságra vezető gondolatok. Uram, ki ismersz engem, engedd, hogy én is napról-napra jobban megismerjelek. Látod, milyen akadályok és bűnök vannak életemben, melyek mind eltakarnak Téged szemeim elől. Engedd, hogy a Te Igédben, melyet olvasok s akaratomban, melyet hirdetek, világosabban lássalak meg s csak Téged lássalak egyedül.

III. Krisztus az én pásztorom, mert vezet engem. A Krisztus vezetése az életemben nem képzelődés, nem fikció, hanem valóság és tény. Érezhetem gondviselését és őrizetét az életem nagy fordulataiban, hol ma is úgy jelenik meg, mint régen a betegeknek: az egyetlen, dicsőséges Orvos, a drága Vigasztaló, akihez bármikor mehetek életem kétségei között. Körülvesz és átvezet bajokon, mikből nem ismerek szabadulást. Az életem kísértéseiben bátran fordulhatok Hozzá, bár ítéletét el nem titkolja, a bűn erejét ártalmatlanná teszi számomra. Ha az Ő vezetése alá helyezem életemet és munkámat, az boldoggá és örvendezővé lesz. A félreértések, harcok, csalódások, az Ő kezében eszközzé lesznek, mert Neki nem az én munkám, nem erőm, hanem alázatos és odaadó szívem és életem kell.

Imádságra vezető gondolatok. Kérlek, Uram, tedd a Te kezéd vezetését világossá életemben, hogy

kétség nélkül láthassam kegyelmes gondviselésedet. Életem eseményeit, késztesd, hogy a Te akaratod alá helyezzem és így értsem meg, s mutasd meg kiragyogni belőlük szívem odaadásáért vívott harcod dicsőségét.

IV. Krisztus az én pásztorom, mert letette és felvette életét értettem. A Krisztus hozzám való viszonya igazi kulcsa az Ő értettem való áldozatában van. Sokszor hirdettem ezt az áldozatot, de más hirdetni azt másoknak és más meglátni, hogy ez az áldozat tény és hogy ez értettem történt. Hogy megláthassam, ahöz szerelmének olyan megértése kell, melyet csak Ő tud Szentlelkével bennem ébreszteni, s olyan megbánása bűneimnek, mely bánatnak csak a Szentlélek a forrása. De ha már megértettem, akkor is naponként újabb világosságban ragyog ki előttem szerelme, mellyel értém halt és dicsősége, mellyel, felvén újra életét, felettem uralkodik. Az élő Krisztus annyival lesz dicsőségesebb előttem; amennyire megtapasztalom halála érdemét.

Imádságra vezető gondolatok. Uram, tedd áldozatod és halálod érdemét világossá előttem, hogy keresztedre tudjam helyezni bűneimet. Cselekedd, hogy kegyelmedet ne csak hirdessem, de tapasztaljam is s életem és munkám legyen alázatos hálaadás érte. Jelentsd meg magadat nekem isteni dicsőségedben, s uralmad alá vedd be erőtelen életemet és bűnös szívemet is!

I.

IGEHIRDETÉS, KULTUSZ.

Devalválódott kifejezések igehirdetésünkben.

Az emberi nyelv változik az emberi gondolkozással. Ma nem úgy gondolkozunk, mint száz évvel ezelőtt s ezért nem is úgy beszélünk, nemcsak, mert az akkori kifejezések elavultak és elkoptak, de azért koptak és avultak el, mert a mögöttük levő jelentés is elkopott, más, jobb kifejezést nyert, vagy olyan részletszínezetet, melynek következtében az egy fogalom helyett több állott elő s ezért több kifejezésre is van szükség. Így tapasztaljuk, hogy még egy emberi élet pár évtizede alatt is új szavak keletkeznek, mások elveszítik jelentésüket, egy más jelentést kapnak, ismét mások pedig egészen elkopnak és kiesnek a használatból.

Ennek a változásnak lehet az az oka, hogy megváltozott az egész világszemlélet, melyhez az illető szó kötve volt, melynek egyik kifejezését alkotta, mert minden világnézethez, irányhoz megvannak a szavai és kifejezései, melyek annak lényegéből folynak, s ezért avval az iránnyal együtt élnek és meghalnak. Mindenki ismer speciális kifejezéseket, melyek a racionalizmust vallják szülőanyjuknak s melyek a racionalizmus bukásával ki is haltak, vagy csak kisérteni járnak vissza. Ma senki sem használja azokat a kifejezéseket, melyek a romanticizmus korában olyan kedveltek és pótolhatatlanok voltak, csak régi levelekben és prédikációkban olvassuk mosolyogva őket. Mégis igehirdetésünkben még mindig sok olyan kifejezést találunk, melyek így letűnt világnézethek nyomait viselik magukon, mert a szavak nem halnak meg olyan könnyen. Az ilyen kifejezések sokszor akkor is megmaradnak, mikor már magunk is rég szakítottunk avval a gondolkozással, mert vagy nem akarjuk elfogadni a helyébe lépett újat, vagy azok, akiknek beszélünk, még sokat megőriztek a régi világnézet nyomaiból és ismeretlenek előttük az új kifejezések.

Érdekesebb azonban még ennél is az a megfigyelés, hogy vannak olyan kifejezések, melyek évszázadok változásain és világnézetek forrongásain át megmaradnak, mert amit kifejeznek, örökre az emberiség őskincse marad. Amíg hívó

ember lesz ezen a világon, mindig használni fogják ezt a szót: hit s amíg emberi közösség lesz a szeretet kifejezése nem fog kihalni. És még számos ilyen van, melyek különösen az emberi élet nagy, örökkévaló dolgokra vonatkozó tényeinek a kifejezései. De ha ezeket megnézzük, azt látjuk, hogy bár itt maga a szó nem változik, vagy nem lényegesen változik, mégis az, hogy mit értünk alatta az idők folyamán más és más. A racionalista vallásosság hitfogalma különbözik a pietizmusétól s különbözik a mi mostani fogalmunktól, bár ugyanazt a szót használjuk, mégis egy világ különbsége választ el bennünket tőlük. Ezek közt a kifejezések között vannak szavak, melyek még hosszú ideig magukon hordják egy elmúlt kor színezetét és értelmükben bizonyos befolyásolást és színezetet nyernek, mely azután mindennapi használatukat is megnehezíti, mert értelmetlenné vagy épen félrevezetővé teszi őket. Különösen a vallásos életben és ebből kifolyólag az igehirdetésben sok olyan kifejezést találunk, melyek miatt állandó nehézségeink vannak, mert tudjuk, hogy a gyülekezet tagjainak legnagyobb része vagy egyszerűen nem is sejti, mit jelentenek, vagy pedig helytelen felfogást táplál felőlük. Próbálnánk egyszer megszavaztatni gyülekezetünk tagjait afelől, hogy mit értenek hit alatt, meglátnánk, milyen változatossága a pozitív és negatív feleleteknek ejtene bennünket csodálkozásba.

Sőt ebben a nehézséget még fokozza az, hogy e kifejezések idők folyamán, — épen a régiebb, felületesebb használatból kifolyólag — veszítenek is jelentésükből, devalválódnak s sokszor magunk sem vesszük észre, hogy a kifejezések használatakor öntudatlanul is kevesebbet mondunk, mint akartunk. Egy pár példával világítsuk meg ezt, kiválasztva azokat, melyeknek ez a szerepe veszedelmesen félrevezető.

Itt van egy ilyen kifejezés, melyet gyakran használunk az igehirdetésben: példa. Adjunk példát egymásnak, kövessük a jó példát, s különösen így: Krisztus, a mi példányképünk, a példa, akit követni kell. Nincs rá módunk, hogy mi gának a szónak etimológiájával fogalkozzunk. A vallásos élet nyelvében már a pietizmus használta, de a racionalizmus volt az, mely egész nevelését erre a gondatra építette fel. Sok keresztyén van, aki Krisztust csak példának nézi, valakinek, aki utat mutatott s nekünk követnünk kell. Az újszövetségben két hely van, ahol Krisztusra, mint példára történik hivatkozás, az egyik Ján. 13:15, a lábmosás jelene, ahol az Úr azt mondja: példát adtam nektek, miképen cselekedjétek egymással, a másik I. Pét. 2:21, hol arról van szó,

hogy jót cselekedve türni kedves dolog az Isten előtt, mert Krisztus is szenvedett értünk, példát hagyván nekünk, hogy az Ő nyomdokait kövessük. Szó van azonban sokszor arról, hogy nekünk egymás számára kell példát nyújtani s hogy a bűn büntetése példa gyanánt szolgálhat Isten haragjának megismerésére. Már ebből is látható, hogy a keresztyén nevelésben és igehirdetésben a példa gondolatának egészen speciális jelentése van. Amit például állítunk, azt azonnal a magunk színvonalára is vonjuk le és például olyan szolgálhat, aminek a követése könnyű, magától értetődő. Ha tehát mi beszélünk a Krisztusról, mint példányképről, ez mindig azt hozza magával, hogy az Ő emberi vonásait emeljük ki. Krisztus nekünk tényleg példa az egyik oldalon, de másrészt sokkal több, mint példa, mert míg a példának csak vonzó ereje van, addig a Krisztus személyisége erőt is tud adni és fensége magával ragad, Szentlelke ténylegesen segít. A Krisztus példájára való gyakori hivatkozás s Krisztusnak példaképpen való odaállítása a szemünk előtt eltéríti azt a másik gondolatot, hogy Ő erő, aki a mi, példája után való botorkálásunkat Szentlelke ereje által vezeti, kezében tartja és biztosítja.

Még feltűnőbb ilyen kifejezés, a kereszt, melynek a szenvedés helyett való használata már szinte teljesen általánossá lett. Pedig, ha a Biblia bizonyágát megnézzük, itt is visszaélést látunk fennforogni. A Krisztus keresztje a Krisztus érettünk hordozott szenvedésének jelképe és helye. Mikor a Biblia a kereszt prédikálásáról beszél (I. Kor. 1:18.) vagy a keresztért való szenvedésről (Gal. 6:12.), vagy a kereszt által szerzett békességről (Kol. 1:20.), vagy arról, hogy lehet dicsekedni a Krisztus keresztjében (Gal. 6:14.) akkor erre az érettünk felvett és halálig szenvedett keresztre utal s nem Jézusnak életében hordozott más fájdalmaira, noha azok is érettünk voltak. De beszél a Biblia arról, hogy nekünk is fel kell venni a mi keresztünket, hogy aki ezt nem teszi, nem lehet az Ő tanítványa. E kereszt alatt pedig nem az élet szenvedéseit érti a Biblia, épen azért, mert e helyeken kívül alig alkalmazza még emberekre a keresztthordozás gondolatát (v. o. Zsid. 12:2, akik az öröm helyett a keresztet vállalták). A szenvedések és fájdalmak tekintetében különbséget kell tennünk a Krisztus szenvedései és a mi szenvedéseink között. Ez a különbség a keresztén függő gonosztevő szavaiból tűnik ki világosan, aki a Krisztust szidalmazó társát dorgálván azt mondja, hogy mi Krisztussal ugyanazon ítélet alatt vagyunk (hiszen ez a váltságfalál és érettünk való szenvedés titka, hogy az ítélet ugyanaz), és

most tesz egy megkülönböztetést: mi ugyan méltán, mert cselekedetünknek méltó büntetését vesszük, ez pedig, mivel semmi méltatlan dolgot nem cselekedett, ártatlanul. A titok, hogy érettünk történt, még nem volt világos előtte, de mi már tudjuk. Ebből most már világos, hogy szenvedés és kereszt között különbség van és soha sem szabad könnyelműen ezt a kifejezést alkalmazni olyankor, mikor nem a Krisztusért való szenvedésről van szó. A szenvedés a mi bűneink igazságos büntetése, Isten sújtoló karja és egyúttal nevelő eszköze, de nem kereszt. Kereszt csak egy, ha mi a Krisztus ügyéért szenvedünk, üldöztetést, gúnyt, megvetetést, akkor vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt dicsőüljünk meg (Róm. 8:17), mely érette való szenvedés kegyelem (Fil. 1:27), s így részesülhetünk az Ő szenvedéseiben (Fil. 3:10). De elkövetett bűnökért, kicsapongó életémért, vagy épen gonoszságom méltó következményeiért hordozott szenvedésemet nem nézhetem keresztnek és nem áltathatom magam azzal, hogy érette szenvedtem ezeket. Ez tehát arra hívja fel a figyelmünket, hogy a „kereszt“ szó használatával óvatosak legyünk, ha nem akarjuk, hogy tovább is megmaradjon ez a veszedelmes relativizálás, mely lényegében a Krisztus áldozatának jelentőségét vonja le.

Ugyanilyen óvatosságra int bennünket a s z e n t szó használata, mely szintén egyike azon kifejezéseknek, melyek már az újságírás nyelvég hatoltak. A „szent lelkesedés“ nélkül már nincs is írásmű, dalárdák és sportegyesületek „felszentelik“ a zászlóikat, a háborúban „szent tűzzel“ harcolnak a katonák, s ugyancsak a háború kitermelte az egyik legszégyenletesebb jelszót, mely olasz földön és olasz lelkekben fogamzott meg, a „szent önzés“, a „sacro egoismo“ jelszavát, nem véve észre, hogy evvel a szavakkal való játék legszomorúbb iskolapéldáját teremtette meg. Anélkül, hogy etimologiai vagy szövegkritikai fejtegetésekbe akarnánk bocsátkozni, megállapíthatjuk, hogy a Biblia a s z e n t kifejezést, mint jelszót arra alkalmazza, ami Istennek van áldozva, az Ő tulajdona, s ezért ember számára tilos, megközelíthetetlen és tulajdonba-vehetetlen. Az Istennek szentelt dolgot el kell égetni és pusztítani, hogy emberé soha ne lehessen, mely által megszűnne szent lenni és rettentő büntetéssel sújtja Isten, aki azt magának elveszi (Józs. 7:11—12). S z e n t maga az Úr, az örökkévaló Isten (Ézs. 6:3), S z e n t az Úr Jézus Krisztus (Gal. 3:14 stb.) teremtett lények csak annyiban, amennyiben az Ő szolgálataira vannak elválasztva, s neki állanak rendelkezésére. Ezért szentek a hívők, a választottak, mert szentségük forrása nem önmagukban van, ha-

nem Abban, akinek szolgálnak és engedelmeskednek. Ezt a kifejezést tehát csak arra használhatjuk, ami határozottan Isten céljaira szolgál s az Ő rendelkezésére van szánva, s óvakodnunk kell világi dolgokra vagy épen az emberi élet közönséges kérdéseire alkalmazni.

Végül még egy példát, a legismertebb, igehirdetésben és közbeszédben leghasználatosabb kifejezést, melyet mindenki mindig használ s ami manapság a közhiedelem szerint a valóság egyedüli mindenütt használható kifejezése gyanánt van elkönyvelve s ez a szó: szeretet. Mi szeretetnek nevezünk mindent s társadalmi akcióktól kezdve, melyek a szeretet nevében folynak, de a hiúság, tetszeni vágyás és önzés ezer változatait mutatják egészen a legmagasabb szeretetig, ezen a néven nevezünk. A keresztyén szóhasználatban s a Biblia szerint szeretet az, mellyel Isten viseltetik a világ és az ember iránt, szeretet az alapja a váltságnak s a Krisztus szeretete az, mely a bűnöshöz lehajolt. Az az igazi szeretet, mely életét adja barátaiért (Ján. 15:13), s az igazi szeretetnek egy mértéke van: úgy szeressétek egymást, mint Krisztus szerette az Anyaszentegyházat (Ef. 5:25), stb. Tehát keresztyén szempontból egyetlen értelemben lehet szeretetről beszélni: ha az a Krisztus áldozatának alapján abban leli a magyarázatát, hogy a két félt a minket szerető és érettünk magát áldozó Krisztus köti össze. Legyen az ezenkívüli szeretet bármely magasztos és mutasson fel bármilyen nagy-szerű eredményeket bármely tekintetben, ez lehet ragaszkodás, lehet áldozat, de szeretetnek nem nevezhető.

Ezekből és még sok fel nem sorolt példából lehet látni, hogy ez a veszedelem fennáll és naponta fenyeget bennünket és pedig különösen avval a veszedelemmel, hogy az igehirdetésünket eláltalánosítja, megerőtleníti és a lelkeket félrevezeti épen a legnagyobb és leglényegesebb igazságok felőli ismereteikben. Védekeznünk kell tehát ellenük, a fogalmak határozott tisztázásával és minden alkalom felhasználásával arra, hogy a Biblia tanulmányozása útján magunk is tisztábbá jöjjünk ezek jelentésével.

I. L.

TUDOMÁNY ÉS VILÁGNÉZET

A vallás mint emberi alkotás.

1. Ez a kifejezés „vallás“, valamint az ennek megfelelő fogalom a Szentírásban nem fordul elő. Ez a kifejezés, valamint az ennek alapul szolgáló jelentés annyira általános, hogy a mindig személyes megszólítást tartalmazó igének nincs mit kezdenie ezzel. Nem áll módunkban megállapítani a szónak az eredetét és a használatának a kezdetét, az azonban biztos, hogy a „vallás“ szó által hordozott mai általános jelentés a humanizmus korában kezd kialakulni s a felvilágosodás korában lép teljesen előtérbe. A humanizmus ennek beteljesedése: a felvilágosodás s ez utóbbinak kivirágzása: az ideálistizmus azok az egymással szorosan összefüggő irányzatok, amelyek folyton fokozódó elvonó-képességgel általánosítanak el minden valóságot, úgy, hogy minden valóság értelmi schémává, racionális képpé válik s a figyelem, az érdeklődés, a vizsgálódás és a keresés tárgyát többé nem a személyes hatású valóság, hanem az ebből elvont gondolati kép képezi. Amikor a Szentírás „szövetség“-ről, „Istennel való járás“-ról, „az Úr útja“-ról, „az Úr igazsága“-ról, „az Úr törvényé“-ről, „az evangélium“-ról beszél, az eláltalánosított és elvonttá tett „vallás“-t fejezi ki, mint élő valóságot, de viszont az Isten akarata alatt folytatott élet valóságát sohasem általánosítja el „vallássá.“

Ma azonban már értelmetlen dolog volna s egyenesen lehetetlen is a „vallás“ kifejezést kitörölni terminológiánkból. Maga a kifejezés ma már annyira meggyökeresedett és általánosan használttá vált, hogy egyenesen nélkülözhetetlen számunkra. Ha azonban a kifejezés, a technikus terminus legyőzhetetlen is, annak a lehetősége mégis fennáll, hogy az annak alapul szolgáló jelentés valóságáról letisztítsunk minden ismeretelméleti képzetet. Ennek a célnak az elérésére vezet annak öntudatosítása, hogy az eláltalánosított és elvonttá tett „vallás“ tulajdonképpen nem egyéb, mint szellem történeti úton létrejött emberi alkotás. A vallás eláltalánosításával és elvonásával ugyanis az történt, hogy a ki-

zárólagos isteni prius helyébe az emberi alkotó képesség lépett s egyenesen attól tétetett függővé az az egyedüli valóság, amelyet a „vallás“ elveszített.

Ezeknek alapján tehát szembe állítjuk egymással a vallást, mint emberi alkotást, a vallással, mint az Isten ígében adott kijelentés élő hatásának önmagán nyugvó valóságával. A vallás, mint emberi alkotás pszichológiai, történelmi és axiológiai természetű, ezeken a funkciókon nyugszik s ezek útján nyeri magyarázatát. A vallás, mint Isten ígéje élő hatásának kifejezése nem pszichológiai, mert független minden élménytől, nem történelmi természetű, mert független minden történelmi adottságtól és nem axiológiai természetű, mert nem döntő reá nézve semmiféle, az emberi szellem által alkotott értékeszme.

A vallás, mint emberi alkotás nem több és nem kevesebb, mint az erkölcs, a tudomány és a művészet s a morális jószág, a racionális igazság és az esztetikai szépség értékeszmei sorába méltán oda tartozik a vallási szentség, mint ugyanazon emberi alkotó szellem egyik értékeszmeje. Azonban a vallási szentség, mint emberi alkotás csak úgy emberi koncepció, mint a többiek s csak ugyanazon nemes emberi szellem kivirágzását kell abban látnunk, mint a többiekben. Ennek a teljesen emberi és emberiesített vallásnak egy teljesen immánens emberi vallásosság felel meg. Ebben a vallásosságban az ember csak a saját ideológiájában, a saját racionális eredetű és csak belátásra vivő morális képzeteiben él, amelyet igen gyakran az esztetikai értékeszme sajátosan átsugároz és színezt, vagy pedig szubjektív érzelmi reflexeiben és misztikus élményeiben éli ki magát. Ennek megfelelően a vallás, mint emberi alkotás vagy racionális világnézet, amelyet esztetikai és misztikus szemléletek hatnak át, vagy pedig szubjektív érzelmi megtelejesedés, amelybe az Én-imádat misztikája belejátszik.

2. A vallásnak, mint emberi alkotásnak ez a két típusa egyfelől a liberális kersztyénségben, másfelől pedig a közös ségi mozgalmak élmény-keresztyénségében nyilvánul meg. Ez a két irányzat egymással szakadatlan ellenmondásban él, pedig ugyanazon síkra esnek mind a ketten és semmiféle kválitativ különbség nincs a kettő között, ellenben egyetlen abban, hogy nem-tudatosan abból az előfeltételből indulnak ki, hogy a keresztyén élet súlypontja az ember oldalára

és is az embernek hatalmában áll hitét a saját emberi belátása vagy pedig a saját egyéni üdvösségi igényei szerint építeni ki.

A liberális keresztyénség sem jelentésében, sem történetében nem egységes fogalom. Ez alá a fogalom alá sokféle árnyalatú mellékajlás tartozik, ami egészen természetesen következik a liberálizmus lényegéből. A liberálizmusnak ugyanis és pedig semmiféle liberálizmusnak, nincs módjában gátakat emelni az ellen, hogy az egyéni önkény szabadon ne érvényesítse legegényibb igényeit és sajátosságait. Nem teheti pedig ezt a liberálizmus annál az egyszerű oknál fogva, mert nincs kritérium, amely a liberálizmus tágkeblű szellemével szemben az uralkodó vonásokat megállapíthatná, de nem teheti különösképen azért, mert mihelyt mértéket vesz a kezében, abban a pillanatban saját létét veszélyezteti.

A liberális keresztyénség, vagy, ha úgy tetszik a vallásos liberálizmus nem a keresztyénség érdekét védi első sorban, hanem a liberálizmus érdekét. Indoka nem a Krisztusban való életközösség és váltság féltő szerelme, hanem az egészen egyéni gondolatok vallásos világnézetévé való kiépitése. Ebből a célból különösképpen három ideális tényre: az emberi szellem, a szabadság, és a fejlődés tényeire van tekintettel.

a) Az „International Congress of Free Christians and other Religious Liberals“. (A szabad keresztyének és a vallásos liberálisok internacionális kongresszusa) idei prágai világkonferenciáján határozottan jutott kifejezésre az a gondolat, hogy a keresztyén élet és annak minden nyilvánulása az emberi szellemen és annak teljesítő képességén nyugszik. Egyik magyar nyelvű beszámoló¹ egyik itt tartott előadás ismertetése nyomán a következő megállapítást teszi: „A szellemi élet haladásában mindenütt vannak visszaesések, ezek azonban csak arra szolgálnak, hogy még nagyobb lendülettel haladjon előre a vallásos felvilágosodás, a lélek bensőségére támaszkodó, megtisztult evangéliumi vallásosság.“ Ebben a megállapításban tehát két dolog foglaltatik: Az egyik az, hogy a vallásos felvilágosodás a szellemi élet haladásán nyugszik. A másik pedig az, hogy a vallásos felvilágosodás pedig azonos a lélek bensőségére támaszkodó evangéliumi vallásossággal. Vagy, ha még tovább rendezzük ezeket a gondolatokat, akkor azt mondhatjuk, hogy az evangéliumi vallás-

¹ „Keresztyén Magvető“ Az Unitárius Irodalmi Társaság folyóirata. 1927. 4. füzet 235. l.

sosság alapja a lélek bensőségességében található fel s azonos az emberi szellemi életen belül virágzó vallásos felvilágosodással. Ebben a felvételben határozottan és világosan nyerve kifejezést a liberális keresztyén gondolkozás, mert nyilvánvalóan jut kifejezésre az a tanítás, hogy a vallás csak egy i k nyilatkozata az egyetemés nagy emberi felvilágosodásnak, tehát a vallás a felvilágosodás racionális tartalmából juttat érvényre valami egészen sajátost. Ugyanez alá a kategória alá esik, mint ennek leghívebb kifejezése az evangéliumi vallásosság, amely azonos a vallásos felvilágosodással, bár itt a megállapítás szükségét érezte annak, hogy a racionális karakterű felvilágosodást közelebbről determinálja az evangéliumi vallásossággal szemben, s ezért ez utóbbit a lélek bensőségére alapítja.

A vallás tehát nem az egyedül illetékes Isten önmagával közösséget teremtő akaratán nyugszik, hanem az emberi szellem, mint bensőségen és mint felvilágosodáson. Ez a gondolkozás azt jelenti, hogy Isten nem olyan nagy, hogy az embernek lenne hatalma az Istenen s az ember nem olyan kicsiny, nem olyan halandó és esendő, hogy kiszolgáltathatná magát Istennek. Ha az Istennel való atyai életközösség megteremtése az emberen fordul meg, mert az ember bensőségességén és felvilágosodásán nyugszik, akkor Isten többé nem Isten és az ember nem ember, már pedig az evangéliumi keresztyénség legvégső tartalma ez: Isten Isten és az ember ember s Isten a saját jótetséséből, tehát kegyelméből aláhajol és atyai közösséget teremt az emberrel, mint az Ő gyermekével. Ime! az evangéliumi keresztyénség tehát azt vallja és tanítja, hogy a vallás, mint ennek a közösségnek a kifejezése. Istennek az Ő igéjében adott kijelentett akaratán nyugszik.

b) A második ideális tény, amelyen a liberális keresztyénség világnézete nyugszik: a s z a b a d s á g. Ide vonatkozó igazságát ez az irányzat így fejezi ki: A keresztyénség felfogásának és gyakorlásának szabadnak kell lennie minden dogmatizmustól és minden dogmától. Csodálatos dolog, hogy a liberális keresztyénség, amely a történelmi kutatásban akkora eredményeket ért el, mennyire nélkülözi a kellő történelmi érzéket s még mindig vulgáris előítéllettel néz a dogmára és a dogmatizmusra. *Pedig a dogma a legalázatosabb kísérlet volt mindig s az ma is arra, hogy a kijelentés felettünk álló és felettünk uralkodó igazságát, ha paradox módon, ha töredékesen is, valamiképpen kife-*

vezésre juttassa. Vajjon a liberális keresztyénség, amikor a prágai konferencián azt sürgette, hogy határozott tartalomtól folyó határozott köteleességeket állapítson meg, nem esett-e, vagy nem fog-e beleesni ugyanabba a dogmatizmusba, amelyik ellen való harcában látja és keresi saját létét? Sőt! úgy látszik, hogy a prágai konferencia tagjai előtt nem maradt titokban az a törekvés, hogy a liberális keresztyénséget egy egyházi formában élő felekezetiiség determinációja alá akarták és akarják vonni egyes angol és amerikai irányzatok.¹ Itt is nyilvánvalóvá vált az a hatalmas igazság, hogy a szabadság nem valami meghatározottságtól való menekülésben és az egyéni önkény szubjektív nyilvánulásában, hanem valamely hatalmasabb valóság által való meghatározottságban áll.

c) A harmadik ideális tény, amelyen a liberális keresztyénség nyugszik: a fejlődés gondolata. Itt az a hamis illúzió s az ezen alapuló tévedés érvényesül, hogy a keresztyén élet bizonyos emberileg adott sajátos szellemiség immánens fejlődésében áll. Adva van egy isteni eszme, amely fejlődésben van, amely fejlődés folytonos és soha meg nem szűnő. A vallás, mint emberi alkotás meg nem szűnik folytonosan azzal appellálni az emberi elfogultságra, hogy elhiteti, hogy az Ittennel való élet olyan módon nő és gazdagodik, mint a természeti élet csirái és magvai, mintha csak bizonyos immánens belső feszítő erők és tendenciák hajtánák előre. Így játszik bele a fejlődés gondolata a vallásba s valljuk meg, hogy a valláshoz, mint emberi alkotások ideológiájához, nagyszerű alkotórészül szolgál.

Ime! ki van itt küszöbölve minden tránscendens valóság, nincs itt semmi örök titok, mert a magába feltétlenül bizó emberi értelem előbb-utóbb minden titkot megold. Istennel és az ő akaratának valóságával itt úgy áll szemben az ember, mint adottsággal, mint tárgyi valósággal s abban a balhiedelemben él, hogy ez az adottság, ez a tárgyi valóság úgy fixirozható, mint bármely más adott

¹ A konferencia egyik ülést-vezető elnöke, a konferenciáról beszélni, így ír: „Genug, die Unitarier unternahmen einen Eroberungszug in die Kirchen Europas und in die Religionen Asiens hinein für ihre Ideen von Menschenliebe, Freiheit und Toleranz.“ Martin Rade „Rückblick auf Prag“ („Die Christliche Welt“ 1927. Nummer 21. 1009. lap).

ság és mint bármely más tárgyi valóság, tehát megismerő elsajátítása is ugyanazon a módon történik, vagyis bizonyos az ember részéről kiinduló elhatározott, akaratnyilvánítás, vagy valamely értelmi megragadás által.

A liberális keresztyénség a titánizmus iskola-példája, mert szerinte az ember szabadsága egészen Istenig terjed. Egészen természetes, hogy ezzel a szabadság fogalommal teljesen oda lesz Isten feltétlen, szuverén Úr-volta s a feltétlenség és a szuverénítás isteni prédikátuma inkább az embert illeti meg, mint Istent.

Egészen magátólértetődő, hogy ennek az emberi titánizmusnak az álláspontján a fejlődés által az ember hatalmába kerül minden elkövetkehető lehetősége és csodája az Istenben való életnek. A keresztyén eschatologia, amely az evangéliumi keresztyénségnek mindenha integráns alkotórészét képezte és fogja képezni, egyenes tiltakozás az ellen a hamis illúzió ellen, hogy Isten és az Ő akaratának teljessége: az Ő országa kész adottság lenne s legfeljebb csak emberi erőfeszítések fejlődésétől függene, egyenes tiltakozás az ellen, hogy az ember a saját akarata folytonos megerősödése és elméjének folytonos megvilágosodása következtében juthatna Istennel a közvetlenség viszonyába, egyenes tiltakozás az ellen, hogy Istennek a Krisztusban megjelent kegyelme, ígérete és szeretete csak akkora lenne, amekkorának mi egy bizonyos időben látjuk, vagy csak akkora lenne, mint minden mi látásaink, tapasztalataink és igazságaink összege.

Igy emberiesítette a liberális keresztyénség Istent, az Ő váltság-akaratát, kegyelmét s így vonta be mindazt s tette az emberi szellem mozzanataivá s így váltotta át az egész keresztyén életet a feltétlenül uralkodó Isten oldaláról az emberi szellem alkotó tevékenységeinek az oldalára.

3. Ugyanez történt a keresztyénséggel a közösségi mozgalmak élmény-keresztyénségében. Azzal a különbséggel, hogy itt nem a ráció világnézet-alkotó képessége játsza a főszerepet, hanem a szubjektív érzelemnek az embert önmagába sűppesztő lelkesedése és dagálya. Ebben a típusban is az ember és az ő szubjektív érdeke áll az előtérbe. Az ember a saját üdvösségét kívánván munkálni, keresi az Istennel való életközösség lehetőségét. Ebből a célból gazdagon tagolt módszereket alkot, amelyeket kínos pontossággal alkalmaz saját életében. Saját receptjei vannak az igazi keresztyénség való és hibátlan megállapítására s ahol nem az ő előírásainak megfelelően ment végbe a megtérés, vagy nem aszerint gyakorol-

ítatik az imádság, vagy az igehirdetés, ahol hiányzik az áthagyományozott és tradicionálisan elsajátított terminológia s általában a külső modor, ott minden kétséget kizáró határozottsággal mondják ki az ítéletet és a kárhoztatást. Így alkotnak maguknak egy egészen külön és önálló világot, külön saját törvényekkel, sajátos szellemmel. Egy külön világot, amelyben minden az emberre, az ő sajátos vallásos érdekeire, saját különbb voltának öntudatából táplálkozó hiúságra néz. Ennek a közösségnek a tagjai saját meglátásaikat, tapasztalataikat és élményeiket azonosítják a Szentlélek megvilágosító, igazságravezérlő és elmélyítő munkájával s annak cégere alatt árulgatják foszfóreszkáló, dagályos tudományukat. Epen így az Isten igéjének minden psychosistól és történetiségtől független igazságát azonosítják kegyes kedélyállapotukkal és momentán felmerült szubjektív érzéseikkel. Nincs itt még a sejtelve sem annak, hogy Istennek az Ő igéjében adott szavával az ember csak, mint magáról lemondott, magát megalázótt, dadogó gyermek állhat szembe. Anynyi gögös, magával eltelt, fennhéjázó lelket, amennyit a közösségi mozgalmak élmény-keresztyénsége felmutat, alig találhatni más irányzatok hívei és tagjai között. Bizonyos jele ez is annak, hogy a keresztyénségnek ez a típusa merőben egy önmagaalkotta szférában él, amely jelleménél fogva önmaga nyújt híveinek felhatalmazást az egyéni elbizakodottságra. Ez a kegyes gög semmivel sem különbb, mint az az értelmi gög, amely a liberális keresztyénség irányában feltalálható. Emberi itt minden s emberi alkotás ebben a keresztyénségben minden, evangéliumi firnájsszal bevonva. A keresztyénségnek ez a formája Isten igéjének, a Krisztus váltáságművének s a váltáság minden részének hitelreméltóságát a szubjektív élményektől és tapasztalatoktól teszi függővé. Isten igéje tehát nem önmagán, nem önmaga minden élményt megelőző igazságn nyugszik, hanem emberi élményekről alkotott vélekedéseken és reflexiókon.

Az élmény-keresztyénségnek ez az általános jellemzése már mutatja, hogy itt valóban az emberi szellemnek emberi igények szerint és emberi mértékek alatt való alkotó munkájáról van szó.

4. Végül felvethetjük azt a kérdést, hogyan jutnak a liberális keresztyénség és az élmény-keresztyénség egy vonalba, hogyan válnak ugyanazon kválitásuakká?

A liberális keresztyénség közvetlen őse a racionalizmus és az élmény-keresztyénség közvetlen őse a pie-

tizmus ugyanazon anyaméhből, a felvilágosodás korszelleméből születtek s ennél fogva magukon viselik ugyanazokat a jegyeket. Mind a kettő reakció az egyházi tekintéllyel szemben, ennél fogva mind a kettő merőben individuálisztikus. Mind a kettő tele van rendkívüli önbizalommal és a saját teljesítőképeségébe vetett hittel, ennél fogva míg a jelen megítélésében mind a kettő pesszimiztikus, addig a saját alkotásukon épülő jövővel szemben mind a kettő csupa optimizmus. Mind a kettő magán viseli a felvilágosodás kritikai szellemét, de nem saját magukkal szemben, hanem azzal az egyházi tekintéllyel szemben, amelynek reakciójaképpen megjelentek. Mind a kettő nagy fölénnyel áll szemben minden intézményes formával. S végül — közös anyjuk szellemének megfelelően — mind a kettő magában rejtja a szubjektív önkényre való hajlamot, ami az előbbinél a létrehozott sokféle világnézeti irányban, az utóbbinál pedig a szövetségekben és szektákban való rendkívül nagy szétszóródottságban mutatkozik meg.

Ez a kritika természetesen nem egyeseknek, hanem az általuk képviselt, vagy hordozott rendszereknek és irányoknak szól. Ezt a kritikát tehát nem lehet egyesekre való hivatkozással cáfolni, mert egyesek túlnőhetnek, vagy kinőhetnek adott rendszerük szövevényeiből.

5. És végül kérdezzük, hol kell keresnünk az eláltalánosított, „vallássá” és „vallásossággá” tett keresztyén élet igazi és való formáját? Ezt csak ott kereshetjük és ott találhatjuk meg, ahol az emberi kezdeményezések és az „elvek” és „ideák” még nem előzték meg az Isten ígéje által hordozott kijelentés élő és aktív erejét. Keresztyén élet csak ott van, ahol nincsenek emberi kezdeményezések, mert Isten csak ott hat, ahol nem állják útját emberi tervek, gondolatok és ideák. Isten csak úgy hat ki az emberi életre, ha önmaga alkot magának megfelelő hordozót az emberben. Csak az az ember keresi az ő Istenét, akit már megelőzőleg megtalált az Ő Istene. Csak akkor hisz az ember, ha Isten érette való elhatározó akarata már végbement, mert a hit sem ez, sem amaz, hanem Isten akaratának visszhangja, áldott következménye. A hit nem valami üres emberi korsó, amelyet Isten elé visznek, hogy megtöltsön, vagy legalább is csak azokra nézve az, akik már nyertek, vettek s akik számára Isten maga ajándékozott egy ilyen drága edényt, hogy abba átömöljék hozzájuk való kegyelmének kicsorduló áldott bora. Imádkozni nem azok tudnak, akik elhatározzák magukat erre, imádkozni csak azok tudnak, akik megismerték Isten akaratának igazságra vezérlő hatalmát s akik Isten akaratának közös-

ségében valóban szabadokká lettek. Amiképpen a hit nem valami érdemszerző alkalom, épen úgy az imádság sem valami mágikus eszköz Isten akaratának az emberi akaráthoz való hajtására, nem is valami szuggesztív eszköz az önerő felfokozására.

Igy változik meg az isteni kijelentés elsőbbsége előtt való engedelmes akarat számára a „vallás“ s veszíti el humanisztikus karakterét s lesz egész tartalmában „ajándék“, „bűnbocsánat“, „újjászületés“, „megigazítás“ és „megszentelés“. Tehát, míg a vallásban, mint emberi alkotásban az egész „vallásos élet“ alanya — egész természetszerűleg — az ember, Isten pedig pusztá tárgy, addig az Isten ajándékeképpen nyert vallásban a keresztyén élet alanya, ura, vezére és királya egyedül Isten, aki megjelent és testet öltött az Ó Fiában a Jézus Krisztusban s aki szakadatlanul, újból és újból helyreállítja a mi nem „folytonos fejlődésben levő“ életközösségünket a Szentlélek által.

Dr. Tavaszu Sándor.

EGYHÁZI SZEMLE.

Adatok a világkeresztyénség helyzetéhez.

A kínai helyzetről a következő képet rajzolja Mott János, akinek megfigyelése, mint a kínai kérdés egyik legjobb és legközvetlenebb ismerőjének, ki e mellett a kérdéseket határozott keresztyén szempontból ismeri, irányadó:

„Az eddigi forradalmak egyes rétegek mozgalmi voltak, mint a hullámok a tenger vizein. A mostani népfordalom, az előbbiekkal szemben olyan, mint egy vihar, céljai: népszabadság, önkormányzat, gazdasági szabadság. Az idegen hatalmak ezentúl e kérdéseket nem intézhetik szerződésekkkel és nem állíthatják meg Kínát fejlődésében, mert a kínai nép, ha másképp nem megy, át fogja vágni ezt a gordusi csomót, s a sztrájk és bojkott modern eszközeihez fordul elnyomói ellen, s a fegyveres beavatkozás csak rontja a dolgot. Oroszország erősen keresi a barátságot a kínai forradalom vezéreivel, míg a hatalmak, Peking ostromával a reakció támogatói színében tűntek fel. A kínai keresztyének erkölcsileg kényszerítve vannak rokonszenvezni a mozgalommal, bár annak van egy szárnya, mely keresztyénellenes, mert a keresztyénségben a haladás ellenségét, az idegenek politikai és gazdasági imperializmusa eszközét látja, noha ez a balszárny még most kisebbségben van, de óriási propagandát fejt ki, s győzelmével a vallásszabadság elve bukik meg. Még eddig Chiang és Feng tábornokok állanak határozottan ellene. Ezért a kínai keresztyének egy rettentő dilemma előtt állanak: vagy csatlakoznak a forradalomhoz, s ekkor tisztán kell tartani magukat attól a sok szennytól, mi evvel jár, vagy az imperializmus szolgálatába állanak. A kérdés, mely a kínai keresztyénség előtt áll, a vallás és politika kérdése, egy megdöbbentően éles beállításban. Én szilárdan hiszek Kína jövőjében s hiszem, hogy mint a boxerlázadás után, úgy

most is 10 évvel a forradalom után csodás lehetőségek fog-
nak megnyilni a kínai keresztyénség előtt. Legnagyobb re-
ményem abban van, hogy Isten uralkodik, s a
kereszt a legnagyobb nemzeteket is le tudja győzni. S itt egy
teljes átalakulásról van szó, mert a kínai forradalom nagyon
sokoldalú. Irodalmi forradalom, mely csodálatos újjászüle-
tést mutat, politikai forradalom, mely az özvegy császárné
kegyetlen zsarnokságából vezetett a mostani anarchiáig, szo-
ciális forradalom, mely a társadalmi osztályok, férfiak és
nők egyenjogusítását s az ópium-kérdés megoldását hozza, s
végül vallási forradalom. Azért a szomorú helyzet dacára re-
ménykedem, s reménykednünk kell, mert felfelé nézünk, ahol
Isten ül a trónon és az élő Krisztus, aki munkálkodik or-
szágáért.“

A németországi Bibliaköri mozgalom (B. K. Bewe-
gung) 1882-ben kezdődött egy, a teutoburgi erdőben
rendezett összejövetelen, melyen az elberfeldi középis-
kolások közül is sokan résztvettek, Fritz Weigle vezetésével.
Bibliaórákat, kirándulásokat, szórakoztató estélyeket és ösz-
szejöveleteket tartottak, s lassanként több ilyen Bibliakör is
alakult. A fiúkat 12—19 éves korukig gyűjtötték össze. Je-
lenleg 16—17.000 tagja van a mozgalomnak, kik 500 Biblia-
körben dolgoznak. A mozgalom fenntart 7 titkárt, 700 veze-
tőt, központja Barmen, az országos szervezet vezetője dr.
Kertz lelkész. Ma már egy missziói munkást is tart fenn.
Bár a mozgalom nem szorosan véve egyházi, az egyházzal jó
viszonyban van s a theologusok nagy részben a Bibliakör
tagjai közül kerülnek ki.

Amerikában a tanuló ifjúság közötti munka 1,386.578
fiút foglal magába, az ugyanilyen munkában részt-
vevő leányok száma 1,183.067. Előbbi az utolsó 15 évben ro-
hamosan nőtt. Klub-rendszerrel dolgozik, s tapasztalható
enne az ifjúság folyton erősödő érdeklődése a keresztyén
élet kérdései iránt. Követeli tagjaitól a keresztyén élet tör-
vényei szerint való élest, nagy súlyt helyez a szolgálatra,
más fiúk megnyerésére, a Biblia olvasására, istentiszteleti al-
kalmak használatára. Kapcsolatban áll ez a Hi-Y-mozgalom
(High School Y. M. C. A.) az I. K. E. munkájával, csoport-

munkákból indul ki, melyek alapjául az u. n. négyes program szolgál. Az amerikai mozgalom kísértése a moralizmus, cselekedeti keresztyénség, mely a belső erők építését sokszor a külső cselekedetekért elhanyagolja.

A katolikus ifjúsági mozgalom Franciaországban. Franciaországban még mindig 8 millió kath. kommunikáns van, s a kath. egyh. mindent megtesz az ifjúság megnyerésére. Ez eszközök közül egyik legnagyobb az Association Catholique de la Jeunesse Française (A. C. J. F.), melynek más országokban is vannak csoportjai. Keletkezése a XIII. Leó pápa „Rerum Novarum“ enciklikájára vezethető vissza, bár tulajdonképeni kezdete 1886-ra esik. Először csak a tanuló ifjúságra terjedt ki, később a munkásokat is bevonták. 1887-ben már 30 egyesület volt, s háború előtt 140.000 taggal 4000 egyesület működött. Tekintélyére jellemző, hogy a kormány és a kath. egyház közti vitában a francia közsok. miniszter, Albert, egy beszédében az egyesület párisi központját „Assas-utcai minisztérium“-nak nevezte, mint ahonnan a kath. ifjúság a parancsokat kapja. Szervezete demokratikus, a helyi egyesületek alapján áll. Vezető gondolata: katolikus és szociális. Jelszavai: r e n d, azaz céljait nem forradalmi eszközökkel munkálja, s z o c i á l i s, azaz harcol az individualizmus ellen, a valósággal számolni akar, s a közösséget akarja nevelni, K r i s z t u s, azaz a keresztyénséget nézi a szociális élet vezetőjének, mely itt persze, katolikust jelent. Szervezetében az egyháztól független, tagjai világiak, az egyház azonban támogatja, s minden csoportnak van egy lelkésze, aki lelki vezetője az egésznek. Munkája jellemzésére három gondolatot használhatunk fel: k e g y e s s é g, melynek ápolására nagy gondot fordít, különösen a személyes keresztyén élet erői feltárására, ájtatossági gyakorlatok, meditációk, a csoport bizonyos tagjainak mindennapi áldozása által; s t u d i u m, különösen a kath. egyház szociális tanainak tanulmányozása, m u n k a: a szociális nyomor, bűn ellen. Munkájában és szervezetében a zártságot és egységességet igyekszik érvényesíteni.

Az orosz ifjúsági Pionir-Mozgalom. A kommunista Oroszország egy igen jelentős ifj. mozgalma ez, mely

1,700.000 tagot számlál, s míg a K o m s o l, a másik mozgalom 16—23 éveseket foglal magában, addig ez a gyermekeket öleli fel 10—16 évesekig. Fiatal emberek vezetik. Rendeznek táborozásokat, mely alatt dolgoznak is és játszanak is, ezenkívül megbeszélések vannak. Egyik célja, hogy a gyermekek a munka fontosságát belássák. Fiúk és leányok együtt játszanak és dolgoznak, csak hálótermeik vannak külön. A tábori költségekre a gyermekeknek nagyon keveset kell fizetni. Télen előadások és megbeszélések folynak politikai, családi, gazdasági kérdésekről. A mozgalom vallásos neveléssel nem foglalkozik. Eleinte megpróbálta a vallásos kérdéseket nevetségessé tenni, de sikertelenül. Ma ezt a propagandát a „Besboschnik-társaság“ („Istentelen“) végzi. A mozgalom azt hiszi, hogy a tudományos műveltség a vallást feleslegessé fogja tenni. A pionir-üdvözlés az, hogy a gyermekek jobb kezüket a fejük felé emelik, jelentése, hogy az öt földrészt jelképezi az öt új, s a pionir, az öt földrész a l a t t, annak szolgálatában áll. Fogadalmukban a munkásosztály ügyének védelmét, Lenin rendeletei megtartását fogadják fel. Törvényeikben a munkásosztály védelmére, társaik testvéri támogatására, azok szolgálatára, tudomány-szeretetre kötelezik őket.

(Jugend in aller Welt. 1926.)

IRODALOM.

A MARK SZERINT VALÓ SZENT EVANGÉLIUM ÖS- EREDETI ALAKJÁBA VISSZAÁLLITVA.

Az eredeti hellén nyelvből magyarra fordította Kecskeméthy István. (Kolozsvár, 1927.)

Sokan vannak, akik általában idegenkednek még a gondolatától is annak, hogy a szentírás isten kijelentést tartalmazó szövegében „művészi“ formát keressen, vagy próbáljon felfedezni valaki, s ezért bizalmatlanul, sőt ellenségesen fogadnak minden olyan vállalkozást, mely pld. a prófétai iratok, a Zsoltárok, Enekek Eneke stb. szövegének a költői formába való restaurálásáról, vagy akár kötött, akár kötetlen versben való fordításáról beszél. Az új testamentummal szemben talán még nagyobb ez a prózaiságot őrző féltékenység, mint az ó-val szemben. Innen magyarázható az is, hogy Kecskeméthy István Márk fordítására is sokan voltak az idegenkedve nézők. Kecskeméthy ugyanis a Márk szerinti evangéliumot szabad versben írt remekműnek tekinti, amely minden eposzt meghaladó epikai gördülettel és méltósággal s minden drámán túltevő drámai szemléletességgel, tökéletesen megkomponált költői szerkezet kereteiben tesz vallomást a Krisztus Jézusról. Az aggodalmaskodók a szentírás tekintélyének csorbítását érzik abban, ha az evangéliumot valaki költői műfajjá súlyesztí, mert szerintük ez lealacsonyítja a kijelentést hordozó szövegnek. Eközben pedig elfeledkeznek arról, hogy tulajdonképpen ezzel a bírálatukkal sajátmaguk kicsinyítik a kijelentés hatalmát, mert hiszen ez a minden költőiséget kizáró felfogás azt a mértéket akarja rákényszeríteni az Isten kijelentésére, hogy csak abban az esetben lehet érvényes és hatékony, ha tisztos polgári prózában történik. Mintha a kijelentéssel ellentétben állana a szépség!

Az apostoli kor keresztyénei azonban nem így gondolkoztak. Az első keresztyén század irodalma s a kezdődő gyülekezeti élet liturgikai termékei úgy tele vannak a kijelentésvétel és az üdvélmény feszítő lendületével, hogy nem érik be a „koiné“ görögség prózai egyszerűségével, hanem minduntalan költői szárnyalású himnuszokban és énekekben törnek ki. Az efézusbelieket és a kolosséi híveket maga Pál buzdítja, hogy

egymás között zsoltárookban, dicséretekben, lelki énekekben beszélgessenek és énekeljenek (Ef. 5:19., Kol. 3:16.), ugyanígy serkenti olvasóit Jakab (Jak. 5:13.) és egy félszázaddal utóbb az ifjabb Plinius hivatalos felterjesztésében tesz jelentést a császárnak a keresztyének Krisztust Istenként dicsőítő himnuszairól. Jakab levelében az I. rész 17. verse egy pompás hexaméter: *Páza dozisz t'agathé kai pán dóréma teleíon*. János I. levelének 2. részében a 12—14. versekből világosan rekonstruálható egy őskeresztyén liturgiai ének, két négysoros; 11—11—13—14 szótagszámú strófával:

*Teknia afeontai hümin hai hamartiai
Dia to onoma tou Iézou Christou,
Pateresz, egnókate ton ap'archész,
Neaniszkor, nenikékate ton ponéron,*

*Paidia, egnókate ton patera,
Pateresz, egnókate ton ap'archész,
Neaniszkoi, nenikékate ton ponéron:
Iszchüroi eszte kai ho logosz en hümin menei.*

Ugyanilyen őskeresztyén liturgiai éneket őrzött meg II. Tim. 2:11—13.

*Ei szünapethanomen, kai szündzézomen,
Ei hüpomenomen, kai szünbazileüzomen,
Ei arnézometha, kakeimosz arnézetai hémász,
Ei apisztoumen, ekeimosz piztosz menei.*

És így tovább. Egész anthológiát lehetne összeállítani. Időmértékes és hangsúlyos versformát keveset találunk, de a gondolatritmus annál gyakoribb. S ezeknek a himnuszoknak a keletkezési kora alighanem ugyanarra az évtizedre, vagy századnegyedre esik, amelyben a Márk szerinti evangelium megíratott. Semmi elhíhetetlen nincs tehát abban, hogy az evangélium szerzője éppen a korabeli kegyesek lelkének adott hangot, amikor „a gondolatok belső összefüggésének csengésén” alapuló versformában írta meg művét. Legfeljebb azt lehetne kutatás tárgyává tenni, hogy vajjon utolsó szónak tekinthető-e Kecskeméthy István kijelentése fordítása címében, mely szerint Márk evangéliumának éppen ez a verses forma az őseredeti alakja? Illetőleg ha esetleg tényleg az őseredeti alak is, de éppen ez a szerkezeti tagolása volt-e meg az „Ur-Marcus-“nak? Mert plazubilis módon lehetne indokokat és érveket találni annak az állításnak a bizonyítására is, hogy az ő-Márk, bár jórészt a Kecskeméthy István által feltételezett jelenetezés szerint, de a jelenések egyrészében merő prózá-

ban volt írva, s ezenfelül néhány jelenésben rövidebb is volt — hanem aztán az ős-gyűjtő munkájából egy poétaevangelista alkotta újjá a kánonikus Márk legrégibb szövegét, amit később legfeljebb a kódexmásolók homályosítottak el megint egy kicsit.

Ami a fordítást magát illeti, csak a legteljesebb elismerés hangján emlékezhetünk meg róla. Rendkívül meggyőző és ön-magát ösztönszerűleg kommentáló a könyv hat szakaszra, 24 énekre és 72 jelenésre való felosztása. Az első olvasásnál ugyan kissé zavarja az embert ez a tagolás, de hovatovább mind természetesebbé válik, a végén pedig egyenesen bizonyító erővel nyomul a lélekbe. Az erőteljes, jól frazirozott, gördülékeny magyar mondatok frappáns közelséggel adják vissza a hellén eredeti gondolatait. Szerencsés ötlet volt s jó magyar zamatot ad az imperfektumok történeti multtal való fordítása, megkülönböztetésül az aoristostól, ami Kecskeméthy fordításában a magyar igeragozás multidejébe öltözik át. Nem valami jól hangzik azonban magyarul a „dünamai“ ige szószereinti fordítása. „Tudnak-e a lakodalmasok böjtölni, míg a vőlegény velük van?“ (4:19.) „Az ég madari fészket tudnak rakni“ (7:32.) Az utóbbi példánál ugyan így se rossz, de az előbbiben inkább ebbe a formába kívánczik a szöveg: „Lehet-e a lakodalmasoknak böjtölni“, vagy böjtölhetnek-e a lakodalmasok?“

Szebbnél-szebb részletek váltogatják egymást a fordított szövegben, úgy, hogy nehéz is egyes részleteket kiemelni. De ízelítőül tessék elolvasni a 12. jelenést (2:23.—3:6.), vagy a 33. jelenést (7:31—37.), mindakettő pompás miniatür. Tulajdonképpen nem is igen illik ebben a nagyszerű fordításban hibák után kutani, annyira kellemes és hatásos az összbenyomása. Hanem talán még kiválóbb lenne, ha helyel-közzel előforduló provinciálizmusaitól egy népszerűsített, olcsóbb árú és kisebb alakú második kiadásában (mert reméljük, hogy szükség lesz rá), megtisztítaná a fordító. Ilyen például a 9:36-ban ez: „Előfogván egy kis gyermeket, *közikbe* állatá azt.“

Arról természetesen egyelőre szó se lehet, hogy ez a fordítás kiszorítsa a meglévőt. Istentiszteleteinken ragaszkodnunk kell a bevett bibliafordításhoz. Am bibliakörökben, sőt vasárnapi iskolákban is, egész bizonyosan kitűnően be fog válni, épp úgy, mint családi áhitatnál, vagy magános bibliatanulmányozásnál.

Maksay Albert.

„ÉLŐ KÖNYVEK“ 7. és 8. szám.

E vállalatban, mely az „Ifjú Erdély“ ifjúsági lap kiadásában jelenik meg s mely az ifjúság számára komoly keresztény szellemű könyvek kiadását vette tervébe, két füzet jelent meg egymásután, mindkét füzet ifjúsági irodalmunk határozott nyeresége.

Dr. M ó r i c z Miklós: Ghandi a Nagy Lélek címen írja meg élvezetes módon, mindvégig lebilincselő modorban a modern kor e legnagyobb férfiának jellem- és életrajzát, megvilágítva azt a környezetet, mely harcainak színhelye s azt a népet, melyért küzd. Ghandi ma egyike azoknak, akiről mindenki beszél, mindenki tud valamit, de akiket nagyon kevesen ismernek igazán, mert a mi felületes, efemer értékű dolgok iránt érdeklődő korunk nem tud behatolni az igazán nagy ember lelkének titkaiba. Ez a füzet nem nézi Ghandit sem a politikai, sem az egyházi elfogultság szemüvegén, egy igazi képet akar adni róla, és ez sikerül is neki. Belőle világosan kitűnik ennek a férfiúnak igazi arculata, aki életét népéért való küzdelemben emészti fel, s akinek szenvedőleges harca segített megérteni a hindu néppel a keresztén szenedő Megváltó hatalmát.

Mindenkinek, aki helyes képet akar alkotni erről a férfiről, s neki a kereszténységgel való viszonyáról, ajánlható, hogy olvassa el ezt az élvezetesen megírt füzetet. (Ára 8 lei.)

Ugyanezen vállalat 8. füzete gyanánt jelent meg Anny C a r m i c h a e l: Mímóza, egy indiai leány története c. munkája. Ez is, mint az előbbi füzet, az indiai világba vezet bennünket, de ez már az indiai keresztények közé, s így mondja el egy keresztényénné lett leányka történetét. Mint a szerző többi írásait, e könyvet is az jellemzi, hogy nincs benne semmi valószínűtlen, költött elem, nélkülöz minden, missziói történetekben olyan kellemetlenül ható szónokiasságot és nyakatekert érzélgősséget, a történetről eleitől végéig látszik, hogy csakugyan igaz történet, melyben nem emberek próbálnak az eseményeken javítani a fantáziájukkal, hanem egyszerűen elmondják azt, amit az Úr cselekedett. Ezért a könyv önkénytelenül is megkap, lebilincsel s maga egy igazi külmissziói prédikáció. Igaz örömmel és élvezettel olvashatja az is, aki elbeszélést keres a könyvben és annak meséje iránt érdeklődik s az is, aki azon túl akar látni még valamit. Különösen kedves és hasznos olvasmány leányok számára s leányokkal foglalkozó lelkésztestvéreink sok értékes gondolatot találnak benne. (Ára 16 lei.)

Mindkét füzetet csak ajánlhatjuk olvasóink figyelmébe, valamint a vállalat eddig megjelent többi füzeteit is.

VARI ALBERT: „Keressétek Először Istennek • Országát! Imádságok, predikációk és úrvacsorai beszédek. Székelyudvarhely 1927. 144 l.

Ez a kötet az unitárius igehirdető irodalom legújabb terméke. 26 imádságot és predikációt tartalmaz ünnepi és rendes vasárnapi alkalmakra (9 imádságot és 17 predikációt) s ezenkívül 7 úrvacsorai beszédet. Ha a könyv tartalmát nézzük, első tekintetből megkap az a tapasztalat, hogy ezek a beszédek sok ponton szakítanak a régi hagyományos unitárius igehirdetési móddal, mely természetesen képekben, erkölcsi tanításokban és utasításokban merül ki. Találunk olyan textusokat, melyek azt bizonyítják, hogy a szerző nem riad vissza a ker. hit. kérdéseinek tárgyalásától sem, s különösen húsvéti és áldozócsütörtöki beszédeiben, anélkül, hogy az unit. hit megállapításain túllépne, akar valamit adni a hifet kereső és végződő lélek számára is. Az unitárius felfogás erőteljesen, sokszor szembeszökően érvényesül, hangoztatja, hogy a Jézus vallásának fundamentuma az erkölcs (19 l.) s a Jézus tanítása az a fundamentum, melyen kívül senki mást nem vethet (18). Hirdeti, hogy Jézus él és pedig él a mi lelkünkben az általa hirdetett igazságokban (44). Hitében természetesen az értelmi igazság megállapítása alapján áll, mely a Bibliában nem történeti valóságot keres és óv annak betűi szerint vételétől (49). Ezért tulajdonképpen nem is világos, mit ért hit alatt, mert a húsvéti történetről más helyt azt állítja, hogy az igaz történet (111). De a beszédekben valahogy mégis közelebb lép hozzánk Jézus, a legjobb barát, a jóltevő (17) a fundamentum, az igazság hőse. Ez a beszédekben egy olyan pont, mely az unitárius igehirdetés megújulására vezetne.

Mert az egész igehirdetés egy nagy és súlyos nehézséggel küzd és ez a nehézség abban a mindenkítől világosan látott igazságban van, hogy az ember önmagától tehetetlen a jóra. Ez nem hittétel, nem dogma, ez tapasztalati igazság (mely ezekben a beszédekben is ott kísért, s a bűnbánati elem előtérbe nyomulását hozza magával) s mely mégis egy egészen új utat követel az igehirdetésben. A szerző állandóan hangsúlyozza az unitárius tanítás „egyszerűségét”, ami annak az embernek, aki nem az egyszerűséget. hanem az igazságot keresi, nem elég csábító fölhívás. A beszédek nyelvezete világos, érthető, egyszerű.

I.

EVANGELISCHES MISSIONSMAGAZIN. 71. évf. a *Basler Missionsgesellschaft* kiadása.

Anstein H.: *Látogatásom Ghandinál és Saddhu Sundar Singh-nél Indiában* (3. sz.) közvetlen kedves megemlékezés egy 1924.-ben Ghandinál tett látogatásra. Közli a Gh. négy nagy programpontját: erőszaknélküliség, béke a vallásalakulatok közt; a kasztok közti egyenlőség, minden gyári munka megszüntetése s a nép saját munkája (ez utóbbi tulajdonképpen eszköz az „együtt nem működés” biztosítására) s pár erőteljes vonás rajzolja meg e hatalmas férfiú alakját, kit a hívei is a „Jézushoz legjobban hasonlító emeber”-nek neveznek s kinek kedvenc éneke a „Jobban tied Uram...” kezdetű ének. — *Sundar Singh* ismerőse Ghandinak és sokat imádkozik a Gh. keresztyénné lételeért. Leírja az egyszerű

lut és házat, melyben született, hol rokonsága ép oly idegenséggel áll szemben Sundar Singhel, mint a názáretbeliek nem értették Jézust, megrajzolja a Sadhu egyszerű s mégis fenséges alakját, személyiségét, melynek mélyén a Krisztus megjelenéséről való tapasztalat áll.

Pfisterer H. A kath. világmisszió újkori fejlődése címen értékes cikket közöl a kath. misszió jelen helyzetéről.

A 19. század eleje általában fontos dátum a misszióra. 1792. óta van nagy föllendülés mindenütt, de a kath. misszió megújulása egy évtizeddel később kezdődik. A 15. sz. végén a felfedezések a kath. egyháznak nagy missziói lehetőséget nyújtottak, különösen a kath. nagyhatalmak támogatásával, s az új rendekkel (jezsuita rend). Központi szerve volt az 1622-ben alapított propaganda-kongregáció. E munka eredménye 22 millió kath. lett. A 18. sz. végén a munka összeomlott, belső zavarok, francia forradalom stb. miatt. Napoleon bukása után kezdődik a restauráció.

1. Milyen ez a megújulás itthon? Első lépése a jezsuitarend helyreállítása 1814-ben, s a propaganda kongregáció felállítása 1817. A munka egy kardinális kezében van, aki vezeti. Az új összefoglalása a munkának a pápa hatalma alatt, új jele a kath. misszió újraéledésének. Emellett új misszió erők is léptek sorompóba. Apostoli misszionárius csak lelkész lehet (1923-ban 9196, évente 1000 új lelkész megy missziói munkára). Emellett vannak missziói testvérek (Missionsbrüder, 3600) s női munkások 1817 óta (ma 300 egyesületből 13.000). Az összes missziói munkások száma 25.796 (3392-vel kevesebb, mint a prot. egyházaké). Itthon támogatják a munkát a hívek bevonásával. Megnőtt és tekintélyes a missziói irodalom, az első ilyen németnyelvű lap 1726-ban jelent meg. Ma 411 missziói folyóirat van. A kath. és prot. misszió közt egyik főkülönbség, hogy a kath. a missziót az egyház hivatalos szerveire, a prot. pedig az egyes hívekre építi lelkileg és anyagilag. Ezért a prot. hívők által 1924-ben a misszióra fordított 69.5 millió dollár (12 és fél milliárd lei) mellett, a kath. egyháze csak ötöd rész annyit, bár ehhez még sok számon nem tartott adomány jön. A háború alatt a kath. misszió még többet veszített, mint a prot., mert azt támogató államok és uralkodóházak tehetetlenné váltak. Amerikában kezdett először helyrejönni a munka, s a pápák egymás után bocsátják ki a körleveleket.

2. Ezt követi a missziói területeken való haladás. A megkeresztelt kath. megtértek száma 12.964.147 az összes missziói területeken, az évi gyarapodás kb. 230.000-re tehető. Az egyes területeket illetőleg a következő képet mutat a kath. misszió: Az izlammal szemben nagyon csekély az eredmény, bár nagy munka folyik. Kelet Indiában sok kath. megtért van, de újabb években a prot. misszió nagyobb erővel és eredménnyel dolgozott (a kath. száma 11%-al, a prot. megtérteké 26%-al emelkedett). Hátsóindiót a kath. misszió uralja (1.308.000 lélek), a francia uralom itt a kath. egyházra kedvezőbb. Legnagyobb terület Kína (2.244.000 kath., 586.000 prot.), de a katechumenosok (prot.) száma már csak félannyi, a benszülött munkásoké (prot.) szinte ugyanannyi. Itt a két misszió közt heves harc folyik s már a kath. misszió háttérbe szorult. Japánban gyöngébb (89.700 kath., 154.900 prot.). A régi kath. misszióból az 1612-ben kiadott tilalom dacára

Áhitat percei.

Útmutató a Biblia naponkénti olvasásához.

1928. február.

1. *Jer. 23:6. Az Úr a mi igazságunk.* Aki megtapasztalta, hogy ez a név: „Az Úr a mi igazságunk“ a Jézus neve, az megszabadult és békeséget talált. Dobd el a te saját igazságodat, ami úgyis csak káprázat, fogadd el Jézust igazságodnak! Akkor megszabadulsz és békeségben lakozol. *Imádság:* Uram én magam nem érdemlek mást csak halált, öltöztess fel a Te érdemedbe, rejts el sébeidbe most és halálom óráján.

2. *I. Kor. 15:41. Csillag különböző a csillagtól fényességgel.* Milyen más és más a csillagok ragyogása. Pedig mindenik ugyanannak a napnak fényét veri vissza. Nem így van-e ez a lelkek világában is? Akik a Krisztuséi, azok, bár különböző formában és mértékben, de mind az ő dicsőségét sugározzák az élet sötétségében. Hol az irigység vagy dicsekedés, mikor minden nagyság az övé? *Imádság:* Uram, add, hogy tisztán és teljes szívvel sugározza életem ebben a világban a Te dicsőségedet.

3. *139. Zsolt. 12. A setétség is nem fedez el engemet Te előtted.* Ez egyfelől figyelmeztetés. Mert, ha ezt tudod, lehetetlen, hogy csak egy gondolatodat is el akarjad rejteni előle. Inkább kell, hogy te magad is állandóan elébe terjeszd életedet. De vizsgálatás is. Isten tud rólad. Látja a sötétséget körülötted, de látja a kimenekedést is. *Imádság:* Istenem éreztesd velem szüntelen rajtam nyugvó tekintetedet, hogy ne vétkezzem és el ne csüggedjek hitetlen ségemben.

4. *69. Zsolt. 27. Mert akit Te megvertél, azt háborgatták.* Látál gyermekeket gúnyolódni nyomorékkal, ügyefogyottal? Vagy felnőtteket elkerülni az undorító beteget; lenézni, megvetni a szégyent, kicsinyt, elítélni a bűnbeesettet, a lesújtottat. Milyen más az evangélium lelke. Olvasd Jézus élet programját Luk. 4:18–19-ben. Vajjon az volt mostanig a te programmod? *Imádság:* Istenem segíts, hogy minden bűnös és lesújtottal szemben a Te Krisztusod szerelméről tanuskodhassam.

5. *II. Kor. 5:10. A Krisztus ítélőszéke.* Milyen felelősségteljes élet ez a mienk, melynek végén egy ítélőszék áll. Aki abban ül nem látszat, nem felbuzdulásaink vagy kegyes gondolataink, hanem gyümölcseink szerint ítél meg. Akkor nyilvánvalókká lesznek még a mélység titkai is. Jó erre gondolni, hogy életünk állandó készüllet lehessen. *Imádság.* Uram, add, hogy felelemmel vigyük végbe a mi idvességünket, Te pedig cselekedjed bennünk mind az akarást, mind a véghezvitelt.

6. *Jel. 22:16. Én vagyok ama fényes és hajnali csillag.* Ahol Jézus megjelenik, ott azonnal tűnni kezd a bűn és halál éjszakája. Új életnek kibeszélhetetlen ígérete és reménysége kezd éledni, ennek a hajnalnak megjelenésére. Nélküle minden életben homály és sötétség uralkodik. Hiszen Ő a mi életünk kezdete és célja is egy-

szersmind. *Imádság:* Uram, Jézus. jövel az én lelkemhez, hogy éjszakám fényes déllé változzék.

7. *Mát. 14:14.* *Jézus megszáná a nagy sokaságot.* Ez Jézus pestvéri szeretete, mely a nyomorultakkal szemben a fájdalom pártját öltve magára, sajnálkozó szeretetté válik. S mihelyt ide jut, rögtön kész a cselekvő szeretetre: a segítségre. Mennyi alkalom van a nagy emberi sokaságban a fájó szeretetre. Jézus jár elöl. Nem indulsz utána? *Imádság:* Uram, végy be engem is a Te szárazzó, könyörülő szeretetednek a Te keresztednek közösségébe.

8. *Ezsaiás 60:18.* *Szabadulást hívod te kőfalaidnak és kapuidnak a dicséretet.* Az üdvösség napján, mikor mindenek szíve Jézusban büntől, kárhozattól megszabadul, igazán nem lesz szükség kőfalakra és záros kapukra. Elég kőfal lesz ez a megszabadulás. Gondoljuk meg, kik a mai állapotok miatt panaszkodunk, hogy a javuláshoz az út, büntől megváltott szíveken keresztül vezet. Legyen a legelső a miénk. *Imádság:* Uram, Jézus, az én szívemen keresztül is vidd előbbre országod megvalósulását a világban.

9. *Ján. 9:4.* *Eljön az éjszaka, mikor senki sem munkálkodhatik.* Az élet, mint a nappal munkára van rendelve. Ha eltékozolunk, vagy nem jól használtuk fel, az éjszakával nem pótolhatjuk mulasztásunkat. Istennek Krisztusban megjelent dicsőségét szolgálni ez az igazi élet munkája. Egy ilyennek a végén hangzik felénk a Gazda ajkáról: „Jól vagyon.“ *Imádság:* Istenem, add, hogy egész életem a Te Krisztusodban megjelent, idvezítő akaratodat szolgálja.

10. *78. Zsolt. 20.* *Ime a kösziklát megsújtá és vizek jövének ki.* Ime az örökös hitelenség, mely annyi csudatevő gosdoskodás után sem tud bízni, nem meri testi és lelki egzisztenciáját már egyszer egészen Istenre bízni, hanem minden új nehézség láttára elcsügged és zugolódik. Oh, végtelen irgalom, mely még ezek után is asztalt készít Szent Fia által a kárhozat pusztságában. *Imádság:* Uram, győzd le hitelenségemet Krisztusod áldozatával, hogy hittemmel Neked mindig dicsőséget tehessek.

11. *104. Zsolt. 16.* *Az Úrnak fái megelégtettek.* Most, amikor a sok megélhetési gond megöli az élet szívét; az Isten- és ember-szeretetet, jó lenne gyakran meghallgatni az erdők fáinak Istent dicsérelő predikációját. Nagyon rövid: „Az Úrnak fái“ — melyek még panaszkodni sem, nemhogy lótni-futni tudnának — „megelégtettek.“ *Imádság:* Uram, add, keressem először a Te országodat, hogy aztán mindenek megadassanak nekem.

12. *II. Móz. 33:18.* *Kérlek Uram mutasd meg a Te dicsőségedet.* A hívő lelkek örök sóvárgása ez, mely képessé tesz a szenvedések elhordozására. „Mutasd meg nekünk az Atyát — mondotta Filep — és elég nekünk.“ Igen, mert aki az Ő dicsőségét szemlélheti, annak minden kérdése megoldódik. Boldogok mi, kik Isten teljes dicsőségét szemlélhetjük Krisztusban. *Imádság:* Uram add, hogy szüntelen Téged szemlélve átváltozzam a Te dicsőségedre, a Te akaratod szerint.

13. *119. Zsolt. 50.* *A te beszéded megvigasztal engemet.* A világnak mennyi kuruzslószere! Pedig csak egy orvosság van a lélek fájdalmára: Isten maga, ki az Ő Igejében ajánlja fel magát. Ha befogadjuk, megvilágosítottunk a Szent Lélek által, hogy akik Istent szeretik, azoknak minden javokra van. Ez az igazi vigasztalás. *Imádság:* Istenem, minden fájó szívre áradjon igéd vigasza Szent Lelked által.

14. *IV Móz. 18:20.* *Én vagyok a Te részed és örökséged.* Isten

szolgáinak nem lehet örökségük a világban. Ezeknek, ha van is valamijök, mintha nem volna; mert amilyen mértékben nő valamhez hozzá szívük, olyan mértékben szakad el Istentől. Eleled sok csonkasága nem itt leli-e magyarázatát? *Imádság:* Add, hogy Téged birjalak s ne kérdezősködjem sem ég, sem föld után.

15. 93. *Zsolt. 3. A folyó vizek felemelik hajbujukat.* Milyen hatalmas egy gátakat tépő, megáradott folyam s milyen kicsi és tehetetlen vele szemben az ember. Ep ilyen tehetetlenek vagyunk az élet eseményeinek hullámaival szemben is. Boldog, aki, mikor a gyilkos aradatok felmelik hullámaikat, egy felettük is uralkodó, kegyelmes Istenhez nyújthatja kezét. *Imádság:* Istenünk, engedd, hogy a zúgó viharban, mint a jó időkben, egyetlen kősziklánkba, Béd fogózkodhassunk.

16. 11. *Kor. 5:4. Fohászodom megterhelttven.* Hogyne sóhajtoznánk, mikor, ha ebben a testben vagyunk is, romlandósággal vagyunk megterhelve s ha le is akarnók vetni ezt, akkor is a halál kapujában találunk magunkat. Hol van innen kivezető út? Hit által öleld magadhoz Idvezítődöt, mert akkor a halál nem lehet általmadra, Ő meggyőzte azt. *Imádság:* Feltámadott Urunk, láttasd meg a mi halandó életünkben a Te feltámadásod erejét.

17. 1. *Móz. 1:27. Teremté Isten az embert az Ő képére.* Ez az ember méltósága, legdrágább kincse. De hol látjuk most ezt a méltóságot, dicsőséget teljes tökéletességgel? Egyedül az Ur Jézusban, aki a láthatatlan Isten ábrázata. Rólunk letörölte a bűn. Öböne magát az Örökkévalót láthatod. *Imádság:* Uram, az én bűnös életemet tisztítsd meg és láttasd meg benne a Te dicsőségedet.

18. 1. *Móz. 5:3. Adám nemzé a fiát képére és hasonlatosságára.* Ebben van az emberi életnek minden nyomorúsága és gyászja, hogy mi összüleinkben elvesztettük isteni méltóságunkat és anynyira megrontottuk, hogy most minden jóra képtelenek vagyunk, ha csak a Szentlélek újra nem szül a Krisztusban. *Imádság:* Uram, láttasd meg velem az én teljesen bűnös voltomat, hogy egyetlen menedéket a Te Krisztusod kegyelmét öleljem át.

19. *Ezsaiás 63:4. Az enyéimnek megszabadításoknak esztendeje eljött.* A próféta látomása nekünk immár valóság, mert akik az Úrét, azoknak valóban eljött megszabadításuk esztendeje. S ha mégis a bűn és kárhozat uralkodik lelked felett, akkor magadra vess. Ez azt mutatja, hogy még nem vagy egészen az Övé. *Imádság:* Uram, szabadíts meg, mert Téged várlak.

20. *Zsid. 3:8. A kísértés napja a pusztában.* Izráel bűne a pusztában s a mienk is az élet pusztaságában. Istenben való bizodal munknak, gyors és gyakori elvesztése, melynek következménye a szív megkeményedése vele szemben, büntetése pedig a pusztulás. *Imádság:* Uram, segíts, hogy a Benned való bizodalomat mindig megőrizzem, hogy ezáltal el ne szakadjak Tőled s bűneimben meg ne keményedjem.

21. 97. *Zsolt. 11. Világosság támadott az igaznak.* Már az is nagy vigasztalás, hogy végül is világosság támad az igaznak és öröm az egyenes szívűeknek. Hisz oly hamar kiejtjük: „Nem érdemes.” Hát még ha valaki megtapasztalja, hogy Jézus mennyei világosságba borítja, megigazultjainak lelkét, életét. *Imádság:* Uram, Te légy az én fénylő világosságom, mely utamat beragyogja.

22. *Péld. 3:24. Gyönyörűséges lészen a te álmod.* Az idvezültek az élet legnagyobb bizonytalansága, emberi tehetetlensége közepette is, félelem nélküli biztonságban vannak. Lefeküsznek és

gyönyörűsége álmodnak. Hát te hogy állasz életed biztonsággal és békéjével? *Imádság:* Uram, vigy be engem a Te idvességed minden értelmet felülhaladó békességébe.

23. 90. Zsolt. 11. *Ki tudhatja a Te haragodnak erejét?* Életünk lassú, de folytonos elmúlása egy állandó ítélet, tartós, mely magában is meggondolásra kellene hogy késztesse. Hát még, hogyha meggondoljuk, hogy amilyen végtelen az Isten hatalma, ép oly végtelen a bűn miatti haragja és bosszúállása. Félelmetes dolog az élő Isten kezébe jutni. *Imádság:* Taníts meg úgy élni Uram, hogy bölcs szívhez jussunk és kegyelmet találjunk.

24. Jób. 2:10. *A jót az Istentől elvettük.* A nyomorúság próbálja meg a hit valódiságát. Mennyi jót vettél el az Istentől! S most, hogy rád súlyosodik keze, megbotránkosnál Benne s megtagadnád. Így tűnik ki, hogy az ajándékot s nem Istent szeretted. Pedig ez szakít el leggyakrabban a világtól s visz közelebb Jézushoz. Így lesz a nyomorúság a Krisztusban áldássá. *Imádság:* Köszönjük mi Urunk a jót, amit adtál, taníts elfogadni a rosszat is a Te kezedből.

25. Jób. 23:3. *Vajha az Istent tudnám megtalálni.* Ha csak magunkra tekintünk, Istenhez való viszonyunkat és örök sorsunkat illetőleg a legnagyobb zavarba kerülünk. Ez a zavar csak akkor szűnik meg, mikor Jézusban megtalálva Őt, elmegyünk az ő székéig s megtapasztaljuk örökkévaló kegyelmét, mellyel minket az örök életre elhívott. *Imádság:* Uram, mutasd meg nekem a Te orcadat, hogy a Benned való bizalom által új életre keljek.

26. Jel. 4:3. *És a szék körül vala szivárvány.* A királyi szék erőt és hatalmat ábrázol, a szivárvány pedig a megbékélésnek, kegyelemnek a jele. A királyi széket körülfogja a szivárvány, a hatalmat a kegyelem. Jézusban valóban mindenki így látja meg Istent; királyi székben szivárvánnyal körülvéve. *Imádság:* Istenem, éreztesd meg velem hatalmadat Krisztusod kegyelmében, hogy el ne vesszek, hanem éljek és dicsőítselek mindörökké.

27. Jak. 1:5. *Bölcsesség kérése.* Ezt a bölcsességet nem lehet tanulni, csak kérni és ajándékba kapni. Ez „először is tiszta, azután békeszerető, méltányos, engedelmes, irgalmassággal és jó gyümölcsökkel teljes, nem kételkedő és nem képmutató.” Krisztus ennek teljessége, ki „adatott nekünk bölcsességül.” Oh, ha ebben bővelkednénk, hogy megszűnne a sok esztelen irigykedés, gyűlölködés és gonoszság. *Imádság:* Uram, adj nekünk értelmet a Te értelméből és bölcsességet a Te bölcsességedből.

28. Péld. 20:27. *Az Úr előtt világos az ember lelke.* Jó dolog tudni, hogy Isten ismeri a mi szíveinket s nem úgy ítél, mint a csak felszínt látó emberek. De ha jobban ismeri szíveinket, akkor jobban ismeri bűneinket is és semmit sem hallgat el ítéletében. *Imádság:* Vizsgálj meg engem Istenem és lásd, hogy van-e nálam a gonoszságnak valamilyen útja és vezérelj engem az örökkévalóság útján.

29. 102. Zsolt. 27. *Az Úr megmarad.* Ebben a mulandó világban semmi sem marad meg, legkevésbé a te kis terveid, ábrándjaid, csupán az Úr egyedül. Elmúlik ez a világ és az Ő kívánsága is, amit olyan gyűlölködve kívánnak s maguk a kívánók is. Átgondolad-e ezt? Milyen balgák az emberek, hogy életük számvetéséből épen azt hagyják ki következetesen, Aki egyedül marad meg. *Imádság:* Uram, hozzád vágyom, benned élek, üdvöt másától nem remélek.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA 2 LEL

II. ÉVF. 1. SZ.

1928. JAN. HÓ.

Igazi vasárnapi iskolák.

Milyen az igazi vasárnapi iskola és honnan tudom, hogy az enyém igazi-e? Erre a kérdésre kell most felelnünk. Sajnos, nagyon sok vasárnapi iskola van, amely nem érdemli meg ezt a nevet és nemhogy elősegítené a gyermekek Krisztushoz való vezetését, hanem egyenesen hátráltatja azt.

Az igazi vasárnapi iskolát elsősorban céljában lehet felismerni és megkülönböztetni, mert az igazi vasárnapi iskolának semmi más célja nincs, mint, hogy a gyermekeket Krisztushoz vezesse. Nem azért alakították, hogy „nálunk is legyen már valami“, sem nem azért, mert el van rendelve, sem mert belátták „ennek a munkaágnak a fontosságát“, sem semmi más okból, csak azért, mert azt akarják, hogy a gyermekeket az ő Megváltójukkal megismertessék és Neki való engedelmességre vezessék. Ezért azt is lehet mondani, hogy az igazi vasárnapi iskolát nem emberek csinálták, hanem maga a Szentlélek, mert ez indította a vezetőket arra, hogy a gyermekek gondját felvegyék.

De amint nem emberek indították az igazi vasárnapi iskolát, úgy nem is azok vezetik. Ebben a vezetők nem azért tanítanak, mert az jó szórakozás és mert kedves dolog, hanem, mert Krisztus hívta el őket a munkára és ők engedelmesen hirdetni akarják a gyermekeknek az Ő akaratát. Tehát az igazi vasárnapi iskola vezetőjét az indítja a munkára, hogy Krisztus megtapasztalt és megérzett kegyelmét másoknak is hirdetni és beszélni szeretnék. Az igazi vasárnapi iskolai tanító tudja, hogy őt Krisztus hívta el a munkára, tehát minden erejével azon igyekszik, hogy azt mondja, amit Ő izesen a gyermekeknek. Az órára pontosan elkészül, mindig imádkozik, hogy méltó hirdetője lehessen ennek a dicsőséges izenetnek, s magánéletében, magaviseletében, otthon és mások előtt tudatában van annak, hogy neki sok minden nem szabad, amit más elkövet, ruházatában, megjelenésében, szavaiban, gondolataiban mindig úgy igyekszik viselni magát, hogy abból az Ő Mesterére dicsőség származzék.

Végül az igazi vasárnapi iskolában a tanítás is külön-

bőzik, nem bibliai történetet tanítanak ott csak, hanem azt azért tanítják, hogy azok által a gyermek megérezze Krisztusnak elhívó és megtartó szeretetét. Ez az egyetlen tantárgy a vasárnapi iskolában, melyből következik minden további, de amely nélkül egyik sem ér semmit.

Ha a magam vasárnapi iskoláját összehasonlítom az itt leírtakkal, meg tudom magam is mondani, hogy az enyém igazi vasárnapi iskola-e, vagy olyan, melyből haszon és di-csőség nem származik.

Vallástanítás és vasárnapi iskola.

Még ma is sokan vannak, akik úgy gondolkoznak, hogy ez a két dolog pótolhatja, vagy feleslegessé teszi egymást. Vannak, akik úgy vélekednek, hogy egy jó vallástanítás esetén nincs szükség vasárnapi iskolára és mások, akik pedig azt állítják, hogy a vallástanítást pótolja a vasárnapi iskola és ha ezt csinálják, nincs szükség a másikra. Különösen akkor téves ez az állítás, ha ebből a gondolatból a vasárnapi iskola is, meg a vallástanítás is egyformán a rövidet húzza. Ha avval a gondolattal, hogy úgyis van vallástanítás, elhanyagolom a vasárnapi iskolát, vagy azzal biztatom magam, hogy annak az 50—60 gyermeknek, akiket hol vallásóra, hol vasárnapi iskola néven összezsufolok hetenként egyszer egy órára, épen elég az, amit tanítok. Ez az eset azt fogja eredményezni, hogy sem az egyik, sem a másik nem lesz s a gyermekek a két szék közt a pad alatt maradnak ebben a kérdésben. Az a vasárnapi iskola, melyben részük volt, s mely az osztály nagysága miatt lehetetlenné tette, hogy a tanító mindegyikkel személyesen foglalkozzék, mint az a vasárnapi iskolában elengedhetetlen, teljesen haszontalanná vált számukra, de nem volt vallástanítás sem, mert hiányzott annak szorosán vett tárgya és módszere. Mikor tehát valaki össze akarja kapcsolni ezt a kettőt és úgy akarja szolgálni a célt, akkor nagy tévedést követ el és e tévedésében olyan tanítási formát teremt, mely sem az egyik, sem a másik, egy képtelen módszerü alakulat, s mely a vasárnapi iskola munkáját ép-úgy nem szolgálja, mint a vallástanítást.

A vallástanítás és a vasárnapi iskola két egészen különböző dolog, melyeket nem lehet összezavarni és egymással nem lehet helyettesíteni. A vallástanításnak az a feladata, hogy egy megállapított tananyagot adjon át a gyermekeknek, mely anyagot a vallástanítás tanterve határoz meg és tartalmaz. Ehez az anyaghoz tartozik az egyházi énekeknek az a csoportja is, mely szintén be van osztva. A tanterv és a vallástanítási anyag szolgálatában áll annak a célnak, amit a vallástanítás és pedig a vallásos nevelés egyik ága gyanánt

maga elé tűz. E célban egyezik a vasárnapi iskolával, mely szintén a vallásos nevelés egyik formája, de módszerében nagy különbségek választják el attól. A vasárnapi iskola mindig személyes térre viszi át a nevelés munkáját, a gyermekeket úgy tekinti, mint egy gyülekezetet, melynek pásztorációjára van hivatva, ahol minden gyermekkel személyesen kell foglalkozni, ismerni kérdéseiket és nehézségeiket. Ezért van, hogy a vasárnapi iskola tanításainak anyaga a Biblia történetei, de ezek a történetek mind avval a célzattal, hogy azokból a gyermekek személyes életére vonatkozólag mutassuk fel Isten akaratát. Ezért vannak azok a történetek úgy elaprózva, hogy a Biblia egész anyagát hat év alatt dolgozzák fel.

Ezek azt mutatják, hogy a vasárnapi iskola munkájában nagy gondosság és elővigyázat szükséges, s hogy azt semmi esetre sem szabad összezavarni a vallástanítással. Azokat a csoportokat, amelyeket ma vasárnapi iskolának nevezünk, pedig csak 50—60 gyermek néhanapján való összegyűjtése, akiket olyankor egy gyermekeknek való egyházi beszéddel ott tartunk s aztán azt gondoljuk, hogy vasárnapi iskolát tartottunk, e csoportokat tegyük igazi vasárnapi iskola csoportokká, ahol kevesebb, legfeljebb 25—30 gyermekkel vasárnapról-vasárnapra foglalkozni és pedig vasárnapi iskolai módszerrel.

Viszont a vasárnapi iskola mellett fordítsunk nagy gondot a rendes vallástanítás fenntartására és vezetésére. Azt fogjuk találni, hogy míg a vasárnapi iskolánk a gyermekek érdeklődését elevenné teszi a vallástanítás számára, addig viszont a vallástanítás segíteni fog olyan kérdések tisztázásában, melyekre amaz természeténél fogva nem terjedhet ki. E kettőt kiegészíti a gyermekek gyülekezeti istentiszteleten való részvétele, akár a rendes gyülekezeti alkalmakkor, akár, ha csak módunk van rá, különösen ahol sok gyermek, és különböző vasárnapi iskolai csoportok vannak, külön gyermekistentiszteletek tartása útján.

A munka.

Elszámolás a vasárnapi iskolai központi alapról. Mint a múlt évfolyam 1. számában közölve volt, a vasárnapi iskolák önkéntes adományaiból egy vasárnapi iskola központi alapot létesítettünk. Ez alap hivatása egyrészt a jelen lap előállítási költségeit fedezni, hogy ezt minden vasárnapi iskolai vezető ingyen megkaphassa, másrészt azokat a szükségeket lehetne belőle kielégíteni, melyek ma a vasárnapi iskolai munka segítésére fontosak, kézi-könyveket és segédkönyveket kellene kiadni, gyermekünne-

pályákra színdarabokat és verseket, s végül ebből kellene idővel beállítani a vasárnapi iskolai utazótitkárt, aki a munkát az egész vonalon jelenlétével támogatja. Az alap bevételeit vasárnapi iskolák adományai tették ki, bár ez évben is, sajnos, még csak 15 vasárnapi iskola küldött be adományt, bár egy-egy ünnepély jövedelméből még ott is lehetne valamit gyűjteni, ahol a rendszeres adakozás bevezetve nincs. A jelenlegi állás szerint múlt évről áthozatott 5934 lei. Jelen évben bevétel: adományokból: 2260 lei; kamatokból 971 lei; összes bevétel: 9161 lei. Kiadások: A dési tanfolyamon segélyre: 300 lei; a Vasárnapi Iskola című lap nyomása és szétküldése: 2474 lei; Jelentő ívekre 450 lei. Összesen: 3224 lei. Jelenlegi maradvány: 5941 lei. Ez azt jelenti, hogy a beküldött adományok nem fedezték a lap előállítási költségét, nemhogy még más szükségekre is maradt volna. A lap jelenleg 200 példányban jelenik meg, s ennyi megy is el különböző vasárnapi iskoláknak, de hogy ezek közül hányan olvassák is el, azt nem tudjuk. Ez évben, ha Isten is úgy akarja, egy vasárnapi iskolai konferenciát is szeretnénk tartani, hol e kérdéseket személyesen talán jobban meg lehet beszélni.

A Vasárnapi Iskolai Tanítások című munka e hó végén kikerül a nyomdából és megszerezhető. Két formában jelenik meg, a három füzet egybekötve, díszes vászonkötésben, vagy pedig a három füzet külön-külön fűzve mely utóbbi forma sokkal alkalmasabb ott, ahol a három füzetet külön akarják használni. Az ára kötve: 200 lei, fűzve, a három füzet együtt: 160 lei. Megrendelhető lelkészi hivatalok útján az egyházkerületi iratterjesztésnél. Bár minden egyházközség hivatalból megkapja a lelkészi könyvtár számára, több csoporttal rendelkező vasárnapi iskolák nagyon jól teszik, ha megszerzik ez értékes művet.

A lelkészi jelentésekből sok olyan vasárnapi iskola létezéséről szereztünk tudomást, melyek eddig nálunk nyilvántartva nem voltak. Ezeknek e lap régebbi számaiból egy példányt és egy jelentőívet küldtünk el. Kérjük azok vezetőit, hogy a jelentőíveket küldjék kitöltve vissza, valamint kérjük a vasárnapi iskolák vezetőit, hogy ha a lap küldésében valami nehézséget tapasztalnak, hozzák tudomásunkra. Ugyancsak azokat, akik más vasárnapi iskolához mentek át, hogy a lakás- és címváltozásról értesítsenek.

Jutalmúl és kitüntetésül osztogatható képecskéket hozott forgalomba az „Ifjú Erdély” kiadóhivatala vasárnapi iskolás növendékek számára. Egy darab ára 75 bani, megrendelhető Kolozsvár. Ref. theologia címen.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

Isten prófétája a világban.

(Vezérfonal négy elmélkedéshez.)

I. Kir. 18:21-46.

Az Illés történetében az Ige azt mutatja meg, hogy Isten prófétája hogyan áll ebben a világban. Négy oldalon nézzük a textus alapján, milyen világba állította be Isten a maga követét és mit kíván tőle. Hogy a kívánalmaknak megfelelően, a prófétának először saját magában kell Isten akaratát meglátni és így tenni alkalmassá magát arra, hogy Isten üzenetének hűséges tolmácsolója legyen. Elmélkedésünkben vizsgáljuk Isten Igéje tükrében a mi életünket és munkánkat s imádságainkban tárjuk fel Isten előtt azokat a nehézségeket és mulasztásokat, melyekre munkánkban ráakadtunk.

I. *A kétfelé sántikáló világ.* Isten minket egy olyan világba állított, mely Izráel ősi bűnében, a tétovázás és megalkuvás bűnében leledzett. Nem áll határozottan Isten ellen, nincs bátorsága azt mondani, hogy nincs szüksége Reá, sőt a bajban és csapások között elismeri Őt és retteg Tőle. De nem is akar határozottan szakítani a bűnnel, dédelgeti és védelmezi azt. Ez az állásfoglalása szomorúbbá teszi a helyzetet, mintha csupán bűneiben volna elmerulve, Isten Igéje is keményen elítéli a langymelegséget. Ez a langymelegség hogyan nyilvánul a gyülekezet és egyház életében és egyéneknél, akik a gyülekezet tagjait képezik. De a próféta azért áll ebben a világban, szemben a világgal, hogy *ő maga* ne legyen olyan. Az én életemben a közömbösség bűne épúgy él, mint a többiekében. És ez nagy baj. Mert kétfelé sántikáló szívvel nem lehet Istennek szolgálni. Ezt kell először is világosan látnom és az életemből kiírtanom.

Imádságra vezető gondolatok: Uram, Te azért választottál ki engem, hogy megalkuvás és fenntartás nélkül a Te szol-

gád legyek. Mégis szívemben gyakran hajlom a bűn felé és táplálom azt magamban. Pedig Te nem használhatsz kettő szívet. Kérlek utáltasd meg velem egészen a bűnt és égesd ki szívemből, hogy a Te prófétád lehessék egész életemmel.

II. *A próféta kockázata.* Illés nagy kockázatot vállalt mikor versenyre hívta ki a Baál-papokat. Ezt csak úgy vállalhatta, ha tudta, hogy kudarc esetén életével fizet. De ő jobban bízott Istenben, mint amennyire az életét féltette. Ma is kockáztatnia kell a prófétának. Ha nem tűnik ki igaznak, amit hirdet, megsemmisíti magát. De a kérdés ma is az: Ki az igaz Isten? Ha a világ Istene az, akkor helyet kell adni neki, de ha az Úr az, akkor attól függ, hogy mekkora a hitünk és félünk-e ezt a világnak úgy hirdetni, hogy az életünket tesszük rá? Ha megalkuszunk, ha bátortalanok vagyunk, ha félünk kockáztatni, akkor elvesztünk, mert hitetlen szívvel hirdetjük Istent. Ezt a kockázatot kell vállalni az egyháznak is, hogy vagy hisz abban, hogy az Úr az igaz Isten és akkor rá kell bízni egészen magát. Csak a lekipásztorok és örállók vállalkozó szívéen át lesz az egyház képes maga is vállalni ezt az isteni kockázatot.

Imádságra vezető gondolatok: Istenem, te látod, a bátortalanságnak és hitetlenségnek milyen kísértései támadnak meg néha. Sokszor kegyelmes vagy hozzám és bátortalanságom dacára is csodás jeleket adsz a lelkek felett való hatalmadnak. Kérek, adj nekem erős hitet, hogy tudjak bízni nem magamban, hanem abban, hogy te vagy az igazi Isten és adjam át neked egyházam, gyülekezetem és saját életem sorsát.

III. *A próféta az ítélet hirdetője.* A prófétát Isten avval bizta meg, hogy az Ő ítéletét világosan hirdesse a nép előtt. Ez ítélet a bűnre halált szól, a megtérőnek kegyelmet ígér. Isten igazi szolgája az ítéletet a bűn felett *nem titkolhatja el* egy percre sem, ez félrevezetés lenne a bűnös iránt és annak vesztét vonná magával, bár a próféta mindig *fájó szívvel* hirdeti az ítéletet és könyörög annak elfordításáért. *A magunk bűne* felett is látnunk kell az ítélet komolyságát és könyörögni azok bocsánatáért. De az ítélethirdetés célja az, hogy az emberek megtérjenek s kegyelmet kapjanak s az ítélet mellett ezzel a kegyelemmel kell biztatni és hívogatni a lelkeket. Mely bűnök

azok, melyek ellen én nem merem hirdetni Isten ítéletét saját magamban, gyülekezetem tagjaiban, az egész egyházban?

Imádságra vezető gondolatok: Uram, a te ítéleted nyilván van minden bűn ellen. Kérlek, tégy engem képessé, hogy az ítéletet szépítgetés nélkül hirdessem, de ne titkoljam el a kegyelmet sem, melyet Te Fiadban a bűnösnek ígértél. Add, hogy ez üzenetet meghallják mindazok, akikhez szól, elsősorban magam és házam népe.

IV. *A próféta az áldás üzenetvivője.* Isten kegyelmének legvilágosabb jele, hogy a megtért népet áldásaival halmozza el. Az áldás a hívő lélek előtt még jobban megerősíti az Ő benne vetett hitet és azt hálaadásra ösztönzi. Az, hogy Isten áldását, melyet Ő minden formában ad az ő népének, hirdethetjük, olyan kegyelme Istennek, melyért soha sem tudunk elég hálát adni. Az én életemben is megmutatta kegyelmét áldásaiban, melyeket elsorolhatok előtte. Gyülekezetemet is megáldotta. Milyen boldogság, hogy én ezt az áldást hirdethetém.

Imádságra vezető gondolatok: Uram, te jóságoddal és áldásoddal elhalmoztál engem és mindazokat, akik téged szeretnek. Adj szívembe őszinte háladatosságot érette és cselekedd, hogy naponta tapasztalt kegyelmeid közelebb vigyenek hozzád. Adj hálás szívet azoknak is, akiket reám bízál, hogy együtt telessünk velük bizonyosságot irgalmasságról.

I.

<><>

Élet és munka.

Egy reformátor imádságából.

Légy kegyelmes hozzám; óh Uram, s ne ítélj meg számtalan bűncímért, különösen azokért, melyek miatt a világ nem képes vádolni engem. Ifjúságomban, életem delén és most, számtalan harc után is nem talállok magamban egyebet, mint hiúságot és romlottságot. Mert a nyugalomban hanyag, a háborúságok között türelmetlen, kétségbeesésre hajló s általában annyira rabja vagyok hiábavaló gondolatoknak, hogy ezek Uram, visszatartanak engem Felseged jelenlététől. Egyik oldalán a hiúság és nagyravágyás háborgat, másikon irigység és rosszindulat; röviden Uram, a test indulatai már

szinte elnyomják bennem a Te Lelked munkáját. De megvallom előtted azt is, óh Uram, ki egyedül ismered a szívek titkait, hogy e bűnök közül én egyikben sem gyönyörködöm; de mégis háborognak ellenem keserűen, törnek az én belső emberem óhajtozása ellen, mely bánkódik romlottságom felett és csak a Te kegyelmedben bízakodik; mely kegyelemre én is gyakorozom azon ígéret szerint, melyet tettél minden bűnös megbánó bűnös számára, kiknek sorába, megvallom, magam is tartozom, az én egyedüli Megváltómnak, az Úr Jézus Krisztusnak engedelmisségében és halálában, kibem ingyer kegyelmed által nem kételkedem, hogy kiválasztottál engem is örök üdvösségre, melyről nekem nyomorult és hálátlan teremtednek bizonyos jeleket adtál. Mert, noha tudatlanságban éltem, testvéreim közül sokak felett való ismereteket adtál nekem s nyelvemet felhasználtad dicsőséged hirdetésére s a bálványimádás, tévelygés és hamis tanítások ellen való küzdelemre. Te kényszerítettél engem, hogy hirdessem a szabadulást a lesújtottak és ítéletet az engedetlenek számára, melynek kimenetelét nem csak magam, de a vak világ is látta. De mindenek felett Uram, Te, a Te Szentlelked ereje által szívembe pecsételted a bűnök bocsánatát, melyet vallom és hiszem, hogy magam is megnyertem a Jézus Krisztus egyszer kiontott drága vére árán; kinek tökéletes engedelmissége által szilárdan hiszem, hogy ellenéd való, sok képen való lázadásaim megbocsáttattak, súlyos bűneim eltörlöttetek s lelkem a Te isteni Felséged templomává lett, melyben megmaradsz Te, óh minden kegyelem Atyja a Te Fiaid az én Uram Jézus, az én egyedüli Megváltóm, Közbenjáróm és Védelmezóm és a Te Szentlelked, igaz hit által, mely az egyedüli győzelem a világ felett. Ezért óh Uram, nekem ajánlom fel az én lelkemet, mert vágyakozom megszabadíttatni a bűnnek e testéből s biztonnal hiszem, hogy fel fogok támadni ismét dicsőségben, bár a gonoszok egy ideig lábakkal tapodjanak is rajtam és a Te többi szolgálóidon.

Légy irgalmas, óh Uram, ez országban levő egyházadnak, áraszd reá folytonosan evangéliumod világosságát, száporítsd az igaz igehirdetők számát és legyen kegyelmes gondviselésed az én élettársamon, az ő méhének gyümölcsén, két gyermekemen, Náthánielen és Eleázáron. Most, Uram, vedd végét szenvedéseimnek.

(Knox János, halála előtt írt imádsága.)

<><>

IGEHIRDETÉS — KULTUSZ.

Adalékok az új liturgia anyagához.

I.

A bűnbánati hét liturgiájához.

I. Minden reggel bibliamagyarázat konkrét célkitűzéssel. Minden délután önvizsgálat a VI, XXXII, XXXVIII, LI, CII, CXXX, vagy a CXLIII. Zsoltárok alapján.

II. a) Bőjtő; II. Mózes XX. 1—17., felosztva a Heidelbergi Káté alapján. Hétfő: 94—98. kérdés, kedd: 99—102. kérdés, szerda: 103. kérdés, csütörtök: 104—107. kérdés, péntek: 108—111. kérdés, szombat 112—115. kérdés.

b) Husvét; Jézus szenvedése. Itt változtatva vettem alapul a synoptikusok szerint való erre vonatkozó szent Igétet.

c) Pünkösd; Efezus III. 14—21. Hétfő: 14—15, kedd: 16, szerda: 17, csütörtök 18, péntek: 19, szombat: 20—21.

d) Új kenyér; Máté VI. 9—13., felosztva a Heidelbergi Káté alapján. Hétfő: 120—122. kérdés, kedd: 123. kérdés, szerda: 124. kérdés, csütörtök: 125. kérdés, péntek: 126. kérdés, szombat: 127—129. kérdés.

e) Advent; Ésaiás próféta könyve alapján. Hétfő: XL. 1—10., kedd: XLI. 1—14., szerda: XLII. 1—12., csütörtök: XLIII. 1—5. és 11—25., péntek: L. 1—11., szombat: LII., vagy az LJII. r.

f) Karácsony; Pál levelei alapján. Hétfő: Róm. V. 1—11., kedd: Róm. V. 12—21., szerda: Róm. VII. 14—25., csütörtök: Koloss. I. 15—29., péntek: II. Korint. V. 11—21., szombat: I. Korint. XIII.

II.

I m a.

(Templom renoválás után tartott első istentisztelet alkalmával.)

Áldott az Isten, ki örökkévaló erejével beteljesíti minden Őigéreteit. Nagy Isten, nincsen Hozzád hasonló Isten sem mennyben, sem földön, aki megtartod a Te fogadásodat és ir-

galmasságodat a te szolgálidhoz, akik Te előtted teljes szívvel járnak. Oh, bizonyosodjék meg mirajtunk is mindenkor a beszéded!

Uram, Téged az égnek egei be nem fogadhatnak, men-vel kevésbé e ház, melyet a Te kegyelmedből s a jámbor-
kek buzgóságából megújítottunk. Hallgasd meg én Uram I-nem a Te népednek dicséretét és könyörgését, amit a szí-
hárfáján mond Te előtted.

Uram, a Te szemeid éjjel és nappal figyelmezzenek
hajlékra, melyben a Te felséges nevedet helyezted és remé-
séget adtál nekünk, hogy a mikor töredelmes szívvel köny-
günk Hozzád, Te meghallgatsz minket. Oh, hallgasd
azért a Te népednek imádságát, amikor e helyen imádko-
hallgasd meg a Te mennyei lakhelyéből és légy hozzá ír-
mas és kegyelmes! Mikor bűnbánó lélekkel ide meneküli
Te tégy Uram nekünk igaz ítéletet, megbocsátó könyörüle-
del. Az istentelenek útját fordítsd az ő fejükre s az igazsá-
ságra vágó alázatosakat pedig igazítsd meg Szent Lelked
életformáló erejével.

Mikor pedig népedet leverik és megcsufolják, mert vé-
zett ellened, de Hozzád visszatér és vallást tesz nagy ne-
ről, könyörög és imádkozik e házban, Te hallgasd meg
mennyeiből és fedezd el az ő vétkeit és tartsd meg őt a föld-
melyet adtál nekik és az ő atyáiknak. Mikor pedig berekesz
az eget és nem lézzen eső, mivel annyit vétkeztünk ellened
imádkozunk e helyen és a Te nevedet segítségül hívjuk,
hallgasd meg azt a mennyeiből és könyörülj rajtunk és ta-
meg minket az igaz útra, amelyen járjunk Te előtted. M-
éhség, aszály és más rettentő csapások lesznek a földön, ha-
lenség szorongat saját földeinken, akik imádkoznak e ház-
és kezeiket az égre emelik; Te hallgasd meg a mennyeiből
légy irgalmas minőnyájunkhoz és kinek-kinek fizess az ő-
szerint, mert egyedül csak Te ismered az emberek fia-
szívét, hogy mindenki féljen Tégedet s járjon a Te útai-
míg él e földön.

És ha idegen is — ki nem ismer Tégedet igazán a Te ne-
vedért és a Te kiterjesztett hatalmas karodért könyörög-
hallgasd meg a mennyeiből s viláosítsd meg a Te orcá-
rajta, hogy ismerjen meg és tiszteljen Tégedet! És valahé-
szor ez a gyülekezet emel kezét Hozzád s könyörög a Te to-
codban az anyaszentegyházért, az őrállókért, a hívő lelkek
Te hallgasd meg a magas mennyeiből s szent karoddal tere-
csendes vizek kies forrásához. A lelkekben pedig gyű-
meg a bizonyágtételnek szent tüzét. E tiszta falakról fér-
sedett lelkek öröme pedig olvadjon szét a kietlen pusztasá-
Mikor áhitatos lelkek sóhajtoznak a szenvedőkért, szegény

aggódó szívek esedeznek betegekért, Te hallgasd meg a mennyből s vigasztalásodnak öröme illatozzék e helyen, hogy enyhület balzsamát hordják széjjel innen. És ha hitetlenek meglátják dicsőségednek tűz-oszlopát, mely e szent hajlékból bessi kiviláglik, légy kegyelmes s támassz a kihült szíveken olthatatlan vágyat, hogy ők is tiszteljék és féljék a Te feles nevedet.

Mi Atyánk, Tied a nagyság és a hatalom, a dicsőség és az örökkévalóság, Tied az ország, s Te magasztalod fel magadat, hogy légy minden fejedelmek felett, azért illesd meg a földi fejedelem lelkét igazsággal, szeretettel és békességre való igyekezettel.

Most pedig azért Úr Isten legyenek a Te szemeid nyitva s füleid legyenek figyelmetesek mindenkor, a könyörgésre e helyen. Kelj fel, óh örökkévaló Szeretet s árnyékolj be minnet végtelen jóságoddal, öltöztess fel üdvösséggel, hogy örendezzünk a jóban. Ámen.

V. ö. Kir. 8., I. Krón. 29. és II. Krón. 6. részeivel,

Dr. Mezey Mihály.

III.

A bibliaolvasás istentiszteletünkben.

Bibliaolvasásra alkalmas helyek bűnbánati hetekre (hétköznap).

- I. *Adventre:* 1. Ésa. 9:2—7. 2. Zsid. 3. 3. Jer. 31:31—34. Ésa. 28:16—29. 5. Ésa. 25. 6. Csel. 17:22—34.
II. *Karácsonyra:* 1. Ésa. 42:1—13. 2. Ésa. 55. 3. Róm. 11:5—36. 4. Kol. 1:3—21. 5. Ésa. 40:12—31. 6. Ján. 1:1—18.
III. *Passzióra:* 1. Zsolt. 2. 2. Ésa. 53. 3. Róm. 8:28—9. 4. Gal. 3:8—18. 5. Zsid. 10:1—18. 6. Zsid. 2:5—18.
IV. *Husvétra:* 1. Ján. 12:24—36. 2. Csel. 2:22—36. 3. I. Kor. 15:1—14. 4. Ef. 2:4—13. 5. II. Kor. 5:1—10. 6. Jel. 1:1—7.
V. *Pünköstre:* 1. Joél. 2:28—32. 2. Ján. 16:6—16. 3. Csel. 2:23—35. 4. Ef. 2:13—22. 5. I. Pét. 1:13—25. 6. I. Ján. 5:1—13.
VI. *Új kenyérrre:* 1. Máté 14:13—21. 2. Ján. 2:1—11. 3. II. Pét. 1:6—18. 4. Ján. 6:42—58. 5. II. Tim. 2:1—13. 6. Ján. 6:51—11.

Bibliaolvasásra alkalmas helyek hétköznapi istentiszteletekre.

A hétköznapi istentiszteleteken a bibliaolvasási leckeókat átféleképen lehet kiválasztani: Választhatunk olyan bibliai

helyeket, melyek egy alapgondolatot fejeznek ki, bár a Biblia különböző helyeiről vannak választva, vagy olvashatunk egy-egy bibliai könyvet végig, mely esetben pl. megkezdjük a Zsoltárok könyvének olvasását és azt folytatjuk, míg végig el nem olvastuk. Legalkalmasabb úgy gyakorolni, hogy az előbbi módot használjuk az *ünnepes* féléven át, mikor bibliai olvasási leckéinket az ünnepekörök alapgondolata szerint alkalmazzuk, míg az *ünneptelen* féléven át vagy egyes bibliai könyveket veszünk fel olvasásra, vagy szintén félévenként egy alapgondolatból kiinduló leckét felolvasásra.

Alább egy hónapra való lecke-összeállítást közlünk.

I. hét. Hitünk alapjai: 1. A tíz parancsolat: II. Móz. 20:1—17, 2. A legnagyobb parancsolat: Máté 22:34—40, 3. A szeretet dicsérete: I. Kor. 13, 4. Az Úri szent vacsora szerzetetési ígéje: I. Kor. 11:23—34, 5. A keresztség szerzetetési ígéje: Máté 28:18—20, 6. A hit diadala: I. Ján. 5:1—13.

II—III. hét. Példázatok Isten országáról. 1. A magvető: Máté 13:1—18; 18—23, 2. A konkoly: Máté 13:24—30, 3. A mustármag és kovász: Máté 13:31—35, 4. A drágagyöngy és kincs: Máté 13:44—46, 5. A szőlőmunkások: Máté 20:1—16, 6. A fügefafa: Máté 21:18—22, 7. Hűtlen szőlőművesek: Máté 21:33—42, 8. A királyi menyegző: Máté 22:1—14, 9. A tíz szűz: Máté 25:1—13, 10. A talentumok: Máté 25:14—30, 11. Az elveszettek: Luk. 15:1—10, 12. A tékozló fiú: Luk. 15:11—32.

IV. hét. Krisztussal találkozó emberek. 1. Nikodemus: Ján. 3:1—11, 2. A samáriai asszony: Ján. 4:8—24, 3. Natanáel: Ján. 1:44—52, 4. A gazdag ifjú: Márk 10:17—31, 5. A bűnös nő: Ján. 8:1—11, 6. A lator a kereszten: Luk. 23:33—43.

Bibliolvasásra alkalmas helyek vasárnapi istentiszteletre.

A vasárnapi istentiszteletre kiválasztott bibliai leckék olyan bibliai helyek közül választandók, melyek az az napi igehirdetés textusával textuálisan összefüggenek, vagyis annak kontextusát képezik, vagy gondolati kapcsolatban vannak. Pl. a Luk. 24:26. alapján, a Krisztus szenvedésének hasznáról szóló beszéd alkalmával felolvasható, vagy a kontextusul szolgáló Luk. 24:13—35., vagy az e témával gondolati összefüggésben levő Ésa. 53., mely az Úr szolgájának szenvedése által Izráel szabadulásáról szól.

Az itt adott egy évfolyamra elégséges bibliolvasási leckeanyag egyuttal arra is szolgálhat, hogy igehirdetésünk textusát és tárgyát az itt, azon vasárnapi kijelölt leckéből válasszuk ki, vagy pedig az itt kijelölt leckéhez keressünk alkalmas textusokat a Biblia más helyéről.

A bibliolvasási leckék advent első vasárnapjától Szent-

Háromság utolsó vasárnapjáig vannak számítva, délelőtti és délutáni istentiszteletre.

Advent: 1. Jer. 2:1—13, 2. Ésa. 40:1—11, 3. Csel. 13:26—42, 4. Róm. 11:22—36, 5. Ésa. 48:12—22, 6. Ezék. 34:11—16, 7. Fil. 3:17—21, 8. Jel. 7:9—17.

Epifánia: 1. Máté 7:13—29, 2. Luk. 4:14—24, 3. Márk 1:29—39, 4. Ján. 5:1—16, 5. Márk 2:13—22, 6. Luk. 5:17—26, 7. Luk. 11:1—13, 8. Ján. 5:17—32, 9. Máté 14:22—36, 10. Luk. 12:1—12, 11. Máté 7:7—23, 12. Máté 11:1—14, 13. Ján. 6:22—34, 14. Márk 9:1—13, 15. Ján. 8:12—28, 16. Luk. 13:1—9, 17. Márk 9:33—41, 18. Máté 16:13—20.

Passzió: 1. Márk 8:31—38, 2. II. Kor. 4:7—18, 3. Luk. 13:31—35, 4. Ján. 10:1—18, 5. Máté 12:30—42, 6. Luk. 12:35—48, 7. Luk. 17:20—37, 8. I. Thes. 5:1—11.

Husvét és Pünköst között. 1. Máté 28:9—20, 2. Márk 16:9—18, 3. Luk. 24:13—35, 4. Luk. 24:36—49, 5. Ján. 20:11—18, 6. II. Thess. 1:4—12, 7. Ján. 20:19—31, 8. Zsid. 5:1—10, 9. Ján. 21:15—23, 11. Róm. 8:1—16, 12. Fil. 2:5—13.

Szentháromság I. vasárnapja: 1. Ján. 17:1—17, 2. II. Thess. 2:5—11.

Az ünneptelen félévre (ciklusosak). I. Belépés a keresztyén életbe. (Összhangban a hason témájú igehirdetési textusokkal): 1. Mit jelent keresztyénnek lenni? Csel. 17:22—31, 2. Bűnbocsánat: Ésa. 55:3—11, 3. Bűnbánat: Mikeás: 6:1—8, 4. Hit: Máté 8:5—13, 5. Közösség Istennel: Ján. 14:19—31, 6. Vallástétel: Róm. 10:8—21, 7. Szolgálat: Luk. 7:18—21. II. A keresztyén élet tényei. 1. Megtérés: Róm. 8:1—15, 2. Kibékülés Istennel: Zsolt. 51:3—14, 3. Isten, életünk középpontja: Fil. 3:7—14, 4. Az ember Isten szemében: Zsolt. 8:1—10, 5. A Szentlélek uralma alatt: Róm. 7:14—25, 6. Közösség egymással: Máté 5:43—48, 7. Új értékek: I. Kor. 2:1—10. III. Isten országa az emberi élet viszonyaiban. 1. Élet: Máté 6:28—34, 2. Hivatás: I. Kor. 4:1—7, 3. Munka: Luk. 10:38—42, 4. A vagyon: Márk 10:17—31, 5. Család: Máté 13:46—50, 6. Egyház: Jel. 21:1—7.

(Ciklus nélkül.) Róm. 12:1—16, Csel. 7:55—60, Luk. 7:1—10, Ján. 8:25—36, Kol. 3:1—10, Zsolt. 16, I. Móz. 12:1—6 és 15:1—6, I. Kor. 19:9—18, Zsolt. 27, Ján. 12:37—50, Luk. 4:1—13, I. Sám. 5, Ésa. 4:1—5, Ján. 8:12—20, V. Móz. 31:1—9, I. Kor. 13:1—6, I. Pét. 1:13—25, Kol. 1:12—21, Zsolt. 2, Zsolt. 23, Zsid. 4:14—5:10, Máté 25:14—30, I. Kor. 9:24—27, Fil. 1:27—2:4, Ef. 2:4—13, Ezék. 18:21—32, Luk. 5:27—39, II. Sám. 12:1—12, Ján. 8:51—59, Luk. 7:18—35, Ján. 16:1—14, Kol. 1:11—21.

I.

<><>

Irodalom.

VASÁRHELYI JÁNOS: EGYMÁS KÖZÖTT (CIKKEK, ELŐADÁSOK.)

Magyar Nép könyvtára 22—23. szám. Kolozsvár, 1927. 19. l. Ara 30 leu.

A pap elfoglaltságáról a közvélemény azt tartja, hogy az a más pályákon munkálkodókéhoz hasonlítva nagyon csekély. Kényelmesen, megerőltetés nélkül elvégezhető. A pap az, akinek hivatali elfoglaltsága mellett jut is, marad is bőven ideje a privát passzióinak való áldozásra.

És a közvéleménynek mindaddig igaza is van, amíg csak a papi elfoglaltságról van szó. A papi funktiók elvégzése és a kevés adminisztrációs teendő ellátására — a kevés számú nagy gyülekezetet kivéve, — egy ember munkaerejének és idejének legfennebb felét ha igénybe veszi. Társadalmi szereplésre, tudományos munkálkodásra, csöndes szemlélődésre, gazdálkodásra marad idő és erő bőven.

De a közfelfogás nagyon igazságtalan a lelkipásztorrá lett pappal szemben, akire a templom és az iroda munkáin túl a teendőknek végeleáthatatlan sora vár. Az egész gyülekezetnek a gondja. „Ki beteg, hogy én is beteg ne volnék? Ki botránkozik meg, hogy én is ne égnék?” — mondja Pál apostol (II. Kor. 11:29.). A lelkipásztornak mindig elvégezhetetlenül sok dolga van. Minden nap újabb és sokszor olyan meglepő feladatok elé állítja, amelyekről az, aki nem ismeri a konkrét helyzetet, nem is tudja elképzelni, hogy mi köze azokhoz a lelkipásztornak.

Vásárhelyi János könyve egy pompás bizonyság mellett, amit a lelkipásztor elfoglaltságáról mondtunk. Aki végig olvassa, egész bizonyosan felteszi a kérdést, hogyan jutott Vásárhelyi ehhez meg ehhez a kérdéshez és honnan ismeri azt? Mennyire messzieső és különböző kérdéseket tárgyal a könyvben összegyűjtött negyedszáz cikkben és előadásban. A magyarázat azonban egészen egyszerű. Ezek a cikkek és előadások magukon viselik annak bélyegét, hogy szerzőjük azokkal a kérdésekkel, melyek bennük tárgyalásra kerülnek, nem a cikke, vagy az előadása kedvéért foglalkozott. Hanem mivel foglalkozott, illetőleg kényszerülve volt foglalkozni ezekkel a kérdésekkel, írt róluk cikket, vagy tartott előadást. Lelki

basztori munkája közben vetődtek útjába ezek a kérdések és egy nem szórakozásból, hanem kötelességszerűen kellett foglalkoznia ezekkel.

Az egész könyvön érezhető, hogy az élet adta fel Vásárhelyinek a kérdéseket és az élet kívánt, várt tőle azokra feleletet. Nem elméleti megoldást akar adni a szerző. Ezt jó hangsúlyozni. Jó hangsúlyozni azért, mert aki tisztán elvi szempontból nézi a kérdéseket és a feleleteket, hiányosnak, egyoldalúnak, nem teljesnek találhatja azokat. Másfelől azért, mert az élettel való eme közvetlen kapcsolat, ez az aktuálitás teszi ezt a könyvet közérdekűvé.

Kétségtelen dolog, hogy szükséges, nélkülözhetetlen ezeknek a kérdéseknek tisztán elvi szempontból való tisztázása. Elvi megalapozás nélkül a legtetszetősebb gyakorlati megoldás is ingatag alapon áll. És ha egyik-másik kérdésben kielégítő megoldásra el is jut, feltétlenül eltéved a problémák ama rengetegében, amelyen keresztül kalauzol Vásárhelyi e könyvében.

Vásárhelyi vezetése alatt azonban bátran haladhatunk. Mert neki van ilyen egyetemes, elvi szempontja, amelyre minden problémát visszavezet akár egy általános emberi vagy társadalmi kérdést tárgyal, akár egészen konkrét kérdés kerül szembe elé, ha expressis verbis, nem is fejezi ki, mindenütt feltehető ez a szülői elvi alap.

A bajok, a hiányok, amelyeket szembe meglát, akár az egyes ember, akár az erdélyi magyarság, akár az egyetemes emberi társadalom életében, mind egy forrásból fakadnak: a bűnből, ha nem is mindig így nevezi. Ennélfogva „Jézustól kell várniunk azokat az isteni erőket, melyek a világ megújítására alkalmasokká tehetnek minket.“ Nem kívülről befelé, hanem belülről kifelé kell haladni. Ha meggyógyítjuk az ember lelkét, meggyógyul a világ is.

Annak az anyagnak, melyet Vásárhelyi e könyvében tár elénk, egy részét feltalálhatjuk eddig megjelent prédikációs kötetekben. De ezt is új formában és beállításban adja e könyvében, mert Vásárhelyi a hallgatóknak és az olvasóknak egy szélesebb körére gondol, azokhoz szól, azokra szabja mondani-valóját. Nem egy gyülekezethez, hanem az egész erdélyi magyarsághoz intézi. Azokat a problémákat, melyeket eddig egy gyülekezet, vagy erdélyi református egyház szűkebb keretei között próbált megoldani, itt egy nagyobb közösség szempontjai alá állítja be. Így mintegy a próbáját adja annak, hogy eddig helyes úton járt-e.

Könyve a „Magyar Nép“ olvasótáborának van szánva. Az a célja, hogy az erdélyi magyarság figyelmét felhívja ezekre a kérdésekre és a megoldás céljait megmutassa. Ebben a

népszerűsítő munkában különösen nagy hasznát veszi Vásárhelyi nagy olvasottságának, amely lépten-nyomon egy egész sereg meggyőző tanut sorakoztat fel a világirodalom jelesei és nagy gondolkozók köréből azokban a citátumokban, amelyekkel a cikkei és előadásai tele vannak szórva.

Azok a kérdések, melyeket tárgyal, mindnyájunk kérdései, azért mindenki haszonnal forgathatja e könyvet. De különösen a lelkipásztorok és tanítók figyelmébe ajánljuk, akikre népünk szellemi irányítása vár. Mert, ha nem is felelősek mindazokért a gazdasági, szociális, politikai bajokért amelyeknek orvosául ma sokan szeretnek a papot és a tanítót megtenni, de felelősek a lelkéért. Vásárhelyi pedig éppen a lelket félti, védi és akarja meggyógyítani.

G. L.

DER HERR UND SEINE GEMEINDE.

Predigten von Dr. Karl Fezer, professor in Tübingen.¹

A prédikációs könyvek nem csupán szerzőjük vallásos életményeinek dimenzióiról és a közösség vallásos világnézetéről nyújtanak felvilágosítást, vagy legalább is szempontokat azoknak kellő tárgyilagos megítéléséhez, hanem a kor ideológiájáról is tájékoztatnak. A XIX. sz. materialista, evolutionista, más e fogalom komplexumába sűrítendő mentális tendenciái — egészen tisztán és megérthetően visszhangoznak a század igehirdetői irodalmában. És ezen nincs miért csodálkoznunk. A vallás az egyéni életnek önálló jelensége, úgy az ismereti, mint az akarati síkban, de gondolati kifejeződésében mégis könnyen hozzátapad a megjelenítő kor szellemi tartalmához. Ha az értelmi ismeretek uralkodnak, akkor a vallásos öntudat is az értelmi ismeretek specifikus szálaival szövődik össze. Amikor pedig — bárminek is következtében — függetleníteni tudja magát, vagy a kor eszme-tartalmában sok a vallásos öntudatra kedvezően ható elem, akkor sajátos fény szétsugárzik az eszmélet egész területén.

A XIX. sz. mindent a matematikai és mechanikai szükségyszerűség formájában akart szemlélni, minden jelenséget a mérhetőség szempontjából igyekezett megmagyarázni, így aztán természetes, hogy leginkább az életnek a kész, mintegy megmintázott formákban megragadható tünetményei foglalkoztatták. Ezért a Psyché is mint mérhető és meghatározható

¹ Stuttgart, Calwer Vereinsbuchhandlung. 1927.

örök sorozatát, combinatioját fogta fel, minthogy pedig a vallás tartalmában és kifejeződésében is a psychének sajátos velejárója, a kor vallásos szemlélődése is megállott a felszínen nem mert a formátlan eszméleti tartalmak mélyébe leszállani s onnan az élet örökérvényű igazságait, melyek egyébként egyénileg is megélhetők — ha kell időszerű formában — felmutatni. A prédikáció akár a vallásos tapasztalatokat közvetítő vallásos tevékenység, akár pedig a vallásos élet igazságait feltáró műalkotás csak kereteket dolgozott ki, talán életformákat rajzolt, de nem iktatta be a lelket az üdvtapasztalat szerzhethetésének folyamataiba, minthogy nem is tudta, vagy nem mert annak tartalmát kihangsúlyozni.

Hogy miről van szó, arra nézve csak éppen felemlítem, hogy az érdeklődők hasonlítsák össze a Luk. X. 40—42. szent Igéből sarjadt vallásos élményt kifejező gondolatokat a Péter K. Zittel² (bizonyára nevesebb igehirdető) nyomán írt prédikációját a Makkai S. prédikációjával.³ A tehetség méreteinek különbözőségét leszámítva a két prédikációnak vallásos tartalma mennyire más, bár a két fogalmazás közti idő nem több egy negyed századnál. Milyen félenken jegyzi meg Már-táról Zittel-Péter: „Mire való a sok sürgés-forgás, fáradozás, holott én (t. i. Jézus) kevéssel is megelégszem... aztán soh' sem szabad a test javáért megfélekedni a lélek kincseiről.“ Ilme, csak a mennyiségről, a mérhetőségről van szó a XIX. sz. tanítványánál, míg a tudatosan vallásos lélek élményekből táplálkozó igehirdetése már a címbe is jelzi a tapasztalat súlypontját. Érdekes szemügyre venni, mint átmeneti fokozatot a Rittelmayer-féle typust. Nem hiányzik belőle a vallásos tapasztalat, de gondolati átszövésében még nem egészen konkrét és egységes, inkább pompázó, de szétfolyó és sokszor homályos. A tartalmi fogyatkozásnak a műalkotás szépségével való pótlására nézve szintén vannak jellegzetes példánk. Az esztétikai élvezet azouban vajmi kevésbé segít vallásos tapasztalatokhoz.

Belső kényszerűség parancsolta ki belőlem ezeket a gondolatokat, mikor a tübingiai professor, dr. Fezer könyvére akarom az érdeklődők figyelmét felhívni. A szerző nevét homiletikai műve⁴ tette ismertebbé. Most megjelent prédikációs könyvének előszavában szerényen tiltakozik minden olyan megítélással szemben, amelyik azt állítaná, hogy e prédikációk demonstrálni akarnák, „hogy az általa képviselt alapelvei állásfoglalás miként hat a gyakorlatban.“ Nem paradigmák

Péter K. Jézus nyomdokain, 167. old.

Dr. Makkai S. Aratás, 155. old.

Dr. K. Fezer. Das Wort Gottes und die Predigt. (Erről közelebb lesz szó).

ezek; melyek azt akarnák mutatni: „no, így csináljátok“, hanem csak „éppen prédikációk“ minden más mellékszándék nélkül segítségul arra, hogy az Isten élő-jelenválóvá legyen a gyülekezet — az Ő teremtménye számára.

Már ebből a pár szóból is kitűnik, hogy a prédikációk értéke nem annyira a művészi megfogalmazásban, hanem inkább az üdvtapasztalatok szerzethetésének alkalmasságában, a Szent-Lélek csodás erejének megéreztetésében van. E prédikációkat az átható komolyság, valamint a gyülekezet bensőszükegeinek, vallásos vágyódásainak helyes meglátását jellemzik és az igazi bizonyágtétel eleven ereje luktet bennük. Nem hosszadalmas szalmacséplések, hanem szemléletesek és alapos theologiai iskolázottságra vallanak. Stílusa azonban néhol nehézkes, tömörsége nincs mindenütt előnyére.

Aki a prédikációk vallásos tartalmát tekinti lényegesnek, annak igen hasznos útmutató ez a könyv.

My.

DR. GÖNCZY LAJOS: A REF. EGYHAZ KULTUSZA. (*Dolgozatok a ref. theol. tudomány köréből.* Kiadják: Az erdélyi ref. egyházkerület kolozsvári theol. fakultásának tanárai. I.)

Maga ez a vállalkozás, melyben az első füzet megjelent, igen fontos jelenség egyházunk életében. Folyóiratokon és azokban megjelent cikkeken kívül, theol. tudományos munka legfeljebb magánkiadásban jelent meg, igen ritkán és ezenkívül a Parochiális Könyvtár gondoskodott a theol. tudományra tartozó könyvek kiadásáról. E megoldások egyike sem kielégítő. A lapok és folyóiratok nem bírnak el hosszabb és terjedelmesebb tanulmányt, a Parochiális Könyvtár természetesen szerint csak olyan könyvek kiadását vállalhatja, melyek egy-egy tudományos disciplina végleges feldolgozását tartalmaznak, vagy annak gyakorlati érvényesítési módjaihoz járulnak hozzá. A Parochiális Könyvtár könyveinek nem szabad elavulniok egy fél évtizeden belül, még kevésbé teheti meg ez a vállalkozás, hogy egyes szaktudósok sokszor egy-egy kérdéshez előtanulmányul szolgáló tusakodásai és tanulmányozásai bizonyosságait közöljék. Ezért indult meg a fenti sorozat, mely ezen a hiányon akar segíteni.

Dr. Gönczy Lajos munkája, mely a sorozat első füzetét jelent meg, abba a kérdésbe kíván beleszólni, mely ma az egész világon, de egy gyakorlati kérdés, az új liturgia kapcsán a mi egyházunkban is egyik legaktuálisabb kérdés. A dolgozat foglalkozik a kultusz lényegével, annak isteni és emberi oldala-

val, a két oldal viszonyával, a kultusz formájával s avval, a mi mindebből a mi ref. kultuszunkra vonatkozik. Vizsgálataiban és felépítésében nagyon komoly és alapos munka, mely élesen világít rá jelenlegi kultuszi felfogásunk egész sereg ellenmondására és helytelenségére. A kultuszreformról az a felfogása, hogy az lényegbeli és ne csak formai legyen s e tekintetben a gyülekezet aktív részvételének és az istentisztelet változatosságának követelményét állapítja meg. A kultusz lényegének, sarkpontjának pedig a hit és kegyelem kapcsolata megtalálását látja.

A munka, mely mindössze 20 oldalt tesz ki, alapos tájékozást nyújt a kultusz elméletének legfontosabb kérdéseiről s melegen ajánlható mindenkinek, ki e jelentős kérdés iránt érdeklődik.

I.

VASÁRNAPI ISKOLAI TANÍTÁSOK. A bibliai történetek feldolgozása gyermekek számára, a család, vallástánítás és vasárnapi iskolák számára. Az Erdélyi Ref. Egyházkerület kiadása. Torda, 1927.

A Parochiális Könyvtár VII—IX. kötete gyanánt jelent meg és most van szétküldés alatt a Vas. Isk. Tanítások három kötete, mellyel így a mű befejezést nyert. Így ez a munka hat kötetben tartalmazza a Biblia könyveinek és történeteinek a gyermekek számára való feldolgozását. A most megjelent kötet tartalmát nézve, láthatjuk, hogy a szerzőt és átdolgozókat ez a három kötet nagyobb próba elé állította, mint az előbbiek. A IV kötetben Jézus beszédei és példázatai, közöttük a példázatok közül sok, rendesen nagyon megpróbálja a vallástánítót és vas. isk. vezetőt, hogyan tudja azokat úgy feldolgozni, hogy azokból a történetek mellől azok jelentése ki ne vesszen. Frankhabouser itt is avatott kézzel bánt e történetekkel és úgy megtudja őrizni azokban a történeti részeket, hogy el nem halványulnak, sem túl nem tengeenek s a személyes alkalmazás is elmélyítés eszközeivel igazán világossá lesznek a gyermek előtt. Az. V. kötetben, mely Dávidtól a babiloni fogságból való visszatérésig tart, a tanítások is. (Ésaiás, Jeremiás, a fogságból való visszatérés, a Makkabeusok) világosak a feldolgozásban s a prófétai sze-

mélységek, akik a legtöbb esetben a vallástanításban egészen összeolvadnak, itt jellemző vonásaik és külön üzenetei által élesen megkülönböztethetők. Az ó-szövetségi rész alap gondolata itt a válság előkészítése a zsidó nép életében s ez ahol nincs is kifejezve, ki lehet érezni a történetekből. A V. kötet a Csel. könyve alapján a keresztyénség terjedését írja le, alapgondolata, melyet mindenütt érvényesít, az, hogy a Anyaszentegyház alapítója, vezetője a Szentlélek. Ebben természeténél fogva több tanítás utal a misszió gondolatára. Ebben a kötetben találunk külön reformációi leckét, s egy pompás tanítást e címen: Az evangélium a szórványokbar mely arra int, hogy gyermekeinket a vas. isk.-ban ne csak hitük megtartására, de terjesztésére is neveljük. A történetekben igazán meglevenedik előttünk az első keresztyé egyház élete és fejlődése.

E munkával nagyon meg van könnyítve a vasárnapi iskola tanítása, sőt a vallástanításnak is sokat adhatnak ezek a történetek. Azt sohasem várhatjuk, hogy a vallástanítás a vasárnapi iskola módszerével végezhesse, mert a vasárnapi iskolai módszerrel tízannyi idő kellene a bibliai történetek megtanításához s mert a vallástanításnak egészen más a célja, mint emennek, de várhatjuk azt hogy a vasárnapi iskola megerősíti és megleveníti a vallástanítást. Ajánljuk minden lekipásztor- és tanító-testvérünknek, hogy minél gyakrabban olvassa maga is e történeteket s saját családjába is vezesse be ezt a könyvet, bizonyára kedves és hasznos olvasmányává lesz mindenkinek.

I

<><>

Megbeszélések.

Egyházunk megújulásának kérdése.

Egyházunk jelen életében és jövőre vonatkozó terveiben annak egész életét meghatározó kérdés az az irány, melyben az egyház haladni akar. Mit lát maga előtt, minő feladatokra akar felkészülni, milyen nehézségek előtt áll? — mind olyan kérdések, melyek nélkül nem lehet világosan látni, s megmondani, ha világosan áll szemünk előtt az az irány is, melyben egyházunk célját, munkáját és hivatását elképzeljük. Itt pedig azt találjuk, hogy sokszor, ha egyformák is a vélemények az egyes kérdésekre és feladatokra vonatkozólag, azonnal divergálnak azonban a vélemények, mihelyt e kérdések egyetemes kitekintésére fordítjuk a szemünket. Mert az egyes feladatokat mindenki látja, de más módon akarja ezeket elhelyezni az egyház jövőjében, másképpen gondolkodik azok jelentőségéről és helyéről az egyház egyetemes életében. Azért pedig, mert az egyházi élet kérdéseiben való állásfoglalása egyetlen kérdés után igazodik s ez a kérdés az: ki, mit gondol az egyház fogalmáról, feladatáról, munkájáról, szóval, mi neki az egyház? Ettől függ minden, amit az egyházzal és annak kérdéseiről gondolunk.

Ma egyházunk átmeneti korszakot él. Életében, törvényeiben és igazgatásában még küzd egy régi, de már általa sok tekintetben túlhaladott korszak nyomaival, maradványaival, de minden lélekben feltámadt a vélemény, hogy valami újra van szükség. Jelszavak röpködnek a levegőben: belmisszió, lelki egyház, egyházfegyelem, egyházi élet megélevenedése, stb. stb. és velük mindig elítélünk valamit, amit rossznak tartunk és kívánságot fejezünk ki valami iránt, amit kívánunk. De az egyház élete bonyolult valami, abban még sokáig megmaradnak régi elemek s nehezen tisztázhatók benne az újak, még nehezebben azok az új követelmények, melyekről sokan érzik, hogy szükség volna valamire, de kifejezni nem tudják. Az egyház életének számtalan bonyolult életműködése és nyilvánulása ezek folytán sokszor válik olyanná, hogy benne nem ismeri ki magát az ember, hát még, ha valakiben magában is csak homályosan él annak a valaminek tudata, mire szükség volna.

Ebben a nehézségben az a fő, hogy egyházunk azon vezetői, kik annak irányítását és szellemi, vagy adminisztratív vezetését végzik, hogyan gondolkoznak egyházunk jelenlegének kérdései felől, mert ezek fogják megadni az irányt, melyben egyházunk haladni fog, amit ők elfogadnak, az legalább is egyházunk hivatalos életében irányadó, az ő adataik, de felelősségük is az, hogy kilesye és megértve egyházat igazgató és vezető Szentlélek Isten tanácsát s akaratát, annak igyekezzenek engedelmeskedni s amely felelőség egyházunk jövődjé és a Szentlélek iránti felelőség egyben.

Szükségesnek látszott azért, hogy tisztázzuk azokat a kérdéseket, melyek egyházunk mai életében döntők és tisztázzuk őket, hogy ebből minden további kérdés világos lehessen. Ezért lapunk szerkesztősége kérdést intézett egyházunk legkiválóbb vezetőférfiaihoz, lelkeszeihez, hogy következő három kérdésre lennének szívesek velünk véleményüket ismertetni:

1. Van-e szüksége egyházunknak megújulásra?

2. Milyen úton gondolja azt elérhetőnek?

3. Mi a véleménye a jelenlegi megújulási törekvésekről?

A három kérdés közül az elsőt azért vetettük fel, hogy világossá legyen, megállhat-e egyházunk azon az állásponton, hogy tulajdonképpen nincs semmi baj és felesleges aggodalom a maskodás minden megújulásra vonatkozó beszéd. Ha ez tisztázva van, hogy megújulásra tényleg szükség van, akkor második kérdésnek annak kell lennie, hogy milyen útjai vannak az illető elképzelésében annak a változásnak, melyen egyházunknak át kell mennie, s végül a harmadik kérdésbe tisztázni kell azt, hogy azok a munkák, melyeket az utóbbi időkben láttunk kezdődni egyházunkban, a közvélemény szerint milyen hatást gyakoroltak s milyen jövődjé van annak a munkának, melynek kezdete, valljuk, nem rajtunk hanem Isten örök akaratán fordult meg.

A kiküldött kérdésekre még csak egy néhány felelet kaptunk, melyeket itt közlünk. Az ezután bejövőket következő számunkban hozzuk.

1.

Egyházunk megújulása tárgyában hozzám is megküldött kérdésekre, véleményemet az alábbiakban foglalható össze:

1. Egyházunk megújulásának folyamatosan tartósnak kell lennie. Ez alatt azt értem, hogy egyházunknak arra kell törekednie, hogy híveink a Szentlélek megszentelő hatása által

halve, állandóan termeljük, külsőképen is, azokat az intézményeket, melyek igazolják, hogy a református egyház a Krisztus evangéliumának a letéteményese s benne testvéri közösséget talál mindenki, aki hívő lélekkel vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicső-
g é r e.“ (Fil. 2. 11.)

2. Erre vezető út az Ige hirdetése. Krisztus urunknak meghagyását (Máté ev. 28 r. 18—20.) e tekintetben feltétlenül anyitónak tartom. A beláttatás, a megértés, az igazság égismerése nélkülözhetetlen arra, hogy az evangélium egy-
il idvezítő voltában higgyen az ember. A belénevelés, a beszoktatás fontos tényező ugyan, de mindenható erejét el-
iszti, ha hiányzik a meggyőződés, a benső bizonyoságtétel.
zért szükségesnek tartanám, minél nagyobb súlyt fektetni
vallástörténet tanítására s ezáltal annak feltűntetésére,
gy-Jézus vallása az abszolút vallás s benne jelent meg a
keletes kijelentés, az ígéret valósulása. Lélektanilag igá-
lni kell, hogy „nincsen senkiben másban id-
esség: mert nem is adatott más név,
ely által kellene nekünk megtartat-
unk.“ (Apost. csel. 4, 12.)

3. Véleményem az, hogy a jelenlegi megújulási törek-
sek és mozgalmak a második pontban jelzettekét szolgál-
k, de mintha túlságosan elvonni igyekeznének a lelkeket a
dó, a mindennapi élet megnyilvánulásaitól és az örök em-
rit némely vonatkozásokban nem megszentelni, hanem az
eni által megszüntetni, megsemmisíteni akarnák. Jézus
világ világossága, ki nem azért jött, hogy kárhoztasson,
nem, hogy megtartsa a világot. (Ján. 12. r. 47. v.) A nagy
yekezetben mintha halványulna az a gondolat, hogy isten-
szága kovász, melynek át kell hatnia az emberi társadalom
ész téisztáját, hogy tápláló kenyér legyen belőle; mintha
sterbe lépne a kiválasztottak és kárhoztottak teoriája s
zonyos nagyképűség eszerint kezdené osztályozni a lelke-
t, elfeledve, hogy mindnyájan gyarló és bűnös emberek,

Atya kegyelmére utaltak vagyunk, kik nem aszerint íté-
lünk meg, hogy hol és mivel foglalkoztunk, hanem, hogy
lyen indulat volt bennünk. Aztán, mintha túlságosan elő-
rbe lépne a felfogás, hogy derűre-borúra konferenciáink,
szeljöveteleket tartunk, aminek természetes következmé-
e, hogy tulajdonképeni munkaterünket el-elhagyogatva, a
ánk váró kötelességeket elhanyagoljuk s így gyenge példa-
ók leszünk. Különben, minden tekintetben elismerésre és
rtolásra méltó az a buzgóság, mely a jelenlegi megújulási
ekvéseket és mozgalmakat jellemzi.

(Kolozsvár)

Vásárhelyi Boldizsár.

2.

Kérdéseire válaszom nagyon röviden ez:

1. Nem megújulás, hanem ébredés-ről lehet szó. Nem pusztultunk el; csak elaludtunk; mi nek okai sem egészen bennünk, hanem a rajtunk kívül álló körülményekben keresendők. Ébredésre okvetlen. szükség van!!

2. A megkezdett utak szabadabb irányzatúak és a régiék újrataposásával elég jók volnának. A régi jók azonban ne dobjuk egészen el. Vigyázzunk a tiszta kálvinizmus formáira és lényegére!!

3. Kevesebb idegenszerűség! Termeljük ki saját talajunkból, amit termelni akarunk!! A régit becsüljük meg!!

(Aranyosgyéres)

Bartha Lajos.

3.

Hozzám intézett kérdéseire a következő feleletet adom:

1. Egyházunknak megújulásra van szüksége, nemcsak a „semper reformari“ fundamentalis ősi elvünknel fogva, hanem amá szomorú valóságnál fogva is, hogy híveink nagy része nem ismeri a református keresztyénséget és nem él evangéliumi életet.

2. Egyházunk csak tagjainak újjászületése által újulhat meg. A lelkek újjászületésének útja: bűnbánat, Istenhez térés az imádság és az Ige által. Egyházunk ezen az úton jött létre, ezen az úton újulhat meg és maradhat fent.

3. Egyházunk falain belül legmélyebben szántó és legeredményesebb munkát végző mozgalmaknak azokat tartom, amelyek minden reklám nélkül az evangéliumot közlik a lelkekkel, azután összegyűjtik azokat, akik elfogadták az evangéliumot, ezek lelki életét szeretettel pásztorolják, őket terjesztő munkába állítják, hogy életüket Istennek szenteljék. A szokásos nagy konferenciáink hiányának azt tartom, hogy az evangélium hirdetése után nem veszi számon az eredményt. Csak kiveti a hálót, de nem vonja is be azt, ezért nem végez egész munkát.

(Zilah)

Kádár Géza,
esperes.

4.

Hozzám is intézett soraira a következőkben válaszolhatok:

1. Egyházunknak megújulnia mulhatatlanul szükséges.

nemcsak közigazgatási, törvénykezési és liturgiális megújulás szükséges, hanem a lélek és szellem teljes megújulása. Mert nemcsak híveink nagy részének, hanem hivatalosaink és választottjainknak munkássága sem tanuszkodik általában arról, hogy az Úr Szentlelke vezérelné, s e Léleknek volnánk odaadó munkásai.

2. Vasárnapi iskoláink és bibliaköreink a munkái annak Léleknek, mely mindnyájunkat megújíthat; azért ezek fejlesztendők. Módot kell találnunk, hogy mai elszigeteltségük helyett az egyházközségek hitéletének szerves tényezői és hordozói legyenek és szellemük megújítólag hathasson az egész egyházközségre, melynek kebelében alakulnak és munkálkodnak.

3. A nagyhetek munkája áldásos; de országos jellegük befolyásaként két kísérő árnyékuk lehet. Egyik hatalmas demonstráló vonásuk, melyben amennyi méltóság van, ép oly gátja lehet az egyéni lelki elmélyedésnek. Másik a távoli munkások baráti találkozása. Ez is amely áldott magában ép oly gátja lehet a szigorubb fegyelemnek, mi pedig a lelki elmélyedés nélkülözhetetlen feltétele. Ez árnyak ellensúlyozására szükséges a helyi érdekű nagyhetek bevezetése. (A Ref. Szemlében emlékezem meg erről.) Az országosak maradjanak hatalmas demonstráló erejükkel mai kereteik közt, de sorakozzanak melléjük a helyi érdekűek szigorubb fegyelmükkel és bensőbb elmélyedésükkel.

(Segesvár)

Dr. Toth Lajos.

5.

A f. évi októberben hozzám intézett három kérdésre rövid feleletem a következő:

1. A mai világban alig van földi intézmény és alakulat, mely céljának és feladatának abszolút megfeleljen. Ennek elháríthatatlan külső okok mellett, belső okai vannak. Ezen ítélet alól — fájdalom — egyházunkat sem vonhatjuk ki. Tehát megújulása szükséges.

2. A megújulás csak lelkek megújításán keresztül történhetik. Aki ma alázatos, hívó, tűrő, remélő, építő, áldozatos és mindenben keresztyéni lelket tudna teremteni: az volna a világ legnagyobb jóltevője és igazi reformátor. Új, egészen krisztusi és fenntartás nélküli keresztyén vallásos lelket kell teremtenünk, mely az emberi elhivatás legmagasabb fokára: az öntörvényadás magaslatára érkezik el. Ez hiányzik ma. De ezen hiánynak, mint a multban felnőtt generáció nem kizárólagos okozója, úgy a jelen termelés sem nyújthat és nem nyújthat csalhatatlan biztosítékot

e hiány elenyésztetésére, s a kellő lelkiület megteremtésére. Tehát e tekintetben se rekriminációkkal, se vérmes remények táplálásával nem segíthetünk.

3. A jelenlegi jóakarató és jó irányú törekvések tagadhatatlanul, de a kezdet stádiumában vannak, s részben nem eléggé őszinték. A siker érdekében — mert az öntörvényadás szerint való ideális életállapot még nagyon messze van — első lépés gyanánt égetően szükségünk van egy igazi keresztény-kálvinista egyház fegyelem életbeléptetésére és gyakorlására. E tekintetben minden napi mulasztás katasztrofális veszedelmet jelent.

Végül: egyházunk megújulása érdekében a lelkipásztorság legsürgősebben fel kell szabadítani adókvetői, végrehajtói és táncmulatság rendezői megalázó helyzetéből, s engedni, — de követelni is kell, — hogy pásztor és lelkek neve lője lehessen.

(Nagyenyed)

Jancsó Sándor

6.

Egy subjektív mozzanattal kell kezdenem: Az az egyház, amelyik a mi gyermek korunkban viselte az ev. ref. nevet, sok minden volt, csak éppen lelkeinknek gondozója nem volt. Megtánultuk úgy, ahogy a „vallást“ a jó osztályzatért, de senki sem törődött azzal, hogy a zsenge lelkekben az életigény ős-ösztöne merre felé tapogatódik.

Korán kezdtem minden ösztönzés nélkül a Bibliát olvasni. Egész ifjúkori jegyzeteim vannak róla, de csak mint meglett és sok mindent élt ember előtt kezdett derengeni, miért is vagyok református? Az egyházi élettel is korán megismerkedtem, de csak egy paragrafusokból összerótt társaságot láttam benne hosszú ideig. Valljuk be, még ma is az a legtöbb ember előtt. Pedig az egyház „üdvközlőség, ami közvetíti és a közösség ereje által támogatja az üdvközlőség elérését.“ (Makkai.) Az üres templomok, a közönyös, vagy csak vitatkozó „hívők“ mutatják; elérkezett az idő; ecclesia reformari debet.

A megújulás módja első sorban csak egyéni és belső lehet. „Szükséges nektek újonnan születnetek.“ (Ján. 3. 7.) A külső reform csak ennek érdekei szerint alakulhat, mint egy bekeretezése a belső élet igazi szolgálatának. Az élet kérdése helyet az Isten akaratát cselekedni ez a megújulás feltétele, módja és útja.

A jelenlegi megújulási törekvések természet szerint ma még nélkülözik az öntudatos, egységes célt szolgáló határo-

tságot. A felelős tényezők egyéni megújulása nélkül pe-
nem képes a kívánt eredményt megközelíteni.

Helyes nyomon jár az egyházon belül, hogy alúlról kezdi
újra építést, de a tetőzettel sem szabad soká késni. Lelke-
t kell állítani mindenüvé, mert a betű megöl, „lélek az, ami
élelevenít.“ (Ján: 6. 63.)

Dr. Mezey Mihály.

7*

Ad. 1. Van-e szükség nézete szerint az egyház megújulására?
Van.

*Ad 2. Milyen utakat lát, melyeken a megújulásnak
haladnia kell?*

Ezidő szerint még mindig a „hivatal“ jellege domborodik
az egyháznak, keresztelő, eskető, temető, predikáló hivatal,
még mindig nem tud kibontakozni a társadalom bürokratikus
jellegzetességéből, maga legmagasabb társadalmi alakulat
az állam, ez is ép azért antiszociális jellegű, mert azt hiszi,
ha meg van a hivatal szerinti szervezettsége, már jól funkció-
nál. Hogy egyházi életünk még Isten kegyelméből nem
jutott ide, az mutatja, hogy meglátjuk a társadalmi
berendezkedettség-eme hibáját, ha nem, arra is kép-
telenek volnánk, hogy ezt meglássuk. Nekünk egyedüli ki-
útunk ebből a megcsontosodási folyamatból, ha az egyház „hi-
vatal“ jellegét igyekszünk másodrendűvé tenni s teljes felké-
szültséggel azon munkálkodunk, hogy a *Krisztussal való
közösségé váljon*. Ide pedig a hivatalnoki prudentia nem
lég. Teljes lelki átváltozásra van szükség, amíg csak a szá-
unk mondja, hogy „élek többé nem én, hanem él bennem a

* A mellékelt levél kíséretében: Nagytiszteletű Úr! Az egyház
megújulása céljából megindított mozgalmukat jelző és ez irány-
ban 3 kérdést tartalmazó megkeresését előzetes megbeszélés után
véleményes javaslattételre adtam egyházmegyénk belmissziói
előadójának, dr. Jakó Dénes testvérünknek, aki — megkésve — az
de mellékelt véleményt küldötte be hozzám. Minthogy ezen véle-
ményel minden tekintetben egyetértek, sőt egyházmegyei taná-
sunk is osztja nagyrészbzen azt, azzal a kéréssel terjesztem be
Nagytiszteletedhez, hogy amennyiben kiadásra alkalmasnak ta-
álja, illetve arról még le nem késelt, nevezett testvérünk neve alatt
közössa sajtó alá.

Mozgalmuknak adjon az Úr kegyelme gazdag gyümölcsös-
ést a szervezetében és tagjaiban megújult anyaszentegyházban!
Atyafiságos üdvözlettel vagyok Nagytiszteletednek Maksán,
928. január 14. Szerető szolgatársa: *Volloncs Miklós*, esperes.

Krisztus“, addig csak az Atyai ház ajtaján kopogtató koldusok vagyunk, de be nem tudunk lépni, bármennyire is nyílik az ajtó, peregrinus természetünk megelégszik az alamizsnával, s tovább kopogtatunk, de mindig idegen ajtók előtt. Pedig a Krisztust rajtunk keresztül ismeri meg a gyülekezet, annyi él belőle a gyülekezetben, amennyit meg tudunk mutatni a magunk életével. Erre pedig nem elég a hivatalnok papság. Érző keresztyén lélekre van szükség, aki minden pillanatban tudja, hogy nem véka alá való mécses, hanem gyülekezete felé felfüggesztett világító szerszám. Erre pedig komoly magunkba szállással, magunkkal való számotvetéssel lehet eljutni, használhatnám az újabban igen sokszor használt kifejezést: meditatio útján.

A magunkba szállás pedig rávezet, hogy nem vagyunk mi magunkéi, s meglátjuk, hogy testvérek vagyunk, ezen a ponton a legnagyobb a kísértő, nehezen tudjuk magunkat maradvány nélkül Isten akarata alá rendelni. Igen sokszor látom, hogy a száj tobzódik az alázatosság szolgálatával, de közbe az életben feltűnik magunk sötét fellege s épp a legkomolyabb pillanatokban ömlik az ár, hogy elmossa a markirozott tákolmányokat.

Ilyenkor aztán törődünk és keressük az eredménytelenség okát s rendszerint nem akarunk rájönni, hogy magunkban van a hiba. Pedig hát nem figyeltük meg magunkat eléggé. Az önvizsgálat tudja kellő értékre leszállítani önminket s ad lehetőséget, hogy komoly testvéri munkát tudjunk elvégezni. Ahogy a testvéri érzés a maga ideális formájában felébred, többé nem hivatalnokok vagyok gyülekezetemnek, hanem legnagyobb szolgáló testvére, s ha való ez az érzelmi elválkozás, arra is rájövök, hogy nem a legnagyobb, de legkisebb, s ez fog elkötelezni a legnagyobb szolgálatra. A szolgálat mezeje fogja hozzám, s rajtam keresztül a Krisztushoz kapcsolni a gyülekezetet. Hogy ez a mező micsoda utakat mutat meg, az a gyülekezet lelki arravalóságától függ. Itt általános formákat megállapítani nem lehet, sem univerzálni a gyülekezetek szükségletét. Minden gyülekezet a maga egészében a másikkal hasonlítva különféleség. A magunk ereje számbavétele után, a másikkal teendő megismerni gyülekezetünk lelki állapotát, erre pedig egyedüli lehetséges út a gyülekezeti tagok rendszeres látogatása, amíg azokkal tisztában nem vagyunk, csak általánoságok között mozgunk, s lelkesítő szolgálatunk egyenlő a pápás egyház papi funkciójával, üdvközlő eszközök vagyunk ex opere operato. Mvsticus félhomályban adjuk, vesszük kétes értékű talmi portékánkat, nekünk eladó, a vevőnek minden illuziója mellett is megmarad az a gondolata, hogy csak vásári portékát kapott. Ha személyszerinti szükségletet elé-

...tek ki, akkor tudom, rájövök, hogy kinek-kinek a maga lényének megfelelőt, s ép neki megfelelőt, adjam. Tehát a pasztorális cura ad lehetőséget a lélekhez való hozzáférésközösítéshez. Természetes, ez nem jelenti azt, hogy ezzel ki is merül a munka, mert e cél eszközei továbbra is, a fokozott vallástaniítás, elemi iskolában minden vonalon a vas. iskolai módszerrel, a confirmáció előkészítés, nem 6 hét alatt heti 1 órán; hanem annyi idő alatt, amíg megtanulják, sőt amíg megérik, vallásos jellegű összejövetelek, bibliakör, ahol elő van készítve a gyülekezet erre.

A presbyterek bevonása az egyházépítő munkába, először inkább a charitatív jellegűbe, rajtuk keresztül a többit is lassacskán kell vonni, különösképp alkalmas erre egy-egy anyagi csapás enyhítésére munkába szólítani őket, karácsony szombatjára szegények, gyermekek javára való gyűjtés, s kihangsúlyozni, hogy ez testvéri kötelesség. Az anyagi vonatkozású dolgoktól a lelkipásztort függetleníteni, a pap által való kepeszedés, igen sokszor adószedő-végrehajtóvá devalválja a legjobb pásztort is, s amit egy éven keresztül sikerült építeni, egy kepeszedési hét képes tönkre tenni, s a lehetőségét is elveszi bizonyos időre a további pásztori munkának.

Ez irányú lehetőségeket folytathatnám sokáig, de végére véleményében oda jutok ki, hogy akarjon a pap testvér lenni, s tudjon lenni, akkor a gyülekezet is tud az lenni. A testvéreket pedig a szeretet fogja a munkára is, az útra is rávezetni.

Ad. 3. Mi a véleménye a jelenlegi megújulási törekvésekről és mozgalmakról az egyházon belül?

A megújulási mozgalmak = belmissziói mozgalmak. A belmissziói mozgalom belső elváltozással jár együtt, tehát nem lehet octroyált mozgalom, viszont, amit ma a kerületben annak nevezünk, a gyakorlatban magán hordozza a ráerőszakoltság jellegét. Feltétlenül tartsuk, hogy akik akarják, azoknál ténylegesen belmissziói jellegű, de a gyakorlatban a megvalósulási mezőkön, inkább az octroyált jellege domborodik ki, én úgy látom ezt elrendelni nem lehet. abban a pillanatban, amikor elrendeltetik, sokhelyen „megfojtatik.“ Azok a személyiségek, akik nem tudják mi, egyebet nem tudnak. még a legjobb akarat mellett is, mint tönkre tenni. Hiányzik az előkészítés. A gyülekezetet lassan lehet ránevelni, egyiket hamarabb, másikat később, itt rendelettel uniformizálni nem lehet. Hiába fogtok bibliai kör, Nőszövetség stb.-hez, ha az előkészítés hiányzik. Csúfos kudarc a vége. Itt napról-napra való munkával kell előkészíteni a talajt, sokszor egy emberi élet sem elég egy-egy gyülekezetnél, hogy az alap le legyen téve, pedig dolgozik, s ha a rendelet szerinti rubrikákat nem tudja lelkiismerete szerint kitölteni, jön a megállapítás, nem megy

a munka, pedig sokszor jobban megy, mint a kitöltött rubrikájuaknál, csak hogy még csirázik a talaj, vagy csupán köveket tör a munkás, hogy az unokája kapjon termő földet. Pl. legújabb rendelet szerint a Nőszövetség megalakítandó, a háromszéki falusi viszonylataink szerint egyenesen paródiája lesz az egyh. életnek. Semmi szükség sincs rá ez idő szerint. Ma mindaz a munka, ami a nőszövetség programjába fel van véve, a lelkipásztor intelligenciájával anélkül is megy, charitatív munka, szegények segélyezése, gyűjtés, templom tisztántartás, vallásos estély stb., de a kezdeményező a lelkész, s egyesületesi nélkül pásztori judiciuma megtalálja a megfelelő személyeket a munkára, így is megy, s jó sokáig kell, hogy így menjen, amíg tudatos Nőszövetséget lehet alakítani, viszont amikor tudatos lelki tevékenységgé válik, akkor „Nőszövetség“ nélkül is megy. Továbbá minden ilyen szervezett alakulat, még ha hatóságilag engedélyezve is van, nap-nap után szemet szúr a politikai közegeknek, szigurancára való citálás, csendőri assistencia, amint legutóbb is vármegyeszerte személyleírást, fényképet kértek a sziguranca javára a lelkészek től, tartózkodni fog a gyülekezet, hogy „Nőszövetségbe“ tömörüljön, félvén további meghurcoltatástól. Bizony tapasztalatból tudjuk, hogy ez irányban főhatóságunktól semmi támogatásra nem számíthatunk, mert nem áll módjában, legfeljebb annyi elismerést, hogy örvendjünk, hogy csak annyiban volt részünk, ez pedig vékony vigasztalás.

A biblia körök ez idő szerint még meg sem közelítik az ideális célt, ehelyett a vallásos estélyek keretei közé helyezném a bibliai magyarázatot a legegyszerűbb, legközvetlenebb formában. Híveink még bizonyos szent félelemmel tekintenek az igére, magukat még a bibliával szemben olyan kiskorúaknak tartják, hogy még a legkisebb körben sem mernek véleményyt nyilvánítani, elég eredménynek tartom, ha szívesen hallgatják, én ilyen úton végzem évek óta, ahogy „biblia körre“ akartam átalakítani, azonnal megszűnt az érdeklődés, s kiürült a terem. Számításba kell venni azt is, hogy falun selectálni nehéz a gyülekezetet. Nekem szombatestvénkénti istentiszteletre, illetve vallásos estélyre jár 100—180 rendes hallgató, 7 évestől 80 évig, lelki structurájuk az évek mellett is homogén, ezeket külön csoportba osztani ez idő szerint lehetetlen, mert ha selectálom, elmaradnak, viszont, hogy a maguk szükségletét megtalálják, mutatja: a számuk emelkedő.

A résztvevők a felnőttek közül nők inkább, 4—5 idősebb férfi, mindkétnemű ifűjság és a gyermekek. Ez állapotot kedvezőnek tartom, mert ép a nők és az ifűjság az egyházi élet jövőndő támaszai. Egyháztársadalmi munkára ezek kaphatók. (Ez ideig pld. a mult év folyamán a gyülekezet 2 szegénynek

rendesen élelmet adott, az estélyek helyét takarították, meszeltek, lámpát gyújtottak, fáról gondoskodtak, rendet tartottak stb., karácsony estéjére a rászorultaknak segélyt hoztak, énektanulás, szavalat, felolvasás.)

A vasárnapi iskola célra vezető, azonban a helyi viszonyokat mindig tekintetbe kell venni. En dacára, hogy van vasárnapi iskolám, küzködöm a gondolattal, ha megfelelő a vallás-tanítás, a vasárnapi iskola felesleges, mert a vallás tanítást sem képzelem el más methodussal, mint a vasárnapi iskolát, legfeljebb azért szükséges, hogy nem állván elég vallás órá rendelkezésünkre, ezek alkalmasak a további mélyítésre és a hiányok pótlására.

Végeredményében az egyház megújulási törekvéseinél első feltétel *megújult lelkü lelkipásztor*, ha ez meg lesz, a többi utána szükségkép fog következni.

Kézdi e. m.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA LETT

II. ÉVF. 2. SZ.

1928. FEBR. HÓ.

Az Úr hívja a gyermeket.

I. Sám. 3:8.

Élve, a főpapra két szomorú megszegyenítés is várt néhány napon belül. Az egyik az volt, hogy Isten a maga akaratát nem neki, felkent főpapjának jelentette ki, hanem egy gyöngye gyermeknek, Sámuelnek, aki az Úr templomában aludt s aki még nem ismerte az Úr igéjét, s Élinek látnia s tapasztalnia kellett, hogy Isten könnyebben hozzáfér ahhoz a gyermekhez, mint az ő szívéhez. A másik megszegyenítés az volt, hogy mikor Isten szólott a gyermekhez és az hozzája ment, mert azt hitte, hogy a főpap hívja, Éli csak a harmadik ízben fedézi fel, hogy az a titokzatos hívás, amelyre a gyermek felkelt, nem egy üres álom tévedése, hanem az Úr hívó szava, melyet a gyermekhez intéz. Mikor a gyermek már háromszor megy hozzá engedelmesen, hogy a parancsát várja, csak akkor „jut eszébe“ Élinek, hogy aki a gyermekhez szólott az Úr az. S ebben az első megszegyenülésben benne van már az ítélet az Éli és háza felett, mert Isten nem a nagyot, a felkentet, a hivatalost méltóztatta arra, hogy kijelentse magát neki, hanem a gyöngét, a gyermeket, a tájékozatlant.

S az az ítélet, mely ebben Élit éri, komolyan fenyeget ma is mindnyájunkat, akik akármiféle hivatásban azt a feladatot kaptuk, hogy Isten akarátának tanulmányozói legyünk. Vanak köztünk lelkek, akik ép oly érzéketlenek Isten iránt, akik épúgy elvesztették képességüket arra, hogy azt megértsék, mint egykor Eli elvesztette. Az első ítélet felettiünk az, hogy Isten olyanokat fog hívni helyettünk, akik alázatos lelkükkel és engedelmes szívükkel alkalmasabbak lesznek az isteni hívás meghallására, mint mi. De van egy második ítélet is, amit épen ez az ige fejez ki s ez az, hogy nem vesszük észre, hogy a gyermeket az Úr hívja s ezért nem tudunk neki segítségére lenni abban, hogy meghallja ezt a hívást és engedelmeskedjék annak. Hogy az Úr hívja a gyermeket, azt nagyon sokszor észrevehetjük a munkánkban, s tapasztalhatjuk minden eset

ben, mikor Isten ígéje iránt lelkesedő, engedelmes, hívő gyermeki szívekkel állunk szemben. A mi kötelességünk akkor az, hogy mutassuk meg a gyermeknek Azt, aki őt hívja és álljunk ott mellette, hogy abból a kijelentésből, melyet neki akar adni, semmi el ne vesszen. Ha van érzékünk az iránt, hogy a vasárnapi iskolában a gyermekeket igazán Istenhez akarjuk vezetni s ha magunk híven foglalkozunk Isten igéjével, akkor nem az lesz a sorsunk, ami Elié volt, kinek a gyermek szája által ítéletet szólt az Isten, hanem az Átala elhívott gyermekek ajkáról is az Ő dicséretét fogjuk zengeni hallani és munkánknak meg lesz az az eredménye, hogy Isten hangja és szava iránt figyelmet és engedelmességet ébresztünk a gyermekek lelkében.

Munkatársak a vasárnapi iskolában.

A múlt hetekben lezajlott vas. isk. konferencián felvetette valaki azt a kérdést, hogy a vas. isk. a mindennapi iskola munkájával és rendjével szemben bizonyos különbségeket mutat fel? A mindennapi iskolában a tanító szigorú fegyelmet kénytelen tartani, ezt kívánja meg tőle a tanítás és nevelés érdeke. Viszont a vas. isk.-ban, kevesebb lévén a gyermekek száma, s más a viszony, ami a gyermek és vezető között fennáll, legtöbb esetben engedményeket tesz a vezető a gyermekek fegyelmének. Most ez a kettős eljárás, különösen ugyanazon egyéntől tapasztalva, a gyermek előtt is, de a vezető előtt is méltán tűnhetik fel igazságtalannak és részrehajlásnak. Hogy lehetne ezt a nehézséget kiküszöbölni?

A cím gyanánt azért írtuk fel ezt: munkatársak a vas. iskolában, mert a kérdésnek itt kell valahogy megőrlődnie. Az a véleményünk elsősorban is, hogy a vasárnapi iskolát nem szabad, mint egyszer már erről volt is szó, fegyelmetlenségnek s rendetlenségnek jellemeznie. Amint nem jó mindennapi iskola az, melyben a fegyelem nem elég erős, nem jó vasárnapi iskola az sem, melyből a fegyelem hiányzik. Nem szabad arra nevelni a gyermekeket, hogy szabad a vasárnapi iskolában valami, ami a rendes iskolában büntetés alá esik. Ez a vasárnapi iskola lezüllését vonná maga után. Epen ellenkezőleg; a kettő közül a vasárnapi iskola áll a szigorúbb fegyelem alatt és abban kell nagyobb fegyelemnek lennie, — csak hogy míg a mindennapi iskolában sokszor kell a külső fegyelem eszközeihez nyulni, addig a vasárnapi iskolában arra kell törekednünk, hogy ott a belső fegyelmezés uralkodjék. A vas. iskolában nem mi fegyelmezünk, hanem a Szentlélek fegyelmét kell bevezetni, mely bizonyosan szigorúbb és komolyabb, mint amilyet mi magunk tudnánk létrehozni.

A Szentlélek fegyelmét az Isten ígéje iránti tisztelet, alázatosság és egymás iránti testvéri szeretet gondolata fejez ki és ezeken kell felépülnie egy igazi vas. iskola fegyelmének. Bizonyos, hogy ez nem könnyű dolog és nem hamar megy, de ebben rendelkezésre állanak olyan eszközök, melyek a hétköznapi iskolában bevezetve nincsenek. Először is, hogy a gyermekek lássák, hogy maga a vezető meghajol az Isten ígéje előtt, alázattal viseltetik iránta, hogy az áhitat és alázatosság magatartása uralkodik rajta, hogy szeretete nem csüggedő, nem türelmetlen és nem személyválogató, hogy a rosszakért imádkozik, azokat szeretettel inti, külön is beszélget velük stb. Ezek az eszközök megsejtetik a gyermekkel azt, hogy ő olyan helyen van, melyet profán gondolatokkal vagy cselekedetekkel nem szabad megszenteltetni.

Igy alakul a vasárnapi iskolásainkból egy olyan társaság, mely nekünk a hétköznapi iskolában is segítségünkre lesz. Lehet, hogy sok idő és türelem kell hozzá, de eljön az idő, mikor a vasárnapi iskolások ki fognak tűnni a többiek közül szeretetben, szorgalomban, őszinteségben s amikor bátran számíthatunk arra, hogy azok a gyermekek, akik a vasárnapi iskolában átadták a szívüket Istennek, a mindennapi életben is szolgálni akarják Őt. Különösen azért fontos ez, mert ma a felsőbb iskolákban az iskolai bűnök kérdése mindenütt az ifjúság érdeklődésének központjába került. Ma már nagyon sok tanuló látja, hogy azok, amiket évtizedeken át eddig elődeik csináltak és nem tartottak bűnnek, a lesés, sűgás, dolgozatok egymáséról való lemásolása, bűn, és közöttük vannak olyanok is, akik küzdeni akarnak ellene. Ez a küzdelem, melyre az iskolai munkák sokasága következtében mind nagyobb szükség van, egészen lehetetlenné válik s vele lehetetlenné válik egy hívó, magát Krisztusnak szentelt tanuló ifjúság előkészítése, ha már a vasárnapi iskolában, ahonnan a magasabb iskolákba fellépnek, nem gondoskodunk arról, hogy a gyermekek már a vasárnapi iskolában fel legyenek szerelve a bűn elleni öntudatos küzdelemre. Így nekünk is segítségünk lesznek nemcsak a saját magukviseletének komolyságával, de azal is, hogy más gyermekeket rájuk tudunk bízni. Ezt jó is a vasárnapi iskolában már megkezdeni, hogy a gyermekek egy más iránti felelősségét növeljük s megérettetjük velük, hogy egy vasárnapi iskolás gyermek mindig felelős barátaiért és tanuló társaiért.

Igy oldódik meg az a kérdés, mellyel e fejtegetések kezdődtek. Nemi lesz szükség engedményekre a vasárnapi iskolában a rend fenntartása szempontjából, nem kell félnünk attól, hogy az a fegyelmeatlenség magvát hinti el a gyermekek között, de viszont az a veszély sem fenyeget, hogy a mindennapi

iskola más bánásmódot képvisel, s mivel vasárnapi iskolába természetesen azok a gyermekek járnak, akikre legjobban lehet számítani, kifejlődhet köztünk és tanítványaink között egy olyan viszony, mely nem a mi hatalmunkon, vagy erőnkön, hanem a testvéri szeretet és egymás támogatása gondolatán épülve fel, a mindennapi iskolát is azzá teszi, amivé egy igazi keresztény iskolának lennie kell.

A munka.

Vas. iskolai konferencia Murosvásárhelyen. A marosi egyházmegye esperesének intézkedéséből a marosi, örgényi és bekecsalji-e. m. vas. isk. vezetői részére febr. 15.—16.-án vas. isk. konferencia volt Marosvásárhelyen. Az idő rövidsége miatt (csak másfél napig tartott a konferencia) nem a szokásos tanfolyam, hanem konferencia formájában folyt le. A résztvevők közül legtöbben a marosi egyházmegye területéről jöttek. 15-én reggel kezdődött a konferencia egy megnyitó áhitattal, mely a felelősség és a munka jelentőségéről szólt. Az előadások megbeszéléssel voltak egybekötve s a legtöbb előadás után elég eleven megbeszélés is folyt. Mindenesetre a konferencia rövidsége nem előnyösen befolyásolta ezt a részét a munkának. Az első előadást Maksay Albert theol. professzor tartotta: A Biblia használata a ref. evang. munkásra nézve — címmel, mely után a hozzászólások a Biblia használatának módszereit fejtegették. Dr. Tavaszy Sándor: A hitvallás jelentősége a munkában címmel tartott előadást, melyet szintén megbeszélés követett. Dr. Imre Lajos szólt a vas. isk. munka módszeréről és megszervezéséről s volt egy külön óra is, mely a nehézségek és akadályok megtárgyalására volt szánva. Itt felmerült a fegyelem kérdése, a szolgálatra való nevelés akadályainak kérdése s az a kérdés, hogy a Bibliát kezébe kell-e adni a gyermekeknek és milyen módon, stb. Minden megbeszélésnél az volt a tapasztalat, hogy ha több időt lehetett volna rá szánni, még több kérdés is felmerült volna. A konferenciát 16-án délelőtt zártuk be, mikor is Maksay Albert theol. professzor záróáhitatot tartott és a közös imaórárt is vezette. A konferencián összesen 42 résztvevő volt jelen, kik közül 15 marosvásárhelyi, a résztvevők többsége tanítónő. Hálával adózhatunk a marosi egyházmegye esperesének ezért a konferenciáért és kívánjuk, hogy minél gyakrabban ismétlődjék, hogy a megkezdett munkában minél több támaszt nyerhessenek a vezetők.

Nyugtázások. Krasznai vasárnapi iskola, adomány 100 L. (még a múlt évi elszámolásban); dévai vasárnapi iskola adomány 120 Lei.

Szerkesztői és kiadóhivatali üzenetek.

Nyugtázások. Kiadóhivatalunkhoz folyó évi február hó 1-én a következő előfizetési díjak folytak be:

Székely János Kolozsvár 390, Czírák Károly Torda 540, Klerzer György Marosvásárhely 175, Molnár Sándor Barcauffalu 370, Szász János Marosújvár 100, Medgyaszay András Hernádszentandrás 500, Köblös István Magyarnemegye 500, Orbok Gyula Oczfalva 370, Fejér János Bukarest 370, Kövér Árpád Tornalja 90, Farkas Károly Magyarpéterfalva 250, Bugyi János Erdőgyorok 135, Lőrincz Samu Stájerlakanina 600, Adorján Lajos Péka 390, Fekete Gerő Nyires 665, Zsigmond Károly Bikfalva 85, Klóze György Marosvásárhely 390, Kürthy Károly Halmi 370, Veres Imre Iriny 120, Ref. egyházközség Szövérd 250, Tárczy Géza Csömaköz 125, Kiss Mihály Maroscsapó 370, Biró András Marosvásárhely 185, Tövissy József Ó-Ujfalu 390, Balogh Gyula Szemlak 190, Pálóczy Czinke István R.-szombat 370, Bartók Dénes Magyarige 390, Daday István Semesnye 390, Vistai egyházközség 390, Ref. lelkeszi hivatal Bogdánd 390, Papp József Nagyszeben 490, Málnási Ferdinánd Sebes 270, Gulya Géza Nagyvárad 360, Csernák Béla Nagyvárad 360, Dr. Tóth Lajos Segesvár 100, Debreczeni István Szatmár 415, Szász Márton M.-régén 100, Chisholm Róbert Kolozsvár 370, Csánky Gyula Kézdivásárhely 390, Ref. egyház M.-bergenye 150, Szász János Marosújvár 285, Ajtay Gábor Csermő 60, Csömár Béla Asvány 370, Gulya Géza Nagyvárad 230, Táncoz Dezső Körmend 370, Dibáczy József Nagylak 100, Ref. lelkeszi hivatal Szászváros 370, Fikker Dénes Magyarfráta 200, Hannstädter János Banovci 370, Nagy Ida Bágyon 370, Vaday Béla Élesd 446, Veszmá Károly Gyorok 200, Horváth Jenő Aninosza 100, Meliusz könyvkereskedés Debreczen 440, Tóth Lajos Hajdúhadház 370, Kuhl Zoltán K.-almás 130 L.

Kiadóhivatal.

Szerk. üzenetek.

Lapunk jelen számából az *Ahitat perpei* bibliólv. kalauz ki maradt.

Az „Ifjú Erdély” ezer (1000) leis egyháztörténeti pályázata

1. Tétel: *Az erdélyi református vallás története keletkezésétől napjainkig.* (Rövid visszatekintéssel külföldi [schweiz. sth.] eredetűre.)

2. Terjedelme két nyomtatott ív. (32 tankönyv oldal nagyság.)

3. A pályamű népies modorban írandó meg falusi hittestvéreink és a serdültebb ifjúság részére.

4. A szabályszerűen lezárt jeligés pályamunkák benyújtásának helye: *Ifjú Erdély* szerkesztősége Cluj-Kolozsvár Ref. Theologia. Ideje: 1928. június. 1.

5. A pályadíj összege 1000 azaz egyezer lei abszolút becslés munkának *osztatlanul* adatik ki.

6. A pályanyertes művet az *Ifjú Erdély* sajtó alá rendezés iratterjesztés terjeszti.

Az „Ifjú Erdély” szerkesztősége.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

A hivatás alapkérdései.

(Vezérfonal nyolc elmélkedéshez.)

E nyolc elmélkedésben azokról a kérdésekről gondolkozunk, melyek a mi hivatásunknak, mely Isten Igéjének és akaratának hirdetése és hangoztatása a gyülekezetben, e hivatásnak mindenki életében felmerülő alapkérdései. Természetesen e kérdések nem merítik ki a lelkipásztori hivatás problémáit, sőt, minél öntudatosabb az és minél érzékenyebb a lélek Isten parancsai és akarata iránt, annál több, sokszor annál súlyosabb kérdés merül fel. De a fő az, hogy ezekkel az itt említettekkel talán megnyitjuk a lehetőségét annak, hogy mindenki most a saját problémái megoldásában forduljon a Bibliához, és meglássa az útját így e nehézségek megoldásának.

1. A hivatás nagysága. (I. Kor. 2:1—3.)

Szükséges elmémben forgatni naponta, hogy az én hivatásom az, hogy egyébről ne tudjak, mint a Jézus Krisztusról, mint megfeszítettéről. A világ a Krisztus keresztségét nem szívesen ismeri el, bár sokat tud róla és szívesen veszi Őt eszmény és cél gyanánt. De a Krisztus keresztsége nélkül az én hivatásom nem ér semmit, mert a keresztség nélkül nem lehet megváltást és újjászületést hirdetni. Krisztust úgy kell hirdetnem, mint Megfeszítettet, ha ez az üzenet nem is kedves a világ előtt. Ez az üzenet nagyobb, mint én, tehát minden emberi ékeszölés és bölcselkedés csak megrontja, elhalványítja s ha én az Igé hirdetésében és munkámban az emberek tetszéséhez alkalmazkodni akarok, véték az Ige örökkévaló szentsége ellen. Le kell tehát vetkezennem magamról mindent, ami a magam ékeszölésében, erejében, vagy bölcsességében való bizalom és erőtlenség, félelem és rettegés között kell megjelennem azok előtt, akiknek Isten üzenetét szóлом. Az a gondolat, hogy az örökkévaló Úr az én erőtlén ajkaimon át akar szólni, rettegéssel kell, hogy eltöltsön s arra intsen, hogy gyakori könyörgésekben kérjem, hogy őrizze meg tisztán ajkaim s tegye azokat az Ő Igéje méltó szerszámaivá.

Imádságra vezérlő gondolatok: Kérlek, Uram, törj meg bennem minden emberi bölcsességet és vedd el az én ajkaim emberi ékesszólását, hogy félve és rettegve hirdethesselek Téged. Kérlek, jelenj meg az én igehirdetésemben a Te kereszteddel, a szabadulás, válság, kegyelem dicsőségével, hogy kereszted nyomán megtaláljalak Téged s igehirdetésem útjam más is megtaláljon.

2. *Alkalmasság.* (II. Kor. 3:5.)

Az első pont az, mikor nem gondolok rá, hogy az Isten munkájára alkalmas vagyok-e, vagy nem. A második lépés, mikor boldogan állapítom meg, hogy én erre és csakis erre a munkára vagyok alkalmas. A megoldott kérdések, elvégzett munkák, elért sikerek, kivívott diadalok boldogan bizonyítják: én alkalmas vagyok és csakis én vagyok alkalmas. Ezt senki sem tudta volna úgy megoldani, mint én, tehetségem, adományaim, gyakorlati képességeim erre kiválóan képessé tesznek. De ha Isten nagy kegyelmet akar velem gyakorolni, akkor kétségek közé állít: kudarcok, félreértések, csalódások útján sújtól, míg végre fölcsendül bennem a gondolat: vajjon igazán alkalmas vagyok-e? Hiszen az életem mást mutat, tehetségeim gyöngék, nem vagyok képes belátni olyan kérdésekbe, melyek másoknak nyitva állanak, szónoki, szervezői képességem túlbecsültem. S ha Isten igazán rá akar vezetni az Útra, összetör és megaláz, keserű órákat szerez, melyek arról tanuskodniák: igen, én teljesen alkalmatlan vagyok, senki sem olyan alkalmatlan, mint én, Isten velem nem tudhat dolgozni. Ha ide eljutottam s mégis munkálkodnom kell, akkor látom az én alkalmas voltom nem magamtól van s minél alkalmatlanabb vagyok én, annál nagyobb és dicsőségesebb Isten, aki velem engedetlen, erőtlén, gyarló eszközzel is akar és tud építeni. Nem azért használ, mert alkalmas volnék, hanem azért, mert az, hogy Ó engem használ, az Neki dicsőség, nekem élet, kegyelem és üdvösség.

Imádságra vezető gondolatok: Isténem, te nem aszerint választod szolgálóidat, hogy ki alkalmas és ki nem, a Te szolgálóidra s Tenálad egyetlen lélek sem állhat meg a maga képességére támaszkodva, óh, nevelj engem, hogy belássam gyarlóságom és erőtlenségem s így tégy alkalmassá, hogy felhasználhass.

*„Semmi sem kívánok lenni, csak törött edény vagyok,
De ha hasznom tudja venni, szent szavára hallgatok.
Igy üresen várok rája, míg olajjal tölt be Ó,
hogy belőlem élet árja, s áldás törjön majd elő.“*

3. Hűség. (I. Kor. 4. 1—2.)

A kegyelem egyik nagy csodája az, hogy az Úr engem, ki erőtlén és alkalmatlan vagyok az Ő szolgálatára, mégis a maga szolgálatába fogadott. Ha nem Őt szolgálnám s elhívása által magának le nem kötött volná, kétségtelenül cél nélkül járnék a világban, vagy annak szolgálatába állanék, akinek szolgálata reám nézve halál és megsemmisülés. De a szolgálat mellett kegyelmét abban is megmutatta, hogy titkai őrizetével bízott meg. Annak a csodálatos titoknak tett a sáfárává, mely az Ő válságában nyer kifejezést s megengedte, hogy ezt a titkot értsem, mikor az annyiak előtt van rejtve. Ez a titok, mely az én életem értelmét magyarázza, képes megfejtetni azok élete értelmét is, akik körültem vannak s így reám van bízva emberi életetek kulcsa, hogy azokat megnyissam s ezáltal az Ő dicsősége szolgálatába állítsam. — Mindezekben tőlem semmit sem vár, sem erőt, sem tehetséget, csak azt, hogy hűséges legyek hozzája. Milyen fogyatékosnak látom magam e kívánalomban is, milyen sokszor vádolhatom magam hűtlenséggel az én Úram iránt, akinek sokszor voltam engedetlen, előbbre helyeztem a saját érdekeim az Ővénél és a magam dicsősége után jártam. Azért Ő nem is bennem bízik, az én hűségemben és erőmben, hanem a maga Szentlelkében, mely nekem erőt ad a hozzá való hűségre.

Imádságra vezető gondolatok: Milyen keveset és milyen sokat vársz Te tőlem Úram, mikor azt kívánod, hogy hűséges legyek a reám bízottakban. Elég lenne ehhez, ha minden mellékes érzés nélkül csak úgy szeretnélek Téged, mint ahogy kellene, s ime, még erre is gyöngé vagyok. Erősíts meg kérlek, Szentlelkeddel, hogy híven szerethesselek.

4. Erő. (II. Kor. 12:9—10.)

Sokszor tartom magam erősnek e világ szerint s akkor mindig figyelmeztet valamivel, az erőtlenségemre. Sokszor magamnak tulajdonítok valamit, amivel pedig nem szabad dicsekednem, s akkor erőtlenség, kudarc, csapás sújtol. Nehéz belátni, hogy az én erőm semmit sem számít s nehéz elhinni, hogy munkás kezeim és lángoló akaratom nélkül, de engedelmes szívvel többet tudna velem tenni az Úr. Milyen kegyelmes, hogy nem vette el még tőlem a munkát, amit reám bízott s hogy nemcsak megáldja gyarló munkám, de bizonyosságot ad róla, hogy nélkülem is tudná ugyan folytatni s mégis velem akarja elvégeztetni! Gyakororlom magam abban, hogy feltétlen engedelmes eszköz legyek kezében s hogy sújtolásai és figyelmeztetései rávezessenek az egyetlen erőre, az Ő erejére:

Imádságra vezető gondolatok: Úram, tudom, hogy csak a Te kegyelmed az egyedüli erő s mégis olyan sokszor tulaj-

donítom magamnak a munkát. Köszönöm erre vonatkozó int
seidet, de kérlek; légy kegyelmes hozzám és engedd meg, ho
éretted munkálkodhassam a Te erőd által.

„Semmi sem kívánok lenni, Ő vezessen egyedül,
Észközévé kíván tenni, engedek feltétlenül.

Bárhová vezessen engem, éltem Neki szentelem,
S hogyha el kell hagyni munkám, azt is szívesen teszem

I. L.

Élet és munka.

Imádság alázatosságért.

Oh, Isten, ki kegyelmet adsz az alázatosnak, tégy mo
valamit értem, kevélyért is: tégy engem alázatossá és eng
delmessé; vedd el tőlem a kevélység és nagyralátás, a felt
rékvés és önhittség, az önbizalom és felfuvalkodottság lelke
taníts engem, hogy helyesen gondolkozzam testvéremről
minden dolgot kegyesen ítéljek meg róla, hogy szeressem az
ami benne jó, örvendjek dicséretének, hogy megbocsássa
tévedéseit, hogy adjak hálát neked a kegyelemért, mely
benne megmutattál, hogy örvendezzem minden jónak, mel
ben része van s mindig többet higgyek és jobbat beszélek
róla, mint magamról.

Oh, taníts meg, hogy szeressek elrejtve lenni és a dics
ségtől megfosztva, hadd lehessen összetörve alázatban és sz
gyenben bűnöm és tévedéseim miatt. Taníts meg engem, ho
alázatosan elszenvedjem a szemrehányásokat, mert megérd
meltem őket; hogy visszautasítsak minden megtiszteltetés
mert nem érdemlem meg azokat; hogy visszatérítsem azok
Tereád, mert Tied minden tisztelet egyedül; hogy hálása
szenvedjem a gyalázatot; hogy igyekezzem hibáim min
gyorsabban jóvátenni, s miután alázatosan, hűségesen, szer
tettel és szorgalmasan szolgáltalak Téged, változtasd át jele
való ruházatomat a halhatatlanság fényes öltözetévé, hom
lyosságomat dicsőséggé, balgatagságomat tökéletes ismereti
gyöngeségem és gyarlóságaimat az Isten fiai szépségévé
erejévé. Amen.

Kempis Tamás. (1379—1471.)

Vexilla regis . . .

*Vexilla regis prodeunt,
Fulget crucis mysterium,
Quo carne carnis conditor
Suspensus est patibulo.*

*Arbor decora et fulgida,
Ornata regis purpura,*

*Electa digno stipite
Tam sancta membra tangere.*

*O crux ave, spes unica
Hoc passionis tempore,
Auge piis justitiam,
Reisque dona veniam.*

(VII. századbeli himnusz.)

GYÜLEKEZETI MUNKA

A materializmus.

Megbeszélés a baseli Ifjúsági Keresztyén Egyesület (C. V. M.) 1928. jan. 9—13-án ifjúsági munkások számára rendezett kurzusán.)

Az első előadást dr. *Thurneysen* lelkész tartotta „*A mi álláspontunk*“ címmel. Leszögezte, hogy mi szemben minden más irányzattal, amelyek közé a materializmus is tartozik, nem akarunk egy a legkisebb részéig kidolgozott világnézetet adni, hanem megkíséreljük, hogy minden emberi vélemény-nyel szemben az igazság élő hangjára hallgassunk, amint az az Isten igéjéből szól hozzánk. A világnézetek olyanok, mint a szemüvegek, egyik jobb, mint a másik, de mi *szemüvegek* helyett a *látáshoz* akarjuk eljuttatni az embereket, ahhoz a látáshoz, melyet Jézus ad. A materializmussal szemben, mely nagyon világos és határozott elvekkel rendelkezik, ez a felfogásunk bizonytalan és könnyelmű felfogásnak látszik. A világnézetet azért csinálja magának az ember, amiért a házat, hogy oda behúzódhasson. A világ rejtélyei közt és homályosságában akar eligazodni s békességet találni. A legnagyobb rejtély azonban ő maga s így nem találhat tartós békességet az ő világnézet-házaiban. Az Isten igéje, mint egy mérőőn, lenyúlik hozzá s megmutat minden ferdeséget s kiúzi az embert önépítette házaiból. Nem valamelyik világnézetben, hanem egyedül Isten kezében találhatunk békességet. Más oldalról azonban egy felfogást is kell kialakítanunk a világról és az életről, de ezeknek meg kell mutatniok, hogy minden emberi gondolkodás és akarat elégtelen. Nem szabad elzárniok az utat az életünk fölött levő *isteni igazság* megismerésére. A materializmus is meglátja a nyomorúságot, hogy az ember magát és életét nem érti s a maga módján megragadóan bizonyítja az emberi lét rejtélyét s világítja meg az emberi élet egyik oldalát. Ezért nem szabad lenéznünk. A veszélyes azonban az benne, hogy nem marad meg kérdésnek, vagy szemrehányó újmutatásnak, hanem mindent megoldó felelet akar lenni. Feleletét azonban csak az Isten igéje képes adni.

A második előadé, dr. *Heinzelmann* theol. tanár, az egyetem ezidei rektora „*A materializmus és a tudomány*“ viszonyát foglalta össze. A materializmus, mint tudományos világnézet sokak szerint halott. Az idealizmus, a szelleminek nagyobb jelentőséget tulajdonító világnézet foglal egyre jobban tért. A kevésbé képzett rétegekben azonban még mindig

uralkodik. Tudomány és világnézet közt különbség teendő. A tudomány a valóságot szigorúan módszeresen törekszik megismerni s mindig csak bizonyos határokon belül dolgozni, amelyeket hiába próbál átlépni. A világnézet felette áll a tudománynak, mert a végső ismeretekre törekszik. Egy végső gondolatból magyarázza, hogy „mi tartja össze a világot“. Ha felhasználja a tudomány eredményeit is s azokkal nem áll ellen tétben, akkor tudományos világnézet lesz. A materialist világnézetnél az a végső gondolat (elv), melyből minden magyaráz: az anyag. De hogy mi az anyag, erre különböző feleleteket adtak a materializmus különböző formái, melyek közt sok csak félig materializmus. (A fizikában az atom elmélet, az orvostudományban a mechanizmus.) Az igazi materializmus szerint a végső lét az anyag. A materializmus sikerének a titka egyszerűség (mert az anyagot mindenütt megtaláljuk könnyen), „tudományossága“ (a természettudósok nagyrészt materialisták, elvének „egysége“ megtalálta azt ami mindig ugyanaz marad) végül az, hogy rászabadít az anyag „élvezésére“. Mindez azonban tiszta csalódás.

Ezután az előadó a fizikai tudományok, a lélektan, a logika és az ismertelmélet szempontjából vette vizsgálat alá a materializmust. A ma érvényes fizika a materializmust nem támogatja, bár közfelfogás szerint az anyaggal dolgozik. A vonzás lényege ismeretlen. Az elektromos jelenségeket a atom-elmélettel magyarázzák. Az atom azonban nem egy szerű, hanem komplikált nagyság. Megkülönböztetjük benne az atom-magot, mely pozitív elektromos töltésű és az egy vagy több elektront, melyek negatív töltésűek. Az atom se nem szemlélhető, se anyagi teste nincs, se nem változhatatlan. Az anyag állandóságának elve elesett, épenúgy az a feltevés is, hogy anyagszerű aether van. A modern fizika anyagmentes. Törvényszerűséget állapít meg, de már tudja, hogy lehetetlen ezt a törvényszerűséget egy törvényre visszavezetni. A világ végtelenségének gondolata is elesett a relativitás elméletével. A világ véges, bár térbelileg végnélkül nagy-nak tekinthető. Mindezekből a nézetekből nem lehet a világot materialista módon magyarázni.

Még nagyobbat bukik a materializmus, ha a lelki élet területére tekintünk. A materializmus főtévedése ezen a területen az, hogy a gondolkozást mozgásnak, az agysejtek megmozdulásának tartja s az öntudati folyamatokat bizonyos testi folyamatokkal veszi azonosnak. Ennek a tévedésnek cáfolásánál hivatkozhatunk a lelki élet egészen sajátos mi voltára. A lelki életben nem a mennyiség, hanem a minőség dönt. Minden lelki folyamat a saját törvényei szerint folyik le. A lelki életben mindig az Én dönt. A test uralható a szel-

em által. Az emlékezés materialista alapon nem érthető meg. A szuggesztio, a spiritualismus és ökkultismus jelenségei szintén nem.

A materialismus nem képes a *logika* legegyszerűbb szabályait megmagyarázni. (Kétszer-kettő négy, miért?) Magának az igazságnak gondolata megcáfolja a materialismust. A természeti folyamatokat is csak a gondolkodó szellem ismerheti meg. Minden materialista könyv (Häckel: Világrejtek) azon épül fel, hogy a gondolkodás önálló. A materialismus elfelejti, hogy egy gondolkodó gondolja ki a materialista gondolatokat is. Még kevésbé felel meg a materialismus arra a kérdésre, hogy szellemünk a valóság végső alapjait egyáltalában megismerheti-e. Kant gyakorolt e tekintetben kritikát a materialismus felett. Tény az, hogy az anyagi összefüggések felismerése felett áll a gondolat maga. A végső mindig az, aminek értelme van, ez pedig mindig szellemi. Mindannak pedig, aminek csak értelme van, a foglalata Isten.

Liechtenhan lelkész előadása „*A materialismus és a lelkiismeret*“-ról szólott. A materialismus szerint minden létünk és cselekvésünk testi-anyagi okok szükségszerű következménye, tehát senki sem felelős semmiért s erkölcsi megítélés alá sem a magunk, sem a mások életét nem vonhatjuk. A lelkiismeret tehát a pusztá szokásból kinőtt gondolkozásmód, maga a szokás pedig az összesség szükségleteiből és az egyénnel szemben emelt igényeiből származik. A lelkiismeret a műveltségi viszonyoktól függ s csakis az ad neki feltétlen érvényt. Nincs jó és rossz, csak a társadalomnak hasznos vagy káros.

E felfogással szemben tudnunk kell, hogy az emberi szellem számára az erkölcsi felelősségérzet lényeges s elmélettel nem lehet családásnak nyilvánítani. Gyakorlatilag a materialisták sem tudnak minden erkölcsi megítéléstől elszakadni. Minden népnél megtaláljuk a lelkiismeretet, amely tekintet nélkül arra, hogy valakinek javára, vagy kárára van, feltétlen érvényt igényel. Ez ellen nem bizonyít az, hogy a lelkiismeret tartalma történeti fejlődésnek van alávetve. A lelkiismeret nem szokásból, hanem éppen a szokás elleni harcból fejlődött ki. Az egyén erkölcsi szabadsága nem bizonyítható be, ez a hit tárgya. Mi tényleg nem minden pillanatban vagyunk szabadok és némely ember sohasem jut el a szabadságra. A szabadság feladat és cél. A szabadság nem önkényesség, hanem erő, hogy sajátmagunk legmélyebb megismeréséhez hívek maradjunk.

Lic. theol. *Lieb* „*A materialismus, mint történeti felfogás*“ címmel tartott előadást. A materialista (helyesebben ökonomista) történetfelfogás szerint, melyet *Karl Marx* alapított a történelemben minden megmagyarázható tiszta gazda-

sági szükségérzetből. Történetileg a Marxizmus a Hegel-féle idealista történetfilozófia reakciója. Hegel szerint a történelem a személyfölötti szellem önmegvalósulása, pl. az ideális állapotban. Marx a modern ipari proletárság keletkezésének tényeré alapítja elméletét s ennek akar védője lenni. A marxizmus jogos annyiban, hogy határozottan rámutat a valóságra, a proletárság testi és lelki szükségére és nyomorúságára s hangsúlyozza, hogy ezen sürgősen segíteni kell, még pedig szerint a szocializmus forradalmi keresztülvitelével és kikerülhetetlen osztályharccal. Az a tény, hogy a gazdasági viszonyok tényleg jelentősek a proletárságra s e területen tényleg segítségre van szükség, vezetett a gazdasági szükségleteknek az élet szellemi tényeivel szemben való túlbecsülésére és abszoluttá tételére és a keresztényiség elutasítására. Létrejött a szocialista „messianizmus”: a tiszta e világbeli „jövő állama” lép minden kérdés megoldásaképpen az Isten országa helyébe. A történelmi materializmus végső következménye a tiszta „humanizmusnak”, az Isténtől idegen világnézetnek, amely az embert és erőit teszi döntő tényezővé az Isten helyett. Teljesen elfeledkezik az ember eredeti Istenhez való hasonlóságáról és Istenfiúságáról s pusztán csak természeti gazdasági létét (existenciáját) veszi számításba. A legnagyobb vétek az, hogy a proletárságnak valósággal is csak a pusztá gazdasági létét veszik számításba s gépalkatrészé alácsontják, eszközzé kevesek meggazdagodására. A proletárvilágnézet mechanizmusa a proletárság jelenlegi helyzetének a visszatükröződése s csak ennek az állapotnak a megváltoztatásával győzhető le. Nekünk, keresztényeknek az álláspontját az határozza meg, hogy mi hiszünk Krisztus emberré és testté létezésében s abban, hogy az ember a hitben való megigazulás alapján Istenfiúságra hivatott. Az a tény, hogy Krisztus leszállott a bűnösökhöz és nyomorultakhoz, különösen a szegények és elnyomottak számára örömet. Az evangéliumnak és Krisztusnak nyugvó testvéri szeretetnek a komolyan vétele jelenti a szükség (legyen az testi-gazdasági szükség) komolyan vételét is valódi és teljes segítség által s elutasítván minden olyan ábrándos törekvést, mely erre a világra akarja csak vonatkoztatni a keresztvény reménységet. Az egyház- csődje (s az Údvözítő alakjának ezzel járó elhomályodása) a hibás a materialista történetfelfogás előállításában. A mi válaszuk ezzel szemben nem egy másik idealista, vagy polgári világnézet hanem bizonyosság az élő Isten mellett, aki Krisztusban emberré és mindnyájunk Megváltójává lett, valamint az egyéni megtérés (bűnbánat) és „önevangelisatio.”

Moppert lelkész „A materializmus és az élet értelme” című előadásában felfogatai a következők voltak: hogy az

élet értelme után kérdezhetünk, az feltételezi a szellemi élet valóságának és bizonyos irányelveknek az elismerést. Mint ahogy a materialismus mindezt tagadja, tehát képtelen elismerni egyáltalán, hogy az életnek értelme van. Ez elméletnek tudományos alapon való megcáfolása e szempontból még nagyobb súllyal esik a latba. A materialismus szerint az élet értéke az, hogy az ember elemi ösztöne (éhség, stb.) kielégülést nyernek és pedig a lehető legtöbb embernél. Ez a nézet csak mint részizgazság állhat meg, de ez is csak akkor, ha a teremtő Istenbe vetett hitet komolyan veszi. Az elvileg aszkéta vagy „elszellemesített“ keresztyénségbe ezek az ösztönök még jobban felfokozódnak. A keresztyén embernek komolyan kell venni a testi életét is. Az élet e tiszta materialista értelmezése a gyakorlatban élvezethajhászásba vagy kétségbeesésbe kerget. Amennyiben azonban az emberek életviszonyai semmi mást sem mutatnak valóságának, csak a „mindenek harca mindenek ellen“, ezért a hamis életfelfogásért a felelősség nagy része azokra hárul, akik ezeknek a viszonyoknak a változtatására igen keveset tettek, áldozatot nem hoztak. Itt tűnik ki, hogy minden társadalmi osztályon győz a bűn különböző formája s hogy a szociális nyomorúságnál csak az erkölcsi megterhelhetetés nagyobb. Az *idealista* életfelfogásnak jelentősége az, hogy a szellemnek a tudományban, művészetben stb. való elismerése s különösen pedig a lelkiismeret elismerése által kétségtelen értékekre mutatott rá. Végérvényes segítséget azonban az idealismus sem adhat, mert 1. ezeket a szellemi javakat az embereknek csak viszonylag csekély száma nyerheti meg, 2. mindenféle fenyegetések kétségessé teszik mindig ezeket a javakat (pusztulás), 3. arra a kérdésre, hogy mire való az élet, a legmagasabb szellemiség és önkritika nem nyeri meg a feleletet s így áll elő nagyon gyakran az idealista pesszimismus.

Valódi felelet az élet értelme után való kérdésre csak az örökkévalóság világából, más szóval a kijelentés által adatott. Az élet eme értelmének elfogadása pusztja gondolkozással nem lehetséges, csak *engedelmességgel*. Ez a felismerés az ember nyomorúságát csak növelné, ha a kijelentés nem, mint *kegyelem* lépne fel. Az örökkévaló Isten beszél hozzám semmi, bűnös emberhez. A bibliai kijelentésben s különösen annak közép-pontjában, Jézus Krisztusban az életnek az egyén számára való értelmezése elszakíthatatlanul össze van kapcsolva az életnek az egész számára való értelmezésével: Isten országának hirdetésével. Ez a hirdetés és az új ég és új föld ígérete megerősíti azt a sejtelmet, melyet a materialismus torzított formában képvisel. A főakadály a annak, hogy az életnek bibliai értelmezése még nem aratott győzelmet az, hogy azok

akik ezt a felfogást vallják, nagyon erőteljesen képviselik életükkel. A keresztyénség ellenségei mindig arra hivatkoznak, hogy a keresztyének élete magcáfolja hitvallásukat. Bár ez a tudat nagy felelősséget helyez vállainkra, mégis az egyetlen valódi reménységünkkel arra várakozunk, hogy Isten megfogja az élet értelmétől eltévelyedett emberiségnek új bizonyosságot ajándékozni s a materialisták is, mint egykor a vámszedők, Jézus követői lesznek.

Az előadásokat megbeszélések követték, melyben az egyetemeken kívül, akik nem csupán a saját előadásuk alkalmán vettek részt a beszélgetésben, nagy komolysággal vettek részt a résztvevők, férfiak és nők, ifjak s a több mint százéves egyesület idős szenior tagjai a legkülönbözőbb társadalmi osztályokból. Ezek a hozzászólások adták meg a magvas tudományos előadásoknak a szükséges gyakorlati anyagot s gyakran kiegészítették az előadó egyoldalú álláspontját. A meg lehetősége nagy ellentétet az Isten ígéretében találták meg segítségüket. Világnézetek és életformák sokszínű egyvelegében szilárdan állott a Szikla, a Fundamentum mindenki előtt. Egyetemi professzor, a kommunistából lett keresztyén gyármunkás, az egyetemi hallgató, s az inas bibliakört vezető iparossegéd egyaránt Krisztusról tett bizonyosságot, tisztán szemmel látva az ezerarcú bűn hatalmát s szüntelen kísérőit. A késő esteli órákban végződő előadás után az elmaradhatatlan kerékpárok szerte száguldtak az éjszakába a résztvevők, mint egy hadsereg, hogy kiki a maga helyén helyezze le a Krisztus evangéliuma mellett.

Hadd iktassam ide az utolsó estén elhangzott egy összefoglaló hozzászólást. Három tényező áll egymás mellett az anyag, a szellem és az Isten ígéje. Az anyag uralma a materializmus ellen nem szellemi felfogás kell, hanem egyedül Isten ígéje. A három állásfoglalás viszonyát a kirakókocka-játékhoz hasonlította. A falkockák az anyagot jelképezik, az oldalakra ragasztott képek a szellemet s az a mint amely szerint a kockákból egy képet lehet össze rakni, az Isten, amely által életünknek értelmet ad az Isten. A materializmus azt mondja: építs toronyt a kockákból, mert csak a faanyag ér valamit, a ráragasztott képek semmit. Aki kívánságát teljesíti, csalódik, mert a kockák nem toronyépítésre valók, s pár kockából épített torony csonka és ízléstelen. Az idealizmus azt mondja: rakd össze a kockákat kép nélkül, mint a szedés után. Tudjuk, hiába való fáradozás, nem vezet eredményre. Krisztus juttatja az embert az élet értelméhez és pedig úgy, hogy test és lélek, anyag és szellem az Ő teremtő kezében egységre és teljességre jutnak. Egy út van, az ígért keresztyén kegyelem Lelkéhez. M. N. O.

Irodalom.

Folyóiratok Szemléje.

DIE SPHERE (Weltkomitee der Christlichen Vereine Junger Männer.) (Az Ifjúsági Ker. Egyesületek Világszövetségének legyedévenként megjelenő folyóirata.) Genève (Suisse) 1927. okt.

Tanulmány a Jézus életéről. Az I. K. Egyesületek Világszövetsége egy hároméves tanulmányi ciklustervet készített, amely Jézus életével foglalkozik. A tanulmány hat főfejezetbe van osztva, melyek általában a Jézus élete eseményeit követik, de azzal együtt hódol adnak személyes és egyetemes problémák tárgyalására. A lát fejezet áttekintése a következő: *I. Az ifjúság örök-kérdése és Isten felelete:* 1. Az ifj. örök kérdése: (Zsid. 11:8.) 2. A századok feladata. (Csel. 17:22—23.) 3. Miért Jézus? (Ján. 6:66—69.) 4. A világ, melybe lépett. (Luk. 1:50—53., 74., 75., 77.) 5. Isten kijelentése a gyermek Jézusban. (Luk. 2:1—14.) 6. Pásztorok, bölcsék, királyi udvar. Luk. 2:15—20., Máté 2:1—12. 16.) 7. Az Atyánál. (Luk. 2:42—51.) 8. Létköznap és ünnepi csönd. (Márk. 4:3, 1:35., Luk. 5:16.) 9. A pusztai próféta és Jézus. (Márk 1:1—18., Luk. 3:7—17., Ján. 1:19—34.) 10. Ember Fia és Isten Fia. (Márk. 9:1—11.) 11. A megkísértés. (Máté 4:1—11.) 12. A tanítványok köre. (Ján. 1:35—43., Márk 1:16—20., 2:14., 13—19.) 13. Az Ó útja. (Márk 1:14—15.) — *II. Az új világ.* 1. A jeladás. (Luk. 4:16—19.) 2. A világosság nélküli város. (Márk 1:21—35.) 3. Egy kétségbeesett ember. (Márk 2:1—13.) 4. Az örömhöz. (Ján. 4:1—12.) 5. A mester és tanítványok. (Márk 3:13—19.) 6. A tudás hatalom? (Ján. 3:1—12.) 7. Ilyen légy! (Máté 5:1—12.) 8. Világosság és ö. (Máté 5:13—16.) 9. Köznapi bűnök. (Máté 5:27—32.) 10. Gyilkosság (Márk 5:38—48.) 11. A mennyei Atya. (Márk 6:5—18.) 12. Mamon. (Máté 6:25—34.) 13. A fundamentum. (Márk 7:21—27.) — *III. A meggerjedett tűz.* 1. Egy kétségkedő fogoly. (Luk. 7:18—35.) 2. A harc kezdete. (Márk 2:23—38.) 3. Csoda, vagy hit? (Máté 12:8—42.) 4. Krisztus a bűnből kivezető. (Ján. 4:1—26.) 5. Krisztus a szabadító. (Ján. 8:31—36.) 6. Viharzó lelkek. (Luk. 9:5—56.) 7. Hazozók. (Luk. 9:57—61.) 8. Jaj a kegyeseknek! (Luk. 11:37—44.) 9. Ami ez bátorság kell. (Luk. 12:1—12.) 10. Jézus és népe. (Luk. 13:31—35.) 11. A nagy kérdés. (Máté 16:13—20.) 12. Egy szent titok. (Máté 17:1—13.) 13. Tűz és kard. (Luk. 12:49—53.) — *IV. Növekedés, gyökér, gyümölcs.* 1. A nagy könyörület. (Márk 4:1—20.) 2. Egy szent háború. (Máté 4:23., 9:35., 10:15.) 3. Világ proletárjai! Máté 11:25—30.) 4. Éhezők! (Máté 14:15—21.) 5. Gyermekek. (Máté 18:5—14.) 6. A szegény gazdag. (Máté 19:16—30.) 7. Megvetett faj. (Luk. 10:25—37.) 8. Ilyenek a keresztyének! (Luk. 12:42—48.) 9. Munkanélküliség. Luk. 15:11—32.) 10. Váratlan boldogság. (Luk. 19:1—10.) 11. Fizetési nap. (Máté 20:1—16.) 12. A szolgálat nemessége. (Máté 20:25—28.) 13. Aki első akar lenni... (Máté 25:31—46.) — *V. Harc és barátság.* 1. Nyerészkedők. (Máté 21:12—17.) 2. Orgyilkosok. (Máté 21:35—45.) 3. A leleplezett képmutatók. (Márk 12:38—40., Luk. 18:9—14.) 4. Az dofizetés. (Máté 22:15—22.) 5. Intés. (Máté 25:1—13.) 6. Baráti örben. (Ján. 11:1—11.) 7. Mozgásban levő város. (Máté 21:1—11.) 8. A fölébredt népek. (Ján. 12:20—26.) 9. Szolgálat. (Ján. 13:1—20.)

10. Az áruló. (Márk 14:18–21., Ján. 13:21–31.) 11. A Lélek titkai (Ján. 16:5–15.) 12. Az utolsó vacsora. (Márk 14:12–26.) 13. A világ egysége. (Ján. 17.) — *IV. A világ megváltása.* 1. Legyen meg a te akaratod! (Máté 26:36–46., Luk. 22:39–46.) 2. Elárulva és elhagyva. (Máté 26:47–56.) 3. Megtagadva. (Máté 26:30–35., 69:75.) 4. Halál közeledése. (Máté 26:57–68.) 5. Elítélve és kigunyolva. (Máté 27:1–31.) 6. A megfeszítés. (Máté 27:32–44.) 7. Az utolsó lépés (Máté 27:45–56., Ján. 19:25–30., Luk. 23:39–47.) 8. Az élet diadala (Máté 28:1–10.) 9. Isten terve. (Luk. 24:13–36.) 10. A tengerparton (Ján. 21:11–26.) 11. Lélek és tűz. (Csel. 1:4–8., 14:2.) 12. Világmiszió. (Máté 28:16–20., Csel. 9:1–9.) 13. A Megváltó és a világ Ur (Fil. 2:5–16., Róm. 10:9–15.) — Ezen összeállítású tervezet használatára a Világszövetség felhívta az összes, kebelébe tartozó egyházakat.

A tervnek kétségtelenül nagy jelentősége van. Bár vannak benne olyan vonások, melyek a témák használatát bizonyos helyeken megnehezítik, s szükséges a tervnek az illetők értelmi támasza és köre szerinti használata, mégis nagyon alkalmas arra, hogy ifj. egyesületekben és bibliakörökben használjuk, sőt az ifj. hírdetésünk vezérfonalául is alkalmas.

Erich Stange: *Az evangélikáció, mint munkaelv* címen arra ír, hogy az ifj. Ker. Egyesületek munkája sok helyen elszakadt a gyülekezettől, melynek következménye a bizonytalanság és célhatalanság lett. Ez a folyamat akkor kezdődött, mikor az egyház magának elkülsősödött s a hitet egy ker. kultúrában engedte felolvadni. Egy igazi gyülekezet és egyház csak úgy várhat valamit, ha minden erejével dolgozva és misszionálva akar működni. Az evangélikáció a gyülekezet öntudatából fakadó munka. Eddig az ifj. munka két oldalirányt mutatott: vagy tartotta magát evangéliumi alapelvekhez s elszakadt a gyülekezettől, mint például a pietista egyházak, vagy alkalmazkodott a gyül. külsőleges munkáihoz s elvesztette evangéliumi elvét. Az ifj. ker. egyesületek azonban ezt a mozgalmat alkotnak s éppen aktív karakterüknél fogva az ifjúság evangélikálására jól felhasználhatók, az által, hogy az ifjúság evangélikálását az ifjúság végezze. A mai evangélikációs irányban nagy aggodalommal tölt el az, hogy ennek alapja és iránya Isten szabotálása, mely emberi eszközökkel próbál hatni. Egy igazi út van: az ifjúságban felébreszteni a felelősségérzetet, ez azonban Isten nevelő munkája. Ennek nem szabad útjába állani, sem azáltal, hogy eltávolítjuk az ifjúságot az elől azt a tényt, hogy a Krisztus követői nívóványai egy kicsiny sereget alkotnak a világban és háborúsgóknak vannak kitéve, sem úgy, hogy az ifj. munka keresztény karakterét humanitárius és kulturális köpönyegbe öltöztetjük. Lehet, hogy ez az ifjúságunkat szembe fogja állítani másokkal, de ez nem baj. Az evangélikáció módszerének az ifjúság felelősségérzetéből kell kinőnie, s benne a Szentírásnak központi helyet kell elfoglalnia. Így az ifjúsági munka és a gyülekezet a missziói munkában gondolatában meg fogják találni egymást.

Knud Hee Andersen: *Hogyan visszük az ifjúságot Krisztushoz* c. cikkében hangsúlyozza, hogy az ifjúság Krisztushoz vezetésének új, az ifjúság lelkében levő vágyakhoz támaszkodó módszere van szükség. Krisztust, mint *élő eszményt* kell megmutatni az öntudatlanul is eszmények után vágyó ifjúságnak, mint *erőt* azoknak, akik a reményhez való közeledés nehézsége miatt erőre vágnak, akihez fordulniok kell imádságaikban, mint *Megváltót* annak az ifjúságnak, mely nem eszmél a bűn hatalmában, hanem tud szabadulni attól, mely tapasztalat nagyon élénken él.

ifjúságban s melyben mindennapi segítségre van szüksége, s végül mint *Úrat*, akinek a tanítványok nevezték, aki nem egyes erkölcsi parancsokat ad, hanem az egész életet és világot hatalma alatt tartja.

Az 1928. januári szám a lausannei konferencia s vele a keresztény egyházak együttműködése gondolatának van szentelve. Adolphe Keller ír az *Egyházak együttműködési mozgalmáról*. Dr. Fries K. az Ifj. Ker. Világszövetség s különösen a skandináv szövetség állásfoglalását ismerteti. N. Zernoff az orosz ifjúság állásfoglalását ismerteti, mely 1917-ben a bolsevizmus hatalma alá került, bár az orosz állam előtt az orthodox egyház a legellenzenvesebb, amit az is mutat, hogy a protestáns egyházak propagandáját az állam egyenesen támogatja. Pl. a baptistáknak meg van engedve a papok kiadása, az ifjúsággal való foglalkozás, konferenciák tartása, míg az országban egyetlen orthodox lap, sines s az ifjúság vallásitanítása 18 éven túl tilos. Az orosz ifjúság két szellemi iránylattá áll: internacionalizmus és szocializmus. Ezt a két kérdést a szovjet nem tudta megoldani, bár az orosz egyház hibás abban, hogy nem is kísérelte meg megoldásukat. Az orosz ker. ifjúság a jelenlegi helyzetben olyan keresztet lát, amit el kell viselnie, de íme alkalmat ad neki arra, hogy a világ többi ker. népeivel kapcsolatba léphessen s részt vehessen majd a kereszténység egységének megteremtésében.

L. Radl, az Ifj. Ker. Egyesületek helyzetét ismerteti *Csehszlovákiaiban*, hol a háború után kezdődött öntudatosabb munka, a kormány támogatásával, igyekezve a különböző nemzetű ifjúságot egymás szeretetére és együttműködésre vezetni s az egyes egyházak ifjúságát is megnyerni. Az egyházak közül a csehszlovák egyház tagjai azokból kerülnek ki, akik a kath. egyházat elhagyták s most a kath. és unitarizmus közt állanak. Az orthodox egyháznál bár vannak kapcsolatok, a kath. egyház ezektől itt is elzárkózik, bár kath. egyének nagy számban vesznek részt a munkában. A munkában egyéni és társ. kérdéseket igyekeznek feldolgozni, bár átható, hogy a ker. élet mélyebb kérdései még messzé vannak a seh ifjúságtól s a munkában határozottan meglátszik egy unitárius íz, amit a beszámoló is elismer.

Megbeszélések.

Egyházunk megújulásának kérdéséhez.

(Hozzászólások.)

8.

A hozzám intézett levél nehéz feladat elé állított. Nem kérdések nehezek, hanem a méta. 25 nyomtatott sorban össze foglalni évtizedek vitakérdéseit vagy pedig eljövendő évtizedek programját nem nekem való feladat. Bólyai János meg írhatta „Appendix“-ét, Newton az ő elméletét, de én 25 sorban nem tudok megfelelni a felvetett kérdésekre. Nem felelhetek meg két okból: az elsőt nem mondok meg, a másodikat meg mondok. Az egyház megújulásának a szükségességéről világháború befejezte óta, már azelőtt is, de különösen azóta olyan nyomatékos, tiszta okfejtéssel; megdönthetetlen érvekkel megírt cikkek jelentek meg sokkal avatottabb emberek tollából, hogy én akadémikus szempontból a kérdést teljesen tisztázottnak látom. Az anyaszentegyháznak meg kell újulni. Még pedig nem a „Semper reformari debet“ kitaposott útja, hanem módja szerint. Hanem új utakon, gyorsabb tempóban, megváltoztatott eszközökkel. Az én részemről tehát csak arról lehet szó, hogy én az én egyéni meggyőződésemről adjak számot. A kérdés kimélyítendő. A propaganda fegyvereinek a alkalmazásáról a kivétel szempontjából van szükség inkább az egyéni megnyilatkozásokra. Ez a szempont vezetett és döntött, hogy megtisztelő soraira válaszolok.

A megújulás kérdése engem különösebb mértékben háború befejezte óta foglalkoztat. A története a következő. Amidőn kimentem papnak, az ideálom egy szép, tiszta, boldog falusi gyülekezeti élet volt. Az egyházközségem romokban hevert. A hitélet 0-on alúl. Hogy jutott ide? Négyszemközti azt is megmondhatnám. De most nem tartozik ide. Egy részem nem is nyomdafesték alá való. Én aztán megkezdtem a munkát. Először a kertben. Azután az Isten házán és így tovább 96 forint egy évi fizetésem mellett (kongruám nem volt azután verekedtem ki), ami kis tartalékom volt, elköltöttem de az ideális falusi gyülekezeti élet megvalósításáról nem mondtam le egy percre sem. Lassanként megépítettünk mindent. 1914 tavaszára felépítettük a 2 tanerős szép új iskolánkat is. Meg volt a keret. Boldog reménységgel néztem a jövő

felé, hogy no most már belevisszük és megtöltjük a templomot is az iskolát is keresztyén élettel, kálvinista lélekkel.

Jött a világháború. Megtettem mindent, amit megtehettem. Ott voltam a nyájam mellett. Virrasztottam felette. És mikor az összeomlás megtörtént, mikor a vértől megittasult fiatal barátaim, — mert annak tartottam őket — haza jöttek, nem ismertem reájok. Nagyon fordult velem a világ. Éreztem, hogy fővényre építettem. Nem a háború alatt, hanem a háború után, a háború befejeztével jött az eső, a szél, az árvíz, a megütközés és amint meg van írva, az én életideálomnak a „romlása lett nagy“. Nemcsak az én ideálomat fúta el a szél; nemcsak az én 20 évi munkámból lett köd és pára, hanem az én lelkemben is összeomlott valami, aminek a külső struktúrájában nekem nagy bizodalمام volt. Valami, amiről én azt hittem, hogy *hit*: az én *hitem*, az én *kálvinista meggyőződés*em.

Milyen volt ez a *kálvinista hit és meggyőződés*, erről érdemes lenne külön beszámolni. Rosszabb semmi esetre sem volt, mint a nagy átlagé, de az bizonyos, hogy bennem is összeomlott, akkor jöttem reá, hogy azok csak az állványok voltak. És én 20 évig mind csak az állványokon dolgoztam, falakat építettem, de a lélek az kimaradt. Az állványok összeomlottak. És az összeomlás nyomán csak füst, hamú és égő zsarát-nok jelezte a szentélyt és az áldozati tűzhelyet.

Röviden. Világos lett előttem, hogy én is, mások is, meg az egész anyaszentegyház helytelen úton jártunk és járunk, ha még mindig a falak és állványok építésén küzdünk tovább. Sisiphusi munka ez. Céltalan és bizonytalan. A lelkek megépítésén kell kezdeni. Onnan kell kiindulni minden sikeres és maradandó munkának. Így fordultam a belső építés gondolata felé. A marosvásárhelyi lelkészi kongresszuson felolvasott és úgy nagyjában, összefüggés nélkül odavetett javaslatom már ennek a lelki folyamatnak az eredménye. Az egyházi életünknek meg kell újulni. Még pedig soron kívül. És pedig ennek a megújulásnak más kiindulási pontja és végső célja nem lehet, csak a Jézus Krisztus. Egész lelkem meggyőződésével merem vallani, hogy papi működésem sikertelenségét abban látom, mert nem az *egyetlen fundamentumon* kezdtem meg az építést. Nem az én hibám egészen. Palástot adtak reám, de hitet nem adtak. Hitet az édesanyámtól, egyszerű falusi asszonytól kaptam. A középiskola csak gyengített rajta. A theologiáról pedig jobb nem szólni. A megújulásra olyan szükség van, mint a darab kenyérre.

Sokkal nehezebb kérdés a megoldás módja; az alkalmazható eljárás megállapítása.

Az eddigi kezdeményezésekből örömmel állapítom meg,

hogy az egyik legfontosabb kérdés a lelkészképzés, a megvalósulás útján van. Jó kezekben, a „Szabályzat“-ban körülmények szerint az egyház megújulása ezen az úton biztosan lehetséges. Ez az út azonban hosszasan vezet. Nekünk siettetni kell a dolgot, mert az idők gonoszok. A létező állapoton kell segíteni. Úrra pedig egyetlen egy fegyverünk van, a fegyelmi eszközök kikeresése, megállapítása és hathatós alkalmazása. Ez lenne a legégetőbb szükség addig is, amíg a szellemi fegyverek és lelki hatás gyümölcsöt teremhetnének.

Sajnálatos és szinte érthetetlen dolog, hogy ez a kezdet olyan nehezen megy előre. De könnyen érthető akkor, ha beismerjük, hogy első sorban rajtunk múlik. Arról már hallottam és olvastam is, hogy a gyülekezetből való kizárást alkalmazni kell. De arról, hogy a papság önmagát fegyelmezze, az életét egy emelkedettebb, tisztultabb keresztyéni élet feltételeihez alkalmazza, erről csak „jó volná“-kat, határozatlanságot és udvarhelyi határozatokat olvashatunk. Jól van minden úgy ahogy van. Félünk a kérdéstől. Pedig világos, hogy a gyógyítást magunkon kell megkezdeni. Én nem szégyellem bevallani, hogy a palástom sok minden ifjúkori bolondságtól visszatarított. De viszont kénytelen vagyok bevallani, hogyha theologus, sőt gimnazista koromtól kezdve végig állandóan lettek volna mellettem, vagy mellettünk, akik figyelmeztettek volna hivatásunk fontosságára, szentségére és egyéni életünk csodálatosan építő vagy romboló hatására, az életemből, vagy az életünkéből sok minden elmaradt volna, vagy másképp alakult volna. Így fiatal papként kikerülve a magunk választotta modell után igazodtunk. Jó szerencse, ha az egyházmegye élén olyan egyének állottak, akiket hátrán lehetett vezérül és irányítóul elfogadni. De micsoda irányítást kaphatott az a fiatal pap az egyházmegyében, mikor az esperese a leghíresebb káromkodó, a legnagyobb korbély, a legrágárabb beszédű olykor-olykor pedig sikkasztó, vagy úzsorás volt. Papválasztások sok dőltek el azon a kérdésen, hogy ki a „nekünk való fiú“. A pátronus úr pedig sokszor nem „lelki atyát“ keresett, hanem ivócimborát, vadászpajtást vagy kártya partnert. Ennek világnak vége. Vagy megújulunk ebben az új világban, vagy belepusztulunk. A lelkészképzés revíziója után jöjjön az egyházfegyelmi, de az is elsősorban a papi kar önfegyelmezéséről kezdődhetik, mert az igehirdetésünket hatálytalanítja, értékteleníti, ha nem hisz a nép abban, amit prédikálunk. A kálvinista jezsuitizmus százszorta rosszabb és károsabb a kath. jezsuitizmusnál, mert ott még ha hitelét veszíti is a pap, van mihez fogózni elég. De a mi népünk, ha az igében elveszti a hitét, akkor mindent veszített. És nem pótolható semmivel.

Természeteszerűleg következik az igehirdetés. Anyaszentegyházunk teherpróbája. És hogy bírja, tiszta csoda. Az anyémet is, a másét is. Van itt valami csodálatos szent titok, amit nem értek. Nem értem pl. azt, hogy a nép, hogy nem marad bele, hogy nem unja meg. Mozit, színházat, koncertet a világért nem hallgatna meg kétszer se egymásután és minket annyin-amennyin, de mégis meghallgatnak. Legalább jönnek, hogy meghallgassanak. Ha elgondoljuk, hogy 19 száz esztendő óta jár fel a nép és hallgatja az igét több vagy kevesebb odaadással, akkor el kell álmélnünk rajta, hogy itt valami nagy dologról van szó. Ne is gondoljunk a céljára, csak arra a puszta tényre, hogy jártak és járnak és még többen járnának, ha . . . Ez a tény önmagában elég, hogy az igehirdetés isteni jelentőségére és fontosságára figyelmeztessen. En reám akkor van ez a kérdés különös hatással, amidőn szemben állok a gyülekezettel. Látom a felém irányuló arcot és tudom, hogy mindeniknek kérdése van hozzám, amire ölem várja a feleletet. Tőlem, a papjától. Az én hitemből, az én meggyőződésemtől, az én bizonyosságomtól várja az ő hitének a megerősítését, a kétségek legyőzését, a lelkeknek a meggyújtását. Tőlem várja tehát és nem Ravasz Lacitól. Ha öle várja, akkor, ha teheti, elmegy a rádióhoz és meghallgatja őt. Minden esetben a lelkek személyes, élő hitet és meggyőződést keresnek. Hisz a kátéból, ha máshonnan nem, de van nékik valamelyes hitök és vallásos nézetük, de e lélekgyényi hitet és meggyőződést keres, mert csak ebből az élő szavak forrásából tud megelégtetni.

Most már milyen élőhite lehet annak a papnak, akinek még egy pályázati, vagy beköszöntő alkalmával sincs mondanivalója a gyülekezetnek. Hanem akkor is a Ravasz, vagy Lakkai püspökök szemüvegén keresztül nézi a világot és az beszédeiket darálja le a gyülekezet előtt. De ez még hagyján. Nem ebben van a hiba. A végzetesen nagy hiba és egész gehirdetésünket csödbe juttatással fenyegető veszedelem abban van, hogy a kimagasló igehirdetőknek a lelkét nem állíthatjuk a gyülekezeti munkába a magunké helyett. Azoknak a lelke és a szónoki hatása kétségkívül dolgozik a maga helyén és a kiválasztott lelkek módja szerint, de mi helyettünk, a mi munkánkat a gyülekezetben sem el nem végezhetik, em nem helyettesíthetik, sem bizonyosságtévők nem lehetnek. Innélfogva világos, hogy az igehirdetésünk el van sekélyesedve. Borzasztó felelősség terhel ezen a téren, mert rettenetes mulasztás és nem törődömség. Szép szónoklat van elég. Ebben hiba nincs. Még szerencse, hogy a gyülekezeteink nagy része ennyivel beéri. De igaz beszéd van kevés. És ha egyszer a népünk ezt a követelményt állítaná fel a kathedrával

szemben, akkor látnák csak meg a mi igehirdetésünk felett a végítéletet. Honnan ered a baj és mi táplálja ezt a betegsé-
günket, nem foglalkozom most vele. Egyik legnagyobb baj
a lelkészképzés reformja útján gondolom segítve lesz. A tax-
tus felboncolására — extemporálékra — bizonyos lelki diszpo-
ziciók megszerzésére ma már nagyobb gondot fordítanak. Am-
a jelent illeti, erre nézve nagyon helyesnek tartanám a régebbi
módszer felelevenítését. Prédikációs kötetek kiadását, verseny
és pályadíjak kitűzése mellett. Ez mindenesetre élénkségei
vinne bele az igehirdetésünkbe és olyanokat is megszólaltatná,
akik önálló kötetek kiadására nem vállalkoznak.

Igehirdetésünk fellendítésének egyik leghatalmasabb esz-
közét pedig abban látnám, ha behoznók és fokozatosan életbe-
léptetnők mi is katedráinkon a váltogató rendszert. Mi nem
tehetjük azt, mit az angol, a skót és az amerikai egyházak,
hogy minden esztendőben felváltva, egymást helyettesítve,
sokszor hónapokon át sorozatos szónoklatokat tartunk a ké-
resztyén hitélet legmélyebb és legevidensebb kérdéseiről. Ne-
künk nincs módunk ahhoz, hogy a legnagyobb szónokainkat
megszólaltassuk a szószékeinken esztendőnként legalább egy-
szer-kétszer. De azt megtehetnők, egész bátran, hogy egy-egy
vidék papsága egymást váltogatva szóljon a gyülekezethez a
legégetőbb kérdésekről. Óriási hatása lehetne ennek nemcsak
templombajjárásra, nemcsak a kálvinista hittudat megerősíté-
sére, hanem magára a lelkészkedő papságra nézve is. Mert az
érdeklődés, az ambíció megmozgatná a szunnyadó erőket.
Munkára sarkalná a papságot egyfelől, másfelől pedig nagy-
ban növelné a hívekben az egyházuk iránti ragaszkodást, a
buzgóságot. Harmadsorban pedig végezne azzal az ószerbe-
való felfogással, hogy a helyi papnál hatásosabb szónok nincs
a világon.

A gyermekek beiskoláztatása elsőrangú kérdés. Még ennél
is előbbvaló, hogy ref. felekezeti iskolába járjanak a gyer-
mekek. Most már, ahol nincs iskolánk, afelől kellene intéz-
kedni, hogy az egyházmegyék írják össze községenként és már
a jövő évben valamelyik közeli falusi, vagy városi iskolában
kellene összegyűjteni őket, akár magánháznaknál, akár pedig
internátusokban elhelyezve. Erre nézve a minisztériumnál kel-
lene közbenjárni, mert különben a vállalkozást agyonütik a
revizorok.

Anyagi ügyeink kérdése talán nem is tartozik ide. Elvi
álláspontként azonban szeretném leszögezni, hogy minden vo-
natkozásban az önálló gazdasági élet berendezkedése felé
kellene törekednünk. Felekezeti életünknek és kultúránknak
ez az alátámasztója. Nem áll az, hogy nem vagyunk elegenden
királyhágómelléki testvéreinkkel összefogva elegenden leszünk

Csak ne titubáljunk ezzel a kérdéssel is annyit. Alakítsunk meg és indítsuk meg azt a központi vezetést és irányítást. Az Isten csak rendel valakit ennek az ügynek, aki rá tudja szentelni az életét. Még elgondolni sem tudjuk azt, mai helyzetünkben, hogy micsoda áldás fakadhatna abból, ha kezdő, küzdő, de különben megtartásra érdemes, józan életű, takarékos, szorgalmas híveinknek a segítségére jöhetnénk. A nagyobb református vidéki központok önként kínálkoznak ilyen központok felállítására. Nemcsak az önálló, vagy a mi érdekelttségünkbe bevonható központi és vidéki intézetekre gondolok csupán, hanem gondolok a gyülekezeti élet megszervezésére, altruisztikus alapon. Nevezetesen: szeretném, ha megfontolás és alapos megbeszélés tárgyává tennők, nem lehetne az egyháztagsággal kapcsolatban megoldani azt az ideát, amit az aggkori biztosítás, a kiházasítási egyletek, a temetkezési egyletek képviselnek. Egyik orvos barátom vette fel a kérdést a tervbe vett nőszövetséggel kapcsolatban, hogy a halottak eltakarításáról gondoskodunk egyletek útján, az élők érkezésével pedig nem törődünk. Az anyákat magokra hagyjuk tehetetlenségükben, betegségükben, nyomorukban és emiatt a kis érkezők egy nagy része el is megy időnap előtt. En, ha hangsúlyoztam a lelki élet megújulásának a szükségességét, ezt meggyőződésből tettem, de viszont nem hallgathatom el azt a tapasztalatomat se, hogy különösen a falusi népnél óriási jelentősége van az anyagi érdekeltségnek. Ezért szeretném én, ha az egyház megújulásának a kérdésével kapcsolatban az anyagi ügyeink megvitatására is sor kerülne.

A 3-ik kérdés, mi a véleményem az eddig beindított és elvégzett munkákról?

Az eddig elmondottakból is, azt hiszem, kiérezhető az elismerés és helyeslés. Helyeslem a lelkészképzés reformját. A fegyelmi rendszabályzatot ma kellene életbe léptetni és nem holnap. Az egységes liturgia állítólag készen van. Üdvös dolog. A vasárnapi iskolák, bibliakörök, ifjúsági konferenciák, lelkészi kongresszusok, egyházmegyei lelkészi értekezletek, papnék és tanítónők összejövetelei és az alakulóban lévő nőszövetségek mind hasznos és üdvös dolgok. Nagyon életrevalónak tartom a szórványok, diasporák, leány- vagy társ-egyházak gondozásánál buzgó, értelmes férfiak és asszonyok foglalkoztatását.

Az iratterjesztésre nagy jövő vár. Nagy feladatokat kell megoldjon, de több elevenséget és üzleti szellemet kell belehozni. Az étellel kellene közvetlen érintkezésbe hozni ügynökök és arra vállalkozó lelkes híveinkkel.

Szerintem, momentán, két fronton kell fel vegyük az élet-halál harcot. Egyik a hitélet és ezzel kapcsolatban a.

vallás-erkölcsi élet megújítása. Ez védelem egyúttal a szekták a hitetlenség és az erkölcstelenség ellen is. A másik az anyag téren való erőfeszítés azoknak a megtartásában, amink van addig, amíg a megoldás jön. Mert annak jönni kell.

Minden elismerésem mellett, amely a végzett munka hőseinek szól, óvatosságot és körültekintést kérek. A megújítás lelke mindig felülről jön. Ez az isteni törvény. Most pedig a lelki megújulásnak egy alulról felfelé törő jelenségével találkozunk. A szekták nagyon dolgoznak. És eredményeket érnek el. Világos, hogy mi elkéstünk. De még mindig nem késtünk el annyira, hogy ijedtségünkben most már elsiessük a űlgot. A lelki életet és a lelki életet uraló hangulatot nem lehet márelholnapra a sarkából kiforgatni. Maga a papság egyrésze lelklege idegen tőle. Egyszerűen nem érti, miről van szó. Nem hisz benne, nem érzi a szükségét. Csinálja, amit muszáj. Jelenti azt is, ami nincs. Látszat-munkát végez. De a léleket nem tudja a megújulás felé ragadni, mert neki sincs szárnya. Ilyen helyt nagyon vigyáznunk kell, mert csak a szektáknak készítjük elé az útját. A hívek belekóstolnak és mert nincs ki kielégítse, mennek a maguk útján. Ott keresik az élővizet, ahol kapnak; olyannal elégszenek meg, amilyet kapnak. Én tapasztalatból beszélek. És nagyon üdvösnek tartanám, ha az egyházmegyei belmissziós bizottságok és az esperesi vizsgálatok kiterjesztenék a figyelmüket a belmissziói munkára ebből a szempontból is, hogy hol mit, mennyit és ki által lehet elveztetni.

Egyebekben, ha diadalra tudjuk vinni a megújulás lelket győzedelmes léssen és mindent el fog végezni a hit.

Kovács László
dési pap.

<><>

Szerkesztői és kiadóhivatali üzenetek.

N. G. Szíves sorait a lap első cikkét képező elmélkedés ügyében köszönettel vettük, de meg akarjuk jegyezni, hogy min az első számban írtuk, ezek nem igehírdetés számára való vázlatok, hanem arra valók, hogy a lelkipászorok és nevelők *heti csendes órájának* szolgáljanak vezérfonal gyanánt. Ezért igehírdetéshez nem is használhatók megfelelő módon, mert bennük mindenütt elsősorban a lelkipásztori hivatás kérdései vannak feldolgozva. Azért kénytelenek vagyunk elejteni azt a tanácsát is, hogy egy számban többet közöljünk négynél, mert a vezérfonalat a négy szombat eszére számítottuk. Különbben is az eddig közöltek egész koncepciója olyan, hogy oda nem lehet még egyet vagy kettőt ötletszerűleg elhelyezni.

Áhitat percei.

Útmutató a Biblia naponkénti olvasásához.

1928. április hó.

1. *Birák 6:24. És oltárt épít a békesség Urának.* Minden nap alkalom van arra, hogy meggyőződjem róla, hogy „az Úr a béke”. Izenvedéseimben bajaimban elcsöndesít, háborúságaimban győzelmeskedik s mindenek felett Krisztus által örök békességet szerez nekem. Naponként áldoznom kell a hála áldozatát előtte. — *mádság:* Köszönöm Uram, hogy Te a békesség Istené vagy s hogy íggyóó és háborgó lelkembe békességet tudsz és akarsz adni.

2. *Luk. 18:8. Talál-e hitet?* Súlyos kérdés reám nézve is, miyennek talál engem a mindeneket látó Krisztus s hogyan hanganék az ítélet, melyet felettem mond. Isten Igéje rávilágít bűneimre, nem szabad áltatnom magam ezek felől. Nem is menthet meg senki, csak Ó, de Ó meg akar menteni. — *Imádság:* Kérlek rága Megváltóm, állítsd lelkem elé bűneim nagyságát, de egyttal biztass, hogy Benned vessem reménységem mindörökké.

3. *Am. 4:11. A tűzből kiragadott üszök.* A tűzből, éltető eleméből kiragadott, attól elzárt üszök elhamvad és megsemmisül. Ilyen z a lélek, mely elszakad tápláló elemétől, Istentől. Üressé, kihagyadttá válik. Ettől csak az ment meg, ha az Úrral való élő összerötöttesemet el nem engedem szakítani. — *Imádság:* Kérlek, édes Atyám, végy körül engem szerelmed lángjával s ne engedd, hogy öld elszakadjak.

4. *Zsolt. 61:3. Vigy engem kösziklára.* Sokszor szorongat engem is a bűn és a világ, sokszor akarják elrabolni lelkem nyugalnát és eltéríteni engem Isten mellől. Mindjg ilyenkor jó tudnom, ogy van egy köszikla, ahová én állhatok s aki erősebb a bűn hatalmánál s legyőzte azt. Ez a köszikla Krisztus. — *Imádság:* Én gazságom és üdvösségem áldott kösziklája, végy magad mellé, ha hullámok rémitenek és védj meg engem.

5. *Zsid. 12:2. Jézus a hit fejedelme.* Ha reád tudnék nézni mindig, az én hitem Fejedelmére és elvégezőjére, milyen boldog és ékés lenne az életem. Sokszor felhő borítja el Ót szemeim elől, bűneim és fájdalmaim fellege. Csak Ó tudja ezt eloszlatni és fénylő ícsőségben megjelen előttem. — *Imádság:* Uram, mikor meggyönyül és ingadozik a hitem, kérlek, figyelmeztess engem áldozatodjan kijelentett kegyelmedre és mutasd meg a te dicsőségedet.

6. *Zsolt. 9:11. Tebenned bízunk, akik ismerik a te nevedet.* Én is csak Benned bízom, mert ismerem áldott, drága nevedet, Megváltó, érettem megfeszített Krisztusom. Oh, ne engedd, hogy alaha elhomályosodjék előttem a te neved és valaha megszűnjek eád úgy tekinteni, mint Urainra és Királyomra. Bűnös, erőtlén zivem tápláld kegyelmed jegyeivel és vond lelkemet magadhoz rökkévaló engedelmességre.

7. *Zsolt. 41:4. Az Úr megerősít.* Az Úr az én erősségem. Ó legyőzte értem a halál félelmeit, megvívott a bűn hatalmával, elszűedte a kínokat, melyeket nekem kellett volna elszenvedni, áldanom és magasztalnom kell szent nevét örökké. — *Imádság:* Hála legyen neked megtartó Isten, hogy szent Fiadban váltságot keresél számomra is.

8. *Jel. 22:4. És látják az Ó orcáját.* *Imádság.* Köszönöm Neked égyelmes, életadó Úristen, hogy szent Fiad feltámadásában meg-

jelentetted magad, mint az élet Ura és Királya. Aldalak téged, hogy Benne ígéretet adtál nekem, hogy megláthatom áldott, dicsőséges orcadat, ha a földről eltávozom. Kérlek cselekedj, hogy a földön se legyen más vágyam, minthogy Téged megláthassalak.

9. *Ézsaiás. 63:7. Az Úr kegyelmessége.* Ha egész életem zengő hálaadás volna — és annak kellene lennie — akkor sem tudnám elsorolni az Úr velem gyakorolt kegyelmességét. Ma is, mikor arra a legnagyobb ajándéokra gondolok, melyet Krisztus feltámadásában adott, szívemben érzem az Ő Lelke indítását, hogy az élet Urának kell szolgálatába állanom. — *Imádság:* Uram, add nekem az igazi életet, a Teveled való élet dicsőségét!

10. *II. Tim. 3:12. Háborúság Krisztusért.* Az üldözés és háborúság, amit énnekem kell szenvednem, legtöbbször nem Krisztusért van, hanem bűneim miatt, emberi hiúságom, kevelységem, felületességem megérdemelt büntetése. Amilyen keserű hordozni ezeket, olyan áldott dolog Érette szenvedni, ki én értem hozta keresztségét — *Imádság:* Kérlek téged Uram, ki értem szenvedtél, áld meg avval a kiváltsággal, hogy éretted és a te ügyedért hordozhassak üldöztetést és szenvedést.

11. *Zsolt. 27:11. Taníts a te útadra.* Isten útjaiban járni, az Ő ösvényeit taposni, ez lenne nekem kötelességem egész életemben. Mégis milyen messze vagyok ettől. Sokszor makacsul és készakarva térítem el lábaimat az Ő útjáról, pedig jól ismerem, máskor bizonytalanság vesz erőt rajtam. Isten az Ő Lelke által naponként hív és indít a neki való engedelmségre. — *Imádság:* Uram, adj nekem halló füleket és értelmes szívet, hogy megértssem és kövessem akaratodat.

12. *I. Ján. 3:22. Azokat cselekeszem.* Nekem, akit Isten annyi szeretettel vesz körül és irgalmasságát rajtam napról-napra megmutatja, nem szabadna mást tennem, mint azt, ami Néki kedves. Milyen boldogság és öröm, ha szolgálhatok neki és életem neki szentelhetem. — *Imádság:* Atyám, ki engem úgy szerettél, hogy Szent Fiad érettem adtad, indíts engem, hadd cselekedjem mindenben azt, amit Te kedvelsz s így járjak előtted életem napjaiban.

13. *Zsolt. 42:6. Miért keserűsz óh én lelkem?* Sok keserűség van okom az életem sok bajai és fájdalmai miatt. Pedig legtöbbször nem azért kesergek, mert Távol vagyok Tőle, sem nem bűneim felett, melyek szomorúkodásra méltók, hanem azért, hogy a világ nem adja meg, amit Tőle vártam. Az ilyen szomorúság nem Isten szentelése, csak az, ha azon bánkódom, hogy nem tudok neki eléggé engedelmeskedni. — *Imádság:* Uram, ki kegyelmesen gondot viselsz rám, kérlek indíts engem, hogy elvetve a földi kívánságokat s a világ bajai felett való bánkódást, örök szeretettel Hozzád ragaszkodjam.

14. *Ján. 6:63. A Krisztus beszédei.* Miben keresem az én életemet és lelkemnek békeségét? E világ hiú örömeiben-e, vagy Annak a beszédeiben, aki azért jött, hogy nekem igazi életet adjon. A Szentírással naponta kell táplálkoznom, imádságban naponta leborúlni előtte, hogy megnyeriem az igazi életet. — *Imádság:* Uram, töltsd be a lelkemet a Te igéd utáni forró vágyakozással.

15. *II. Mózes. 20:11. A szombat napja.* Ez a parancsolat engem az Úr napjának megszentelésére hív. Félre téve tehát minden munkát és világi gondot, lelkem egész örömeivel kell fordulnom az általa megszentelt napon feléje. Annival inkább, hogy megemlékezzem róla, hogy a vasárnap az Ő feltámadásának és Szentlelké kitöltésének napja is. — *Imádság:* Vond el szívemet Uram a nap

szódoiktól és adj nekem olyan ünnepeket, melyekben előtted igazán feborulhassak.

16. *I. Kor. 14:15. Lélekkel és értelemmel.* Ez az ige arra figyelmeztet, hogy istentiszteletemben, különösen a másoknak való igehirdetésben a mások építését is szem előtt kell tartanom. Isten nem bízta azokat, akik körültem vannak, azon kell hát igyekeznem, hogy ne önzően csak a saját lelkemet ápoljam, hanem a rám bízott lelkeket is közelebb vigyem Istenhez. — *Imádság:* Uram, kérlek segíts meg engem, hogy azok, akik körülöttem vannak, az én lelkem által felviduljanak a Te igaz tiszteletedre.

17. *Zsid. 4:15. Megkísértetett.* Kísértéseimben nagy vigasztalás tudnom, hogy az én Uram is a próbák azon, sőt még súlyosabb mértéken ment át, mint én, mert tudom belőle, hogy ezektől én sem szabadulhatok. De erő is tudni azt, mert hozzá, az erőforráshoz bátran folyamodhatom, mert Ő ki tud szabadítani engem a kísértés láncsaiból. — *Imádság:* Uram Jézus, ki érettem a kísértések tüzében forogtál s legyőzted azokat, jöjj segítségül.

18. *Jel. 22:4. Az Ő neve a hívók homlokán.* Annak szolgálók, akinek nevét hordozom. Milyen sokszor szolgálok mégis, én, a Krisztus gyermeke magamnak, vagy a világnak. Pedig a keresztségben és konfirmációban megpecsételt az Ő jegyeivel, az úri szent vacsorában táplált érdemével és kegyelmesen hordoz és táplál Igéje által. — *Imádság:* Uram, a Te Lelked pecsétjét újítsd meg és erősítsd meg rajtam, hogy neked szolgáljak örökké.

19. *Zsolt. 119:28. Vigasztalj meg engem a te beszéded szerint.* A vigasztalás egyedül Őbenne van, másutt hiába is keresném s mástól hiába várnam. De Ő meg tud vigasztalni, szerelmének és irgalmának beszéde vigasztalás és erő nekem, csak hinnem kell benne és ragaszkodni hozzá. — *Imádság:* Az életem súlyos bajai és szenvedései közt, Uram, a te vigasztalásodhoz folyamodom.

20. *I. Móz. 6:9. Nőé igazsága.* Az az igazság, mely engem megtart, nem az enyém, hanem Krisztusé, ki maga lett igazságul, szentségül és váltságul érettem. Mégis, drága Anyaszentegyháza által, mint hajdan a bárka által tart meg a bűn és kárhozat tengerében és vezérel üdvösségre. — *Imádság:* Istenem, tégy engem hűséges tagjává református egyházamnak is.

21. *Zsolt. 77:8. Elvet-é mindörökre?* A kétségeskedés és levertetés e kérdésére Ő maga felel igéjében és kijelentett akaratában: „Aki énhozzám jön, semmiképen el nem vetem.” Azért a fájdalom órájában csak az Ő áldott kezébe kell fogóznom s igéreteivel bízhatnom magamat. Bizonyosság erről véghetetlen kegyelme, mellyel leszállott értem és áldozatul adta önmagát. — *Imádság:* Uram, nyugtasd meg aggódo szívem a kétségeskedés idején, biztass engem kegyelmed üzenetével.

22. *Józsue 14:12. Háttha velem lesz?* Ez Káleb kérdése, aki a tizenkét kém közül egyike volt azoknak, aki nem rettent meg és bízott az Urban. Azt kutatni, hogy mi az Ő akarata, aztán elfogadni azt és átadni magunkat neki, ez a mi kötelességünk. Ha nehéznek látszik is a feladat, ha Ő akarja, ad hozzá erőt. — *Imádság:* Ismertesd meg velem akaratod és cselekedd, hogy elfogadjam azt és engedelmeskedjem annak, ha nehéz is.

23. *Luk. 24:29. Maradj velünk!* Az emmausi tanítványok kérése gyakran kellene, hogy visszhangozzék szívemben. Naponként kellene hívnom és kérnem Őt, mikor az est leszáll, hogy maradjon mellettem s gyakran kellene gondolnom arra az éjszakára, mely az élet után borít rám s melyben egyedüli vigasztalásom az élő Krisztus velem-maradása. — Mégis sokszor fekszem le anélkül,

hogy reá gondolnék és Őt hívnám. — *Imádság:* Uram, ne velem is, bár érdemtelen, feledékeny s bűnös gyermeked

24. *I. Thess. 2:12. Isten hívása.* Isten hív az Ő ország dicsőségébe. Kiválasztott erre ősidőktől fogva, megnyitott útát a Krisztus által, hív napról napra szent ígéje által. Vendege legyen, ki ne igyekeznék úgy viselni magát, hogy méltó nem is lehet, de ezt magára nézve haszontalanná. Súlyos terheim, vétkeim láttára csak az Ő megtartó kéj bizakodhatom. — *Imádság:* Istenem, tedd elhívásod élet révé és adj erőt, hogy útdobban járhaszak.

25. *Luk. 5:5. A te parancsodra kivetem a hálót.* Az én napi munkám gyakran tetszik olyan eredménytelennek: röven unalmasnak, mint a Péter halászata. Oh, ha észre venni a mellettem álló Urat s ha az Ő parancsának való meskedés erősebb volna bennem, mint a lemondás és k... — *Imádság:* Kérlek téged, kegyelmes Krisztusom, áldott győzd le bennem a fásultságot, adj előmenetelt a munkám dicsőségégre.

26. *Rom. 12:13. Adakozás.* Komolyan veszem-e én a zást? Tudom-e, hogy szolgálat és áldozat nélkül nincs tetsző élet? Mi nekem az adakozás, az egyházi adó, a s Robot-e, kényszerűség, melyet lázadóva fizetek? Olyan, melyről azt gondolom, hogy vele leróttam tartozásom Ist... Vagy háladó áldozat, melyben szívemet nyújtom Neki, A életét adta? Ha áldozni nem tudom mindeneimet Érette, gyök az Ő tanítványa. — *Imádság:* Uram, ébreszd fel b... áldozat és szolgálat lelkét s fogadd el életem Neked való...

27. *I. Kor. 10:23. Hű az Isten.* Hű az Ő ígéreteihez megmondott. Hű kegyelméhez, mellyel megváltott s n... hogy Szentlelkével támogatni fog. Ha az Ő hűségében n... semmiben sem lehetne bizalmam, mert a magam erejébe n... m-bizhatom. Kísértéseimben vigasztal hogy nem enged... kísérteni mint elviselhetem, s eddig is tapasztaltam csod... gyelmét. — *Imádság:* Istenem, kérlek, erősíts engem a... való hitben, hogy kísértéseim között a Te hűséged legyen... ségem.

28. *Ján. 11:11. Lázár aluszik.* Krisztus előtt, aki az én Királya, a halál csak álom, mert annak ártalmát elvette... alól megszabadított. Ezért naponta kell elmémbe írni... irgalmasságát és erősíteni magam az eljövendő hal... — *Imádság:* Megtartó Krisztusom, győzd le bennem... félelmét s cselekedd, hogy ennél nagyobb legyen Hozz... epedő vágyakozásom s majd emelj fel magadhoz.

29. *Péld. 27:24. A gazdagság nem öröklévaló.* Mégis... nyire aggodalmaskodom földi javaimért, milyen becsbe... őket. Pedig helyettük lelkem üdvösségét és Krisztus... kellene sokra becsülnöm. Míg a föld javait meg nem vete... nem lehet enyém a lélek gazdagsága. — *Imádság:* Istenem, engem, hogy minden földi jónál többre becsüljem a te ke... ajándékát s minden mást elvetve csak erre törekedjem.

30. *II. Kor. 6:14. Igazság és hamisság.* Nem járok-e más igában napról-napra? Nem teszek-e engedelményeket a nem kedvelem-e jobban, mint az igazságot? Isten azt kív... lem, hogy minden megalkuvás nélkül Öneki engedelme... ha tetszik, vagy nem tetszik az embereknek. — *Imádság:* tégy engem igazzá minden útaimban.

VASÁRNAPI ISKOLA

AZ ÚT" ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

ELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.

II. ÉVF. 3. SZ.

1928. MÁRC. HÓ.

A szelídség.

Máté 5:16.

Van ennek a szónak, különösen a mi nyelvünkben, valami erős, vonzó zamata, amit egyik nyelv sem tud kifejezni mint a miénk. Többet jelent ez, mint a béketűrés, mert csak azt jelenti, hogy eltűrök valamit, amit már velem kednek, hanem olyan jellemet jelent, melyből valósággal az a csodálatos erő, ami a béketűrésre képessé teszi az embert. Többet jelent annál is, hogy valaki csendes, mert a csöndessége benne foglaltatik; nem jelent határozatlan és mindenben való engedékenységet, mert a szelíd lelkek nagyon öntudatosak és határozottak tudnak lenni. Nincs ez kifejezve az, hogy a szelídség a vallásos lelkek tulajdonsága, mégis mindenki érzi, hogy igazán szelíd, csak egy Isten-nyugvó, békés lélek lehet. Magában kell hordoznia az Istenben való békességét, hogy azt szelídség alakjában árasztja a világra. A szelídség a lélekben mindig egy bennrejlő erő, mely önkénytelenül és természetesen hat át mindent, megváltoztatja a környezetét a békesség, csöndes erő hatalmával fonja meg a világot, anélkül, hogy maga a maga egyensúlyát és erejét elvesztené. Ezért nagyon nagy erő a szelídség a keresztyén ember lelkében.

A vasárnapi iskola vezetőjének nem könnyű szelídnének lennie. Az otthoni élet és munka ezerféle elfoglaltsága és a munka mellett mindig megtartani lelkének békés nyugalma, megőrizni a csöndes és szelíd élet erejét környezetére, csak képes, ha állandóan táplálkozik abból az erőforrásból, mely az Igével való foglalkozás és az imádságos és szolgálatban való élet ad neki. Mert ha otthon nem képes szelíd és alávetett lenni, ha otthon nem tudja nyújtani az erőt, lehetetlenné válik számára a gyermekek közt is. Pedig itt még inkább szükség van rá. Minden bűnnel, minden felületességgel szemben határozottan, minden vágyakozó és Isten felé irányuló lélekkel szemben alázatosnak és segítségre késznek kell lennie. Sugározni kell egész lényéből a szeretetnek, szelídség-

nek, ezzel küzdeni a bűn ellen, ezzel támogatni a gyöngéket, ezzel harítani el magától a bosszúságnak és türelmetlenségnek kísértéseit, melyek olyan gyakran támadják meg.

Krisztus ebben vezetőnk és erőforrásunk akar lenni. „Tanuljátok meg, hogy én szelíd és alázatos nevű vagyok – szól hozzánk és napról-napra előttünk kell állani Neki, aki nek élete a szelídség és alázatosság élete. Lássuk meg a magunk apró bajaival szemben az Ő háborúságait s tanuljunk Tőle szelídséget. Ugyanakkor azonban erő is, hogy apróbb és nagyobb bosszúságainkon az Ő Lelkének erejével tudjunk győzedelmeskedni. Mindennapi imádságainkban, ha hozzája fordulunk a szelídség Lelkéért, Ő át tudja alakítani lázadó, erőtlén, háborgó lelkünket szelíddé és alázatossá.

A Vasárnapi Iskola a gyülekezetben.

A lelki munkáknak nem lehet nagyobb veszedelme, mintha elszakadnak a gyülekezet életétől, kiesnek annak életető erőforrása köréből. Ez kétféleképen is megtörténhetik. Egyrészt vagy úgy, hogy a gyülekezet maga nem fordít elég gondot a lelki munkák védelmére és támogatására, másik oldalon úgy, ha maga a munka készakarva tépi ki magát a gyülekezet kezei közül. Először is tisztában kell lennünk vele, hogy minden lelki munka ugyan az egyetemes Anyaszentegyház és Isten Országá érdekében folyik, tehát neki mindig ezen egyetemes cél felé kell néznie és arra kell törekednie, hogy Isten Országá munkáját végezze, de Isten, aki azt a munkát és annak vezetőit egy gyülekezet kebelébe helyezte el, azt akarja, hogy az a munka az Isten Országát a gyülekezet, az egyházközség kebelében szolgálja és ott próbálja a lelkeket megleveníteni. Ebből következik, hogy ha a vasárnapi iskola kiszakad a gyülekezetből, az neki is veszedelem, mert elveszti azokat a kapcsoló pontokat, melyekkel a gyülekezet tagjaihoz van kötve, esetlegessé, erőtlenné válik, de baj a gyülekezetnek is, mert evvel azt az erőt, amit a vasárnapi iskola képvisel, nem használja fel a maga tagjai nevelésére és Isten Országá terjesztésére.

Hogy erre mit tehet a gyülekezet, ez a kérdés nem érint ugyan közvetlenül bennünket s lehet, hogy nincs is alkalmunk ezt a gondolatot a gyülekezetben képviselni, mégis megpróbálunk pár szóval erre is megfelelni, hogy tisztázzuk itt is a kérdést. Először is a gyülekezetnek és az egyházközség hivatalos vezetőségének úgy kell néznie a vas. iskolát, mint egy olyan ajándékot, melyet Isten neki különös kegyelemből adott s mint egy olyan eszközt, mellyel Isten a gyülekezet tagjait és vezetőit feladataik teljesítésére még jobban képessé akarja

enni. Sohasem szabad az ilyen munkát a gyülekezettől vagy a hivatalos egyháztól elszakadni engedni. Erre pedig azt tehetjük, ha az egyházközség vezetősége, a lelkész, presbiterek s különösen a tanítók, ott is, ahol nem maguk vezetik a vasárnapi iskolát, érdeklődnek iránta, annak munkáját figyelemmel és szeretettel kísérik, támogatják azokat, akik ott az egyház megbízásából dolgoznak, megbecsülik, mindenben segítségükre lesznek. A lelkészek sohase felejtsek el, hogy azokat, akik tisztán az Isten országá érdekében való buzgóságból a reájuk bízott gyermekeket vezetik, anélkül, hogy elismerést és dicséretet várnának érte, úgy kell tekinteniök, mint munkatársaikat. Látogassák meg gyakran a vasárnapi iskolát, nemcsak azért, hogy ott ellenőrzést gyakoroljanak, hanem azért, hogy a gyermekek és vezető lássák, hogy érdeklődnek munkájuk iránt és támogatni akarják azt.

De nekünk, akik vasárnapi iskolát vezetünk, éppen egygyekeznünk kell arra, hogy a vasárnapi iskolának a gyülekezettel való kapcsolatát fenntartsuk, sőt erősítsük. Mi, mint fenntebb mondtuk, a gyülekezetért dolgozunk, azért, hogy a gyülekezetben az Isten Országá megvalósulhasson, tehát sohasem szabad arra gondolnunk, hogy erről elfeledkezzünk. Még akkor sem, ha azt tapasztalnánk, mint megengedjük, hogy néhol tapasztalható, hogy a gyülekezet vagy egyházközség vezetősége nem érti meg, vagy nem méltányolja a munkánkat, akkor sem szabad ellenséges vagy bizalmatlan szemmel nézni a gyülekezetre. Mi nem embereknek, hanem Istennek dolgozunk, nem emberek bíztak meg, hanem emberi megbízásokon át Isten adta nekünk a munkát, nem azért dolgozunk, hogy elismerést, vagy dicséretet nyerjünk, hanem az, hogy munkálkodhatunk, olvan kegyelem, melyért egész életünkben hálát kell adnunk. Tehát semmi emberi félreértés, gúny, üldöztetés, vagy lenézés nem szabad, hogy minket elkedvetlenítsen sőt meg kell erősítenie annak a tudatnak, hogy Isten ítél meg bennünket. (1. Kor. 4:1—4; 9:19; II Kor. 3:5; 6:1—10; 12:5—10.) Azért a mi munkánkban mindig az alázatosságnak és tiszteletnek kell uralkodnia azok iránt, akik a gyülekezet vezetésére vannak elhíva.

A gyermekeket, akik kezünk alatt vannak, rá kell nevelnünk, hogy gyülekezetünknek hűséges és odaadó tagjai legyenek. Ezért magunknak is szorgalmasan kell gyakorolni a templomot és a szent úrvacsorában való részesülést s nekik is tanítanunk kell, hogy az istentiszteletet gyakorolják. Az olyan vasárnapi iskolai tanító, aki templomba nem jár, a magaviseletével rombolja le azt, amit a tanításával talán épített. Minden alkalommal egyekeznünk kell arra, hogy a szülők, de különösen a presbiterek előtt a vasárnapi iskola munkáját meg-

ismertessük, annak célját előttük felfejtsük és szeretettel
resszünk bennünk a munka iránt. Vasárnapi iskolai ünne
lyeken, melyeket jó gyakran csinálni, egy évben többször
a programot mindig a lelkéssel beszéljük meg s többször
is kérjük fel, hogy a vasárnapi iskolai csoportba jöj
be s ott a gyermekeket buzdítsa a vasárnapi iskolába v
járásra. Időnként tegyünk jelentést a lelkész útján a presb
riumnak a vasárnapi iskola munkája felől s kérjük arr
presbitérium támogatását. A gyermekek tanítása alkalmá
igyekezzünk felhasználni olyan történeteket, vagy esemén
ket, amelyek az ő gyülekezetük történetéből valók. Besz
gessünk a gyermekekkel arról, hogy reájuk, mint a gyüleke
tagjaira milyen feladat vár, ha majd megnőnek, szoktassuk
őket arra, hogy a gyülekezetnek számára munkálkodjan
Maga a vasárnapi iskolai csoport is vállaljon valami munk
pl. hogy az Úrasztalát virággal ellátja, hogy a templom ta
ritásában részt vesz, hogy a cinteremben virággyakat állít
gondoz, stb. A találatkony vasárnapi iskolai vezető sok all
mat találhat arra, hogy a gyermekeket a gyülekezetük irá
szolgálatra nevelje. Emellett egyenként is buzdítani kell
gyermekeket a szolgálatra, mert a szolgálat az az eszköz, me
lyel a gyülekezethez való kapcsolat megerősíthető. Az ada
zás, szegényeknek való segítés, istentiszteletek alkalmá
való perselyes adakozás szolgálhat erre eszközül. A gyü
kezet mellett rá kell mutatni előttük arra, hogy ők egy na
gy-egyháznak a tagjai s a református egyház tagjaival való ka
csolatukat is ápolni kell. Jó eszköz erre a más vasárnapi is
kolába járó gyermekek iránt érdeklődést kelteni bennük. E
máshoz közellevő falvakban közös vasárnapi iskolai ün
nepélyt is lehet rendezni nyári vasárnap délutánokon, amil
beszélhet nekik a lelkész egy történetet az egyház életét
vagy valami más kérdésről, mely érdeklődésüket az egész e
gyház élete iránt felébreszti.

A munka.

Játék a vasárnapi iskolában. A vasárnapi iskolai ne
velésben a játéknak nagyon nagy szerepe van. Az eddig ism
ert játékok mellett újabb játékok leírását tartalmazza s így a
rándulások és szünetek alkalmával jó időöltésre utasítást
ad az *Ifjúsági játékok könyve* címen, Kolozsvárt, a Miner
kiadásában megjelenő füzet, mely összesen 75 (szabadon
szobában játszható) játékot tartalmaz. A füzet ára kör
belül 20 lei lesz s minden vasárnapi iskolának ajánlatos
megszerzése.

Nyugtázások. Gyalui vasárnapi iskola központi alap
250 leit, külmiszióra 250 leit küldött be.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

A hivatás alapkérdései.

(Vezérfonal nyolc elmélkedésre.)

(Folytatás.)

Az első négy elmélkedés a hivatás Istennel való kapcsolatának kérdéseiből emelt ki négyet, ezek annak emberi oldalára és másokkal való viszonyára vonatkoznak. Nem is tartanak igényt arra, hogy teljesen kimerítsék a kérdéseket, csak arra akarnak utalni, hogy az Ige tanulmányozása útján hogyan lesznek a kérdések világossá előttünk. Mindegyik viszony arra mutat rá, hogy amilyen föltétlen és kétségbevonhatatlan alárendelés viszonya áll fenn a lelkipásztor és Isten között, olyan kétségbevonhatatlanul szabadít föl ez az Istennek való alárendelés minden szolgálástól az emberekkel szemben, azért, hogy szolgálatunkat nem emberek, hanem Isten akarata alá állítja. A négy elmélkedés négy különböző oldalon mutatja ezt.

5. *A mások véleménye.* (I. Kor. 4:3—5). Ebben az igében az feltűnő, hogy egyrészt ugyan nagyon függetlenül nyilatkozik a mások véleménye felől, de egyúttal azt is mondja, hogy „semmit sem tudok magamról“, tehát bizonyos vagyok benne, hogy helytálló vádat nem tudnának ellenem felhozni. Csak az mondhatja, hogy „reám nézve igen csekély dolog, hogy töletek ítélhessem meg“, akinek kötelessége teljesítésében s a reábizottak körüli eljárásban botránkozás nélkül való jó lelkiismerete van. Sohasem lehet ez a kijelentés, amivel én a mások ítéletét magamra nézve csekélynek tartom, a henyesség és kötelességmulasztás párnája. Isten a mások ítéletét azért adta, hogy azáltal intsen bennünket a saját lelkünk vizsgálatára és figyelmeztessen arra, hogy amit reánk bízott, híven elvégezzük. De ha azt elvégeztük is, ha „semmit sem tudunk magunk ellen“ akkor sem ebben vagyunk megigazúlva. A mi igazságunk sem nem az, ha mások elismernek, esetleg méltatlanul, sem nem az, ha magunk ismerjük el magunkat, esetleg teljes joggal és igazsággal. „Aki minket megítél: az Úr az“. Az Ő ítélete látja hibáinkat, mulasztásainkat, felületességeinket. Ezért ezt az ítéletet *rettegnünk* kell, mert az Ő ítélete *kérlelhetetlen*; de az Ő ítéletében *bíznunk* kell, mert ez az ítélet *kegyelmes*, s töre-

dékes életünk munkái az Ő kegyelme által használatnak fűtve arra a célra, melyért minket a földre küldött.

Imádságra vezérlő gondolatok. Istenem, te megítélsz engem, hogy milyen hűséges voltam abban, amit reám bízál. Látod sok mulasztásaimat, igazságod szerint mérlegre veted őket, de kérlek légy irgalmas hozzám kegyelmességed szerint. Cselekedd, hogy reád nézzek és Szentlelkeddel erősítsd buzgóságomat.

6. *Alkalmazkodás.* (I. Kor. 9:18—23.) Van utasítás az Isten Igéjében arra, hogy a prófétának merevnek és hajthatatlannak kell lennie, s szembeállani minden emberi tekintéllyel. Ez az ige mintha ellentétben állana evvel. Itt Pál alkalmazkodónak, sőt tán engedékenynek is látszik. A mi alkalmazkodásunkban az a baj, hogy az emberek ítélleteihez, gyöngeségeihez símúl, úgy, hogy emiatt elveszti az Ige határozottságát. A ker. lelkipásztor és próféta alkalmazkodása abból a tapasztalatból fakad, hogy a lelkeknek különböző kulcsa van, s abból a törekvésből, hogy az illetőket megnyerje az evangéliumnak. Ebben az alkalmazkodásban az Isten izeneteinek nagysága nem elvész, nem elhalványul, hanem jobban kiemelkedik arra a lélekre nézve, annak egyéni sajátosságai és helyzete szerint. Hódoló csodálkozással kell fogadnunk Istennek azon bölcsességét és kegyelmét, hogy dicsőséges akaratát nem a mi egyéni kérdésünkre tekintet nélkül hirdetteti, hanem a csodálatos gazdagságú evangéliumot a *mi lelkünk helyzetéhez* állapotához úgy alkalmazza, hogy elfogadhassuk és megértessük azt. — Ezért alázatosan kell felvennünk mindenki terhét, s anélkül, hogy egyetlen jótát is elengednénk venni az evangélium fényéből, meg kell ismernünk az emberek terheit a saját gyöngeségeinken át és azokhoz minden kérdés egyedül megoldását vinni közelebb.

Imádságra vezető gondolatok. Uram, te látod, hogy az én kevély szívem miért volt alkalmatlan eddig arra, hogy az erőtleneknek erőtlenné, a gyöngékné gyöngévé legyek. Törd meg szívemet és szenteld meg, hogy mindenkiné a te üzenetedet adhamam át megalkuvás nélkül.

7. *Szolgálat.* (I. Kor. 10:31.) Ez minden keresztyén embernek szól, de ha az örállók cáfolják meg, akkor veszedelmes lehet az egész gyülekezetre. Ez azt jelenti, hogy nemcsak akkor vagyok keresztyén, mikor predikálok, vagy tanítok, hanem *mindent* Isten dicsőségére kell cselekednem. Pál apostol elképzeli, hogy enni és inni is lehet az Isten dicsőségére, s mindent lehet az Ő dicsőségére tennem. Ez az én életemben és munkámban két dolgot hoz magával: először azt, hogy *kerüljek* minden olyat, amiben látom, hogy az Ő dicsőségét nem tudom szolgálni. Nem mindenben lehet egyforma köny-

nyen szolgálni Isten dicsőségét, sőt vannak dolgok, melyeket anyira lefoglal önző énem, hogy az csak a magam dicsőségét szolgálja. Az ilyeneket számba kell vennem és kerülnöm kell. Gyülekezetemet is arra kell nevelnem, hogy kerülje azt, ami nem az Isten dicsőségét szolgálja. A másik kötelesség az, hogy akarjam minden cselekedetemben Őt szolgálni. Meg kell keresnem az igehirdetésben, tanításban, tanulmányaimban, szórakozásaimban azt a pontot, mely azt igazán az Ő dicsősé-
gére való szolgálattá teszi.

Imádságra vezető gondolatok. Atyám, te előtted nyilván van, hogy az életemben hogy uralkodik a magam vagy a világ dicsőségének hajhászata. Tudom, hogy szentséges szeneid előtt minden bűn, ami nem téged szolgál. Mutasd meg nekem világosan, melyek azok, amikkel naponta megbántalak éged és adj erőt, hogy kerüljem azokat.

8. *Nélkülözés.* (Fil. 4:12.) Az Isten Igéje szolgálójának anyagi élete is Isten dicsősége szolgálatában áll. „*Tudok nélkülözni*“ — ez is a nagy tudomány az őrállótól, hogy az Isten gondviselő kezében és kegyelmében vetett hite meg ne inogjon akkor sem, ha talán nélkülöznie kell. Az a kéz, mely Illést a kollók által táplálta, ma is él és munkálkodik és ha azt kívánna, hogy nélkülözze azt, ami az életem fenntartásához szükséges, akkor sem kívánna többet tőle, mint amennyit az én Uram tett, mikor a pusztában „megéhezék“. Gyakorolnom kell magam a magam megtagadása, az igénytelenség, szükséglet szenvedés és szegénység askézisében, hogy gondolataim zék dacára mindig Ő feléje fordíthassam. De ennél még nagyobb tudomány, hogy „*tudok bővölködni*“ — a nyugodt let és békés idők csöndjében tudok gondolni másra, aki a nélkülözés keserőségeiben szenved, ismerem azt a tudományt, hogy az Isten által nekem adott javakat hogyan kell megízásnak nézni, mellyel szolgálni akarok neki és vissza akarom uttatni az Ő tulajdonába. Ez a két tudomány, a nélkülözés és bővölködés tudománya teszi az Isten Igéje szolgálóját *függetlenné* minden földi viszonylattól és egyedül függővé Istentől.

Imádságra vezető gondolatok. Uram, te kegyelmesen megoltalmaztál engem attól, hogy éhezni és nyomorognom elljen, sőt talán anyagi javakat adtál oly mértékben, ami túllégy a szükségeken. Oh, kérlek, nevelj engem, hogy életemet ezeken át javaimat a te szolgálatodba állíthassam, hogy azokat ne a magam javára, de a te dicsőségedre használhassam.

I.

Az Úrvacsora méltóságáról s a lelkipásztor hivatásáról.

1. Ha az angyalok tisztaságával s a szentek erejével bír nál, sem lennél érdemes e jegyeket elfogadni vagy kiosztani. Mert nem emberi érdemen alapúl az, hogy valaki Krisztus vacsoráját osztja és benne részesül. Magasztos a lelkész állása mert kezében az ige hatalmas fegyvere, s mert egyedül az egyházban törvényesen előállított lelkésznek van felhatalmazása Krisztus testét és vérét hálaadással kiosztani. De emellett a lelkész csak Isten szolgája, ki tisztét végzi az Úr parancsa és rendelése szerint; aki pedig adja mindenkor a sikert, működik látatlanúl, hatalmában tart mindent amit akar, s kinek engedelmeskedik minden, amint parancsolja: az Isten.

2. A lelkipásztor tehát félelemmel és alázatossággal fogjon dolgához. Ügyeljen magára és gondolja meg, kinek hivatalt bízta rá a kezek rávetteteése által. Ha lelkész vagy s a szentvacsora kiszolgáltatására állítottál elő, gondod legyen rá, hogy a maga idejében, híven és buzgón szolgálj Istennek és feddhetetlen maradj. Nincs könnyítve a terhed máséhoz képest, sőt még szorosabb fegyelem alatt vagy és nagyobb tökéletességre kell törekedned. A lelkipásztor minden erénnyel fel legyen ékesítve s másoknak példát adjon jó életre.

3. A lelkipásztor szent hivatalában Isten hez önmagáért és az egész gyülekezetért buzgón és alázattal tartozik imádkozni. Szemei előtt mindig és mindenütt Krisztus, az Ő keresztje szenvedése és halála lebegjen, hogy ő is Főpásztorának nyomdokain járjon, a keresztteket, az élet szenvedéseit béketűréssel viselje, önvétkeiket megsirassa, mások bűnei felett a szánakozás könnyeit hullassa. Fáradhatatlan legyen a bűnösök térítésében, ne restüljön meg az imádkozásban, szorgalmatos legyen a könyörgésben, míg kegyelmet és irgalmat nem nyert. Ha a lelkipásztor így jár el hivatalában, akkor tiszteli igazán Istent, örömet szerez az angyaloknak, építi az egyházat egészében és tagjaiban, s önmaga is minden lelki jó részese lesz.

Kempis Tamás: „Imitatio Christi.”

A szociálista munkásság evangélizálása Svájcban.*

Mélyen tisztelt Hallgatóim! Érdemes fakultásuk dékánjának nagytiszteletű dr. Tavaszy Sándor úrnak reám nézve megtisztelő és szívélyes meghívása egyszerre örömet és aggodalmat váltott ki belőlem. Örömet mélyen tisztelt vendéglátóm nagy bizalma felett, aggodalmat azért, mert őszintén bevallom Önöknek, jobban szeretném, ha az én helyemben egy arra hivatott beszélne.

Fogyatékoságom teljes tudatában vállaltam a megbízást, de mégsem azon bizonyos reménység nélkül, hogy ma egy olyan mozgalom értelméről fogunk megértőleg társalogni, amely úgy nálunk Svájcban, mint Németországban, Angliában és több más országban a történeti és szellemi történelemnek előterébe lépett és még lépni fog: a vallásos-szociális mozgalomról. Ezzel már homályosan jeleztem, hogy milyen értelemben fogok beszélni a szociálista munkásság evangélizálásáról. Mert nekem magátólértetődőnek látszik, hogy ilyenről csak ott lehet szó, ahol a tulajdonképpeni értelemben vett szociálista munkássággal, az ipari proletáriátussal, mint testületekben és pártokban megszervezett tömeggel van dolgunk. Fejtegetéseim folyamán igyekezni fogok kimutatni, hogy miért tartom én ezt a mozgalmat a mai napig az egyedüli jelentős mozgalomnak, ha megengedik e kétértelmű kifejezést, az eredményes evangélizálásra. Itt bizonyos örömmel vallhatom, hogy nemesak mint tanulmányozó a könyvek által megengedett veszedelmes és sívár távlatból beszélek róla, hanem mint szemtanúja bizonyos tényeknek a svájci demokrácián belül, amelyek ugyan kicsik, de mégis nagy szimptomatikus jelentőséggel bírnak. Egy kimondottan szocialisztikus környezetben felnőve diákéveimben, mondhatom, keresztül mentem saját magam az empirikus szocializmus minden fázisán, gimnáziumi éveim óta folytonos érintkezésben a szociálista párt vezetőivel és mindenek előtt az egyháziatlan tömeggel, többször bátor leszek személyes tapasztalataimra hivatkozni. De végeredményében nincs más legitimációnk ilyen dolgokról beszélni, akármilyen élesen látunk, vagy akármilyen sokat

* A f. évi februárban Kolozsvárt tartott theologus-konferenciái előadás.

vagy keveset tapasztaltunk is, mint az, hogy kell beszélünk, mert megbizattunk vele s mért itt követelően lép fel velünk szemben a legnagyobb és döntően Isten országának az evangéliuma.

I.

A szocialista munkásság evangelizálása így adták meg előadásom témáját s evégre jó lesz, ha legelőször feladatunk felől tisztába jövünk. Mindenekelőtt azon véleményt kell elvetnünk, mely szerint evangelizáló feladat csak a szocialista munkásság között van és nem éppen annyira a nyárspolgárság között is. Tehát nem mintegy felülről foglalkozunk ezzel a témával, hanem mint keresők. Talán meglátjuk, hogy kérdéseink nem szűnnek meg, amíg egy központi beállításban nemcsak témánkra, hanem mélyebb értelemben önmagunkra nézve feleletet nem nyerünk.

A szocialista munkásság evangelizálása előfeltételezi, hogy ez az egyháztól elidegenedettnek, bizonyos okokból egyházellenesnek van beállítva, lehet, hogy azért, mert a marxizmus (hangsúlyozottan mondom a marxizmus és nem Marx) vallásává lett, vagy lehet bizonyos tapasztalati tényekből, amelyek az egyháztól távol tartják. Ezen tények okait, amelyek bizonyos theologusoktól még a mai napig sincsenek kellő kép méltatva, nem fejthetjük itt külön. Minden tanulmányozónak, aki a jelszavak közhelyén túl igaz tudományosságra törekszik, nyitva áll a klasszikus szocialista irodalom. Mind azoknak, akik e téren az igazságot keresik, nem tudom eléggé ajánlani Engels híres munkáját: „Az angol munkásosztály helyzete“ és Marx Károlynak a főművét. Ha egyidejűleg a keresztyén egyházak történetét is tanulmányozzuk, nem tudunk a kérdések és csodálat alól szabadulni. Meglátjuk azt, hogy a tényleges élet a templom falain kívül zajlott tovább, hogy a keresztyénség nem volt az az erő, amely az utóbbi évszázad letűnt múltját meghatározta. Még ma sem az.

Még ha prédikációnk beállítása és hangja révén nem is jutnánk el erre a megismerésre, más oldalról éppen ilyen világosan kellene ezt hallanunk. Honnan? Az istentelenek, az atheisták, a pogányok részéről. Mindenesetre ezeknek megvan a jelentőségük vallásunk történetében: a prófétákat a népüket fenyegető pogányság rázta fel. Anélkül, hogy őket a vallásos vagy nemzeti felháborodás hangjával illették volna, fellépésükben egy megtérésre felhívó hatalmas szózatot láttak. Nem ismerik azt a finom öngazságosságot, amely mindenben, ami más oldalról jön, ami egyházilag nem igazolt, vagy nem theologiai korrektséggel lép fel, esztelenséget és istentelenséget lát. Nem ismerik azt az elvakultságot, amely azt hiszi, hogy az ellenfélnek nem lehet igaza, mert az „Istent“ nem

tiszteli. Ezáltal indíttatnak a legmélyebb eszmélésre, az Istenre való eszmélésre. Volna-e nekünk is bátorságunk erre? Jelenben és múltban bizonyoságot tettek és tesznek a pogányok ellenünk. Évégre nem Ázsiában keresgélünk, hanem környezetünkben. Marxnak egy jelentős mondása lebeg előttem: „A vallás opium a népek számára.“ Ez a mondás a német nép múlt századbéli politikai és társadalmi forrongásaiból származott. Kemény és elviselhetetlen hang ez számunkra. Azonban talán nem akarjuk ennek élet a zsidó Marxra való utalással elvenni. Ezt a keresztyén egyház megtette, de meg is hozta a megfelelő gyümölcsöket. De álljunk meg egy percre és gondoljunk arra, hogy Marx munkatársa Engels Frigyes Németország egy kegyes vidékéről származott és hogy ő maga is hitbéli kételyek és komoly filozófiai tanulmányok után jutott ehhez az istentelen mondáshoz: „A vallás opium a népek számára.“

Elismerjük, hogy ez az újabkori keresztyénség ellen a legerősebb támadás; nem annyira a modern szocializmus prófétainak ezen teóriái, mint inkább műveiknek lesújtó tényhalmaza. Két fiatal ember szenvedélyes páthoszában és sejtelmes démoniában látja a felkelő proletáriátus vízióját, sejtje a bér és barrikadharcokat és felismeri a szociális inségen azt a tényt, hogy az emberiség nincs megváltva és a felebaráti szeretet, a mindent megújító, minden munkájuknak tudtuk nélkül is impulzust adó reménység prédikálásában nem hisznek. Hogy magyarázható ez meg? Látták, hogy ez a világ nincs megváltva; megismerték, hogy nem olyan, amilyennek lennie kellene; de nem tudtak belenyugodni abba, hogy ezt a világot a maga inségével, nyomorúságával és panaszával változhatatlannak tekintsék és előtte meghajoljanak. Mégsem vágytak az Isten ígéjére. Ebben a szakadásban van az ökonomikus szocializmus nagysága és achilleszi sarka. Egyfelől a mechanisztikus evolucionizmus erősen determinisztikus tendenciája, másfelől pedig a jóban és a megváltásban való hite rejlik. Innen az igazságtalanság miatti düh, gyűlölet és felháborodás, mivel egy tisztán gazdasági processzus igazságában, vagy egyedüli érvényességében nem hisznek.

A teljesség kedvéért emellett a 19. sz. legjelentősebb jelensége mellett, amelyben a bűnt tekintik különösen a társadalmi igazságtalanság okának, megemlítek egy embert, aki a nagyvárosi és ipari lármától távol a svájci hegyek magánosságában, mély gondolkozás után, végül kijelenti: „Isten meghalt.“ Ez legalább is figyelmeztetés lehetne számunkra a protestánsizmus múlt évszázadáért való kritikátlan kérdéssel szemben. Ugyanaz a halálvergődés, amely a szocialista vezetőket a felkelő proletáriátus víziójára inspirálta, indította a Zaratrusztra költőjét is. Mindketten a világ értelmetlenségével

vívódtak. Átok és reménység között, vágyakozás és az új világért való küzdés között lépett fel ez a két jelenség egyszerre, mindjárt világtörténeti jelentőségre. De azt a nagy Valóságot, azt az Erőt, az Istenit, az Értelmet, amely mindennek a törekvésnek alapja volt, nem ismerték fel.

Hol volt azonban a prédikáció, amely mindarra, ami ezeknek az embereknek és a társadalom mélyéről előtört, feleletet adhatott volna? Amely a jelen számára elég erős és képes lett volna az ezen jelenségek mögött lángoló Feltétlen tüzeztizsugaraikat reávetni. Mindenesetre volt egy nagy sereg ember, amely a megváltásról tudott, amely nem vegyült bele a kulturális hiúság nagy újjongásába, amely Istent és az Ő országát nem árulta el a világ hatalmasságainak. Azonban hol van ennek a győzedelmes bizonyosságnak a hirdetése? Hol volt ez?

Amikor oda lenn a Rajnánál egy szenvedélyes ember a proletáriátust kötelékekbe nyűgözve, segítség nélkül és kétségbeesve látta és így a fennálló rend eltörlésére felszólította, mivel az ilyen embertelenségeket megenged, vagy éppen vallásnak nyilvánítja ezeket a förtelmességeket, ugyanekkor egy faluban megmagyarázhatatlan küzdelmet vívtak, amelyben ez a szózat hangzott fel: „Jézus győz!” Mit akart ez a hit, hogy az Embernek Fia megjelent az ördög értékének szétrombolására? Annak a bizonyossága volt ez, hogy Krisztus él, az a bizonyosság, amely most halhatatlan erővel prédikálta ezt az egyet. A szocialista vezetőknél, akik a polgári világot az igazságtalanság miatt haldokolni látták, mélyebben látta Blumhardt a világot halálos éjszakák és gyengeségek kínjában, de egyben a Jézus Krisztusban való életre való megmentését. Ez, ha úgy tetszik, a vallásos-szocializmus születésének órája! Ha igen tisztelt hallgatóim közül ez valakit meglepne, mivel a vallásos-szociális mozgalmat eddig talán úgy tekintette, mint egy szektát, amely a szocialista programot a magáévá tette, amint én azt egyszerűen kifejtettem, akkor legyenek legalább annyi elnézéssel irántam, hogy kimutathassam, hogy miért nincs a vallásos-szociális mozgalomnak semmi köze a keresztyén-szociális mozgalomhoz. Abban, amit a következőkben vázolni fogok, adva van a két evangelizáló módnak a választópontja, amely éppen ma döntő jelentőségű a keresztyénségre nézve. Engedjék meg nekem, hogy a keresztyén szocialista tétellel kezdjem.

II.

A keresztyén-szociális mozgalom, amely olyan kiváló és hivatott férfiakkal, mint Naumann és Stöcker állott a színtéren, nagy reményekkel és a gondolkozásmód ugyanolyan

nagy hangosságával, közvetlenül nem engedett teret annak a nyomásnak, hogy ez az egész mozgalom nagyobb jelentőséggel bír eklatáns kudarcában, mint győzelmében. A fiatal Naumann iratai hatalmas erőt és nagy szellemet sejtetnek, aki éles tekintettel tudja megragadni a helyzetet és a nehézségeknek tudatában van. Ő azonban még mindig a keresztyénségnek tulajdonítja azt az erőt, amely új világot képes előhozni hatalmas megrázkódtatások nélkül. A szociális és a gazdasági élet nehézségei csak a gondolkozásmód megváltoztatásával javíthatók; mégsem szabad pusztán a gondolkozásmód megváltoztatásával megelégedni, hanem éppen a külső világban való erélyes belenyúlás által kell ennek megbizonyulni. Teljesen keresztyéni dolog a Metanoias-ból várni minden javulást és a keresztyénségtől a fennállónak az átforgalmát követelni. Csakhogy ez a keresztyénség, úgy, amint van, csak akkor volna tudatában a maga erejének, ha olyan volna, amilyennek lennie kellene!

Közben meg kell jegyeznünk, hogy ez a keresztyénség erre a világformáló erőre nem ébredt fel és hogy a modern kultúrával szembeni nyárspolgári módja sem alkalmas arra, hogy a legmélyebb konfliktusainak ellenálljon, vagy pedig, hogy azzal szorosabb vonatkozásba kerüljön. Igen korán beszélték gazdasági kultúránk tendenciájának összhangjáról, még mielőtt az átfogó ellentéteket felismerték volna.

Ezt a keresztyén szocialista törekvést kivált két tényező korlátozta: az életformáktól, amelyeket mellőzni akar, a gondolkozásban maga sem tud szabadulni és a nehézségeket, amelyeket le akar küzdeni, a meglévőnek az alapjából kiindulva akarja sarkaiból kiemelni. Így elviselhetetlen kompromisszumba bocsátkozik; az evangelium világuralmi természete iránti megértés veszendőbe megy és részletekkel elégszünk meg. Nem újjáteremtés a jelszó és a módszer, hanem a meglévővel való megalkuvás és kompromisszum. Mindezen kísérletek olyan szűk keretekben folynak, melyekkel szemben a szociáldemokrácia nagy és mély negációi, ugyanúgy merész pozíciók és igazi jótétemények. Mert a szociáldemokrácia kérdése sem az: hogyan hárítunk el nehézségeket (ez bizonyos körülmények között szociálpolitikai vagy üzemiesítési kérdés lehetne), hanem a szociáldemokrácia kérdése: hogyan teremtünk a jelenlegivel való harcban egy új rendet? Végeredményében a keresztyén-szocialista mozgalomból hiányzik minden előfeltétele a központ radikális és bátor megtámadásának. Megelégszik azzal, hogy a mostani rendet érinthetetlennek tekintse és annak talaján nyesegetse az oltógallyakat. A keresztyén szociálista mozgalom egy megbocsáthatatlan félszegségben szenvedt és szenved még ma is.

Igy őrlődött fel egyfelől a modern kultúra tendenciája

által, amely a keresztyén mértékek közé való beszoríttatást ellenségesen löki el magától s ezáltal igazi arculatát megmutatja. Másfelől a teljes visszavonás által, amelyet a szocialista munkásság részéről tapasztalt. Mégis szeretnék a polémia oldalvágásait, amelyeket a német szociáldemokrácia története, F. Mehring, a keresztyén szocializmusra mért, igazságtalannak érezni, különösen amikor a kapitalista renddel való óriási küzdelmében csődöt mond és megakadályozza a munkásmozgalmakat. A szocialista munkásságnak a keresztyén szocializmussal szembeni eltérése ezen a ponton kezdődik.

Oka elsősorban nem az elnyárspolgárisodott egyház, vagy a keresztyénség elleni animozitás. Ezt magam is személyesen láttam olyan energikus elemeknél, akik a legnagyobb önfegyessel és áldozatkészséggel voltak megáldva, akik a szocializmus magasztos világtörténeti küldetésének feladatával telve, csak azon dolgoztak, hogy annak a feladatnak eleget tegyenek. A keresztyén szocialista mozgalomban gyengeséget látnak, amely éppen abban nyer kifejezést, hogy ez a mozgalom nem meri az egész kapitalista kultúrát annak elveivel együtt kétségbe vonni, holott a szocializmus az óriási harcot már felvette, hogy megelőgzzik foldozással, holott a szocializmus egy új világot akar.

Es vajjon miért sekélyesedett el a keresztyén szocialista mozgalom? Vajjon vezetőinek a gyengesége miatt? Egészen elhibázott dolog volna ezeknek a becsületes és bátor férfiaknak félszagséget a szemükre hányni. Ami az ő művüket azon vég felé sodorta, amelyet vett, azok magának a keresztyénségnek erői voltak, amelyek döntő állásfoglalást sürgettek. Nem tudjuk igazán elképzelni sem, hogy minek kellett egy Naumann lelkében végbemennie, amikor kijelentette, hogy a keresztyénséggel ebben a világban semmire sem lehet menni és műve egy nemzeti szocialista párttá zsugorodott össze, hogy végül is pusztán nemzetivé olvadjon fel. A Naumann féle keresztyénség nagy hiánya abban van, hogy teljesen ismeretlenül áll a Jézus megjelenésének apokalyptikus elemeivel szemben és abban a törekvésben, hogy Őt egy olyan világba akarja beletapodni, amellyel a legélesebb ellentétben tartja. Naumann nem látja, hogy a mammon és ennek a világnak a magatartása együtt áll, vagy bukik. A mammon uralmán belül akarja a mammont megsemmisíteni, azonban ez éppen annyira lehetetlen, mintha valaki saját hajánál fogva akarja magát a veremből kirántáni. Ő a viszonyok folytonos javulásában hisz — evolucionizmusban — és nem látja, hogy az Újnak meg kell valósulnia, egy új világnak jönnie kell.

Ő nem érti a fátumot. A világot befedő ködöt, mint nehéz problémát szemléli és az egész Jézust felkínálja annak enyhítésére, csökkentésére. Azonban Jézust megérteni éppen abban

áll: a köddel nem törödni, azt leküzdeni és az élő Isten erői által feloldani. Jézus nem azért jött, hogy a nyomort enyhítse, hanem úgy van, hogy ahol Jézus van, ott a nyomor eltűnik. Azonban Naumann a nyomort mindig Jézus elébe állítja. Valóban Jézus megy a nyomor előtt. Magától értetődik, hogy nyomor, fájdalom, bűn eltűnnek, ahol Jézus megjelenik, Naumann azonban nem merészkedik Jézus abszolút-ságának a közelébe. Ő csak a rossznak csökkentéséről beszél.

Jézusban az élő Isten lett nyilvánvalóvá. Ezt a keresztyén szocialisták sohasem értették meg a maga döntő jelentésében. Ha Isten érvénnyel bír, ha Isten országa jön, akkor hogyan beszélhet az ember még bűnről, szükségről és szenvedésről, mint megváltozhatatlan hatalmakról, amelyek legfeljebb enyhíthetők. Hogy elmélkedhetik még az ember szociális talányok felett? Hogyan tehetjük akkor az evangéliumot, Isten kijelentését a szocializmus eszközévé? Az élő Isten országának eljövetele a keresztyén szociális párt előtt ismeretlen. Ebben van, röviden mondva, minden gyengesége:

A hétköznapi keresztyénség és a keresztyén szocialisták közösen vallják azt, hogy a szociáldemokráciát visszautasítják, de azt is, hogy hiányzik náluk Istennek a szociális kérdésben való felismerése. Egyesek azt mondják, hogy Isten országa most még lehetetlen ezen a földön. Ha Jézus ismét visszajön, a Sátán uralmát meg fogja dönteni és egy új világot teremt. Mások azt mondják: nem szabad a lehetetlenségre tekintenünk, Isten országa állandóan eljövendő. Meg kell ragadnunk azt, ami lehetséges és a többivel nem kell törödnünk. Amazok egy radikális megújulást akarnak, de azt kitolják a világ végére. Ezek ezzel szemben az állapotoknak fokozatos megújulását remélik és magukat a jövődbe való kitekintéstől megkímélik. Azoknak egy apokalyptikus teoriájuk van, ezért a jelenben zavartak, félszívűek, erőtlenek, bénák. Em Ezek az apokalypszisről ismételten egyáltalában nem akarnak tudni, hogy ténykedésüknek szabad teret biztosítsanak. De hol van Isten?

Engedjék meg, hogy ezt a fejezetet Kutternek nagyszerű könyvéből „Sie müssen“ való citátummal befejezzem és hogy témánkat a vallásos szocializmusra átvezessem. „Isten valóban nem a konzervatívokban, sem a keresztyén szocialistákban, hanem a szociáldemokratákban hat. Egyedül ők értették meg, hogy egy új világnak kell jönnie. Tevékenyek, mint a keresztyénszocialisták és spekulatívok, mint a konzervatívok. Nem elégednek meg csupán javítással, hanem egy nagy jövő elé néznek, de csupán csak teoriáról nem akarnak tudni. Magukban egyesítik azt, ami a két keresztyén pártra nézve jellemző: a hitet és az életet, jövendőlést és gyakorlati tettet. A lehetetlenről beszélnek és egyúttal a lehetségesért fáradoznak. Egy

általános világtestvériségről álmodznak, de egyúttal a szegények momentán szükségéről is gondoskodnak. Ha az emberek szemében rajongók is, de mégis olyanokat visznek véghez, amire ép ember még nem volt képes. Fantáziájuk miatt kigúnyolják, de tetteik miatt félik őket. Ők egyedül elevenek, egészségesek és erősek. Ők bírják az élő Istent.

Nem bírják kegyes formulákban és ceremóniákban. Nem imádják. Tagadják. De tettben bírják. Jézus sem azokénak vallja magát, akik azt mondják, hogy Uram, Uram, hanem azokénak, akik cselekszik Isten akaratát. És ők cselekszik. Nem ismernek lehetetlenségeket, nem ütköznek semmiféle emberek által felállított akadályokba, vagy bármilyen társadalmi nehézségekbe. Nem engedik magukat semmitől visszatartani. Mindent hisznek, remélnék és tűrnék. Ez az isteni jellegük.“

(Folytatása következik.)

Egyházi Szemle.

A cionizmus.*

A 15. cionista kongresszust 1927. szeptemberének elején Baselben (Svájc) tartották. Ez a gyűlés elfogadta a Palesztina segélyezésére az 1928. évre felvett 500.000 dollárnyi hozzájárulást. A Chicagóban ugyanez év novemberének első felében tartott gyűlésen az amerikai cionizmus ezer képviselője is elfogadta ezt a hozzájárulást. November 13-át, -vasárnapot, jelölték ki, mint a hozzájárulás összegyűjtésének a dátumát, mely sokkal nagyobb, mint bármely előbbi összeg, amelyet a cionista mozgalom előbbvitelére bármikor is kértek. A cionizmus mozgalomának tanulmányozása igen érdekes.

Omar kalifa Jeruzsálembe való bevonulása óta (Kr. u. 637) a mohamedánizmus Palesztinában való sikere igen gyors volt. Palesztina rövid idő alatt arabná, illetőleg mohamedanná vált. Ez a befolyás épen a világháborúig tartott, tehát csaknem 2000 éves időszakig, azt az egy századnyi időközt leszámítva, mikor a keresztes háborúk korlátozták azt.

Ez alatt az idő alatt úgy a zsidókat, mint a keresztyéneket egyáltalán nem valami szívesseggel fogadták Palesztinában. De a zsidók mindig erősen vágytak Palesztinában élni s különösen ott meghalni. A zsidó zarándoklások mind gyakoribbakká váltak s igen sok zsidó, mikor élete alkonyára jutott, Palesztinába ment meghalni.

A múlt században egy „Hoveve Sion („Sion szerelmesei“) nevű társaság alakult, mely zsidó földműves koloniákat kezdett létesíteni Palesztinában. Erőfeszítésüket Rotschild bőkezű adományai erősítették. E mozgalom lelke egy zsidó prófétái alak, Herzl Tivadar, aki arról álmodozott, hogy a törököktől megvásárolják Palesztinát és az európai nagyhatalmak védnöksége alatt álló országgá tegyék. Ez álom megvalósulása késett, de indítást adott a cionizmus név alatt ismert mozgalomnak.

A világháború tartama alatt a cionista szervezet fővezérei.

* Bár lapunk fordításokat csak igen ritka esetben közöl, ezt a cikket, mely a cionista mozgalom képét igen érdekesen tárja fel, a „Ref. Chorch Messenger“ útján fordításban közöljük.

az entente érdekkörében voltak. 1916. októberében Anglia cionistái határozott indítványt tettek a brit kormánynak, mely alapjául szolgált a további megbeszéléseknek. Bekövetkezett aztán az orosz forradalom és az angol kormány úgy gondolta, hogy a cionista mozgalom támogatása kedvező befolyással volna az orosz zsidókra, akik igen nagy szerepet vittek ebben a forradalomban.

1917. júliusában történt, hogy lord Rotschild egy iratot nyújtott át Balfournak, az akkori miniszterelnöknek, amelyet ezután Balfour-deklarációnak neveztek. A deklaráció Palesztinában a zsidók számára nemzeti uralmat kér, amit úgy értelmez, hogy e mellett azonban nem teendő semmi olyan lépés, amely palesztinai nem zsidó közösségek vallási és polgári jogait sértené.

A britek 1917. december 8-án elfoglalták Jeruzsálemet. Nevezetes nap volt ez a zsidók számára. A zsidó nép újjászervezését várták Palesztinában s hogy ez az uralmukat fogja megalapítani az országban. A Balfour-deklaráció eredményeként és Palesztinának törökből brit kézbe való jutásával rögtön egy gyarmatosítási mozgalomba kezdtek a zsidók. Ez volt talán a legnagyobb gyarmatosítási mozgalom, az Amerika földjén végbement XVII. századbeli település óta. A palesztinai brit uralom első néhány évében a zsidó bevándorlók száma néha a 4000-t is elérte havonként. Egy olyan város, mint Tel-Aviv, a világon a legkizárólagosabb zsidó város, csaknem egy éjjel emelkedett fel úgyszólván a semmis lakosságú város jellegéből 40.000-re és a föld értéke, némely esetben 1000%-al emelkedett. A bevándorlók legnagyobb része fiatalság volt, a 18—25 év között. Ahelyett, hogy a vének mennének Palesztinába, hogy a szent földön haljanak meg, vagy, hogy a középkorúak mennének, mint ivadékaik számára az új földön útkészítők: az ifjúság veti most ezt az alapot, melyen Palesztina épül. *A cionista mozgalom modern ifjúsági mozgalom.* A világháború óta 60.000 zsidó jött Palesztinába, akik 19—30 életév közötti koraik.

15.000.000-nál több zsidó van ma a világon. Ebből 10.000.000 Orosz- és Lengyelországban, illetőleg Kelet-Európában él. Jelenleg vagy 80 zsidó gyarmat van Palesztinában, a bevándorlók 33%-a 1921-ben jött Lengyelországból, 15%-a Oroszországból, vagyis 48%-a ebből a két országból. A cionisták vezetőinek kiküldötteik vannak ezekben az országokban, akik megkísérlik a fiatalokat rábírni arra, hogy Palesztinába menve földműveléssel foglalkozzanak. A zsidók beözönlése a világháború óta meglepően nagy mértékű.

Azok az indokok, melyek a zsidókat Palesztinába menetre kényszerítik, hazafiasok és vallásosak. Vágynak arra, hogy a zsidók számára hazát alapítsanak. A hazafias motívum

ültengő. A zsidó szívekben mindig él az a hit, hogy az ígéret földje egykor visszaállítatik és a Szent Város felépül a Jénova dicsőségére. Zakariás próféciája tette erőssé ezt a hitet. A mozgalom túlnyomóan nemzeti jellemét mutatja az, hogy a cionista gyarmatosok között a zsinagóga sokszor az utolsó épület, amit felemelnek.

I. Számos külső akadály van, melyek a mai cionista mozgalmat késleltetik. Ezeknek egyikét az arabok támasztják, akik maguk is igényt támasztanak Palesztina földréjére. Palesztinában körülbelül 100.000 zsidó, 85.000 keresztyén és 650.000 muzulmán (mohamedán) vagy arab van. Az arabok így állapítják meg sérelmeiket:

1. Nagy-Britanniát, mikor átvette Palesztinát, inkább a zsidók számára való haza megalapítása gondolata vezette, nem az, hogy egyenlő jogokat biztosítson az összes palesztinaiaknak. Az arabok azzal vádolják a kormányt, hogy részrehajló a zsidók érdekében.

2. A britt kormány mellett ott van a cionista bizottság, mint tanácsadó testület, mely készen áll arra, hogy bármikor átvegye Palesztina kormányzását. Ez a bizottság, mely úgy ismeretes, mint Cion végrehajtó testülete, nem rendelkezik azonban semmi hatalommal, hanem csak tanácsadó testület. Az arabok tiltakoznak, hogy számukra ilyen hatóságot nem ismertek el.

3. Az arab nép tiltakozik, mert a kormányzati szolgálatban a zsidók jogtalan részesedést kaptak. Ez igaz, de értelmetlen ellenvetés. Az arab, mint népfaj, tanulatlan s intellektuálisan nem alkalmas az aktív polgári igazgatásra.

4. Az arab nép hangsúlyozza, hogy a cionizmus programja arra vezet, hogy Palesztinát egy olyan nép árasztja el, melynek nagyobb kereskedelmi s szervező képessége van, mint az arabnak, amely tehát végeredményében arra vezet, hogy a zsidóság a lakosság másik része felett a főhatalmat megszerezze. Ez a sérelem indokolt is. A palesztinai arabnak van egy mondása, mely szerint a kereskedés kedvelése benne van a zsidó véreben. Azt mondják, hogy a Palesztinába jövetel után néhány évvel a zsidó gyarmatost már úgy látják, amint házának hátsó ablakán az arabokra néz, amint ott azok gazdasági munkát végeznek, míg az utcára nyíló ablakba kirakosgatja, nem gazdasági terményeit, hanem a kereskedés számára vásárolt árukat.

5. Az arabok a zsidókat gazdasági veszedelemnek tartják.

6. A bevándorlott zsidót szemtelenséggel s társadalmi előítéllettel vádolják. A zsidó magasabbrendűnek tartja magát.

7. A bevándorlottak bolsevik irányzatot képviselnek az arabok szerint. Ez a vád tarthatatlan. A britt kormány ebben

a tekintetben nagyon gondos s a nem kívánatos elemek nem jutnak be Palesztinába.

II. A második akadályként a cionizmus a keresztyénséggel találkozik szembe. A lakosság körülbelül 11%-a keresztyén, még pedig legnagyobbbrészt az orthodox egyházhoz tartozó. A palesztinai keresztyének ellenszenva a cionizmussal szemben a zsidók konkurenciájának tulajdonítható. Mint boltosok, mesteremberek, ügyes munkások, kereskedelemmel foglalkozók, ellenlábasai az ott lakó keresztyéneknek. A görögök és örmények agyafurt és ügyes üzleti emberek és ezek teljesen egyenlők az üzletben a zsidókkal. Ez a verseny igen éles s az ottani keresztyének úgy gondolkoznak, hogy nekik kedvezményes elbánásban kellene részesülniök a britt kormány részéről.

III. A harmadik és legkomolyabb akadály a cionista mozgalom célja beteljesülésének maga az angol kormány 1922. júliusában a Nemzetek Szövetsége elfogadta Nagy-Britania megbízatását a Palesztina feletti uralomra, úgy értelmezve ezt, hogy a szent helyeknek keresztyén birtokban kell maradniok. Ugyanabban az évben a király születésnapján történt, hogy a brit kormány főmegbízottja megállapította a brit kormány politikáját a palesztinai zsidókkal szemben. Megállapította, hogy a Balfour deklarációja azt jelentette, hogy „a zsidót, mint oly népet, mely a világon szerte szórta él, de amelynek szíve mindig Palesztina felé fordul, képessé kell tenni arra, hogy hazát alapítson és hogy közülök egyesek olyan határok között, melyeket a jelenlegi lakosság száma s érdeke megenged, Palesztinába jöjjenek, hogy eszközeikkel és erőikkel a lakosság előnyére segítsék elő az ország fejlődését”. A brit kormány biztosítékot nyújtott az araboknak arra, hogy soha bele nem egyezik abba, hogy a nem zsidó többségű lakosság fölé zsidó kormányt állítsanak. A brit kormány világosan kimutatta a zsidóknak, hogy ezzel Palesztina nem válik zsidóvá olyan értelemben, mint ahogy Anglia angollá s hogy sem az arabok, sem semmi más nép nem vették alá a zsidó uralomnak. Ez a cionizmusra nézve nagy csapásnak bizonyult és a brit kormányt azzal vádolják, hogy hűtlenné vált ahhoz az ígéretéhez, melyet a híres Balfour-deklarációban tett. Wise S. István rabbi egy Chicagóban újabban tartott megbeszélésen gáncsolta a cionista világszövetség vezetőségét azért a mulasztásért, hogy Nagybritania elhanyagolta a megbízatásból való kormányzás révén reá háruló kötelezettségeket. Az 1927. szeptemberének elején Baselben (Svájc) tartott 15. cionista kongresszus dr. Weizmannt, a cionista végrehajtó testület fejét kritika tárgyává tette Nagybritania iránt tanúsított türelmessége miatt. Ezen a kongresszuson Wise rabbi így beszélt: „A cionista vezetőségnek kötelessége, hogy

örögse a megbízott hatalmat arra, hogy nagyobb gondot fordítson a palesztinai zsidó nemzeti hon megalapításának könnyítésére, amely kötelességet a Nemzetek Szövetsége erre hatalomra határozottan reá rótt.“

A brit kormány nemcsak a Balfour-deklaráció értelmezésével bizonyult akadálynak a cionista mozgalomra nézve, de ténylegesen korlátozta a bevándorlottak seregét, nehogy a munkanélküliek és elégedetlenek serege túl nagy legyen.

A brit kormány csak a következő személyeket bocsátja be Palesztinába: 1. Utazók 3 hónapra. 2. Független személyek, akik Palesztinában kívánnak megtelepedni. 3. Valamilyen foglalkozást űző emberek, akik foglalkozásukat folytatják. 4. Palesztinai lakosok rokonai, vagy alkalmazottai. 5. Az olyan személyek, akiknek határozott kilátása van az alkalmazásra. 6. Vallásos motivumból Palesztinában tartózkodni akarók. 7. Visszatérő lakosok. Ez a szigorú bevándorlási szabályzat végső következményében a zsidó lakosságot kisebbségben tartja.

IV. A cionista mozgalom haladását késléltető másik akadály a zsidók közt levő megoszlás. A cionista szervezetben magában is benső viszály áll fenn. Annak a nemzeti tanácsnak választása alkalmával, mely a főbiztos mellett a nem politikai tanácsadói jellegű, 25 különböző párt, vagy csoport áll a küzdőtéren. A gyűlést nagy rendetlenség jellemezte. Az a vád is felmerült, hogy a cionizmusra áldozott pénzösszeget, mely a háború óta több mint 30 millió dollár volt, a cionista hivatalosok magas fizetéseire fordították, mialatt Palesztinában a múlt nyáron a tel-avivi tanítók sztrájkba léptek, mivel nem kaptak fizetést januártól. Megígérték a fizetést. A cionisták próbálják feleleltszeni a héber nyelvet. Ez holt nyelv élő irodalom nélkül. A kísérlet, amint mondják, költséges.

Aztán a cionizmusnak ellenségei vannak a kereskedői haszonra törekvő zsidók között. Igen sok zsidó arabokat szerződtet, mert azok olcsóbb munkások. A Palesztinába jövő zsidók magukkal hozzák a maguk munkarendszerét. Egy zsidó 8 órát dolgozik s 60 piasztért, azaz 3 dollárt követel, míg az arab napkeltétől napnyugtáig dolgozik s 20—40 piasztért kap, vagyis 1—2 dollárt naponként. A zsidó földbirtokosok nem akarnak magasabb árat fizetni a munkáért, ha az arabok kevesebbért épen olyan jól dolgoznak.

Aztán a cionizmusnak az ortodox zsidó is ellensége. Úgy gondolkozik a cionista felől, mint akinek nincs vallása. Ezeknek a bevándorlóknak inkább szociális, nemzeti és politikai ambícióik vannak, mint vallásiak. Európai ízlésűek s a nemzsinagógális zsidók osztályába sorozhatók. Egy jaffai (tengerparti város Palesztinában) húskereskedő azt állítja, hogy a világ legkizárólagosabb zsidó városából Tel-Avivből van a

legnagyobb forgalma és ide főként sonkát ad el nagy mennyiségben. A palesztinai ortodox zsidó bizalmatlanul néz a cionistára. Nyilvánvaló, hogy a palesztinai zsidók nem egy ségesek a cionizmus programját illetően.

De mindezek dacára a cionizmus igen sok jót tett Palesztinában. Bevezette a gazdaság modern módszerét. Modern gépeket hoztak be és ebben a tekintetben olyan példát adtak az araboknak, amely hatással lesz erre a népre, melynek élete munkája kezdetleges eszközök mellett folyik.

A cionisták megkísérik, hogy rábírnák az arabokat a munkásszövetségeikben való részvételre s ezáltal segítsenek megoldani a munkáskérdést. — Ezáltal a zsidó természetes előnybe kerülne, mert a arabnak ugyanazért a pénzért kellene dolgoznia, mint a zsidóknak. A zsidók e kísérlete nem jár eredménnyel.

A zsidó megtanította az arabot, hogy miként éljen. A cionisták szép, egészséges környezetben épített házakban laknak. Az arab egyszobás kicsiny, nedves lyukakban lakik s a környezet gyakran szennyes. Egy olyan város, mint Tel-Aviv az arabnak olyan, mint a mennyország. A cionisták társadalmi, jóléti munkát végeznek amerikai segítséggel. Bár a Hadassali társulat nem cionista szervezet, mégis szoros viszonyban van a cionizmussal. Ez egyesületnek 70.000 mindenféle hitű amerikai asszony tagja van s az a munka, melyet Palesztinában kórházak és klinikák felállítására végeznek dicséretre méltó. A cionisták segítik az arabokat egészségügy tekintetében s ebből a szempontból a cionizmus nemes munkát végzett. Aztán e cionisták millió meg millió fát ültettek Palesztinába. Az ország teljesen fátlan volt. Ha a cionizmus ellanyhulna, ezek a cionisták által plántált fák, mint emlékeztetők állanának a cionizmusra nézve, hogy az ezutáni munkára is szükség van.

A cionizmus szemtől-szembe áll komoly problémákkal s a jövő nem nagyon reménykeltő. A cionisták a gyáriparral kezdtek s az iparba 5—10 milliónyi beruházást végeztek. Gyufa, selyem és csokoládé gyárak kifejezett kudarcról tanuskodnak. Az egyesdűli ipar, mely eredményt mutat fel, téglai ipar, de a téglakészítés is véget ér, mikor az épületek emelése megszűnik.

Miss Sophie Irene Loeb mostanában írt egy könyvet a „Fölbredt Palesztina“-ról, melyben a cionizmus iparát illetően lelkes kifejezésekkel beszél, de bárki, aki a mai Palesztinát meglátogatja, rövid vizsgálódás után látja, hogy ezek az iparágak, a téglai ipar kivételével, teljesen megbuktak.

A zsidó lelkes üzletember. Palesztinában ma az a helyzet, hogy túlságos sok zsidó foglalkozik kereskedéssel. Egy látogatás, egy olyan városban, mint Tel-Aviv, meggyőz arról,

hogy ott több üzlethelyiség van, mint üzlet. Hasonlóképen áll a dolog a szakemberekkel. Palesztinában a szakemberek, fogorvosok és orvosdoktorok, ott törnek a követ az országúton, hogy megkeressék az életre szükségeseket. A zsidóknak, ha meg akar élni Palesztinában, gazdasággal kell foglalkoznia. A mezőgazdaság az első támaszték. A zsidó földművelő nép volt. Saul, az öreg gazdálkodónak, Kisnek volt a fia s Dávid nyáját őrzött, mikor atyja, a gazdálkodó Jesse elküldte és megverekedett a hatalmas Góliáttal. Lót egyike volt a Jordán mellékén valaha is ismert legnagyobb gazdának. Jób, aki az ős Úz-ban élt, kora baromtenyésztőinek királya volt. Ugy értesültünk, hogy saját államunkban (t. i. Amerikában) is 100.000 zsidó gazdálkodó van. Palesztinában sok zsidónak gazdálkodásra kell adnia magát, vagy visszamennie abba az országba, ahonnan jött. De még a gazdálkodásban is háttérbe szorúl a zsidó az arab mellett, aki olcsóbban, gépek nélkül dolgozik s jobban tudja túrni a nyomasztó hőséget, mint a bevándorlott zsidó.

A zsidóknak az az álma, hogy a lakosság többségét a zsidóság tegye ki, nem valószínű, hogy bekövetkezzék: A brit kormány által beindított bevándorlási megszorítás is akadályozza ezt. Az a tény, hogy annyi zsidó tér vissza, kisebbíti a valószínűségét annak, hogy a zsidók többségre jussanak. 1925-ben jövők és eltávozók száma körülbelül egyenlő volt. Ma már *egy* bevándorló zsidóra *három* kiköltöző esik. Palesztina arab lakossága 7 év alatt 80.000-el szaporodott, míg a zsidó, a bevándorlottak nagy számát is ideértve, csak 53.000-el. Ezelőtt 350 arab csecsemő halt meg minden ezer közül. A gyermek klinikák és a népjóléti intézmények előrehaladásával a gyermekhalandóság Palesztinában nagyon megcsökken és az arab lakosság rohamosan növekedni fog. A zsidók azon reménye, hogy Palesztinában népességi többségre jutnak, hiú álom.

Az a remény, hogy Palesztinában politikai hatalomhoz jutnak, hasonlóképpen ábránd. A brit birodalomnak jelenleg esze ágában sincs eféle. A zsidók igazságtalansággal, méltatlansággal vádolják a briteket. A Balfour-deklaráció állítólag ígéreteket nyújtott volna erre. De mikor a britek 1922-ben megmagyarázták a deklaráció jelentését, a zsidóság felfedezte, hogy a britek meg szándékoznak tartani a hatalmat egyszer s mindenkorra. De ebben nagy áldás is van. Ha Nagybritania hajlandó volna átadni a kormányzást a zsidóknak, valószínű, hogy Arábia királya és a palesztinai arabok minden hatalmukat egyesítenék a zsidók ellen s a zsidóknak hamarabb el kellene hagyniok Palesztinát, mint a görögök s örmények elhagyták Törökországot néhány évvel ezelőtt.

A cionizmus gazdaságilag kudarcot vallott. A sok milliő

gyáripari kezdeményezésekre költött dollár nagyobb részt elveszett. Nagy földterületeket vásároltak meg felvert áron. A cionisták megvették egy láncc földet még 5000 dollárért s még 10.000-et ráköltöttek javításra. Az így megvásárolt föld jövedelme sokkal kevesebb, mint a beruházásra költött összeg kamata. Rengeteg pénzt költöttek el esztelenül, mikor még a mozgalom tetőpontján állott. Nagyon nagy a hasonlóság a palesztinai cionizmus s a floridai üzleti láz között. Jelenleg úgy áll a dolog, hogy sok pénzt kell még elvesztegetni, míg a feltételek szilárd alapra fektetettek lesznek.

A cionizmus azonban kénytelen volt sok olyan pénzügyi terhet hordozni, melyet a kormánynak kellett volna vállalnia. A cionizmus az egészségügyre, a mocsarak lecsapolására, a gyermekek nevelésére s az egészség oltalmára sok pénzt költött, tehát mind olyanokra, melyek tulajdonképpen a kormánynak tartoztak. Vegyük pl. a gyermeknevelést. A brit kormány 500.000 dollárt költ a lakosság 85%-ának nevelésére, míg a cionizmus ugyanakkora összeget a 15%-nyi zsidó lakosságra. A cionisták gyorsabb haladásra vágnak ezen a vonalon, mint amilyenre a kormány magát feljogosítva érzi és ennek következtében saját tőkéihez nyulnak, hogy ezt a javítást végrehajtsák.

A palesztinai cionisták az amerikai és európai zsidó milliomosok nemes áldozatának ezüst kanálával táplálkoztak. Az így alapozott cionizmus addig él, míg ezek a milliomosok tovább folyósítják pazar adományaikat. De mihelyt megszakítják ez áldozat továbbítását, az ezen az alapon működő cionizmus megszűnik.

A Palesztinába továbbított évi összeg az elmúlt néhány évben 4 és 5 millió dollár volt. A múlt évben 750.000 dolláros deficit volt. Az 1928-as költségvetés 7,500.000 dollár szükségletet vesz fel. A mozgalom jövője igen sokban a zsidóság türelmétől s kitartásától függ. Akar-e kellemetlenségeket s nehézségeket elszenvedni? Az a zsidó, aki elhagyja Palesztinát, azt nyilvánítja ki, hogy nem hajlandó erre.

M. W. J. Thischbyt, az ipari és kereskedelmi titkár, Jeruzsálem cionista kormányzóját, társaságunk egy csoportja megintervjuvolta. Természetesen magasztalta a cionista mozgalmat. Tudja a veszélyeit s vallja, hogy a zsidó bevándorlás nagyobb arányú volt, mint azt a feltételek megengedték. De hiszi, hogy a mozgalom sikeres lesz, de hosszú, nagyon hosszú idő telik el és sok pénzt kell elpazarolni, mielőtt a mozgalom gazdaságilag megszilárdul. Azt is elvárja, hogy a civilizáció elégséges haladásával a lakosság kiköltözik Jeruzsálem városából s a város pusztán múzeumnak marad meg.

Senkisémet tudja megadni a mozgalom végleges magyarázatát ma még. Lehet, hogy a Thischby jövendőlése visszafelé

ül el s hogy egy olyan exkluziv várost, mint Tel-Aviv elhagy-
ják a zsidók és az csak a meg nem valósult álmaik emléke
esz. A cionista mozgalommal rokonszenvezők és annak elle-
nesei megegyeznek abban, hogy a mozgalom gazdasági válság-
gal áll szemben. Lehet, hogy itt a végső megoldás és lehet,
hogy nem.

Wise rabbi azt mondja: „Nem omlottak össze a cionista
eszmények, csak részlegesen s időlegesen megrepedt a cionista
gépezet.“ En magam személyileg teljesen megegyezem George
Adam Smithnek néhány évvel ezelőtti kijelentésével: „Palesz-
tina belső felépítésére s környezetét tekintve is kifejezetten
örzsek földje. Az az eszme, hogy az uralom egy nemzeté
lehet, ha éppen a zsidó is volna az, a természetnek és az Irás-
nak egyaránt ellentmond.“

Dr. P. I. Dundore, ford. Szabó T. A.

Irodalom.

HERMANN V. SENDEN: DER HEIDELBERGER KATECHISMUS IM UNTERRICHT. Neukirchen 1928, — 171 oldal, 5 Márka.

A svájci protestáns keresztyénségnek egyetemesen elfogadott hitvallása, abban az értelemben, mint nálunk a II. Helvét hitv. vagy a Heidelbergi Káté, nincsen. A nemesebb értelemben vett liberalizmus nem kötötte magát egyik, vagy másik hitvalláshoz, (pl. Basel városának rövid 10—15 soros hitvallása van), különösen nem olyan nagy mértékben, mint mi, akik egész vallásos nevelésünknek hitvallási alapot akarunk adni és törvényileg is biztosítani. E gondolat szülte a Heidelbergi Káté gondolatainak átvonulását az iskolai vallásos nevelésen, hogy miután a Káté minden órai anyagot egy hitvallási keretbe foglal, egy keretbe foglalja az egész vallásos nevelést is. Mi el sem tudunk képzelni mást, mint hitvallási (szigorúan hitvallási) nevelést. S jó is, hogy így van. Csak-hogy nálunk a még ma is feltalálható racionalis és liberalis keverék megszegényíti, elvérteleníti a hitvallási nevelést, amennyiben nem ad helyet a nevelés kimondottan református hitvallásra való felépítésének. Nálunk a vallásos nevelés anyagát előírják! Ettől eltérni fegyelmi vétség. Innen van az, hogy évtizedek telnek el, míg vallásos nevelésünkben új gondolatok születnek. Nem így van ez a könyv szerzőjének hazájában; ezért tehette meg, hogy a Heidelbergi Kátét, mint maga által foglalkozásra érdemesített hitvallást, a tanítási órákra feldolgozhassa.

Senden könyve nem tervszerűen összeállított anyagot ad, hanem a már megtartott tanítási óráknak anyagát, s mivel a feldolgozás nem tervszerű, így megteszi, hogy egyes kérdéseket röviden, vagy másokkal kapcsolatosan tárgyal, gyakran a szerint, amint az iskolai év ideje megengedi. Pár kérdés kivételével az egész könyvben a megtartott tanításokat adja. A Kátén 60 órán megy át, nagyon sokszor rövidítéseket eszközölve.

Nálunk a Heidelbergi Káténak a gyakorlati használatban való elterjedését nagyban akadályozza tömör nyelvezete. A könyv áttekintése után mintha eltűnni látnánk ezt a nehézséget és a magyarázat nyelvének egyszerűségében, a bibliából és életből vett példák megvilágításában felnyílik a Káté

mélységeinek ajtója, először a katekhéta előtt, akinek e könyv kérdéskönyvképen iratott, azután a katekhumenus előtt, aki minden nap tovább vitetik a mélység birodalmába. Szinte szégyen fog el, hogy mi nyelvi nehézségek előgördítésével akár nekünk menekülni e kincses háztól. Maga Senden is látja e nehézséget, de nem riad attól vissza; ahol azonban (48 k.) a gyermeknek nagy nehézséget okoz úgy a belső megértés, mint a külső fogalmazási forma, ott az illető kérdés gondolatát más kérdésbe dolgozza bele, vagy a kérdésnek könnyebb és rövidebb fogalmazását adja.

A Heidelbergi Káténak Senden által történt feldolgozásába legjobban bepillantást nyerünk, ha egy kérdés feldolgozását röviden áttekintjük. Vegyük pl.: a 2 kérdést. Az első kérdést addig tárgyalja: „tulajdona vagyok“, illusztrálva Ap. Csel. 16. 8—40-ben elbeszélt történettel. A kérdés többi részét 2., 6., 34., 53., 58., 64. kérdésekbe dolgozza bele.

Hogyan nyerhetem el a vigasztalást? Hogyan nyerte el Pál?

Elbeszélendő Pál élettörténete a damaszkuszi útig. A gazdag kereskedő fiát gondosan nevelteti. Gamaliel tanítványa. Legbuzgóbb farizeus. Ellensége Jézusnak, István halálának örveind. Kegyetlen üldözője a keresztényeknek Jeruzsálemben és Damaszkuszbán. Ap. Csel. 9. 3—20. olvastatik. Megmagyarázandó, hogy mit jelent, „öszön ellen rugódoznod.“

a) A megbeszélés kiinduló pontja lehet a 9. vers. Elkábult az összetöréstől. Illusztrálható az üvegfalon kirepülni akaró madár elesésével, amidőn fálnak vágódva, elkábult és földre esik. Pálnak azonnal észre kellett vennie, hogy Istennel szállott szembe. A gyermekek megtalálják, hogy Pál ekkor mit tett? 11. v. Pál imádkozott. Imájának tartalma pl. az 51. zs. 13. verse. Ugyancsak megtalálják a reménység alapját is: 12. és 6. vers.

b) Ananiás hozza a segítséget 17. v. Pál megtalálta a külső és belső segítséget. Megkeresztelkedett: 22. 16. „mosd le a te bűneidet.“

c) Aki Isten segítségét elfogadja, az hálás Istennek. A történetben benne van, hogy hálás csak az lehet, aki nemcsak a testi egészséget fogadja el, hanem a belső összeköttetést is. 20. vers mutatja, hogy Pál azonnal hálás volt.

Az egészét összefoglaló kérdés: hogyan nyerte el Pál a maga vigasztalását? Alászállott a bűnbeismerés mély nyomorúságába; megismerte szabadítóját és megtalálta a segítséget; és haládatosságot tanusított.

Feladat: olvasni: Ap. Csel. 9. 1—31.; megtanulni: 2 kérdés és 50. 15. zsolt. Ének 381. (pompás kifejezője e hármasság gondolatnak) — A kérdés eredeti feldolgozásának ez csak vázlatos visszaadása.

A következő kérdésekben határozott bizonyossággal vizsgáljuk a gondolatokat a gyermekek szívéhez. Az, hogy valaki gyermek még nem jelenti azt, hogy össze ne roskadhatna a bűnsúlyja alatt s ne érezné nyomorult voltát (Kaïn). Bizalmasan is tudja kérni és inteni tanítványait, hogy próbálják meg, egy napon át, mindenben Isten akaratát követni (Irgalmas sam.). Komoly bizonyosságot tesz arról, hogy az embernek egyetlen menedéke Isten, az Úr Jézus Krisztus által, akit mi hit által értünk meg.

A tudás világa felé hajló és abban bizakodó ifjú előtt éles különbséget von *hit és tudás* között (21. K.). Amit a látható világban kutatunk, azt tudjuk; amit a láthatatlan világból nekünk Isten megmutat, azt hisszük. Mindkettő bizonyos. A kutató valamit kifürkész, s megbizonyosodik ismeretének igazságáról (Galilei); a prófétának és apostolnak Isten valamit megmutat, s rendíthetetlen a bizonyossága, hogy ő az igazságot ismerte meg. Ezt az Isten szavában megnyugvó hitet kell az ifjúnak is igénybe vennie.

De fontos mindenki számára a bibliának a hitvallásban kifejezett igazsága is. (22—23. K.)

Bepillantást enged a krisztológiába (31 K.). Itt először Krisztus királyságát magyarázza, mivel könnyebben érthető azután Krisztus prófétasága és főpapsága. Mesterien vizsgál közel a gyermekhez e mély dogmatikumot.

A Szentlélek Isten kérdésénél (53. K.) úgy áll meg, mint az isteni lényeg titka előtt. De nem azért, hogy a titkot felderítse, mert az Isten által vont határok át nem léphetők. De utal Isten végtelen szeretetére. Isten nemcsak uralkodni akar felettünk, mint Atya, nemcsak értünk adja magát, mint Fiú, hanem lakást is készít bennünk magának, mint Szentlélek. Meg kell éreznie a gyermeknek, hogy rá nézve semmi sem fontosabb, mint hogy Isten hozzá is betérjen. Hogyan lehet ez? Akinek ételre van szüksége, amikor az anya nyújtja, elfogadja. Aki Isten Lelkét sóvárogja, az kérje Istent s Ő adja. (Luk. 11. 9.) A mindennapi imádkozás szükségét is meg kell látnia a gyermeknek.

Majd a seregyűjtés kérdésénél (54 K.) nem feledkezik el a misszióról; sőt az egész egyház kérdését, mint Isten állandó misszióját tekinti. Nem egyházrenoválási munkába, hanem Isten állandóan folyó missziójába akarja a Szentlélek az embert beállítani, amint kinek-kinek adatik a kegyelmi ajándék (55. K.).

A Szakramentumok kérdésénél a dogmatikum megmagyarázása mellett, más kérdéseket is tisztáz, pl. baptizmus, keresztszülei intézmény, konfirmáció. A katolikus és lutheranus (transsubs. és ubiquitás) elméletekkel szemben határozott evangéliumi páli jellegében domborítja ki az úrvacsora lényegét és teszi megérthetővé a gyermeknek.

Az ember hálájának (81—91.) valódiságát. hármas mérték alá állítva tárgyalja: hitből származik-e a jó cselekedet, megfelel-e Isten követelésének, Isten dicősségére történik-e? E hármas beállításban a gyermek megtanulja, hogy keresztyénnek lenni nagy, nehéz és komoly dolog.

A dekalógot és „Miatyánk“-ot nem a Káté sorrendjében tárgyalja, hanem e kettőt váltakozva, majd együtt, azon oknál fogva, hogy könnyebben elkerülhető az a veszedelem, hogy a 10 parancs törvény jellegű kezelés folytán moralizálásba sülyedjen; világosabban előtérbe lép az ima-élet és az erkölcsi cselekvés között az élő, kölcsönös vonatkozás, nem olyan egyhangú a váltakozó kezelés folytán és még időmegtakarítást is jelent a közös gondolatoknak együtt való tárgyalása.

Hangsúlyozza Senden, hogy a kátéitanítás ideje alatt, ha már előbb nem volt alkalom arra, a gyermeket alapos bibliaismeretben is részesíteni kell. Függelék képen négy órai bibliaismertetést mutat be. 1. „A biblia címlapja; mit jelent Biblia?“ „Szentírás?“ „Ó- és Újtest.“ „fordította L. M.“ „Átdolgozott kiadás.“ „Britt és külföldi bibliatársulat?“ 2. Jeremiás könyve, 3. Lukács ev. 4. Irányelvek a Bibiliába való bevezetéshez.

Senden pompásan megmutatta könyvében, hogyan lehet a mély dogmatikumot, amit a Heidelbergi Káté tartalmaz, a gyermekekhez elvinni, anélkül, hogy a legkisebb látszatát keltené a száraz dogmatizálásnak, amely kísértés ott áll mindenki előtt, aki megpróbálja a Heidelbergi Kátét magyarázni. Visszament a forráshoz, ahonnan Ursinus és Oliveanus is merítettek, Isten élő és ható Igéjéhez.

Milyen gyakorlati következtetést vonhatunk le Senden könyvéből a magunk számára, akik tanítjuk is a Heidelbergi Kátét és a konfirmáció előkészítését is e Káté alapján kívánjuk eszközölni?

1. A katekhétának uralkodnia kell a Káté anyaga és a bibliai történetek szemléltető anyaga felett. 2. A katekhétának nemcsak a gyermek tanítójának, hanem szolgálójának és barátjának is kell lennie. 3. A katekhétát elsősorban nem a pszichológiai és pedagógiai felkészültség képesíti katekhizálásra, hanem maga az élő, jelenvaló Isten, aki minden órán utalást enged tennünk — nekünk a nagyobb testvéreknek — a már általunk egyszer meghallott hatalmas igéjére. 4. Ennek az utalásnak a konfirm. előkészítésében legkevesebb heti 2 órával tartania kell egy iskolai éven, vagy 8 hónapon át. 5. Minden katekhumenusnak állandóan kezében kell lennie a Bibliának és énekes könyvnek. A többit bízunk Istenre! Ő majd elintézi, hogy a mi magvetésünk eredménytelenségének háromszoros lehetőségét, a csodálatos aratás csodálatos lehetőségével cserélje fel.

D. Gy.

Nyugtázások.

Folyó évi március 31-ig a következő előfizetések folytak be. Kiadóhivatalunkhoz: Szabó Zoltán Lupény 370, Társadalom Kolozsvár 590, Kozma András Budapest 660, Barabás Gábor Sárd 785, Kovács Károly Alvinc 215, Nagy Ferenc Tövis 390, Péter Antal Balázsfalva 215, Régeni István Gyulafehérvár 115, Sebestyén Ferenc Boroskrakkó 340, Tar Mihály Abrudbánya 785, Szabó Endre Sziénváralja 300, Biró Sándor Udvarhely 390, Farkas Albert Dés 215, Kovács Gyula Domokos 740, Kovács László Dés 195, Nagy Gábor Páncélcseh 590, Szakáts Ferenc Désakna 560, Vásárhelyi Boldizsár Kolozsvár 390, Török István M.-veresegyháza 390, Seress Zoltán Sheresovó 710, Sigmond János Beszterce 195, Köblös István Magyarneমেgye 285, Ferenczi Gyula Uzdiszentpéter 785, Adorján Antal Tacs 575, Varga Árpád M.-ujvár 370, Fosztó György Jedd 250, Boér Károly Sz.-kövesd 370, Ref. Egyház Betfalva 490, Nagy Sándor Bukarest 390, Kovács József Héjasfalva 275, Csekme Ádám Czege 200, Adorján Gábor D.-szentmárton 335, Bencze József Balvásár 215, Benkő Elek K.-széplak 935, Dali Gyula Csávás 785, Dr. Illyés Géza M.-királyfalva 320, Kállay Ferenc Egrestő 585, Káli Dénes Nagykend 785, Kovácsy Albert Bonyha 360, Ref. lelk. hivatal Sövényfalva 685, Szabó János Korodszentmárton 785, Adorján István Fejérd 585, Buesi Endre Ördögkeresztur 195, Dósa Dániel M.-palatka 195, Kertész Márton V.-kamarás 185, Kolozsi egyház község 585, Szabó Dénes M.-fodorháza 785, Hegedüs Albert Szalács 300, Koneza Zsuzsa Vizakna 125, Berde Árpád Kobor 385, Szovátar ref. egyház 590, Szabó Zoltán Lupény 140, Bedő Béla Zabola 402, Csorja Gyula Szörce 290, Havadtóty Sándor Kovászna 935, Jancsó Lázár Páké 385, Kovács Árpád Nagyborosnyó 265, Potsa János Czófalva 785, Ref. Egyház Csomakörös 160, Szabó Ferenc Feldoboly 635, Veres Károly Papolc 935, Mirtse Ferenc Orbaitelek 835, Misztó Mihály Nagydoba 640, id. Borbély Sándor Selymesilosva 200, Nagy Béla Bodos 590, Zólyomi Jenő Abafája 370, Kónya Pál Székelykocsárd 710, Lőrinczy Árpád Hidvég 665, Derzsi Endre Kisgalambfalva 390, Fodor Miklós Alsóbölkény 590, Fúró Gyula Zernest 140, László Dezső Kolozsvár 300, Takáts Károly Budapest 440, Ref. Theologia Budapest 440, Mátyás Ernő Sárospatak 375, Ref. Egyház Algyógy 390, László Zoltán M.-illye 590, Barabás Béla Ketesd 785, dr. Bibó Béla M.-kiskapus 585, Bokor Márton B.-hunyard 215, Kozma László Sztána 610, Mihályfalvy István M.-léta 195, Papucs Dávid M.-fenes 935, Rápó Mihály Kalotadamos 735, Ref. Egyház Magyarvista 195, Ref. Egyház K.-szentkirály 585, Szász Ferenc

Türe 785, Csulak Samu Bűrökös 200, Biró György Olthéviz 195, Simon József Szeszta 720, Takáts Ferenc Csikszereda 195, Bencze József Balavásár 390, Csompó András Sz-zovány 935, Csutak Károly Zsibó 585, Fodor Béla Sz-balla 485, Kállay Dezső Lele 485, G. Kovács István Varsolc 660, Kósa Béla Sz-ardó 215, Péter András Bűrgezd 335, Salga Zoltán Érszakácsi 785, Vass Lajos Sz-göresön 785, Végh Árpád Egrespatak 517, Biró Dezső Rugonfalva 585, Kádár Dénés N-galambfalva 785, Nagy Lajos Sz-keresztur 335, Sándor István Telekfalva 785, Thamó László Szolokma 585, özv. Csernák Istvánné T.-váralja 400, Bereczky József Tasnád 590 Lei.

Jelen számunkból az *Ahitat Percei* c. vezérfonal kimaradt.

Lapunk ezen száma az ünnepek miatt késett.

<><>

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA LEI.

II. ÉVF. 4. SZ.

1928. ÁPRIL. HÓ.

Kútak.

Jer. 2. 13.

A kettős gonoszság, melyről a próféta szól, nyilvánvaló. Az egyik gonoszság, amit Isten népe elkövetett, az volt, hogy elhagyták Istent, az élő víz forrását. A másik az volt, hogy ahelyett, amit Ő adott, maguk ástak kútakat, repedezett kútakat, melyek nem képesek megtartani a vizet. Élő víz forrásának névvel a Biblia a forrást nevezi, élő víznek azt nevezi, mely forrás gyanánt bugyog ki a földből, üdítő, friss, el nem apadó áradat gyanánt. Kútnak pedig azokat a medencéket nevezi, melyeket a víz szűkében levő vidékeken ásnak az emberek, oldalt kiköveznek, hogy összegyűjtsék az esővizet és az időszaki patakok vizét s így a szárazság idejében vizet szolgáltassanak a szomjazóknak. Ha ezt tudjuk, akkor látjuk, milyen balga dolog elhagyni az élő víz forrását és kútakat ásni helyette, melyben megromlik, megbűzhödik a víz. Hát még, ha ezek a medencék repedezettek is, hogy még azt a kevés vizet sem képesek megtartani, amit felfognak s a szomjazó ember hiába folyamodik hozzájuk.

Az élő víznek, mely a mi lelkünket táplálja, megújítja és megerősíti, egyetlen forrása van: Krisztus. Ő kínálta ezt a samárai asszonynak, s azóta kínálja minden léleknek: „aki szomjuhozik, jöjjön hozzám: adok néki életnek vizét, ingyen.“ Vajjon az, hogy elhagytuk az élő víz forrását és repedezett kútakhoz folyamodtunk, nem vádol-e bennünket is és nem szól-e hozzánk is komoly figyelmeztetés gyanánt? Az emberiség nagy része ma a lelki éhség és szomjuság állapotában van. Látható jelei vannak, hogy a lelkek vágyakoznak az örökkévalóság ismerete után. A mi egyházunkban is vannak erre bizonyítékok. Az, hogy a vasárnapi iskolába járnak gyermekek, sőt néhol örömmel járnak, hogy vágnak hallani Isten üzenetét, azt mutatja, hogy ez a szomjuság él a lelkekben. Hogyan elégítsük ki?

Az emberek által vájt medencék, a repedezett kútak az emberi bölcsesség és okoskodás forrásait jelképezik. Mennyi ember táplálkozik ma azokból! Hány ember fordul a világ hiú örömei és szórakozásai, világi bölcsessége felé, azt hívén, hogy

ott megtalálja lelkének a megnyugvást! Emberi reménykedések és vágyakozások repedezett kútjait ássa, melyek pedig nem tartják a vizet s a szomjazó lélek elepedve mehet tovább, mert nem tud felüdülni és megújulni.

Egyetlen forrás van, melynek vize megnyitja az emberi lelket: Krisztus. Minden más segítség csak öncsalás, önámítás, melynek vége keserű kiábrándulás lesz. Mit tanítunk mi a vasárnapi iskolában? Hova akarjuk vezetni a gyermekeket? Az emberi bölcsesség és világi hiúságok repedezett kútjaihoz-e, vagy az élő vizek forrásához: Krisztushoz? A léleknek erre az élő vízre van szüksége és jaj nekünk, ha elrejtjük a gyermek előtt és elvenni engedjük a lelke szomjuságától.

Elsősorban nekünk kell táplálkoznunk naponta ebből az élő vízből. A mi neki átadott, belőle táplálkozó lelkünk vezet het másokat Óhoz.

Játék a vasárnapi iskolában.

A vasárnapi iskola nevelő munkájához hozzátartozik, hogy a gyermekek ne csak az iskolai élet kérdéseivel foglalkozzanak, hanem azt, amit a vasárnapi iskolában tanulnak, érvényesítsék az életben is. Tehát az egymás iránti türelem, szeretet, önuralom, fegyelem, pontosság, másnak való segítség elvét az egyéni életükben és másokkal való viszonyukban gyakorolják. Erre különösen alkalmas a játék, mert a játékban a gyermek igazi természete nyilvánul meg, ez hajlandóságát a durvaságra, csalásra, hazugságra, igazságtalan előnyök szerzésére kimutatja. Azért a vasárnapi iskolának a játékot is be kell venni a munkájába, hogy így a gyermekek életét ezáltal megtöltse azokkal az erőkkel, melyek az igazi, Krisztusban való életből fakadnak.

A vezetőnek tehát játszania kell a gyermekekkel. Nem minden játék egyformán értékes. Az olyan játék, mely csak a testi erőt mutogatja, vagy fejleszti, sokkal kevesebbet ér, mint az, melyben a gyermek önuralmat, fegyelmet tanul. Azért a gyermekeket inkább ilyen játékokra kell szoktatni és tanítani. A vezető vegyen részt a gyermekek játékában, irányítsa azt, legyen bíró minden vitás ügyben és igazságosságával és pártatlanságával mutassa meg a gyermekeknek, hogyan kell igazán játszani. A játék folyamán esetleg felmerült ellentéteket, az abból származó dunnyogást, elégedetlenséget, estleg ellenszenvet tapintattal és okosan oszlassa el, megmagyarázva nekik, hogy a játékban milyen fontos egymás megbecsülése és megértése. Különösen álljon ellene a játékban a nyereskedési szenvedélynek, akár milyen formában nyilvánul is meg az, annak, hogy a gyengébb gyöngeségeit kihasználják, afelett zsarnokoskodjanak.

Minden óra végén jó, ha egy félórát szánhatunk játéokra. A fiúk és leányok közül csak a kisebbek játszanak együtt, a nagyobb fiúk már külön játékokra vágnak. Alább közlünk

egy néhány játékot, melyek a szabadban játszhatók. Közülük az 1., 2. számúak fiúknak valók, ezek a megfigyelésüket, fegyelmüket erősítik, a 3. számút leányok is játszhatják. A vezető minden játékot jól tanulmányozzon át. Először azt fogja találni, hogy a játékok nem sikerülnek, különösen azok, melyek bizonyos területhez vannak kötve, mert a terület nagyságának megválasztása a csoport ügyességétől függ. De már a másodszeri próbánál a játék beválik s azután, mikor a gyermekek beletanulnak, nagy kedvvel fogják játszani.

1. Nyulak és kutyák.

A csoport három-négy tagját kiküldik, ezek lesznek a nyulak. Feladatuk, hogy egy megadott területen belül elrejtőzködjenek, míg a többiek egy óra múlva indulnak keresésükre. A nyulak a rejtőzködésre minden eszközt felhasználhatnak, átlopózkodhatnak a keresők vonalán is. Ha a keresők valamelyiket meglátják, lekiáltják, a lekáltottnak kötelességük azonnal előjönni és a játékból kiállani.

A keresésre előre kitűzött idő lejártakor a keresés beszünetendő, a nyulakat visszahívjuk, akiket nem találtak meg, azok nyertek.

2. Megfigyelés.

Egy kijelölt terepen a játszó elhelyezkednek, a vezető a közepre áll. A játszó feladata, hogy a vezetőhöz minél közelebb férközzenek, anélkül, hogy az őket észrevenné. Akit észrevesz, lekiáltja, a lekiáltott azonnal kiáll a játékból. Egy előre megszabott idő leteltével a vezető jelt ad, mikor is minden játszó feláll azon a helyen, ahol van. Az nyer, aki legközelebb áll a vezetőhöz.

A játék kezdeténél gondot kell fordítani arra, hogy mindenki egyenlő távolságról induljon és az indulásra a vezető jelt adjon, hogy senki hamarabb, mint a jel adatott, ne induljon.

3. „Te vagy a ludas!”

A játszó közül egy úgy mondja el az alábbi verset, hogy — saját magán kezdve — mindenik szónál rámutat egymásután a játszókra:

*Lúdat vettem a vásárba,
Ezer pengő volt az ára.
Ki a ludas?
Aki bánja!*

Akire az utolsó szó esik, az a ludas. Ezt a többiek vilámgyorsan körülfogják, kéz a kézben kört alkotva. Am a ludas, ha ügyes volt, még idejében kiugrott közülük. Ha nem, úgy első dolga kívül kerülni a körön, melyben — különösen eleinte — a körbenállók igyekeznek őt megakadályozni.

A kívül került ludas most már sétálni kezd a kör körül, a többiek háta megett. Egyszer aztán elkiáltja magát „te vagy

a ludas!“ s nyomban utána hátba üti valamelyik körben álló társát, ő meg futásnak ered a kör körül. Akit a ludas megütött, ludassá lett, de még visszaadhatja szerepét, ha a szaladó volt — ludast meg tudja fogni, még mielőtt az a kört megkerülve az ő elhagyott helyére jut. Ha nem sikerül, az új ludas viszi tovább a játékot, sétálva és ludast keresve a többiek által alkotott körön kívül.

A megütött csak abban az irányban veheti üldözőbe a volt ludast, amerre az elfutott. Utést nyomban visszaadni csak futás közben lehet, tehát sétáláskor egyetlen ludas se választhatja ki ludasnak a volt ludast (aki őt tette ludassá). Ütni természetesen csak kézzel lehet és sohasem durván.

Konferenciák.

Egyik vas. isk. vezető írja, hogy milyen szükség lenne minél gyakoribb vas. isk. konferenciákra, ahol a munkában felmerült kérdésekről mindenki elmondva a véleményét, egymás gondolataiból okulnánk és egymás hitéből épülnénk. lgyekezni fogunk, amennyire lehet az ilyen konferenciák tervét megvalósítani, de addig is és azonkívül is, egy hasonló gondolatnak adunk most kifejezést. Ha ugyan is a vas. isk. vezetők személyesen nem is jöhetnek össze, nagyon gyakran mégis ez a kis lap felhasználható lenne arra, hogy mindenki elmondhassa véleményét, kérdéseit és nehézségeiben támogatást és tanácsot kapjunk egymástól. Ez úgy lenne megvalósítható, ha minden számban felvetődnének ilyen kérdések, azokhoz mindenki, aki akar, persze kívánatos lenne, hogy minél többen, hozzászólnánk levélben, melyet a lap szerkesztőségének küldenek be. Ezeket a válaszokat közölnénk s ezek további megbeszélés tárgyát képezhetnék.

Felkérjük olvasóinkat, gondolkozzanak róla, helyesnek tartják-e ezt a tervet s ha igen, kérdéseiket, bármire vonatkozik az, közölgék levélben szerkesztőségünkkel. Természetes, hogy a személyes és bizalmas jellegű hozzászólásokat és kérdéseket névtelenül közöljük. Ezennel megnyitjuk tehát e címen a lap hasábjait az írásbeli konferenciák kérdéseire.

A munka.

A mult számunkhoz mellékelt *jelentőívek* közül még csak keveset kaptunk vissza. Kérjük a csoportvezetőket, hogy a jelentőíveket kitöltve *sürgősen* küldjék be, hogy a statisztikai kimutatás elkészítése hátrányt ne szenvedjen.

A *Magyar Ifjúság Könyvtára* c. sorozat, mely ifjúságunk (főkép nagyobb iskolásoknak) szánt füzeteket tartalmaz, két új számmal gyarapodott. *Málnási Tivadár*: A kis pont c. elbeszélése és *Ifjúsági játékok könyve* c. füzetekkel. Egy füzet ára 18 lei. Alkalmasak a vas. isk. könyvtár gyarapítására.

Nyugtázás. Magyarláposi vas. isk. közp. alapra 100 leit, külmisszióra 80 leit küldött be, alsócernátoni vasárnapi isk. központi alapra 50 leit.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

Négy példázat a magvetésről.

(Vezérfonal négy elmélkedéshez.)

1. *A magvető.* Máté 13:3—23.

Ezt a példázatot először úgy kell nézni, hogy az *én szívem* a talaj, melybe az Isten Igéjének magja vettetik. Ha így nézem, meg kell vizsgálnom magamat abból a szempontból, hogy milyen talaj az én szívem? Mikor mások számára hintem az Ige magvát, az első kérdés az, vajjon én magam befogadom-e azt! Ha magam be nem fogadom, a munkám ha nem is eredménytelen, de saját magamra mond ítéletet. De a másik, ahogy ezt a példázatot tekinteni kell: hogy én egy vagyok azok közül, akik által Isten munkálkodik az Ő szántóföldjén! Eszköz vagyok, mely által Ő szórja evangéliumának magvát. Én tőlem azt kívánja, hogy világosan lássam, hogy az az Ige, melyet hirdetek, nem az enyém, Istené, reám csak az van bízva, hogy a munkát végezzem. Tudnom kell, hogy nem egy féle talaj, nem egy féle szív van a világon. Semmi emberi erővel azokat egyformává teremteni nem tudom. De Isten nem is ezt kívánja tőlem, csak azt, hogy híven és odaadóan végezzem a reám bízottakat. Nincs jogom azt mondani az elutasító szívnek: nem pazarolom rád az Igét, nincs jogom különbséget tenni a lelkek között.

Imádságra vezérlő gondolatok: Uram, cselekedd, hogy az Ige, melyet te velem vettetsz, először az én szívemben verjen gyökeret. Te a saját ajkamról ítélsz meg engem. Tégy igaz szolgálóddá, hogy Igéd nekem ne elítéltetést, hanem kegyelmet és fölmentést hozzon.

2. *Az én részem a munkában.* Márk 4:26—30.

Világos felelet ez arra a kérdésre: mit teszek én, mi az én részem az Isten országa munkájában! Isten Igéje világosan felel: semmi részem annak növekedésében nincsen. A földműves teljesen tehetetlen a maggal szemben, mikor az már a földben van. Nem kényszerítheti csirázásra, nem húzhatja ki

leveleit, nem erőszakolhatja rá, hogy teremjen. Egyet tehet miután elvégezte azt, ami ebben az Ó része volt: a mag elvételét, vár nyugodtan, hogy Isten, aki a növekedést adja tegye vele, amit akar. Sok egyéni ambíciót, tiokban táplál hiúságot, nyíltan kifejezett nagyratörést tesz tönkre ez az Igé, mikor bebizonyítja, hogy reám csak kötelességem hűségese elvégzése vár. De felold sok bánattól, elkésérítő aggodalmas kodástól is, mellyel munkánkat nézzük, mikor arra figyelmeztet, hogy nincs befolyásunk a munka sorsára és jövőjére. Meg kell tanulnom alázatos odaadással figyelni Isten akaratát a munkában s arra szorítani magam, hogy híven engedelmeskedjem Neki, reá bízva a továbbiakat.

Imádságra vezérlő gondolatok: Köszönöm Istenem, hogy megálázol, mikor azt vagyok hajlandó hinni, hogy számíto valamit a Te országod jövőjében, megmutatod, hogy engem csak eszköznek fogadtál s ebben kell hűségese nek lennem. Köszönöm, hogy csalódásaim és csüggedéseim óráit megvilágítod az igével, s tartod szentséges kezekben mindennek jövőjét. Tégy engem engedelmessé és alázatossá minden munkámban.

3. *A mustármag.* Máté 13:31—32.

A mustármag példázata arról nyugtat meg és biztosít engem, hogy akármilyen kicsinynek és jelentéktelennek látják mások, sokszor a hivatalosak is, az Isten országa ügye még inkább azok, akik körültem vannak: gyülekezetem tagjai, mégis ez az ügy diadalmaskodni fog. Sokan megvetették és sokan vetik meg ma is ezt az ügyet jelentéktelensége miatt. Elébe helyeznek emberi érdekeket, ki akarják játszani egyen célok elérésére, elhomályosítják világi kérdések mellett, s sokszor kénytelenségből, sokszor jószántunkból mi magunk csatlakozunk hozzájuk. De az, hogy Isten országa nő, szemmel látható és letagadhatatlan valóság. Túl fogja nőni hiú ember világunkat, túl fog nőni saját magunkat is, s míg kétségbe esetten védjük az összeomlani kész falakat, az élet új utakat és új megvalósulást keres és talál magának: nélkülünk, s ellenünkre.

Imádságra vezető gondolatok: Ne enged Uram, hogy kishitűség és felszínesség vegyen erőt rajtam a Te országod nagy ügyével szemben. Vigasztalj engem a te akaratodban, hogy emberi ész és erő felett Te diadalmaskodsz és mentesítsd lelkemet a világi és emberi célektől, hogy a Te örökkévaló evangéliumod felé fordulhassak.

A konkoly. Máté 13:24—30.

A földművesnek ez a legnagyobb ellensége. Bent van a vetés között, s fogja el a tápláló anyagot a vetéstől. Sok néző és lelkipásztor kérdése: miért van, mi történjék vele? Isten a gyülekezetben levő gonósszal szemben ez igében a következőkre int: 1. Emberi szemnek nincs joga ítéletet mondani, különösen végleges ítéletet a lelkek fölött. Hogy ki az, ki Isten Igéje elől teljesen elzárkózik, s ki az, akire nézve Isten csak még nem látta eljötni az időt, hogy felelősséget a lelket, ember nem tudhatja. 2. A gyülekezetben levő ünnel határozottan fel kell venni a küzdelmet s világosan kell látni, hogy ott baj van. Nem szabad engedni, hogy a gonosz félrevezesse és rászedje az embereket. 3. De a bűnössel szemben szeretettel, alázatosan kell bánni. Együtt kell nőnie a bűnösnek és konkolynak az aratásig. 4. Miért vagyok felelős? Ezért, hogy az általam elvetett mag tiszta és igazi legyen. Én az ellenség konkolyt szór közé, azért a felelősséget nem én hordozom. Isten látja, figyelemmel kíséri a maga szántó-öldjét. Jaj nekem, ha hamis és tisztátalan volt, amit hirdettem.

Imádságra vezető gondolatok: Te látod Uram, az ős ellenség munkáját e földön, s látod, hogy milyen szívvel akarlak szolgálni Téged. Kérlek, tisztítsd meg ajkaimat, hogy ne szóljak mást, mint amit Te adsz azokra, s Igédet elegyítlenül hirdessem. De adj türelmet és alázatosságot, hogy azokoz, akik még nem fogadtak el Téged, szeretettel közeledjem hozzáik. Bízom a lelkek feletti ítéletet.

I.

<><>

Élet és munka.

Adj már csendességet.

*Adj már csendességet,
Lelki békességet,
Mennybéli Úr!
Bujdosó elmémet,
Óvd bűtől szívemet,
Kis sok kín fúr.*

*Sok ideje immár,
Hogy lelkem szomjan vár,
Mentségére;
Ne hagyd, őrizd, éleszd,
Haragod ne gerjeszd,
Vesztségére.*

*Nem kicsiny munkával,
Fiad halálával
Váltottál meg:
Kinek érdeméért
Most is szükségemet
Teljesítsd meg.*

*Irgalmaid nagysága,
Nem vétkeim rütsága
Feljebb való
Irgalmaid végtelen;
De bűnöm éktelen
S romlást valló.*

*Jóvoltod változást,
Gazdagságod fogyást
Érezhet-é?
Ki engem, szolgádat,
Mint régen sokakat,
Ébreszthet-é!?*

*Nem kell kételkednem
Sőt jót reménlenem
Igéd szerint.
Megadod kedvesen
Mit igérsz kegyesen
Hitem szerint.*

*Nyisd fel hát karodnak,
Szentséges markodnak
Aldott zárját:
Add meg életemnek,
Nyomorúlt fejemnek
Letört szárnyát.*

*Repülvén áldjalak,
Élvén, imádjalak
Vétek nélkül,
Kit jól gyakorolván
Haljak meg, nyugodván
Bűnöm kívül.*

B. Balassa Bálint.

GYÜLEKEZETI MUNKA.

A szocialista munkásság evangelizálása Svájcban.

(Folytatás.)

Hozzászoktunk ahhoz, hogy az Isten országát egyháztörténetünk vallásos jelenségeivel azonosítjuk. Ma azonban rendkívül örvendünk, hogy éppen a legnagyobb szellemek, egy igazán új világnak, amelyet várunk és óhajtunk, az esetlegességében hinni kezdenek. Ma jobban érzik, mint bármikor a történet folyamán, hogy a régi valláserkölcsi kategóriák nem kielégítőek, hogy lekoptak, pusztá frázisokká gyengültek. Olyan világ után óhajtoznak, amelyben valóban igazság van, amelyben a mammont igazán legyőzték. Más szavakkal: ismét kezdenek érdeklődést tanusítani aziránt, amit eredetileg: „Istenországa“ alatt értettek: valami egészen újat!

Napjaink szocialis kérdése, a szó legátfogóbb értelmében, csak ennek az abszolutságnak, a Feltétlenség legfőbb megnyilvánulása és kifejezési formája. Igaza van a szocialista munkásnak, ha azt mondja: akinek nincs érzéke hozzá, az semmit sem ért meg a mi dolgainkból. Amit az evangelium és a szocialdemokrácia közösen bírnak, azok nem egyes követelmények, melyekben igen gyakran messze eltérnek egymástól, hanem az a nagy ellenállhatatlan erő, amellyel mindkettő egy jóllakott jelennek új napokat jelent. Hibás dolog az egyes követelmények körül kritizálni, hibás minden törekvés, mely az evangéliumból mindenféle érdekes dolgot olvas ki és szükséges tapaszt keres a mi nyomorúlt időnk számára. Az evangelium nem mindenfélét akar, hanem csak egyet: Isten országát.

Azok a nyomorúságok és fájdalmak, melyek alatt a mai társadalom van, nem jelentenének semmit? Nem jelentene az semmit, hogy milliók áldozzák fel életüket egy hatalmas eszméért? Az a szilárd meggyőződés, mely a szocialista proletárium soraiban a küzdelem hevében keletkezik, számunkra csak azért nem jelentene semmit, mert ők velünk szemben ellenséges magatartásuk? Vajjon nincs-e ezen névtelenek szívében is, a mulandónak minden balgatagsága mögött, elpusztíthatatlanul az örökkévalóság megalapozva? Mivel az örökkévalóságnak bélyegét hordják magukon, mivel az isteni

fénynek szikrája van bennük, meg kell halniok és szenvedniök kell, remélniök és elbukniok, küzdeniök és győzniök.

Es az istenhívő? A tobzódó hatalmak reálításában, a sötétségben egy szikla áll számára: Isten neve nincs elhomályosítva egy pár semmitmondó frázisban, melyekkel egy hivatalos kegyesség mammonérdekeit kielégíti, nincs belesorvasztva egy jelszóban, ő tudja és bírja azt: Él az Isten! Ezt nem tudja elfelejteni, mióta valaki a szívébe írta: Jézus. És mit fog cselekedni? Ragaszkodni fog Istennek ezen egyetlen realitáshoz, nem fog kétségbeesni, nem fog itélni és fenntről nézni, nem fog megállni, hanem csak előre, előre az élő Isten felé. Minden sablon, minden pártellentét, különösen pedig az egyházi szűk, fullasztó számára. Nem kell sematizmus, nem kell prokruszteszi ágy a jelenkor nagy megnyilvánulásainak. Biztosan és szabadon gondolkodik és cselekszik az, aki Istenben él, ha valaki, akkor ő az, aki mindent sub specie aeternitatis néz. Az élő Istennek bizonyosságából származik az igazi megértés a szociális kérdéssel s így a szocializmussal szembeni megértés is.

IV

De miért fél a keresztyén egyház a szociáldemokrácia optimizmusától? Nincs Istene! Ez lehetetlen. Nem látja Láni fogja! Isten az egyháznak élő Igéjét adta. Önigazságos kegyességgé, ceremóniákká és tanokká változtatta. Játszik vele. Nagy követeléseiivel áhítatoskodik, titokzatosan bánik örök ígéreteivel, úgy tesz, mintha az Isten országa tanaiból állna, az élet vizét nem tudja a jelen sivár mezejére kiönteni. De akkor az a különös eset áll elő, hogy mások prédikálnak arról, amit az egyháznak tennie kellene, mások végzik azt, ami az ő feladata lenne, mások hisznek abban, ami az egyház tanai mögött hiába vár a kibontakozásra. Nem a szocialisták ezek?

Ez röviden a vallásos szocializmus ismerete és a szocializmussal való viszonya alapja, nemcsak Kutternél és Ragaznál, hanem követőiknek legfiatalabb köréig, Barth, Brunner és Thurneysenig. Nemcsak, hogy mindnyájan Blumhardt-tól befolyásolva vannak és nemcsak hogy a különböző egyházi irányzatoktól jönnek, pld. Ragaz a liberalizmustól, Kutter a pietizmustól, hanem náluk mindezen pártszerű sablonok nem jelentenek már semmit, egy nagyobbnak kell helyet adjanak, mert minden régi elégtelen volt. Nehéz volna közülük valamelyiket egy ismert kategóriába sorozni.

Páratlan komolysággal veszik itt Istennek az egész világra, a külsőre és a belsőre vonatkozó uralkodási igényét.

amely a külsőre és a belsőre vonatkozólag sem fékezetlen aktivizmusnak, sem pedig kényelmes kvietizmusnak nem ad helyet. De mindakettő egybe tartozik. A külsőn próbál tüsszék meg a belső és mutassa ki valóságát. „Tiszta bensőségesség gyanus — mondja Ragaz — a szellem csak a materiáiból, Isten pedig csak a világgal való küzdelemben érhető meg. Semmi sem kényelmesebb és semmi sem vezet könnyebben képmutatásba, mint a „tiszta vallás.“

Mindenesetre szükséges, hogy nyomatékkal mutassunk rá arra, hogy a belső életnek a külsőben kell gyümölcseit megnyilvánítania. Mert egy időben, amikor a profán külsőtől a bensőnek csendes szemléletébe, szentségébe húzódnak vissza és a világot önigazságának (azaz az ördögnek) átengedik, a vallásos-szocialisták jelszava, harc ezen hamishitűség ellen. Mint a kiszáradt fa csupasz galyait égnek nyújtja, mert éltető nedvei elhagyták, úgy áll még ma, sok tekintetben az egyház: mereven és mozdulatlanul, már rég meghaladott frázisok mechanizmusában megbénulva. Hiányzik belőle a belső élet. Ahol belső élet van, ott kifelé is minden virágozik. Istennek teremtményei nincsenek különböző reteszekbe szét szórva. Egy lélek van mindenként által mindenkiben. Ma még mindig csak a bensőségességet tartják egyedül kegyességnek. Nem lehetne ez, többek között, a semminek egy más kifejezése.

Ekkor jön a szociáldemokrácia és igazságosságot és igazságot követel a külsőben; jobb viszonyokat, világos lakásokat stb. Kimondja, hogy ami él és hat, annak a külsőben kell megnyilvánulnia. Gondolatok és kegyes szemléletek nem használnak semmit. Tetteket lássunk, ne csak új szíveket. Bizonyára egy nagy egyoldalúság ez, de vajjon jogában van-e az egyháznak ezt megtiltani? Vessétek magatoknak alá a világot, ki más, mint a szociáldemokrácia igyekszik a materiát minden erővel a szellem törvényeinek ismét alávetni?

V.

Tisztelt Hallgatóim! A vallásos-szociális mozgalom teológiáját adtam Önöknek. Sokat félreértették és szidták. Különösen evolucionizmust és optimizmust vetettek szemére; bár ezen ítéletek teljes tudatlanságból és abból a szomorú tényből származnak, mely szerint bizonyos kegyes körök és iskolák nem riadnak vissza attól, hogy vak buzgósgukban olyasmiről ítélekezzenek, aminek tanulmányozására nem vettek maguknak fáradságot. Isten győzedelmében hinni és minden látszólagos ellenállás dacára e mellett kitartani, nem optimizmus, hanem hit. Azt a világot, amelyet tagadunk, lehetetlen

optimisztikusan nézünk. Eppen annyira nem deklarálták Isten országát emberi lehetőségek evolúciója végeredményének, hanem éppen itt fennállott az a tudat, hogy Isten országa csak mint Istentől jövő megváltó felelet az ő országa; de az intenzitás, amellyel a vall.-szocialisták az egész jelent megérteni igyekeznek és az isteni üzenetnek az egész világra szóló élvényességét hangsúlyozzák, minden vonatkozásban nem egy tiszttikus vállalatról tesz bizonnyságot, hanem arról a tudatról, hogy az élő Isten munkásokat akar, hogy az emberek nélkül nem akar semmit tenni. A legújabb theol. irányzat, amelyik nota bene a vallásos szociális mozgalomból fejlődött ki: Barth, Brunner, Thurneysen, sokszor újdonságának tülerős hangsúlyozásában nem látta azokat a szálakat, amelyek azoktól hozzá átnyúlnak, theológiájuk elveit, amelyeket páratlan genialitással és erővel dolgoztak ki, de amelyek Ragaznál mégis in nuce már megvoltak. Ezért inkább ellenségesen, mint barátságosan állottak szellemi otthonukkal szemben. Barthnak Göttingába való meghívásával szünet állott be. Most ismét látható jelek egy új harcközösségre mutatnak, amelyben mindenki a maga módja szerint fogja az ügyet szolgálni.

Mindenekelőtt meg akarom jegyezni, hogy az új theológiának fiatal gárdája azt hiszi, hogy Ragazt és Kuttert egy pár frázissal el tudja intézni. Magam tapasztaltam, amikor egy fiatal pap, aki nemrég még pietista volt, most pedig barthianus, Kuttert megkritizálta evolucionizmust vetvén szemére. Ez azonban teljes félreértés. Az egész vallásos-szociális mozgalom abban az eszhatologikus mondatban foglalható össze: Új eget és új földet várunk, amelyben az igazság lakozik. Ezen szemrehányásnak alapja talán a kifejezési módban van, Kutternél talán még kevésbbé, mint Ragaznál. De tisztázzuk csak azt, hogy ahhoz, hogy ezt az üzenetet, a bibliának ezen új megértését a nép legtágasabb köreibe elvihessük, szükséges az idők fogalmaihoz alkalmazkodnunk, hogy a theol. terminusokat csak ritkán használhatjuk és a dogmatikával még várhatunk. Nem mintha e két főképviselő munkáinak nem lett volna dogmatikai megalapozása, hanem mindenekelőtt erről volt szó, hogy a népből megértést ébresszenek és hogy erre a misszióra a dogmatika lett volna-e hivatva, erre feleljen mindenki saját magának. Ragaz és Kutter tudtak várni, s ez az erejük és életük. A theol. érdeklődőknek nem adtak alkalmat arra, hogy nagy ügyüket, amelyért oly lelkesen küzdöttek, egy rendszerbe foglalják, hogy ezáltal megbénítsák. El tudom képzelni, hogy ez nekik sokszor nehezükre eshetett. De itt kezd az új theologia, ami küllő

nösen Barthnak: „Das Wort Gottes und die Theologie“ című munkájából látható. Ragaz és Kutter sohasem éltek abban a hitben, hogy ők végleges munkát végeznek, hanem tudták, hogy amit ők végeznek az csak előmunka és hogy az utódok nincsenek megkímélve a továbbmunkálkodás követelményétől, theologailag sem, amint ez ma Barth, Brunner és Thurneysennél látható, ha számukra is az ügy maga és nem az eszköz, a theologia, az utolsó és legsürgősebb ügy.

Hogy vallásos-szocialista papok közül sokan ebben a pártban vannak, az nem a mozgalomnak egy bizonyos exkluzív tendenciájából, hanem minden egyes által mérlegelhető okból származik. Soknál ez talán egy lényeges feltétele annak, hogy meghallgassák, hogy talán a lélekvadászat gyanuját távol tartsa magától. A vallásos-szocialisták sohasem álltak kritika nélkül a szocialisták sorába, de úgysem, hogy a nagy szellemi munkában részt nem vettek volna. Schweizban a vallásos-szocialista mozgalom sohasem volt annyira összekötve a szocialista párttal, mint ez Németországban az eset. A szocializmusban a mai dolgok rendje közti hatalmas mammonellenes mozgalmat látnak, mert benne, habár homályos formában is, a keresztyén alapigazságok elementáris erővel felszínre törni igyekeznek, mert a szociális kérdést és a proletáriátusnak ezzel összefüggő egyháziatlanságát, vagy istentelenségét, — ahogyan tévesen mondják — véteknek, a keresztyénség és az egyház, tehát a saját vétkünknek ismerik fel. Ezt most nem akarják egy pár jóakaratu beszéddel elhárítani magunktól, sem azáltal nem akarnak könnyíteni a helyzetet, hogy a szocialista jövőálmot Isten országával összetávesztik: „Abszolút Isten parancsolata és ígérete, sohasem pedig az emberi megvalósulás.“

Az osztályharcra szembeni állásfoglalás, amely újból és újból felmerül, ma még a tulajdonképpeni tragikus momentum, mivel az evangelium követelései és a szociális harcok jelleme különböznek egymástól. Emberek, akik nemcsak mély szociológiai ismeretek, hanem éber lelkiismeret felett rendelkeznek, bajosan fognak ezen krízisben egy gyakorlati feleletet, vagy esetleg megoldást találni, hanem szenvedni fognak alatta, de nem fognak rezignálni és keresni fognak és amikor a döntő pillanat jön, akkor dönteni fognak, mint emberek.

Ha az ökonomikus szocializmus teoretikusai már beszélnek az osztályharc megszüntetéséről, azaz annak önmaga általi legyőzéséről, úgy a vallásos szocializmus ebbe sohasem egyezik bele. Ha az — mint Overbeck, aki az újtestamentumnak szocializmusáról beszél — az újszövetségen van orientálva, akkor sem a hatalmat, sem a népek életében való har-

cot, sem pedig az osztályharcot nem fogja helyeselni. A cél a béke és a kibékülés. De mint az Isten ígéje hirdetőinek, a való világot is meg kell látnunk és nem szabad semmit szépi-teni akarnunk, mindenk előtt bátorságunk kell legyen, hogy az ócska békitő prédikációkat elutasítsuk. Mindenekelőtt meg kell értenünk, hogy mi az az osztályharc, hogyan állott elő, hogyan nyilvánul stb. Egyike a legjobb iratoknak, amely különösen ebben a kérdésben nagyszerű módon megértést tanúsít, az újkantianusi iskola megalapítójának Fr. A. Langenak a „Die Arbeiterfrage“ című könyve.

Az osztályharcteoria helyett a papoknak minden esetre nagyobbat kellene nyújtaniok. De hol van az? Ki beszélheti le ma, nyugodt lelkiismerettel, a munkást az osztályharcról és prédikálhat neki, mint hivatott, Krisztusról? Ez aztán több, mint egy akadémiai kérdés, ez elhivatási kérdés bibliai értelemben. Az osztályharcteoria csak ezáltal lesz legyőzve, hogy ha annak mai igazsága az örök igazság által ki lesz szorítva, azaz, hogyha Krisztus egyháza Isten erejében dolgozva harcával minden gonoszt, az osztály- és népharcot felülmulja és ha ezen erővel a maga módja szerint, azon feladatokat megoldja, amelyeket a szocializmus, pacifizmus és antimilitarizmus állítanak az emberek elé. Ha a világ látni fog valamit a keresztyéneknek ezen komoly és heves küzdelméből és szellemének hatásából valamit érezni fog, akkor az ú. n. atheista szocialisták engednek majd magukkal beszélni.

VI.

Ez szerintem az egyetlen módzat arra, hogy az evangéliumot a szocialista munkássághoz közel vigyük. Ha a vallásos-szociális mozgalom kifelé, mint pusztá papimozgalom jelentkezik, úgy ez alig kár, még akkor sem, ha nem úgy volna: mert az ígehirdetés helye a szószék és megfordítva a tény mégis az, hogy legelőször meg kell szüntetni a szellemi lustaságot, mielőtt követeljük a szocialistáktól, hogy bennünket meghallgassanak.

Ha Ragaz és barátai egykor a zürichi szocialisták egyesületének termében prédikáltak — amit melleleg mondva Mac Donald angol munkások előtt is megtett — úgy az evangelizálásnak ezen módja ma már nem szükséges mert a mozgalomnak növekedő mértékben a papság köréből kerültek ki barátai, akiknek volt bátorságuk ahhoz, hogy egyházközségükben ebben az értelemben munkálkodjanak. Tény az, hogy a svájci szociáldemokráciának nagy és a radikalizmus szempontjából nem jelentéktelen része Ragaztól tanult és az ő befolyása alatt áll.

A szocialisták vallásellenes magatartásáról általában egy egészen hamis felfogás uralkodik. Tapasztalataimat abban szeretném precizirozni: inkább egyházellenesek, a hivatalos keresztyénséggel szembeniek, mint vallástalanok. Ha sokan közülük a naturalizmusnak Häckel által adott vallásos-magyarázatában az egyházi keresztyénségnek teljes értékű tökéletes pótlékát látják, úgy abban az egyház legalább éppen annyira hibás, mint a munkások racionalizmusa. A társadalmi proletár rétegében nemcsak sok csendes hősiesség él, hanem ugyanúgy egy kiirihataflan vágyakozás igaz emberiség, világoosság és igazság után. Eppen tévedéseik és a sötétség amelybe szenvedélyes lelkükkel jutottak, mutatja szívüknek nagy nyugtalanságát. Én gyakran észleltem azt a megjegyzésre méltót egyszerű munkásoknál és vezetőkkel való beszélgetésben, hogy az egyház elleni elkeseredésükben a keresztyén eschatológiát megmosolyogták, ugyanakkor pedig a szocializmus eschatologikus momentumát (mert ilyen igenis van) egész dialektikájukkal és meggyőző erejükkel vallották. Jézusról sohasem hallottam az ő körükben megvetőleg nyilatkozni, de ismét és ismét visszatért az a jelentős kijelentés: „ha Ő ma jönne, a miénk volna, mert az egyház ismét keresztre feszítené Őt!“ Hogy Sehweizban sohasem volt abban a mértékben atheista szociáldemokrácia, mint Németországban, nem kis mértékben annak a nagy erőmegfeszítésnek köszönhető, mellyel a két vezető, Kutter és Ragaz ezen évszázad elején alapvető ismereteiket kinyilatkoztatták. Nagyon félreismerették és lebecsülték különösen Ragazt, aki a különböző irányok ádáz tusájában állott és áll és páratlan önzetlenséggel végzi fárasztó munkáját és Zürich munkásnegyedében növekedő hallgatóság előtt előadásokat tart.

Természetesen nemcsak a keresztyén, szocialisták azok, akik a munkásság ezen átalakulását előmozdították hanem nagyrészt azok a keserű tapasztalatok is, amelyeket a szocialisták a háború alatt és után szereztek. Mégis egy teljesen váratlan jel, hogy Ragazt úgyszólván elhalmozzák kéreésekkel, hogy a keresztyénség és a szocializmus közti viszonyról előadásokat tartson. Én magam személyesen vettem részt egyes népgyűléseken, melyeknek eredménye olyan megkapó volt, hogy még jelentős vezérek is készek voltak ismét meghallgani azt, ami a kápráztató pártszavakon és a marxizmuson túl, mint egy nagy valóság mutatkozik. Ragaz teljes joggal mondhatja, hogy a szocialista munkásság vallásellenes magatartása megtörött és a marxizmus, mint vallás, fiaskót szenvedett. Emellett bizonyít az a lelkesedés, mely a szocialista párt egykori belga vezetőjének, Hendrit de Man-nak

könyvét: „Zur Psychologie des Sozialismus“ fogadta. Benne nagy éleselműséggel és a tényeknek hatalmas anyagával azt bizonyítja, hogy a keresztyénség a szocializmus alapja és innen kell megújíttatnia. Ezen nagyszabású könyv, melynek tanulmányozását, elutazásom előtt, sajnos nem tudtam befejezni, élő bizonyítéka annak, hogy a szocializmusban nagyobb hatalmak és értékek vannak, mint amilyeneket mi rendszerint gondolunk.

Másképp nem is lehetséges, minthogy a vallásos-szociális mozgalom erős előtörésének úgy a szociáldemokráciában, mint a belátó polgárság körében egy ellenmozgalom lébet fel. Egyfelől úgy látszik, hogy az atheisták ismét nagy buzgalommal de látható eredmény nélkül misszionálnak. Nagyobb fontosságú az az irigy sandaság, mellyel bizonyos egyházi és politikai körök az egész vallásos-szociális mozgalmat lekicsinyelni és diszkreditálni akarják. Nem annyira a katolikus pártszervezeti tendenciák, mint inkább a protestántizmuson belüli klérikalís irányok azok, melyek itt-ott megakarják törni a szociális pártszervezetek erejét és mindenekelőtt az atheizmusra való utalással értik a módját annak, hogy miként nyerjék meg annak némely kegyes párthívét. Eltekintve attól, hogy nem a vitézésnek a jele ez, ha a személyes keresztyénségért való gondban nem tudjuk azt a kemény küzdelmekben megóvni. Ilyen módon a munkásmozgalom egész könnyűszerrel szétforgácsolódik és az evangélium számára csak egy kicsiny szöglet marad. Nyilvánvalóvá lett, hogy ezen evangéliumi testületeknek, ott, ahol valamit el akartak érni, ugyanazokat a módszereket kellett alkalmazniok, mint a szocialista testületeknek. Theologiailag érdekes lehet számunkra, hogy egy vezető, aki azelőtt pap volt, az antropozofiába került, egy jele annak, hogy ha itt kicsinyeskedünk, az a veszély fenyeget, hogy egy szektába szoríttatunk, aminthogy különvált szekáskodók ilyenekben egyesültek. Nem kicsiny dolog volt az, amikor E. Thurneysen, aki óva intett attól, hogy a munkásmozgalmat a keresztyénség ürügye alatt szétforgácsolják egy nagy gyűlésen a hűledező lélkészeknek azt a kérdést tette fel: „Miért nem szervezkednek evangéliumi bankigazgatók, vagy gyárosok.“ A kérdés nagyon is jogosult és ameddig nem tudunk rá válaszolni, elvesztjük azt a jogot, hogy a munkásságtól, egy a viszonyok által reájuk kényszerített, áldásos eszközt elvegyünk. Megvannak, gondoskodjunk tehát arról, hogy soraikban felébredjen Krisztus lelke az egésznek áldására. Ezekben az evangéliumi pártokban az egykori német szocialisták bizonyos utánzását találjuk, csak még gondolatokban szegényebb.

Mégis minden lekicsinyléssel szemben a világtörténelem az evangélium vallás-szociális értelmezésének igazat adott abban, hogy az erők, melyek benne feltörnek az egész világot fennhatóságuk alá kell, hogy hajtsák. Bármilyen különbözők is legyenek a mozgalmak egyenként, azok, amelyek ma valahogy számot tartanak arra, hogy meghallgattassanak, a világ feletti uralkodás igényét mindenképen az evangéliumnak kell átengedniök és másfelől be kell látniok, hogy mindenben csak innen jöhet segítség. Itt talán Stockholmról és Lausannáról, Sun Yat Senre, vagy bármilyen különösen is hangzik, Gandhira emlékeztethetünk. Ezek azonban csak jelek, minden esetre reményekre jogosító jelek. De ha ezen jeleket éppen úgy, mint a politikai konferenciákat, nem követik tettek, akkor a gonosz hatalmassága időt nyer a hódításra! Nem az újongásnak, de nem is a kétségbeesésnek ideje van. A vallásos szociális mozgalom minden haladása dacára a kezdet kezdetén van. Most van itt az ideje, hogy a szocializmus által előidézett feladatokat az evangélium erejével megragadjuk és a neki sajátos energiával megoldjuk. Ezen perspektívák nagyságával szemben nemcsak, hogy minden aktivizmus és büszkeség megszűnik, hanem a feladat nagysága egyenesen fogyatékoságunk megismeréséhez és az Isten segedelméért való vívódáshoz vezet. Minden még csak kezdet; rész szerint van még minden, de eljő az idő, amikor a rész szerint való eltöröltetik.

Tisztelt Hallgatóim! Fejtegetéseim végén csak röviden összefoglalva meg akarom mondani, hogy mi a vallásos-szocialista mozgalom lényege: mondhatjuk, hogy eschatologikus újraeszmélésen, mint létalapon orientálódik; Isten jövő és már eljött országában a világot legyőző döntő erők felbuzogását látja és a szociális mozgalmat az isteni élet megjelenésének nyilvánítja, mindenesetre sokszor téved, de mégis oly hatalmas és erős, hogy talán a Közvetlen erupciójának vehetjük. Ebben a jelenségben főképpen a keresztyén egyházak vétkét látja s ezért küzd a proletáriátus soraiban annak felszabadításáért. Törekvését nem valami szociális program, hanem az élő Isten irányítja. Adassék meg neki, hogy az Ő dicsőségét munkálja, hogy fáradozhasson, szenvedhessen, hogy az Ő számára helyet készíthessen.

Berger Henrik,
schweizi lelkész, ford. *Eng Fülöp.*

(Vége.)

Krisztus az iskolában.*

(Christus im Schulleben.)

Jelentés a középiskolások között munkálkodók első nemzetközi konferenciájáról. Genf, 1927.

A fiatalabb-papi nemzedék bizonyára még élénken emlékszik arra, amikor 1906 tavaszán Mott János, a Ker. Diákok Világszövetségének titkára meglátogatta a kolozsvári egyetem ifjúságát is. Szavaira, mintegy lázalmából ébredt fel egyházunk, társadalmunk és diákságunk: „még ezt a diáknemzedéket megnyerni Krisztusnak“. Pár évvel előbb indult meg kerületünkben is a tanuló ifjúság közötti ker. mozgalom, melyben Pest jóval megelőzött. A mozgalom azóta évről-évre terjeszkedett és izmosodott, ma már magában foglalja az egész világot Japántól Amerikáig, az európai északi államoktól Afrikáig. Ennek a középiskolai ifjúsági mozgalomnak vezetői gyűltek össze és tartottak konferenciát 1927 június 15—24 napjain Németország Dassel városában. Ennek a konferenciának tárgyalását dolgozta fel és adta ki W. A. Visser't Hoft *Christus im Schulleben* című művében. A könyvről tartalmi ismertetést írni szinte lehetetlen; a 115 oldalas kitévő könyv maga is csak a legrövidebbre fogott kivonata annak a munkának, mit a ker. világ 24 országának 110 képviselője 9 napi szakadatlan munkában, 6 csoportban végzett. A konferencia összehívását és vezetését a három nagy világszövetség végezte: a Ker. Diákok, a Ker. Leányegyesületek és a Ker. Ifjúsági Egyesületek Világszövetsége. Itt emlitem meg, hogy Romániát 3 nőtag képviselte, 2 román és 1 magyar, Pilder Mária; a magyarországi kereszténységnek nem volt képviselője. Holott résztvettek, hogy a vezető, keresztény országokról ne is szóljunk, Kanada, Egyiptom, Esztorország, India, Lettország, Palesztina, sőt a

A konferencia 1927. jun. 15—24. között Dasselben volt a Diákszövetség és Ifj. Ker. Egy. Világszövetsége rendezésében. A munka e konferencia tárgyalásait ismerteti.

háborgó Oroszország is. 24 ország 110 képviselője! Lehetetlen, hogy örömmel és jó reménységgel ne teljék meg minden hívő lélek annak hallatára, hogy 24 ország fiai és leányai 9 napig tárgyaltak sok tusakodással, legyőzve nemzeti és nyelvi ellentéteket, divergáló mentalitásokat és vallásos irányzatokat arról: „miként nyerhetjük meg Krisztusnak hazánk ifjúságát“.

Megtudjuk a könyvecskéből, hogy a keresztyén diákmozgalom, bár az egész 19-ik század folyamán kezdeményezésben volt, határozott formát Németországban vett 1883-ban, ezt követte Japán 1885-ben és az amerikai Egyesült Államok 1889-ben. Minezek azonban egymástól független, egymásról alig tudó kezdeményezések voltak egészen a 20-ik század elejéig, amikor Mott J. világműködés bizonyos egységet teremtett. A 20-ik század első 2 évtizede, különösen pedig a háborút követő pár év erősítette, terjesztette és hozta szorosabb összefüggésbe a laza mozgalmakat. A könyv nagyon pontosan fixiroz; nem a háború idézte elő ezt a mozgalmat; szülőanyja az az idő volt, a 19. század második fele, amely a háborút felidézte. Vége annak a tudományos és anyagi előhaladás korszakának, melyben az anyag győzedelmét a szellem levereketése kísérte. Ez a korszak az elméleti és gyakorlati materializmusnak korszaka“. Jelszava ennek a harcnak: „a tudás hatalom, — hatalom, amely a műveltet a gazdasági harcban a műveletlen fölé emeli“. Az iskola arra való, hogy megtömje a növendék fejét, annyit ér, amennyi hasznot hajt. Ebben a szellemileg eltikkadt világban a léleknek szomját mutatja az élővíz után az amerikai ifjúsági ker. mozgalom, amelyik 1925 óta 2300 csoportról és 67.000 tagról 1927-ig 4500 csoportra és 100.000 tagra emelkedett. S éppen az amerikai képviselő, G. Jackson jellemezte a mozgalmat, mikor azt mondja, hogy „ez keresztes háború a közönyösség, az egoisztikus és istentelen filozofia és a „jazz“ ellen“.

A konferencia napokig tartó, az ellentéteket, félreértéseket kiengesztelő közös tárgyalás után 6 csoportra oszolva tárgyalta le programját ezekkel a témákkal: 1. A vallásos élet megteremtése. 2. A mozgalom viszonya az iskolához, a szülői házhoz és az egyházzal. 3. Viszony a fiúk- és lányok között. 4. Nemzetközi közösmunka és irodalom. 5. Új csoportok alakítása, vezetők választása, képzése. 6. Munkaformák. Nem lévén hely a csoportok munkájának részletes ismertetésére, csak nagy vonásokban adhatok általános képet az igazán érdekes munkáról. Legmegkapóbb és igaz megállapítás, hogy a különböző mozgalmakat csak a vezetők személyisége és az a cél egyesítheti, hogy a rájuk bízott ifjúságot Krisztushoz

és általa Istennel való közösségre vezessék. A vezetőség feltevélei: a megváltottság tudata, *imádsággal való élet*, alázatosság, Krisztushoz való hasonlóság; együttérzés az ifjúsággal. Ismételt megállapítás, hogy a sok ismerethalmaz megzavarja és eltéveszti az ifjú lelket. Segítségre és vezetőre van szükség. Segítség a *szellemi fegyelem*, vezető a Krisztus. Szülők és gyermekek, ifjak és felnőttek konfliktusában a vezető krisztusi személyisége van hivatva a kiengesztelődést létrehozni. Az egyház túlságosan merev, csak a felnőttek számára van berendezkedve; szükséges, hogy mozgékonyabb, hajlékonyabb és megértőbb legyen az ifjúság szükségletei iránt. Megint a vezető az, aki a kapcsolatot létesítheti és fentartja. Férfi és nő, mindkettő önálló keresztyén személyiség; a kettő közötti viszony csak a tiszta szeretet lehet. A munka formájára nézve szükségesnek és egyedül látszik helyesnek: az apró csoportokban való munka; s bár különféle motivumok hozhatnak létre csoportokat, vezetője a biblia: tehát személyes viszony, biblia-kör. Személyes viszony a vezetővel, általa Krisztussal és az Istennel. Célja a csoport munkájának az, hogy az ifjúságot Krisztushoz vezesse és megmutassa Krisztus szellemének gyakorlását az élet minden körülményeiben.

A csoportok munkájának e vázlatos ismertetése után még három előadásról kell megemlékezni. Egyik Kohnstamm amsterdami professzor előadása „Lélektan és ifjúsági munka” címen. Mintegy a jövőbe pillantva állapítja meg, hogy a Wundt és Freud-féle kísérleti és mérlegelésekkel, tehát természettudományi módszerrel foglalkozó lélektan helyét felváltja a „*megértő pszichologia*”; melynek feladata az lesz, hogy embertársaim lelkiéletének kinyomozására és abban részvételre szellemünket képesítse. Ez a lélektani módszer alkalmazandó szülők és vezetők részéről az ifjúsággal szemben.

Másik előadás a F. Engelke-é „Az ifjúság autonómiája és Krisztus tekintélye” (szuverénitása). A filozofiai etikusok mindig vitatott és nem egyszer a theologusoktól is sokat tépászott kérdésnél, heteronomia vagy autonómia, Krisztus szuverénitásában, a theonomiában látja az igazi erkölcsiséget.

Végül a harmadik G. Kertz német lelképásztor előadása „Szolgálatunk kifelé és befelé” címen. Itt van a legfrappánsabb összefoglalva a mozgalom célja. „Az a cél, ami a mi munkánk előtt lebeg, a bibliai cél; hogy az Isten dicsőségére teremtett ember Neki szolgáljon és őt dicsőítse”. Kiegészít-

hetnök talán egészen jogosan: „Soli Deo gloria!“ Másfelől azonban és ez már nem kiegészítés, a „Sola fide“ különös hangsúlyozása még pedig nemcsak a római cselekedeti megigazulás ellen, hanem minden modern kísérlet ellen is, amely Babelnek tornyát alulról akarja édig emelni. Istennek nagy tényei elé kell állítani az ifjúságot; hit, újjászületés, megigazulás, kiengesztelődés; Istennek e tényeivel kell az ifjúságnak megismerkednie és leszámolnia. Szépen fejt ki, hogy az ifjúsági mozgalom magában nem célja Istennek; Isten ezáltal is anyaszentegyházát akarja építeni, tehát az egyház szolgálatába állítandók. Megkapó az a megállapítása, amikor a bibliai világnézet és a mai középiskolai, lényegében görög és renaissance-világnézet közötti ellentétre rámutat. A Biblia Isten tényeinek világa, a görög után (Kant, Goethe, Schiller) pedig az ember ideáinak világa. Bár csak a nehézségre és az ellentétekre mutat rá, végleges döntést nem ad, modorából érzik, hogy a nagy nemzeti hősök dacára is az első mellett áll.

Két megjegyzéssel zárom be ismertetésemet. Az egyik az, hogy láttára annak a sok internacionalis mozgalomnak, melyek politikai, gazdasági, tudományos és művészi érdekelt-ségűek, s amelyek ennél fogva görög idealisztikus és modern materialista jellegűek, örömmel tölti el az embert, amikor látja, hogy a keresztyén világ lelkiismerete felébredt és reeszmél „az egy szükséges dologra“. Fontos és örömdetes, hogy ezt épen a középiskolai ifjúság nevelői és vezetői teszik. Mert a középiskolákból kikerülő ifjúság fogja adni, a jövő keresztyén társadalom, jobb volna talán mondani, egyház intelligens középosztályát. Ezek az iskolák termelik a jövő politikusait, diplomatáit, nemzetgazdáit, művészeit és — lelkészeit is. Nem épen véletlen talán, hogy a volt német kancellár, Michaelis is részt vett a konferencián. A magvetés mindenestre kellő helyen történik; reményteljes. Csak lenne lelkünk és erőnk „kérni az aratás urát!“ Másik megjegyzésem a konferenciának a szervezkedés kérdésében elfoglalt álláspontját illeti. Ez a konferencia nyíltan állást foglalt amellett, hogy semmiféle újabb organizációt nem létesít, amely olyan, amilyen alapszabállyal működne (Organisierung bedeutet oft eine Mechanisierung). E helyett azonban ajánl, támogat és sürget annál gyakoribb levelezést, személyes kapcsolatot, kölcsönös baráti látogatást. Ennek előmozdítására és nyilvántartására bizottságot is alakított. Tehát személyes kapcsolat Krisztussal szemben, közösség Istennel, személyes barátság egymással, Krisztusi személyiségek építették és fogják építeni Isten anyaszentegyházát.

Dasselben ébredt rá a világ, hogy az iskolai ifjúságnak

szüksége van Krisztusra, hogy Krisztus személyének erejével töltsen meg az iskolát, s általa a nemzeteket keresztényen vezesse. Pár évvel ezelőtt a nyugati európai kultúra hanyatlásáról beszéltek. Talán nem is volna baj, ha azt értjük alatta, hogy meghalványodik benne a görög idealisztikus és a modern materialisztikus ma túlságosan ríktó szín, úgy, hogy meg tetszhetik rajta a gólgotai kereszt. Reméljük, hisszük, hogy így lesz.

Hegyi András.

Áhitat percei.

Útmutató a Biblia naponkénti olvasásához.

1928. június hó.

1. *Máté 1:23. Imánuel, mi velünk Isten!* Ez a megoldása életem minden kínos és válságos kérdésének: Velem az Isten! Jézus születésével, még inkább kereszthalálával hozzám alászállt az Isten. Ezzel az áldott biznysággal bátran nézek a jövődbe is, mert, ha Isten velünk, ki lehet ellenünk, senki, bizonyára senki! — *Imádság.* Légy áldott Atyám, hogy szüntelen velem vagy, akkor is, amikor én nem tudok, vagy nem akarok tudni a Te jelenlétekről.

2. *Zsoltár 16:5. Az Úr az én örökségemnek és poharamnak része.* Mindent, amim van, örökségképen kaptam. Vajjon úgy használalom-e, amint kívánja Az, aki e drága örökséget réám bízta? Az Isten kegyelme a soha nem változó örökség. Ebben nekem is részt szerzett az Úr Jézus. És ha a pohárból, amelyet Ő értettem fenékgig ürített, nekem is jut egy-két csepp: nem a panaszra, hanem a hálaadásra ad jogot. — *Imádság.* Uram, a Benned való örökségnek örvendez szívem.

3. *I. Mózes 17:1. Én vagyok az erős mindenható Isten.* Isten mindenható erejét az Ő szeretetének állította szolgálatába. Erős, mindenható szeretetével, választotta Ábrahámot az előtte való járásra és a tökéletességre. Velem sines más célja. Reábizom magamat és engedelmeskedem ennek az erős, mindenható Szeretetnek. — *Imádság.* Alázattal hullok porba Uram a Te szeretetnek mindenható ereje előtt.

4. *Rom. 13:12. Öltözzünk fel a világossághoz illendő öltözetbe.* Jézus mutatja meg ez öltözetet nekem. És ha megmutatta, ha az Ő tisztaságának világosságát előttem felragyogtatta, türhetem-e magamon hazug rongyait a bűnnek? Nem! Elvetem ezeket. — *Imádság.* Mossál meg engem Uram s tégy fehérré, mint a hó.

5. *Zsoltár 103:14. Porból valók vagyuk.* Porból, — haszontalan, értéktelen anyagból formálta Isten az embert. De ebbe a haszontalan anyagba Lelkének egy sugár szálát rejtette el. A halál pedig nem egyéb, mint az égi sugár visszaadása Istennek. Milyen nagy ajándék hitem, hogy az én Megváltóm örökké él. — *Imádság.* Uram tedd erőssé, majdan diadalmaskodóvá hitemet, hogy ha testem sirba is rogy, lelkem megtér Hozzád, Aki adtad azt.

6. *Zsid. 10:20. Az új élő út.* A szentek-szentjébe Jézus vezet el esak. Élő út Ő, aki az öveit Életre, Istenhez vezet. Kívülé én sem juthatok Istenhez, mert a szentek-szentjét: Isten atyai szívét kárpít takarja el előlem. — *Imádság.* „Jézus kérlek segélj engemet, hív tanítványod, hogy lehessenek, ismerjelek vezéremet s gyorsan utánad siessenek.“

7. *Zsoltár 25:18. Bocsásd meg minden bűnömet.* A hatalma Dávid eseng a bűnbocsánat után. Mennyivel nagyobb az én jelen téktelen életem nyomorúsága. S én mégis gazdagabb vagyok Dávid királlyal, mert nekem megadta Isten Jézusban, amire ő vágya kozott, Krisztus érdeméért megbocsájtja minden bűnömet. *Imádság.* Mi Atyánk, bocsásd meg a mi vétkeinket.

8. *Márk 2:8. Miért gondoljátok ezeket szívetekben?* Ezt a kérdést Jézus a vak farizeusokhoz és világtalan tudósokhoz intézi. Mondjon bármit a világ, Jézus nagyobb hatalom a bűnnél, Aki legyőzi és megbocsájtja azt. — *Imádság.* Uram őrizd meg az öntelt hiábavaló gondolatoktól, sőt add éreznem nyomorúságomat, beteg ségemet és segíts. hogy forduljak az áldott Orvoshoz, akit érettem hozzám küldöttél.

9. *Jób 20:5. Az istentelenelemek vigasságuk rövid dolog.* A istentelen, képmutató emberek szíve a vidámság között el-elszorul. És ez azért van, mert kizárják Istent az örvendezésből, Aki hívás és engedély nélkül is jelen van ott, hogy megrontsa azt. Igazi vidámság és örvendezés, a hívőké, akikkel együtt örvendez az Isten is. — *Imádság.* Menneyi édes Atyám áldd és szenteld meg szívemet nek örmét.

10. *Koloss. 3:13. Megbocsájtván néktek minden bűneitek* a legbőszébb ajándéka Krisztusnak a bocsánat. Egyebet mértékkel kapunk. A Jézus bocsánata személyes ajándék, mert akinek az adja, azt örökre a keblére öleli. Legyen a mi bocsánatunk is feltétel és személyes, szívből jövő, szívhez szóló. — *Imádság.* Uram, Krisztus által megbékült szívemet töltsd el könyörületeséggel és bocsánatra való készséggel.

11. *Jel. 21:5. Ime én mindenedet megújítok.* A világ tele van váradalmakkal. Ma minden szívben vágy és epekedés ég egy jobb és újabb világ után. Mi tudjuk, hogy ez a jobb, újabb világ „*meg lett*“, Az által, aki ott ül a királyi széken. Ő a feléje forduló szívét újítja meg, hogy aztán a Benne megújult szív csodálkozva kiáltson fel: „a régiek elmultak, ime minden megújul.“ — *Imádság.* Teremts bennem tiszta szívet óh Isten és az erős lelket újítsd meg én bennem.

12. *I. Péter 2:24. A bűnöknek meghalván, éljünk az igazságnak.* Sokszor úgy érzem, hogy az Ige erőmet meghaladó feladatok elé állít. Mint itt is. De tudom, hogy ez a parancs az én Atyámtól van, Aki segítségemre jön és elvégzi helyettem azt, amire én képtelen vagyok. Ebben a tudatban, hitben erősít meg Jézusnak az én bűnömért elszenvedett kereszthalála. — *Imádság.* Áldott légy Atyám, hogy engemet, a Te gyöngye gyermekedet nagy feladatára tiszteltél meg, segíts, hogy megpróbáljam a lehetetlent is.

13. *János 3:15. Te hiszel-e az Isten fiában?* A kérdésre, hogy a létezés részese ennek az Eletnek az Ő Fiára mutat: higgy Ő benne. Nem szabályokat, elveket ad az örök élet megszerzésére, hanem él és életető Fiában áll elénk. Akiben mindenki felismerheti az örök életet. — *Imádság.* Hiszek, Uram, légy segítségül az én hitetlen ségemnek.

14. *Lukács 20:41. Márta — Márta szorgalmas vagy és sokat igyekezel.* A szükséges dolog: a földiekről a mennyeiekre, testiekéről a lelkiekre fordítani a nagyobb figyelmet. Ez a jobb rész, amit Mária választott. Vajjon mi a két nővér közül, melyikhez hasonlítunk? Testi élet gondjai és munkái nem vesznek-e annyira igénybe hogy nem jut időnk az élet Urának lábaihoz telepedni s emiatt elvesz a lelkünk? — *Imádság.* Uram, térd be házamba, emlékeztess engemet és az enyéimet az egy szükséges dologra.

15. *Rom. 8:27. Isten szerint esedezik a szentekért.* Annyira gyarlók vagyunk, hogy még azt sem tudjuk, mit és hogyan kérjünk Istentől. A Lélek tudja, mire van nékem szükségem. Panaszkozhatom-e, amikor Lélek Isten szerint való esedezésére azokat kapom, akik javamra, lelkem üdvösségére szolgálnak? — *Imádság.* Áldott szent Lélek szállj le reánk, taníts imádkozni és Magad esedezzél Isten előtt minden választott szentekért.

16. *Jel. 3:11. Tartsd meg azt, ami nálad vanon.* Ha van egy mustármagnyi hitem, ott ég szívemben egy parányi szeretet és pislog lelkemben az élet koronájának reménysége: ügyelnem kell ezekre a drága kincsekre, mert a világ ezeket el akarja venni tőlem is. — *Imádság.* Uram, hallom, amit a Lélek által mondasz nekem, várlak Téged az hűséggel tartogatom szívemet Neked. De ha Te meg nem tartod azt, hiába vigyázok.

17. *Zsoltár 145:20. Dicsérnek Téged Uram minden teremtett állataid.* A csodákkal és szépségekkel teljes nagy mindenséget Isten a maga dicsőségének és hatalmának tükréül teremtette. Be is tölti itt minden Istentől kapott hivatását. Boldog lélek, aki ezekről tudomást vesz és mint az Úrnak kegyeltje áldja Öt. — *Imádság.* Tárd fel előttem Uram a Te országod dicsőségét, nyisd fel szememet annak látására és számat magasztalására.

18. *Máté 17:20. Ha annyi hitetek volna, mint a mustármag.* A hitetlenkedés és az emberi mesterkedések szomorú eredményeivel, fájdalmas emlékeivel van tele egyéni, családi és nemzeti életünk. Tehát az a kérdés, van-e hitünk? — *Imádság.* A Jézus nevében kérlek Uram, élő, igaz és munkás hitet adj nekem és minden testvéremnek.

19. *Jel. 3:18. A tűzben megpróbáltatott arany.* Jézus azt tanácsolja, hogy dobjam el a hamis értékeket, amikkel idáig a világot s talán magamat is ámitottam és vegyem el Tőle a tűzben megpróbáltatott aranyat: az Ő új életét, mely többet ér a világ minden aranyánál. Aztán kér, hogy vesselem le saját igazságom, tisztaságom hitvány rongyait, hogy reám ölhessen az Ő büntetlő, tisztává tevő érdemének drága öltözetét. Bárcsak fogadná meg minden szív az Úr tanácsát. — *Imádság.* Édes Jézusom, vedd el minden hiábavaló, képzelt javamat, légy az enyém s én Tied örökké.

20. *Zsoltár 139:3. Minden én útamát jól tudod.* Hogy megváltoznék életem, ha állandóan gondolnék arra, hogy útaimat mind ismeri és a nehéz úton minden akadályt legyőző hatalmával áll mellettem? Megtanulnám, hogy még az árral szemben való úszás — bár nehéz — nem lehetetlen. — *Imádság.* Fogjad kezem, fényveddel világolj előttem és vezess engemet édes Jézusom.

21. *Énekek éneke 5:6. Kiáltám őtet, de nem felele nekem.* Hányszor hull vissza kérésem, imádságom meghallgatás nélkül; hányszor telik meg szívem keserűséggel. Isten sokszor azért fordul el tőlem és hagy válasz nélkül, mert előbb én fordulok el Tőle s maradok süket az Ő szavára. De ha felkelek és keresésére indulok, újra feltalálom Öt és eltelik szívem a meghallgatott imádság áldott érzésével. — *Imádság.* „Kiáltásom: halld meg Isten és vedd füledbe az én könyörgésem”.

22. *Ján. 12:36. Imé mely igen szereti vala őtet.* Csodálatos az a nagy szeretet, amely a sírok között is keresi és megtalálja az övét. Ilyen a Jézus szeretete. Mindig és mindenütt jön velünk. Amikor pedig a véges, földi szeretet tehetetlen, a Jézus szeretete alászáll velünk a földi elmulás sötét éjszakájába, hogy abból az örök élet világosságára vigyen át. — *Imádság.* Uram Jézus, a Te szereteteddel végy diadalmat életem, halálom felett.

23. *Ruth 3:1. Ne keressék-e neked nyugalmat.* A nyugalom egyik lehetősége régóta a család volt. Sokaknak ma is az. Lelki és testi nyugalmat úgy és akkor találunk, ha közösségre lépünk. Azzal, aki így szól: „Jőjjetek én hozzám és én megnyugasztalak titeket!” — *Imádság.* Ne hagyj magamra Uram, lépj közösségre velem.

24. *János 1:39. Mester hol lakozol?* Örök emberi kérdés ez. Reaadott jézusi felelet is örök: „Jőjjetek és lássátok meg!” A Mester ki és hollétéről nem lehet bizonyítással győződni meg és csak úgy lehetséges, ha mi is, mint az első tanítványok, engedünk a hívó szónak és elmegyünk Hozzá. — *Imádság.* Uram nyisd meg füleimet, hogy halljam hívó szódat és szememet, hogy meglássam Benned Megváltómat.

25. *Zak. 13:7. Fegyver serkenj fel az én pásztorom ellen.* Ez a kívánság Isten szívéből fakadt fel. A seregeknek Ura szólott így: „Az Ő parancsának engedelmeskedtek, akik a Pásztor megverték, keresztre feszítették, nyáját szétszórták. És ezt az Ur az övéinek elválasztásáért cselekedte. — *Imádság.* Menyei édes Atyám segíts, hogy legyek a Te drágá nmegvásárolt tulajdonod, gyermeked.

26. *II. Mózes 12:42. Az Úrnak éjszakája.* Övéi számára a reménykedés és szabadulás, másoknak az ítélet és halál éjszakája. Azon a nevezetes éjszakán, amikor a pusztulás és a halál járt szét, szabadító hatalmát dicsőítette meg Reá várakozó népén. Hát nekem szabad-e megfeledeznem Arról, aki a bűn és halál félelme éjszakájából a kegyelem és élet világosságára vezetett ki. — *Imádság.* „Téged várlak Jézus kínos éjeken, oszlasd el a homályt . . .”

27. *Zsoltár 143:2. Egy igaz sem találtatik Te előtted.* Ha végignézek magamon, ha szeretettel figyelem testvéreimet, azt látom, hogy minket tulajdonképpen a bűn hoz egy táborba, abban vagyunk egységesek, ahogy a zsoltár mondja: „egy élő sem igaz Előtted”. Az egyetemes bűnnél csak az Ur kegyelme nagyobb, amellyel könnyőrül rajtam és mindeneken, akiknek lelkét égeti a bűnnek tudata. — *Imádság.* Kegyelemmel és irgalmassággal ítélj meg engem Istenem és vezérelj engem az igaz úton.

28. *I. Tim. 4:1. Némelyek ördögi tudományhoz figyelmeznak.* Az ördögi tudomány a testi könnyebbségeket, gyönyöröket és nyereségeket mutogatja. Ennek a tudománynak divatos jelszavaitól hangosak nemcsak a városok, hanem a falvak utcái is. Az emberek beszéde és cselekedete sokszor igazodik ehhez a tudományhoz. — *Imádság.* Mi Atyánk, szabadíts meg minket a gonosztól és a néhez időkben igédnek szövetségével világolj előttünk.

29. *Zsoltár 25:7. Az én ifjúságomnak bűneiről meg ne emlékezzél.* A multak hibái bűnei felett való lélekölő töprengés betegségéből úgy szabadulhatunk meg, ha miként Pál apostol, azokat elfelejtjük és az előttünk levő új életnek nekifekszünk. Isten elfeledte ezeket a Krisztus érdemeért, ezért Ő nem a bűneink, hanem kegyelme szerint emlékezik meg rólunk. — *Imádság.* „Taníts engem a Te útaidra óh Uram és vezérelj engem az egyenes ösvényen!”

30. *Préd. 5:2. A te beszéded kevés legyen.* Beszédünk mindig attól függ, akivel beszélünk. Minél nagyobb, kiválóbb az, akivel beszélni alkalmam van, annál inkább megfontolom mondanivalómat. Számomra a legáldottabb Személyiség, Aki leereszkedik hozzám, meghallgat engem: az Isten! Ezt a nagy kitüntetést nem szentelteleníthetem meg üres fecsegéssel. — *Imádság.* Hallgass meg Uram, amikor szívemnek teljességéből szól az én szám és segíts, hogy ne csak szóval, hanem életem haláláig való hűségével dicsérlek Tégedet.

B. . . . gy.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT“ ALLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA LEL.

II. ÉVF. 5. SZ.

1928. MÁJUS HÓ.

A titok.

Máté 13:11.

A Biblia sokszor beszél titokról. Jézus azt mondja a tanítványok felől, hogy nekik adatott, hogy értsék Isten országa titkait, másutt hálát ad Istennek, hogy a bölcsek és értelmesekek előtt elrejtette s a gyermekeknek megjelentette azt. Pál apostol a korinthusi gyülekezetnek azt írja, hogy a bölcsek minden bölcsessége haszontalanná és hiábavalóvá vált, a váltság titka miatt, mert azok a maguk bölcsességében balgatógokká lettek. Azt is mondja, hogy az evangélium hirdetőit úgy kell tekinteni, mint Isten titkai sáfárait, tehát őrizőit, gondviselőit, akikben a legfontosabb az, hogy híveknek találhassanak. A Lukács evangéliumában pedig így szól az Úr: „Senki sem tudja, kicsoda a Fiú, csak az Atya; és kicsoda az Atya csak a Fiú és akinek a Fiú akarja megjelenteni“.

Micsoda hát az a titok, amiről itt szó van? A titok az, hogy kicsoda Krisztus, mi az Isten országa, mi a váltság és mi az üdvösség. Miért titkok ezek? Hiszen mindenki tudja, hogy Krisztus az Isten Fia, ki a világra eljövendő vala, hogy az Isten országa az, mikor mindenütt Isten uralkodik, hogy a váltság Istennek az a munkája, mellyel egyszülött Fia halála árán minket a bűn és halál karmai közül megszabadított, s az üdvösség az, mikor valaki Istennek engedelmeskedik s magát alázatos szolgálatban Neki átadja. Miért van az, hogy ezeket a világos és mindenki által tudott dolgokat titoknak nevezi a Szentírás?

Először is már a Bibliából tudjuk, hogy ezek a dolgok nem egyformán voltak világosak az emberek előtt. A farizeusok is jól tudták hogy ki Krisztus, ismerték Isten országa lényegét, s mégis vakok és siketek maradtak a Krisztus szavára. A samariai asszony, az egyszerű tanítványok s azóta is sokan megértették ezt a titkot, pedig közülük sokan semmit sem tudtak a régi jóslatokról. Ennek az a magyarázata, hogy ezek *hittek* benne, míg a többiek nem hittek. Az evangélium titkait

tehát csak egy módon lehet megérteni, egy dolog kell hozzá, hogy azok világossá legyenek előttem: hit Krisztusban, mint személyes Megváltómban és forró vágyakozás Ő utána. Ez az, ami megold minden titkot, mely világossá teszi előttünk Isten terveit, akaratát és szerető engedelmességet ébreszt bennük iránta.

Ebből pedig két dolog következik. Az egyik az, hogy ebben a világban sokan ma is azért nem értik e titkokat, mert nem hisznek Benne, hogy lehet valaki akármilyen tudós és tanult ember, ezek a titkok el lehetnek zárva előtte. Ha előttem megjelentettek, ezért én Istennek adhatok csak hálát és nem magamnak tulajdoníthatom. A másik az, hogy a vasárnapi iskolában arra kell igyekeznem, hogy a gyermekek azt a hitet nyerjék meg, mely egyedül képes őket e titkok megértésére rávezetni. Ezek a titkok nyitják meg a gyermekek lelkét alázatos engedelmességre és hűséges szeretetre az iránt, akit Urunknak és Királyuknak elismernek.

Babylon Nabukodonozor idejében.

Babylon városának neve más nyelven ezt jelenti: „Istenkapuja.“ Kelet e legnevezetesebb városa Mezopotámiában, („Két folyam országa“) feküdt, az Eufrates („édes víz“) és a Tigris folyók között. A város eredete Kr. e. 5000 évre nyúlik vissza, abba az időbe, mikor még a vasat nem ismerték s eszközeiket a kőből készítették az emberek. A legrégebb emlék, mely kb. Kr. e. 2100-ból származik, a Hammurabi törvény táblája, babyloni eredetű. Ez a hely volt az, ahol I. Móz. 11:7—9. szerint az emberek az égig érő tornyot építeni kezdtek s ahonnan az összezavart nyelvű emberiség szétszóródott a világ minden tája felé. Ez időtől kezdve különböző fajta népek egymásután követték egymást Babylon uralmában.

A város két részből állott, 18 négyzetkilométernyi területen feküdt, melyet az Eufrates szelt átló alakban ketté. Egy 27 méter széles fal 3 méter széles árokkal vette körül a várost. Helyenként bástyatornyok állottak ki belőle, összesen 360. A fal tetején egész sor katona mehetett végig és hadi szekerek vonúlhattak egyik bástyáról a másikig, úgy, hogy ostrom idején könnyen lehetett nagy csapatokat egyik bástyától a másikhoz vezényelni. A város kapui, melyek cédrusfából készültek és szépen fel voltak díszítve, pompás nevekkel rendelkeztek. Babylon a legnagyobb erődített város volt, ami valaha a világon létezett. Ez az óriási város — téglából épült. A Perzsa öböl melléti síkságon ugyanis rengeteg agyagot lehet kapni, de követ nem. A téglák egyforma nagyok voltak s közülük sokra fel volt írva a készítője neve s egy rövid

ímádság a város védő istenéhez: Mardukhoz. Ezrével találtak ilyen felíratos cserepeket és téglákat a Nabukodonozor idejéből (Kr. e. 604—561). Akkoriban a papírt is cserepek helyettesítették. Sok százezer ilyen felíratos kő is került ki, melyek ékírással vannak írva, aminőt a babyloniak használtak. A cserepek és téglák égetésére szolgáló kemencék százával vettek körül a várost. Kellemetlen lehetett éjjel, mikor a kemencék tűzoszlopai az ég felé emelkedtek és füstje befödte a várost. Egy ilyen nagy kemencébe vetették be a három zsidó ifjút, Szidrák, Misák és Abednegot (Dán. 3. rész). A téglákat az itt gyakran előforduló aszfalttal tapasztották össze, mely által így nagyon szilárd épületanyagot nyertek.

Nakubodonozor palotája három várból állott, melyek egy mesterségesen előállított fensíkon voltak elhelyezve, egyik oldalon az Eufrátes folyó medre határolta, másikon a világ egyik leggyönyörűbb utcája, a Mädrük diadalmi útja. Az északi várban egy hatalmas 20—30 méter magas erődítmény volt, tornyokkal és védőeszközökkel. Az ehhez épített fővár a palota legszebb része volt. 8 méter magas fundamentumon még 15 méter magas tornyocskák állottak. A porcelánnal burkolt falakkal rendelkező termekben voltak kiállítva a király diadaljelvényei. Itt voltak bizonyosan elhelyezve azok a kincsek is, melyeket Ezékiás király megmutatott Merodak-Baladan király küldötteinek (II. Kir. 20:12—14.) Itt volt felállítva a nagy királyi könyvtár, melyben a könyveket természetesen beírott cseréplemezek helyettesítették. A déli vár a legrégebb a palotában, ezt teljesen kiásták, úgy, hogy ezt a részt egészen ismerjük. Négy hatalmas udvar volt körülte, melyek mellett az udvari hivatalnokok palotái laktak. A legnagyobb udvarból három bejárat vezetett a porcellánnal burkolt és díszített trónterembe, mely 55 méter hosszú és 32 méter széles volt. Ennek hátsó részén egy emelvény állott, itt állt a királyi trón. Itt adta ki Cyrus, az új babyloni király azt a rendeletet, mely Jeruzsálem és a templom felépítését megengedte. (Esdrás 3—5 rész). Itt költötte el Belszár is utolsó lakomáját, ahol a titokzatos írás megjelent a falon, mely a felette való ítéletet mondotta ki. A palota egyik udvara mellett állottak a csodálatos függő kertek, melyeket köoszlopok tartottak, s melyekben a legrikkább növények tenyésztettek.

Ma ez a csodálatos város homoktengerbe temített köhalmaz, (Ésa. 13:20—22) s 25 esztendei kemény munka kellett hozzá, hogy csak egy kis részét napvilágra hozzák.

Der Weg 2. Kinde.

A munka.

A görgényi e. m. lelkészi értekezletével kapcsolatban 1928 apr. 30-án vasárnapi iskolai konferencia tartatott, melyen a vasárnapi iskolai munka egyes kérdései kerültek megbeszélésre, mint a vasárnapi iskolai munkának a gyermekisten tisztelettel és vallásitanítással való viszonya, a csoportok beosztása ott, ahol nagyobb számú gyermek mellett csak egy vezető áll rendelkezésre, a játék és adakozás kérdése a vasárnapi iskolában stb. A konferencián, mely, sajnos, csak rövid ideig tarthatott, a görgényi e. m. lelkészein kívül az egyházmegyében vasárnapi iskolát végző tanítók és tanító-nők közül többen voltak jelen.

Kolozsvárt, 1928. jun. 2—4 napjain vasárnapi iskolai és bibliaköri vezetők számára tanfolyam lesz. Erről bővebb értesítést az egyházkerület hivatalos lapja, a *Református Szemle* közölt, s így információ a lelkészi hivatalok útján kapható. Itt jelezzük, hogy a tanfolyam jun. 2-án reggel kezdődik és jun. 4-én este végződik, tehát teljes három napig tart. Aki a tanfolyamon részt óhajt venni, forduljon vagy az illetékes lelkészi hivatalhoz, s kérje, hogy az egyházközség vagy iskola küldje ki a tanfolyamra, vagy forduljon *Imre Lajos* egyh. ker. belm. előadóhoz (Cluj-Kolozsvár, Ref. Theologia). Jelentkezni május 25-ig lehet, a jelentkezésben közölni kell: hogy szállásra és kosztra az illető tart-e igényt és hogy há segílyt kér, mennyivel tud maga hozzájárulni a költségekhez és mennyi segílyt kíván. Minden résztvevőnek hoznia kell teljes Bibliát, Enekeskönyvet, Zengjen hálaéneket, Heidelbergi Kátét, jegyzetnek való papirost és ceruzát. A tanfolyamon előadások lesznek a Biblia, A mi hitünk és a munka módszere címen, ezenkívül minden reggel bibliórák és este imaórák.

Jelentőiveink eddig a következő helyekről jöttek be: Agyagfalva, Alsócsernáton, Bardoc, Bágyon, Belényesújlak, Dés, Dombos, Fintaháza, Gyalu, Kolozsvár, Mezőbergenye, Nagysolymos, Ótorda, Ördögkeresztúr, Szamosújvár, Székelyföldvár, Székelykövesd, Szövérd, Várkudu.

Amely egyháznak a neve nincs ebben a kimutatásban, az még a jelentőivet nem küldte be. Kérjük, hogy ennek mindenki azonnal tegyen eleget.

Nyugtázások: Egrespataki vasárnapi iskola járulékbán 100 leit, székelykocsárdi vasárnapi iskola járulékbán 100 leit, külmiszióra 100 leit küldött. — Beérkezett adomány a vasárnapi iskola központi alapra 250 lei.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

A Szentlélek munkája a tanítványokban.

(Vezérfonal négy elmélkedéshez.)

Ez a négy bibliai hely nem akarja kimeríteni azoknak a csodás jeleknek sorozatát, amit a Szentlélek a tanítványok által végzett, csak mutatni akarja az utat, hogyan kereshetjük más jelekben is a Lélek munkáját a tanítványokon. Ha megfigyeljük a jeleket azt látjuk, hogy azok a tanítványok addigi jellemvonásaihoz és magatartásához hasonlítva éppen az ellenkező tulajdonságokat mutatják felőlük. Az ingadozó Péter beszédében határozott és öntudatos, a szelid, de heveskedésre hajlamos János nyugodtan, de energikusan tárja a főpapok elé a Krisztus ügye igazságát, a békétlenkedő és viszálykodó tanítványok közé a közösség és egység költözött be. Ez mutatja, hogy a Szentlélek munkája nem az, hogy megerősíti az embert, hanem új erőt és új tulajdonságokat ad belé és saját magában ellenőrizhetem ezt a Szentlélek által való megújulást az életem egyes vonásaiban.

1. *Péter bizonyoságtétele.* (Csel. 2:14—41). A Péter beszéde szónokilag nézve alig érdemel említést. Mégis eredményében olyan, aminőt ritkán lát a világ. E beszédben következő vonásokat látjuk: határozottan állít elő egy dolgot, azt, hogy Krisztus Úr és Király, ebben nem ismer megalkuvást és kétséget; világosan hivatkozik magára s társaira, mint a Krisztus feltámadása tanubizonyosságaira (32. v.). Ügy adja elő ezt, mint amit láttak és tapasztaltak, nem pedig mástól hallottak; semmi igényével nem lép elő annak, hogy tessék az embereknek, vagy tetszésüket bármi módon megnyerje: arra néz, amit hirdet, és nem azok óhajtására, akiknek beszél. Ebben

intranszigiens és határozott, de egyúttal alázatos és nyugodt. Mennyiben hasonlít az én igehirdetésem a Péteréhez, tárgyában, módszerében, céljában? Ennek is egyetlen tárgya, Krisztus és egyetlen célja, hogy a bűntől szakasszák el magukat az emberek. Mennyi megalkuvás van az én beszédemben, mennyire adok abban az emberek tetszésére! És hogy elhalványul sokszor benne a megfeszített és föltámadott Krisztusról szóló bizonyágtétel!

Imádságra vezérlő gondolatok. Tudom, hogy csak akkor hirdethetem Krisztust, ha én is tanúja vagyok az Ő életének. Kérlek Uram, jelentsd meg magad nekem, mint élő hatalom, hogy életemben és munkámban Te élj és rólad tehessek bizonyágot.

2. *A csodatevő keresztyénség.* (Csel. 3:1—10.). Az első alkalom, mikor a keresztyénség a világban megjelenik úgy mutatja be, mint életet megújító erőt. A mai keresztyénségből úgy látszik, ez az erő hiányzik. Pedig Krisztus azt ígérte tanítványainak, hogy akik hisznek benne, jelek követik azokat. (Márk 16:17—18.) Számot kell vetnünk vele, hogy a mi szavaink és tetteink mennyire elmaradnak azoké mellett. Ez bennünket annak belátására és alázatos bevallására kell, hogy vezessen, hogy a mi keresztyénségünk csak félkeresztyénség, az igazi hit mértéke belőlünk hiányzik. Péter és János bátran mondták a bénának: nézz mireánk, s reménysége, hogy kap tőlük valamit, nem csalta meg azt. Amit adtak több volt arannyal és ezüstnél. De ma, amint bénák vannak, akiknek tulajdonkép nem gyógyulás, hanem pénz kell, úgy vannak tanítványok, akik a bénáknak csak hangoztatják, hogy nézz mireánkt, de adni semmit sem tudnak nekik. — Az én lelkem és az én gyülekezetem mit tehetnek, hogy a csodatevő keresztyénség erejét megérezzék és gyakorolhassák.

Imádságra vezető gondolatok. Uram, az én lelkemből sokszor úgy kiszárad minden erő és olyan ingadozóvá leszek a hitben, hogy lábaimon nem tudok állani. Kérlek, jöjj segítségemre és ruházz fel engem avval az erővel, mely fel tud emelni másokat is.

3. *A tanács előtt.* (Csel. 4:1—12.). A tanítványok a tanács előtt állanak, ugyanazon tanács előtt, mely néhány héttel ezelőtt Uruk és Királyuk felett mondott ítéletet. Az ellenség, amely Krisztus ellen hadakozott, ugyanaz, mely tanítványai ellen tör: egyetlen ellenség a Sátán. Világos-e előttem, hogy nem emberek ellen kell küzdenem és nem emberi irányok ellen, hanem a Sátán és annak borzalmisságai ellen? Ez azt jelenti, hogy ellenfelem hatalmas és nem szabad kicsinyelnem. Azt is jelenti, hogy közte és közöttem nem lehet soha szó-mégbékélésről, mert nem az én ellenségem, hanem Krisztusé! De végül jelenti azt is, hogy a győzelem nem az enyém, hanem a Krisztusé. Ő győz és én eszköze vagyok a győzelemnek. Más oldalról látjuk a tanítványokat bátran tenni bizonyosságot a Krisztusról, hogy nincs név, mely által kivüle lenne megtartás. Pedig a tanács, mely előtt állottak, teljes joggal bírt szabadságuk, sőt esetleg életük fölött. A mi keresztyénységünk sokszor megvonul taktikai okokból és megfut a harc elől olyan ellenféllel szemben, melynek tízedrésnyi hatalma sincs felettük.

Imádságra vezető gondolatok. Uram Jézus, tied a győzelem és erő a világon. Lásd meg az én életem apró gyávaságait, tégy engem igazán bátor harcosává a te ügyednek, melyet általam vívsz a világon. Győzz először az én szívemben, s aztán általam magamon kívül.

4. *Közösség.* (Csel. 4:32—37). A Lélek ajándékai között ez az egyik legszentségesebb. Hogy kapcsolja össze a Lélek mind-egyiket, milyen áldott eszközzé teszi egyiket a másik számára s mindegyiket Isten számára. A keresztyén közösség nagysága, a Léleknek ebben rejlő ereje még mindig titok előttünk, mert emberi célok és szándékok közösségét keressük, abban akarunk egyek lenni, ami a mi akaratunk s nem abban, ami Istené! Ez látszik egyházunkon, egész világunkon, gyülekezeteinken és saját lelkünkön is. Emberi közösségeket keresünk, emberi célokat, nem azt az egyetlen, amit Isten Lelke tud önmagáért teremteni! — Mit tehetek én ezért a közösségért? Először saját magam Istennel való közösségét kell ápolnom napról-napra, meglátnom azt, hogy amíg én Istennel közösségben nem vagyok, nem lehetek eszköz az Ő közösségének létrehozásában.

Azután naponta imádkoznom érte hosszan és odaadással, hogy a Lélek hozza létre az igazi egységet az én gyülekezetemben, evégből kibékülnöm ellenségeimmel, megbocsátanom mindenkinek, igaz szeretettel közelednem másokhoz. Végül pedig munkámmal, szolgálattal dicsőíteni nem magam, hanem a közösséget teremtő Szentlélek hatalmát.

Imádságra vezető gondolatok. Dicsőséges és áldott Szentlélek, teremts békességet az én szívemben, köss össze elszakított hatatlanul magaddal és tégy engem a te közösséged áldott hírnökevé és követévé a világon.

I.

Tudomány és Világnézet.

Az egyházi állam problémája.

A történet periodusai sokszor szinte természeti szükségességgel váltakoznak. A nagy háborúk vége rendszeresen forradalom, a forradalmak után beáll a reakció korszaka. Ez így volt a napoleoni háborúk lezajlása után és így van ma is. Az egymás élete ellen törő emberiség, miután belefárad a pusztítás munkájába, megpróbálja felforgatni azokat az értékeket, amiken az eddigi társadalmi rend nyugodott és *saját erejéből* akarja a világot újjá teremteni. Miután pedig ez nem sikerül, ismét megalázkodva menekül vissza a kipróbált, sok vihart kiállott történeti tekintélyek védő szárnyai alá. Ilyen időkből megerősödik mindenütt az államot kormányzó központi hatalom, sőt még az abszolutizmus is elviselhetővé lesz (Metternich, Stahl), a nemzeti öntudat ismét kezdi háttérbe szorítani a kozmopolita jelszavakat, és — visszanyeri régi fényét a legmaradandóbb történeti intézmény: *az egyház*. Ezt a tényt ösztönszerűleg vagy öntudatosan mindenik ker. felekezet érzi és ezért ilyenkor kettőzött erővel folyik a magvetés, a pogány eltévelyedésekből kiábrándult emberi lélek visszavezetése a Krisztushoz s a küzdelem a keresztyénség régi, szellemi és hatalmi pozícióinak visszanyerésére.

Most az egyszer tekintsünk el saját magunktól és ne azt vizsgáljuk, hogy mi az utolsó évtized alatt mennyit haladtunk, erősödünk, hanem pillantsunk túl a kerítésen, a róm katólikus táborba és nézzük meg, hogy ők mennyire használták ki a legutóbbi időben a kedvező konjunkturát védelmi és támadó rendszerük kiépítésére. Mindenekelőtt teljes tárgyilagossággal meg kell állapítunk azt, hogy ez az egyház már szakított az-

zal a középkori, elavult harci módszerrel, amely szerint a r. katholicizmus erősödése *csak* az ő világi tekintélyének és hatalmának az emelése útján történhetik. Mind általánosabbá lesz legjobbainak lelkében az a meggyőződés, hogy a róm. katholicizmus *elsősorban* lelki ügy és annak győzelméért *elsősorban* szellemi fegyverekkel kell küzdeni. Az az általános ébredés, ami Európaszerte az egész r. kath. táborban jelentkezik s ami hozzánk is elküldött egy hullámgyűrűt az ú. n. Szociális Misszió élénk tevékenységében, most már egy határozottan valláserkölcsei mozgalommá kezd sűrűsödni a *Katholikus Akció* elnevezése alatt. Ennek tartama, amint a hivatalos Osservatore Romano nem rég kijelenti,¹⁾ sem nem szociális, sem nem politikai. „Ez a *társadalomban* működő egyház, amelyiknek a jó jó, bárhol is mondják azt ki és bárhonnán is jön az, és a rossz rossz. bárki is teszi is azt és bárhonnán is származik. Ennek kéréletlensége (elszántasága) az egyházé, az ő 10 parancsolatáé, az ő evangéliumáé, az ő örök, oszthatatlan, változhatatlan tanáé. De ennek alkalmazkodó képessége is az egyházé, amelyik nincs hozzákötve sem egy kormány formához, sem egy külön társadalmi rendhez, sem egy külön politikai irányhoz.“ Ennek az iránynak tehát a legfeljebb jellemvonása a keresztyén univerzalizmus felelevenítése: A r. kath.-nak van most újra bátorsága arra, hogy tisztán az általa vallott keresztyén hit és életelvek alapján egy táborba egyesítse a papságot és laikusokat, a különböző társadalmi osztályokat, politikai irányokat, szellemi harcosokat, s mintegy mozgósított hadsereg (sicut castrorum acies ordinata) felvegye a küzdelmet minden társadalmi osztály vallási, erkölcsi és társadalmi jóllétéért.

Mindez azonban természetesen nem azt jelenti, hogy a r. katholicizmus régi hatalmi törekvéseit teljesen elejtette volna. Amíg Róma egy nagy világegyház kormányának a székhelye, addig kikerülhetetlen, hogy befolyását az egyes nemzeti egyházak életébe ne igyekezzék érvényesíteni. Ez pedig már a

¹⁾ Hermelink. Die Katholische Aktion Christl. Welt, 1928. 179. s. köv. 1.

politika körébe vág. Miután pedig külső, hatalmi fegyverekkel nem rendelkezik, mint a középkorban, ezért kénytelen konkordátumokat kötni az egyes államokkal, nehogy papjai és hivei lehetetlen helyzetbe kerüljenek állami hatóságukkal a neki való köteles engedelmesség miatt. Vannak ugyan olyan esetek, amikor a megegyezés az egyik fél (pl. Mexiko) intranzigens magatartása miatt nem sikerül, de az eddigi példák azt mutatják, hogy ez az állapot sokáig nem tartható fenn. Magának, a Kuria ellen támadó államnak is érdeke az, hogy alattvalói vallásos érdekeit is kielégítse, ne fokozza bennük a végsőig az elkeseredés hangulatát. Róma pedig már annyi évszázad alatt megtanult túrni és várni. Ha a diplomácia csődöt mondott, más úton igyekezett érdekeit megvédelmezni s a lelkeket, a kormányokat egy alkalmas időben újra megindítandó tárgyalás felvételére alkalmassá tenni.

Ugyanez a finom, ügyes taktika jellemzi küzdelmét, amit a legutóbbi időkben az ú. n. *egyházi állam felelevenítésének* érdekében folytat.

Hogy mi volt az egyházi állam, az a kereszténység történetének tanulmányozói előtt ismeretes. Keletkezése sem a Péter apostol római működésére, sem a Nagy Constantinus adománylevelére nem vihető vissza, hanem a római birodalom súlypontjának Keletre, Byzánczba való áthelyezésével függ össze. (IV. sz.) A magára hagyott Itália nem képes ekkor feltartóztatni a népvándorló törzsek áradatát s egymásután vesztí el provinciáit azokkal szemben, amíg végül 476-ban maga a főváros is elbukik. Az események állandó hullámozása, a politikai viszonyok ingadozásai közt az egyetlen biztos pont a római püspökség. Ez nemcsak a régi szent hagyományok letéteményese, hanem egyúttal a védtelen örökvárosnak, és környékének a védelmezője is. (Nagy Leo és Nagy Gergely.) Belátják ezt ott is, ahol nemsokára kezd kialakulni a legelső európai nagyhatalom, a frank királyi udvarban, amelyiknek sokkal kényelmesebb egy Rómában és környékén uralkodó pápa, mint egy állandóan a birodalom egysége ellen törő felső itáliai longobárd király. Felsőitalia gyöngítése és Róma erősítése, ez az új római császárság politikája. Ennek az első

lépése a védtelen exarchatus odaajándékozása az 5 várossal (Pentapolis) együtt a római pápának 756-ban, majd Nagy Károly által újabb városok hozzácsatolása az egyházi államhoz. A kis ország természetesen nem független, hiszen a frank uralkodók, mint római patriciusok, tartják kezükben annak nemcsak közigazgatását, hanem külső viszonyainak szabályozását is. De a császári hatalom meggyengülése, s a pápaság megerősödése mégis csak magával hozza a teljes függetlenséget. I. Otto, aki 961-ben megvédi XII. Jánost Berengárral szemben, biztosítja az egyházi állam önállóságát s csak a pápai szék betöltésénél tartja fenn a beleszólását annak ügyeibe. De már VII. Gergely ezt a kellemetlen nyügöt is lerázza magáról és legnagyobb utóda, III. Incze már egy külső területében is tetemesen meggyarapodott pápai állam élén irányítja az európai politikai élet szövevényes útjait. A tetőpont után aztán bekövetkezik a súlyedés. A világi hatalom fénye által elvakított utódok alatt a kis ország folyton gyengül. Hatalmas vetélytársai támadnak a pápaságnak a német és a farncia királyok személyében, akik a Róma környékén levő kisebb uralkodókkal, örgrófokkal együtt egymásután ragadják el az egyházi állam legszebb részeit. VI. Sándor fia Borgia Cézár végre megtöri e kis uralkodók hatalmát s az utódja II. Gyula alatt, a XVI. század kezdetén a régi nagyságában és fényében ragyog fel ismét a pápai állam dicsősége. Piacenzától Terracináig neki hódolt a legszebb ország, úgy hogy ő annak második megalapítója.¹⁾ Ebből a szép, közép-italiái országból Parma és Piacenza 1545-ben ismét világi uralkodó alá kerülnek, de a ferrarai és urbinói hercegségek által a pápaság később kárpótolja magát. Az újkor első évszázadában tehát még mindig fennáll a pápai állam és a jezsuiták fegyvermezett hadseregével, világi gazdaságával, politikai befolyásával egészen a felvilágosodás koráig megtartja régi hatalmát.

A felvilágosodás aztán egymásután rombolja le ennek a várnak a védő bástyáit. Kikezdi a dogmatikai alapot, hiszen

¹⁾ Ranke L — Lehr. Acsády: A római pápák az utolsó négy században. Budapest, 1886—89. I. K. 44. 47. l.

még a protestantizmusból is alig hagy meg valámit, elsöpri a jezsuita rendet, legfőbb tekintéllyel ruházza fel az államot, végül pedig rászabadítja az új eszméktől megmámorosodott Franciaországot a védtelen pápai államra. Amit Napoleon ezzel végbe visz (a római köztársaság alapítása, a pápa elfogatása) csak természetes eredménye egy rendszeres támadásnak, amit az újkor szelleme a leghatalmasabb középkori intézmény ellen folytatott. A diadalmas nacionalizmus győz a keresztyén internacionalizmus felett s VII. Pius hiába hangoztatja, hogy ő egyetemes pásztor, mindenkinek atyja, a béke szolgája,¹⁾ mégis épen a r. katholicizmus érdekében kénytelen Napoleon akaratának engedelmeskedni.

Az 1815-i bécsi kongresszus a Napoleon által feldúlt európai egyensúly visszaállítására, megőrzésére gondol, mikor az egyházi államot, ha redukált alakban is, újra visszaállítja. (Ferrara osztrák, Avignon és Venaissin francia birtokok lesznek.) Most következik azonban a pápaság számára a legutolsó, legnehezebb feladat: *megharcolni a saját alattvalóinak és Itália többi lakóainak lelkében szükségképpen felébredő alkotmányos, nemzeti törekvésekkel.* Ezek csak egy célt ismernek: a darabokra tört Itáliát egy hatalmas, egységes nemzeti állammá egyesíteni és abban a népjogokat győzelemre juttatni. Az internacionális szellemű, abszolút szellemben uralkodó pápaságnak egyik követelés iránt sincs semmi érzéke. Az a vád, mely a 18. század végén a pápai államról elhangzik olasz történetíró ajkáról, hogy Törökország kivételével ez a legrosszabbul kormányozott ország,²⁾ a XIX. századbeli viszonyokra is talál. A hatalmas egyházi hivatalnokok és törvényesékek mellett, amelyek még a kultuszbeli vétségeket is szigorúan megbüntetik, a világi hatóságok jelentéktelen hatáskörrel és tekintéllyel végzik teendőiket, a primitív igazságszolgáltatás miatt felvirágzik a bandita élet, az oktatásügy teljesen a papság kezében van, a pénzügyi téren állandó zavarok vannak, amin a Rotschild bankártól felvett 62½%-os kölcsön sem

¹⁾ Ranke i. m. III. K. 203—204 l.

²⁾ J. Döllinger, Kirche und Kirchen, Papsttum und Kirchenstaat. München, 1861. 544 l.

tud segíteni.³⁾ A nemzeti törekvésekre vonatkozólag pedig elég felhoznunk azt, hogy a XIX. század első felében a pápaság az olasz nacionalisták előtt annyira ellenszenves osztrál hivatalnokvilág befolyása alatt áll, mikor pedig 1848 végén a garibaldisták és mazzinisták elűzik, a francia csapatok hívja segítségül és azok segítségével (Oudinot tábornok) restaurálja az egyházi államot. A leghevesebb küzdelmek idején mikor egész Itália már alá volt aknázva a szabadjóműves és forradalmi eszméktől, mikor Cavour kiadja a híres jelszót: Szabad egyház a szabad államban! — a pápa mellett a legreakciósabb államtitkár, Antonelli bibornok vezeti a bel- és külpolitikát. Kedves osztrákjait küzik Felsőolaszországból az olasz nép Piemónt-hoz csatlakozik, Franciország pedig Viterbióban kibékül mindkét ellenfelével. 1870-ben a győztes porosz hadsereggel szövetségben álló Viktor Emánuel elfoglalja Rómát és mint az egységes Olaszország királya megszünteti a pápai államot.

A külön egyházi állam eltörlése miatt szükségessé vált pápaság jogi helyzetének szabályozása. Elmondhatjuk, hogy ezt az 1871 május 13-án meghozott ú. n. *garancia törvény* nagyon erélyesen és világosan intézte el. A pápa felség jogait látszólag meghagyja, de ez csak a neki kijáró tiszteletre, lelki ügyek kormányzására és a külföldi államokkal való érintkezés szabályozására a diplomácia fenntartására terjed ki. Allami hatalma azonban még a Vatikánban és a neki átadott Gondolfói kastély területén sincs s habár a bibornokokkal együtt külön kiváltságokat élvez, mégsem szabad elfelednie azt, hogy ő olasz alattvaló, akinek a kormány 3,225.000 Lira évjáradékot szavazott meg. Természetesen nem marad meg fegyver ezek után a pápa kezében, mint a néma, passzív tiltakozás. Azóta a Vatikán rabja, aki olasz földre nem lép, hogy a jogfosztó állam védelmét ne legyen kénytelen igénybe venni a felajánlott évjáradékot nem fogadja el és a külföldi egyház főket csak akkor fogadja, ha azok nem a királyi palotából, ha

³⁾ Itt külön tanulmányt igényelne a ref. és r. káth. theokrácia társadalmi hatásának vizsgálata.

nem saját szentszéki' követségükről mennek a Vatikánba.¹⁾ Az állam pedig 1888-ban a büntető törvény §§-aival, fegyházbüntetéssel fenyeget minden olyan kísérletet, amely az egyházi állam restaurálására irányul.

*

Ez a feszült viszony csak a világháború nyomasztó éve alatt kezdett némileg enyhülni. Emlékezhetünk még arra, hányszor hozták a lapok a feltűnő hirt a pápának Olaszország és népe iránti nyílt színvallásáról, de azt is olvashattuk, hogy azért *igyekezett megmaradni semlegessége mellett is* és pld. a béketörekvéseknek, a vörös kereszt és hadifogoly segítő akeióknak a támogatásából épügy kivette részét, mint pld. a ref. Hollandia vagy az Amerikai Ker. Ifjúsági Egyletek. A világháború azonban az új Olaszországot váratlanul Európa egyik legelső államává tette. Területében meggyarapodva, a nacionalizmusnak csak délen elképzelhető lelkes hangulatában egy erélyes kormányfő vezetése alatt mindent megtesz a régi római dicsőség felelevenítésére. Ez azonban a római katolicizmus glóriája nélkül el sem képzelhető. Nemesak a főváros, hanem a vidék is tele van a katolikus egyház szent emlékeivel, a pápai udvar még az ő komor elzárkozottságában is a keresztyén világ egyik tekintélye, ahonnan fény esik a körülötte lévő országra, népre is. Ezzel a ténnyel tehát minden jelenlegi olasz államférfinak, aki a nacionalizmus és egyháziasság együttjelentkezésének törvényét ismeri, — számolnia kell.

Innen érthető az a kölcsönös udvariaskodás, amelynek a két viszálykodó fél a legutóbbi időkben annyiszor tanujelét adta. Ha pld. Mussolini Bolognában beszédet mond a hit nélkülözhetetlenségéről, Vanntelli bibornok nemsokára egy templomszentelési ünnep alkalmával felhívja a hívőket imádkozásra az „erős Romagna nagy fiáért,“ akit az isteni gondviselés a jelenlegi történeti idők alatt a vallási és szociális

¹⁾ Barabás Albert: A római kérdés jelenlegi állása. Magyar Kultura, 1927 szept. szám 737 s köv. l.

béke helyreállítására hívott el.¹⁾ Ha a kormány elítéli a szabadkőművességet, leszállítja a pápai épületek adóját, visszaadja a loretoi könyvtárt és a bresciai szent Ferenc zárdát, az egyház mindezeket a legnagyobb elégtétellel és megnyugvással veszi tudomásul. Vegyük még ehhez hozzá azt a szíves érintkezést, ami a múlt év szeptemberében tartott eucharisztikus kongresszus alkalmával Bolognában, Firenzében az állami és egyházi hatóságok közt végbement¹⁾ és megteremtve látjuk azt a kedvező atmoszférát, amelyben kicsirázhatott a Vatikán kedvenc gondolata: *vissza kell állítani az egyház világi hatalmát.*

A kormánylapok csábító cikkeire, amelyekben a kormány hajlandónak mutatkozott a római kérdés megoldására, az *Osservatore Romano* a következő négy pontban körvonalozta a Kuria álláspontját ebben a kérdésben:

1. A garanciatörvény formálisan szüntessék meg. Szabaduljon fel a pápaság a jelenlegi megalázó, szegényes, szolgai helyzetéből.

2. A római kérdés az egész katolikus egyház s nemcsak egy ország vagy egy nemzetközi bíróság ügye, amit a római kath. álláspont szerint csak *egyedül a pápa* dönthet el.

3. A Kuria nemzetközi helyzete és érdekei megkövetelik a teljes jogi függetlenséget, tehát egy teljesen önnálló, ha még olyan kicsiny területnek is a birtokát. Hogy mekkora legyen ez (talán a Vatikán és a hozzátartozó tengerszegély?) még tisztázatlan.

4. Miután az olasz állam vette el az egyházi államot, ennek is kell azt visszaállítania. Ez volna a fascizmus restauráló-munkájának a méltó koronája.

Néhány nap múlva azonban az egész akció megfeneklett. A kormány okt. 20-án a hivatalos lapban kategorikusan kijelentette, hogy *nem gondol a garancia törvény megszüntetésére és hogy a fascista Itália számára a pápa világi hatalmának*

¹⁾ H. Hermelink: Die Kurie und Italien. Christl. Welt 1927. 88 s. köv. l.

¹⁾ H. Hermelink: Vom Katholizismus der Gegenwart Chr. Welt, 1927. 1065 s. köv. l.

legkisebb mértékben való helyreállítása minden vitán kívül áll. A kormánynak arra az udvarias megjegyzésére, hogy a megoldás nehéz, de nem lehetetlen, a pápai hivatalos csak annyit jegyez meg, hogy az avignoni megoldást már nem lehet többé ismételni és hogy Spanyolország már kész megadni a pápának azt, amit Itália megtagadott tőle. Ennek azonban a bibornoki kollégium összeállításában súlyos következményei lesznek.

Nem tagadhatja még a prot. olvasó sem, hogy a római egyháznak ez a határozott állásfoglalása a pápaság függetlensége kérdésében első látásra szimpátikus. Ebben a világos és félreérthetetlen viselkedésben, amivel a római Kuria szellemi függetlenségét és szuverénitását az állami uralommal szemben a legnehezebb viszonyok közt is megtudta őrizni, van az ő belső nagysága (Ref. Schweizer Zeitung 1927 44. sz.) Mi reformátusok is különös féltkenységgel őrizzük egyházi életünknek az állam mellett való önállóságát s a körülmények kényszerítő hatása alatt itt-ott engedünk is rést ütni autonómiánkon, a végső cél ezeknek az eseteknek a minimumra való leszállítása. Természetesen a mi helyzetünk egyszerűbb és könnyebb. Nekünk a minden országra kiterjedő r. kath. egyházzal szemben nemzeti egyházaink vannak, amelyek minden országban egyházi és világi törvényhozás alapján illeszkednek bele az egyes államok életébe. A mi egyházi szervezetünk demokratikus, ami a felülről lefelé szálló állami közigazgatással a legfőbb pontokban (ki kormányoz, kié a hatalom?) nem ütközik annyi szor össze. Nincsenek nekünk püspöki birtokaink, amiknek, mint állami dotációknak adományozása a világi és egyházi kormány közti nézeteltérésre vezethetnének. Hogy határsértések fordulnak elő nálunk is, ki merné azt tagadni? De — és éppen ebben van a mi helyzetünk könnyebbége — ezek legtöbbször jogi természetűek, *amik előttünk mindig eltörpülnek az eminens valláserkölcsei és kultikus kérdések mellett.* A mi egyházaink régen és újabban is heves harcokat vívtak, ha a vallásnak úgyis mint egyéni, úgyis mint közösségi életnyilvánulásnak a szabadsága veszélyben forgott

és ez most is a legfőbb érdek előttünk, de ha ez a súlyos kérdés megnyugtató módon megoldott, a *külső* jogi kérdésekben (állam és egyház, a felekezetek közti viszony szabályozása) szívesen helyezkedett a türelem és a várakozás állás pontjára, amíg erre vonatkozó alapelvei is elismertetnek.

Meg vagyunk győződve arról, hogy ha a római egyház tisztán az ő *szellemi* függetlenségének érdekében óhajtja az egyházi állam visszaállítását és egyszermindenkorra letesz arról, hogy a politikai cselszövések által erősítse hadállását, ő is bele tud illeszkedni a modern állami életbe, anélkül, hogy a keresztyénség legdrágább értékeiről le kellene mondania. Ha nem akarja megtanulni a protestantizmustól, meg kell tanulnia a modern államtól, hogy más az egyháznak és más a polgári társadalomnak a munkaköre. Mindakettő Isten szolgája, de egyiket sem lehet felolvasztani a másikban lényegének megkárosítása nélkül, éppen úgy, mint a tudományt és a hitet.

Ezért jósólhatunk nagyobb eredményeket a cikk elején említett politikamentes Katolikus Akciónak, mint egy ilyen epizódyszerű jelenségnek, mint az egyházi állam visszaállítására irányuló kísérletnek. Bizonyára az olasz államférfiak bölcsessége meg fogja találni a helyes megoldás útját s ha Genét tud viselni egy exterritoriális Népszövetséget, ha minden állam tudja alattvalóinak védelmét a követségek által biztosítani, a pápai udvar bele tud ezután is illeszkedni a nemzetközi életbe *erkölcsi* tekintélyének sérelme nélkül. Hogy miként fogja ezt tenni, az már nem reánk tartozik. Minket a világi hatalom birtokában élő Róma sem tudott megsemmisíteni, mert nagyobb Védelmezőnk van, mint ő. A r. katolikus hit és erkölcs propagandájával szemben pedig csak ismételhetjük a Megváltó mondását: *Aki velem nincs, ellenem van; és aki velem nem gyűjt, tékozol.* (Máté 12:30.) Minden munka magával hordja a megáldatását vagy megítéltetését aszerint, amint a Krisztus mennyei országának vagy a földi érdekeknek a szegálatában áll.

Dr. Nagy Géza.

A brassói református nagyhét emlékkönyve.

Az erdélyi ref. egyházkerület iratterjesztésének kiadása. 1928. 190 oldal. Ára 120 lei.

Ez már a második ilyen könyv, mely az évente tartani szokott nagyhét munkálatairól megjelent. Tartalmazza a brassói napok történetét a legapróbb részletekig, az előadások vázlatait, melyek a lelkészi kurzuson hangzottak el, a konferenciák bevezetőit, a vallásos estélyi előadásokat, az istentiszteleten elhangzott prédikációt és üdvözlő beszédekét, s a nagygyűlési beszédekét. Végül a résztvevők és szállásadók névsorát.

Az egész munka hű tükre annak, hogy mit cselekszik az erd. ref. egyházkerület lelkipásztorai, tanítói és hívei épülésére. A lelkipásztorok és tanítók számára a tudományos előadások (Az egyház dogmatikai felfogása, A ref. kultúra, A lelki egyház az Újszövetségben, A lelki egyház kialakulása a történelemben, A modern pedagógia iskoláinkban), mellett a naponkénti bibliaórák és imaórák áldott alkalmak lehettek a tudományban való gyarapodásra, s az Igében és szentek közösségben való elmélyedésre. A konferenciák az egyházi élet gyakorlati kérdéseit helyezték az Ige világossága alá, az egyház tagjai számára a naponta tartott vallásos estélyeken és nagygyűléseken elhangzott előadások nagyon növelhetik az egyház értékei öntudatosítását és azok megbecsülését. Ezt a könyvet mindenkinek meg kellene szereznie, annak, aki ott volt azért, hogy az-ott töltött áldott órák emlékét felújítsa és megerősödjék azokban, amiket ott kapott, annak is, aki nem volt ott, hogy a közösségnek idő és tér határain felülemelkedő

nagy összefogó jelentőségét meglássa. Sokszor panaszkodunk arról, hogy a lelkipásztorok között az igazi testvéri kapcsolat hiányzik; napról-napra látszanak áldatlan jelei annak, hogy az egyház belső tisztviselői nem értik meg egymást s ennek az egyház rengeteg erkölcsi kárát látja, pedig ezeket a kapcsolatokat semmivel sem lehet megerősíteni, mint csak azzal, ha a lelkipásztorok s egyházi tisztviselők az Isten Igéje előtt találkoznak egymással. Azért hiábavaló minden egyesülés és kapcsolat, mely nem helyezi magát alá az Isten Igéje kiváló, ítélő és egyesítő hatásának. Ez a könyv erre is jó: a lelkipásztor és tanár megérezheti belőle, hogy ebben az egyházban egyetlen „testületi szellem“ lehet, ami Isten akaratával egyezik, az, amelyet a Szentlélek alkot, a Szentlélek pedig, hogy azt megtehesse, elsősorban alázatosságot, az Isten akaratára iránti teljes és feltétlen odaadást kíván, nem pedig érdekek képviselését.

De fel is használhatja a lelkipásztor ezt a munkát. Ad neki egy sereg gondolatot igehirdetésre, vallásos összejövetelekre, vallástanításra. Egy-egy olyan előadás, mint: Kálvin az Isten hőse, vagy Kálmáncsehi Sánta Márton, több és jobb anyagot ad egy vall. estélyi előadásra, mint száz mondvaesinált erkölcsi elmélkedés.

A Brassói Nagyhét Emlékkönyve megérdemelné, hogy minél szélesebb körben terjedjen, hirdetni, propagálni kellene, s ez a feladat is egyházunk lelkesi karára vár.

I.

Szerkesztői és kiadóhivatali üzenetek.

Nyugtázások.

Folyó évi április hó 1-től június hó 15-ig a következő előfizetések folytak be Kiadóhivatalunkhoz:

Debreczeni László Érábrány 390, Tóth Gábor Kisbábony 250, Nemes József Kendő 390, Dr. Arkossy Jenő Nyárádszereda 590, Bartha Péter Torboszló 335, Györke János Székelyszentistván 195, gróf Bethlen Pál Bethlen 370, Ajtay Gábor Csermő 40, Zsigmond Károly Bikfalva 133, Peleskey Sándor 535, Pásztorális-szeminárium Debrecen 390, Háda Sándor Piros 270, Horváth Ödön M.-köbölkut 390, Bagoly Lajos Fotosmartonos 215, Bene István Adoboly 935, Csia Pál Brassó 465, Dávid Gyula Árapatak 255, Farkas István Lisznyó 195, Furó Gyula Zernest 445, Györbíró István Kőkös 195, Imreh Dezső Sepsiszentgyörgy 665, Kis Albert Bikfalva 785, Kis Endre Keresztvár 195, Puskás Kálmán Brassó 585, Pütkösti István Uzon 785, Tőkés József Málnás 365, Ady László Sz.-földvár 265, Balogh Jenő Istvánháza 585, Bartha Lajos Aranyosgyéres 685, Biró Lajos Magyardéce 785, Czirják Károly Tordá 195, Keresztes Sándor Tur 785, Konez Ferenc M.-nagy lak 285, Konya Pál Székelykosárd 75, Kósa Mihály Aranyosegerbegy 785, Miske Lajos Aranyospoján 140, Molnár József M.-lapád 935, Nagy Mihály Tompaháza 685, Sükösd Sándor M.-ozd 195, Szécsi Ferenc Felvinc 195, Szilágyi Aladár Asszonynépe 195, Veress Sándor Harasztos 635, Visky Ferenc Torda 785, Kassay Béla Tenke 390, Sárospataki akad. ifjúság Sárospatak 250, Boros Jenő Szatmár 390, Cseh Emil Kékes 835, Pékete Gerő Nyires 195, Csekme Adám Czege 535, Székely Dániel Felőr 585, Török István M.-verese gyház 585, Menyhárd Elek M.-beréte 390, Seress Zoltán Gömörszkára 227, Borsay László Bibarcfalva 195, Czell Ignác Bölön 195, Molnár Imre Bardocz 860, Nagy Akos Sz.-szt.-Erzsébet 195, Nagy Béla Bodos 85, D. Polonkay Tiva

dar Középpajta 195, Ref. lelkészi hivatal Nagybaczon 585, Ref. lelkészi hivatal Székelymuzsna 685, Rozsonday Ádám M.-hermányi Ref. egyház Csomakőrös 625, Dr. Árkossy Jenő Ny.-szereda 390, F. rabás Viktor Szövérd 551, Csutak Ferenc Magyaros 785, Domokos László Harasztkerék 785, Veszprémi Demeter Márkod 785 Lei.

Lapunk jelen számából az .Ahitat Percei bibliaolvasó kálvária kimaradt.

Jelen számunk a felelős szerkesztő iskolai évvégi soknemű elfoglaltsága miatt késett, a terjedelmében tapasztalható csökkenést a szeptemberi számban pótolni fogjuk.

<><>

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT“ ALLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA 2 LEL.

II. ÉVF. 6. SZ.

1928. JÚNIUS HÓ.

A vasárnapi iskolai munka tovább folytatása a serdülők bibliakörében.

Megszokott dolog, hogy amikor a gyermek az iskolát elvégzi, a vasárnapi iskolától is végleg elszakad. Sokszor eltelik 3—4 esztendő is, amíg a konfirmáció alkalmával ismét a keresztyén nevelés hatása alá kerülhet. Gyakran találkozik az ember nagyon jól indult, gazdag áldásokat nyert leányokkal és fiúkkal, akikre vasárnapi iskolából való kilépésük után alig lehet ráismerni, úgy lefoszlik róluk minden hatás, amit a vasárnapi iskolában nyertek. Szinte teljesen céltalan és meddő minden vasárnapi iskolai munka, amelyik nem megy át serdülő bibliaköri munkába, hogy a konfirmációig tovább vezesse a gyermek lelki életét. Ha a vasárnapi iskola és a bibliaköri munka között a szerves kapcsolat és átmenet *nincsen meg, az egész munka homokba épített*. E nélkül a tovább folytatás nélkül úgy elvész a vasárnapi iskolai munka, mint a sivatag homokjában a patak vize.

Minden vasárnapi iskolai vezetőknek komoly gondját kell hogy képezze a munkájának továbbvitele, gondoskodnia kell, hogy akkor, amikor a gyermek a mindennapos iskolából kikerül, ne szakadjon el a mi munkánktól is végképen. Nekünk addig kell a gyermekeket kezünkben tartanunk, amíg öntudatos, munkás tagjai nem lesznek a gyülekezetnek. Ide pedig a konfirmáció utáni ifjúsági egyesületi, vagy bibliaköri gondos vezetés mellett is csak a 20-as éveivel ha el tud jutni. Az alapokat a vasárnapi iskola rakja le, ezért nem szabad a vasárnapi iskolai tanítást abba hagyni, ha a gyermek ki is

került a mindennapos iskolából, amíg az nem lehet tagja egy ifjúsági bibliakörnek. Vagy a vasárnapi iskolát kell a konfirmációig vezetni, és akkor a konfirmáltak bibliakörébe adni a gyermekeket vagy a vasárnapi iskola és a konfirmáltak bibliaköre közé be kell állítani a serdülők bibliakörét.

A helyi viszonyok, alkalmas munkások képzése, a gyermekek fejlettsége, a konfirmáció ideje döntik el, hogy a két módszer közül melyik alkalmazható, de egyiket mindenesetre alkalmaznunk kell. Eddig mindazokon a helyeken, ahol négy-öt éve folyik a vasárnapi iskolai munka, népes ifjúsági bibliaköröknek kellene dolgozniuk. Vajjon hány helyen van-e meg?

Ha a vasárnapi iskola fölé a serdülők, majd a konfirmáltak bibliaköre is kialakul, az alkalmas vezető képzésének a kérdése is megoldódik. A bibliakör tagjai közül fognak olyanok kiválni, akiket felügyelet mellett lehetne a vasárnapi iskolában felhasználni és így a mostani vezető teljes súllyal a serdülők nevelésére adhatná magát. Nagyon sok esetben a vezető a serdülők, vagy a konfirmáltak bibliakörében aratná azt, amit a vasárnapi iskolában vetett.

Ajánlatos a vasárnapi iskola vezetőjének a tanév végé felé különös gondjába venni a felsőbb osztályok növendékeit. Szigorúan számba kell venni, kik jönnek vissza a következő iskolai évben? Sajnos, sok esetben már a negyedik osztály után inasnak adják a gyermekét, vagy állandó házi munkára fogják. A vezető személyesen keresse fel az ilyen gyermekeket és már a nyáron által foglalkozzék velük. Ha csak ősszel akarjuk őket összefogni, sokkal nehezebb lesz és addig sok gyermek esetleg örökre eltűnik kezeink közül. Jó lenne, ha a csoportvezető a más gyülekezetbe szolgálatba, vagy inaságba küldött vasárnapi iskolás gyermekét ajánlaná az ottani vezető gondjaiba.

Ha más munkatárs még nincsen, akkor a vasárnapi iskola vezetőnek kell a vasárnapi iskolát tovább folytatnia az iskolából kikerültekkel is, vagy neki kell megalakítania a serdülők bibliakörét. Folytatás nélkül egyetlen komoly, felelősséget érző vezető sem hagyja munkáját.

A serdülők bibliaköre folytatása kell, hogy legyen a vasárnap-i iskolának, de munkájának szervezete és módszere különbözik a vasárnapi iskolától tekintettel a gyermekek korára és állapotára.

Itt az iskolás karaktertől még jobban kell óvakodni, mint a vasárnapi iskolában, mások lesznek a gyerekek kérdései, nehezebb lesz őket kezelni. Egész csomó új feladat hárul a vezetőre. Aki azonban a vasárnapi iskolában megtalálta az igazi kapcsolatot, azután is könnyebben tud boldogulni.

Minden vezető, aki meg akarja indítani a serdülő bibliaköri munkát, nagyon jó segítséget kap arra az Erdélyi Egyházkerület által kiadott vezetői könyvében (összeállította Dr. Imre Lajos) és a Minerva által kiadott, az *Igaz élet útján c.** kis füzetben. Az előbbi a vezető számára adja a szükséges tudnivalókat, a programot stb., az utóbbi a gyermek kezébe való.

Egyházunk megújulásának egyik fontos feltétele a vasárnapi iskolai munka folytatása. Késlekedni és az itt érintett kérdést elődázni nem szabad.

L. D.

A munka.

Vasárnapi iskolai és bibliaköri vezető tanfolyam Kolozsvárt. A múlt számunkban előre bejelentett tanfolyam június 2—4. napjain áldott eredményekkel folyt le Kolozsváron. A reggeli bibliórak négy csoportban, Pilder Mária, Benkő Ágnes, Imre Lajos és László Dezső vezetésével folytak le, igen áldott beszélgetések között. A délelőtti és délutáni előadások a szokott tárgyakról szóltak (A mi hitünk; A Biblia; A munka módszerei) a módszerei kérdéseknél két külön csoportban a vas. isk. és bibliaköri tanfolyam résztvevői számára. Ebéd után, melyet a résztvevők közül a vidékiek a theol. konviktusában fogyasztottak el, játék és énekórak voltak, melyeken az énektanuláson kívül a játékok közül is sok újat mutattak be. Egyik ebéd után változatos szobajátékokban vehettek részt a jelenlevők. Este újból bibliórak voltak és imaórak a rendes csoportokban. A harmadik napon délután egy órát beszámolóra fordítottunk s utána közös imaórát tartot-

* Megrendelhetők Ifjú Erdély kiadóhivatalában 90 Leus ill. 18 Leus árban.

tunk, melyeken áldott bizonyágtételek hangzottak el afelől, hogy ezek a napok igazán az Istennel való együttlét s általa új erőforrás napjai voltak számunkra. A záró áhitaton Pilder Mária beszélt arról, hogy mindent cselekedhetünk Krisztus által s milyen jó arra gondolni, hogy általa cselekedhetünk Utána az „Isten velünk, viszontlátásra“ énekkel vettünk búcsút egymástól, hogy ha itt nem is, de lélekben együtt maradjunk mindörökké abban a munkában, melyet Ő érte végzünk. Senki sem volt, aki innen ne nagyobb hittel és alázatosabb elszánással ment volna el, és a mi hitünk szilárd Obenne aki azért hívott ide, hogy e napok által megerősítsen és alkalmassá tegyen a munkára. A tanfolyamokon résztvettek összesen 86, a vas. isk. tanfolyamon 67, a bibliaköri vezetőken 19. Ezekből helybeli volt 26; a többi vidéki. A tanfolyamon felmerült a kívánság, hogy a résztvevők címeit valahol közöljük levelezés céljából, ezt azonban jelen helyünk s az, hogy soknak a résztvevők közül pontos címét nem tudjuk, most lehetlenné teszi. Ha azonban valaki a tanfolyamon résztvettek közül valakivel levelezni óhajt, az illető címének utána járunk és azt megírjuk, ha ebbeli kívánságát kifejezi.

Jelentőiveket nem kaptunk a következő vas. iskoláktól: Aranyosgyéres, Árapatak, Bánffyhunyadi, Bethlen, Brassó, Czege, Egrespatak, Feketelak, Gyulafehérvár, Hidvég, Kraszna, Lupény, Marosvécs, Mezőcsávas, Görgényszentimre, Nagybaczon, Nagyenyedi koll., Nagysajó, Romándellő, Ploesti, Nagyenyed, Sepsibesenyő, Angyalos, Szék, Székelyudvarhely, Szilágynagyfalu, Szörce, Szépkényerüszentmárton, Sáromberke, Tacs, Nagyilonda, Várbogsány, Varsolc, Szilágyballa, Ördögkeresztur. Kérjük ezeken a helyeken a vas. isk. vezetőit, hogy a küldött jelentőivet kitöltve küldjék be. Ha nem kaptak volna ilyen ívet — mert azt csak lapunk külön lenyomatához melléeltük, — írjanak egy lev. lapon, hogy küldhessünk.

Nyugtázások: Alsócsernátoni vas. isk. közp.-járulék 50.— lei; külmisszióra 100.— lei; tordai vas. isk. közp.-járulék 300 lei; mezőbergenyei vas. isk. közp.-járulék 50 lei, adomány közp.-alapra (P. M.) 500 lei. Kolozsvári v. i. 243.50 lei; dombsi v. i. 60 lei.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

Ki vagyok én Isten Igéje tükrében?

A tordai nagyhéten tartott bibliaórák vezérfonala.

1. *Az igehirdető.* (II. Pét. 1:16—21).

a) Velünk, mint igehirdetőkkel Isten Igéje megismertett valamit és pedig a *Krisztus hatalmát és eljövételét*. Ez lehet csak a mi igehirdetésünk tárgya, nem mesterkéltné, emberektől kitalált mesék, hanem a Krisztus hatalma és eljövele. Meny-nyi emberi találmány és saját okosságomból származó elem van az én igehirdetésemben? Pedig a Krisztus hatalmát kell hirdetnem, mely hatalom mindenek felett való s melyet sokan homályba akarnak meríteni, és az Ő eljövételét. A Krisztus dicsőséges eljövele kiesett az igehirdetésünkből, mert magunk sem várjuk Őt és nem hiszünk az Ő eljövételében. — b) Ezt pedig hirdetjük nem úgy, mint aki kitalálta azokat, hanem a *személyes látás* alapján, mint az Ő nagyságának (isteni dicsőségének) szemlélői. Akkor láttuk és hallottuk e bizony-ságtételt, mikor együtt voltunk vele a szent hegyen, tehát a mi naponkénti együttlétlünkből Krisztussal, folyik igehirde-tésünk elevensége és közvetlensége. — c) Így lesz a *prófétai beszéd: megbízható*, azaz olyan, amiben bízni s amire az életet építeni lehet; a *Szentlélektől* származó, tehát nem emberi okos-kodásból; és nem saját magyarázatából folyó, vagyis amely-nek magyarázatát nem ember, hanem a *Szentlélek* adja.

2. *A pásztor.* (I. Péter 5:1—4).

a) *Ki vagyok én, mint pásztor?* Az emberekkel való viszonyomban *presbitertárs*, tehát egyike azoknak, akiket Isten az Ő szolgálatára elválasztott, a többiekkel együtt; azért válasz-tott el, mert a *Krisztus szenvedései tanúja* vagyok, a megfe-szítettett Krisztust láttam és bizonyosságot teszek arról, hogy Ő a Krisztus; s *részese* vagyok annak a *dicsőségnek*, melyet Ő ígért híveinek. Ez a három jellemvonás meríti ki az én hiva-tásom lényegét.

b) *Hogyan kell dolgoznom?* Itt három gondolatpár van, melynek részei egymással ellentétben állva fejtik ki azokat az indulatokat, melyeknek vezetniök kell a munkában: *kényszer*

helyett — öröm, melyet az Istennek való szolgálat önkéntes sége ad; nyereszkedés helyett — szolgálatkész jóindulat, mely nem kapni akar, hanem oda kész szálni mindenét Isten szolgálatára; uralkodás helyett — mint azok példányképei, akiket Isten a mi kezünk alá helyezett. Ha magamat megvizsgálom ez indulatok szerint, látom, hogy ha cselekedeteim külsőleg nem is vádolhatók avval, hogy ez indulatokat elárulják, de szívem mélyén ezekre a hajlam és indulatok gyökerei mind megtalálhatók: Csak magam megalázásával és naponkénti buzgó könyörgéssel reménylhetem, hogy e gonosz indulatoktól menekülni és az Ige által kívánt indulatokat felöltözni képes leszek.

c) *A szolgálat vége:* a Krisztus eljövetelével a dicsőség koronája, mely után minden igaz keresztyén vágyik.

3. *Az ember.* (II. Tim. 3:10—17).

Ez az ige olyan bizonyítvány Timotheus számára, aminőt én nem kaphatok. A Timotheus élete hűségben töltött élet volt. Ebben Isten Igéje úgy néz engem, mint embert, nem mint igehirdetőt, vagy pásztorot. Szükséges ebben gyakran elmélyedni mert a mi hivatásunk sokszor elfeledteti velünk, hogy elsősorban, *mint emberek*, Krisztusnak másokhoz hasonló gyermekei, kell odaállnunk az Ige elé, holott mi hajlandók vagyunk csak hivatásunk minőségében foglalkozni az Igével. Pedig csak, ha mint ember leszek Krisztusé, akkor hirdethetem igazán őt és szolgálhatok igazán neki.

a) Ebben meg kell nézni először azt, hogy mi *az a hit*, amit mi követtünk s amiben meg kell maradnunk.

b) Tudnunk kell, hogy *az üldöztetésben*, mely a Krisztus evangéliumát itt várja, részt kell venni. De nem a magunk bűneiért s gonoszságaiért járó üldözésben, hanem abban, amivel a világ gyűlöli Krisztust. Ha ezt a gyűlöletet nem látjuk s az minket nem ér, ez azt mutatja, hogy életünk megalkodott a világ és Krisztus között.

c) Két dolog segít minket *megmaradni* a hitben, egyik az a *neveltetés*, amiben részesültünk, Isten régi és naponként bizonyossá váló elhívása, a másik *az Írás*, melynek mindennapi eledelünknek kell lennie.

4. *A tanítvány.* (Ján. 15:1—8).

Ez igében két fontos dolog van kiemelve: egyik ez a fel-tétel: *ha énbennem maradtok*; tehát nem mellettem, vagy velem, hanem bennem, ami a teljes és megszakíthatatlan életközösséget jelzi Krisztus és tanítványai között; a másik ez az ígélet: *kérjétek, amit csak akartok*, mely ígélet minden feltétel és kikötés nélkül szól azoknak, akik benne vannak. A ta-

nitványi viszonynak két oldala van: a) a Krisztussal való teljes *életközösség*. Ezt jelzi a szőlő és vessző viszonya, mely mutatja, hogy a mi életünk csak Őbenne ér valamit. Nála nélkül pusztulás vár reánk, mert a táplálkozás lesz lehetetlenné. Aki Krisztusba oltatott, annak más tápláléka nem lehet, mint az Ő igéje, anélkül meghal és elsenyved. Mit jelent az, hogy az én kapcsolatom Krisztussal olyan szoros, mint a szőlővesszőé a szőlőtővel? Ki állhat jót erről a viszonyról? Senki más, csak Ő, aki engem a kezében tart és üdvösségem felett öröködik.

b) A másik, ami ebből a viszonyból folyik, a *gyümölcsözés*. A mi életünk csak akkor teremheti a neki tetsző gyümölcsöket, ha benne vagyunk és benne maradunk. Ez a gyümölcsözés kényszerűség, nem függ tőlem és nem az én érdemem, hanem annak a táplálóerőnek következménye, ami a Krisztusból árad át az én szívembe és életembe, nem is a magam dicsőségére történik, hanem Isten dicsőségére.

5. *A testvér.* (Ján. 13:34—35).

A másokkal való viszonyomat az Isten Igéje a *szeretet viszonya* néven illeti. Nem lehet olyan lélek, akivel ne ebben a viszonyban álljak, tehát a szeretet nem valami ünnepi érzés, mellyel néha, némelyekkel szemben viseltetem, hanem egy viszony, mely mindenkivel egyformán összeköt. A szeretet viszonyának a *jellemvonásait* kell keresni a következőkben: A szeretetnek az Ige szerint egy mértéke van: a Krisztus szeretete, tehát nem emberi mérték. A Krisztus szeretetének vonásai közül a következők: *őszinteség*, mellyel nem takargatja a bűnt és nem igyekszik azt mentegezni, hanem kiemeli belőle azt, aki benne van; a mi szeretetünk a más bűnével szemben csak ebben nyilvánulhat: rávezetni a Krisztus büntőlő szerelmének megismerésére és annak való átadásra; *együttérzés*, mellyel együtt szenved mindenkivel, minden fájdalmat meg tud gyógyítani; *áldozatosság*, az igazi szeretet mértéke az áldozat; *függetlenség*, mely nem tekint emberre és különbségekre, csak arra, hogy aki mellette áll, az igényt tarthat az Ő szeretetére, függetlenül arra, hogy e világ ítélete szerint megérdemli, vagy nem. Ha a magam szeretetét ennek tükrében megvizsgálom, látom, hogy az én szeretetemben mennyi hazugság, önzés, visszautasítás és világi tekintetekhez való alkalmazkodás van. b) Ez az igaz szeretet *ismertetőjele* mindazoknak, akik igazán az Ő tanítványai.

A szeretet Lelkének ilyen kiáradásáért naponta kell könyörögnöm.

I.

<><>

Tudomány és Világnézet.

A hitvallás az életben és munkában.

Abban az arányban, hogy egyházunk tudatából kikoptak régi hitvallásaink és az egyház a maga életének és munkájának fundamentomát és igazolását más tereken kereste, kopott ki ez a régi és áldott örökség a használatból is. Csak tudtuk, hogy vannak hitvallások és hogy azoknak volt valami jelentőségük az egyházunk életében, de magukat ezeket a hitvallásokat nem ismertük és nem használtuk s lassanként csak az egyházhistorikusok kiváltsága maradt, hogy ismerjék azokat. Ennek a következményeit ma már mindnyájan látjuk, de ezek közül csak arra akarunk itt rámutatni, mely által világosan beteljesedett egyházunkon is az ítélet: akinek van, adatik, akinek nincs az is élvétetik tőle, ami van. Mert ez az út vezetett arra, hogy hitvallásaink lassanként olyan betemetett kutakká váltak, melyek nagy értékei és áldott bizonyosságai egészen elvesztek szemeink elől. Ástunk helyettük repedezett kutakat, az egyéni meggyőződés és vélemény, a történetileg kialakult hittudat stb. néven, de ezek nem tartották a vizet s nem voltak képesek felüdíteni azt a szomjazót, aki az Ige örök forrásához igyekezett.

Mikor tehát a hitvallások használatáról beszélünk, két dolgot kell tekintetbe vennünk: az egyik az, hogy a hitvallások mind személyes hitből indulnak ki, *személyes bizonyágtételek*. Formájuk, stílusuk, történetük bizonyíték emellett. Ezt azért fontos tudni, mert ez vezet arra a meggyőződésre, hogy a hitvallás igazi megbecsüléséhez és megértéséhez, még inkább pedig használatához csak úgy juthatunk el, ha azokat nem egy régen elhagyott kor termékeinek, nem egy egyház általános, személytelen törvényhozási aktusának kell néznünk, hanem olyan bizonyágtételnek, mely mögött lobogó hit él s mely lelkekből lelkekhez szól. A hitvallás megértésének és értékelésének kulcsa tehát a személyes hit. A közömbösség vagy hitetlenség sohasem láthat bennük mást, mint egy külső szabályozó, esetleg kényszerítő normát, mely megköti, lenyüggözi egy régen elhagyott és megunt tartalommal s ezért a hitetlenség és közömbösség mindig védekezik is ellenük, mert tartalmatlanságát az egyéni meggyőződés szabadságának köpenye

alá rejti. A hitvallás kötelező ereje és érvénye ellen sohasem azért tiltakoznak, mert kevesebbet kíván, mint amennyit az illető hinni akar, hanem mindig azért, mert követelésének többségével és teljességével olyan hiányokra mutat rá, amiket a lélek érez, de pótolni nem akar. Világosan kell látnunk tehát először is azt, hogy a hitvallásban formai szempontból nem valami általános tételek, hanem személyes hit nyer kifejezést. Ennek a gondolatnak a hitvallás használatára nézve mindjárt le is vonva a következményét, azt találjuk, hogy a hitvallás célja a személyes hit táplálása, tehát azt úgy kell nézni, mint *saját magam és mások hitének kifejezését* s nem mint valami olyan művet, melyben az egyház általános meggyőződése található.

Ennek a személyes oldálnak van azonban egy tartalmi vonása is. Ha a hitvallás a személyes hitre irányul, akkor ezt a hitet nem csak kifejezi, mint régebben gondolták s a jelentősége nemcsak az, hogy leírja a mai keresztyén és pedig ref. keresztyén hittudatát, hanem egyenesen *megszabja*, mit kell hinnem. A hitvallásnak ez a vonása azon a viszonyon alapszik, amiben a hitvallás a kijelentéssel áll. A hit tárgya a kijelentés. Az a hitvallás, mely a kijelentést nem a maga teljességében dolgozza fel, kevesebbet ad, mint amit hinnem kell, a keresztyén embert nem elégítheti ki sőt, az a hitre nézve nem segítőleg, hanem hátráltatólag hat. A hitvallás az Írásban adott kijelentés formulázása, tehát a Biblián alapul és személyes lélekhez szól, kötelező erővel. A hitvallásban tehát a hívő lélek a saját hitének vezérfonalát, tartó oszlopait bírja. Ennek a gondolatnak nagy fontossága van a hitvallás használatára nézve, mert ennek alapján állíthatjuk azt, hogy a hitvallás az egyéni lélekre olyan feltétlenül szükséges, hogy azt semmi módon nem nélkülözheti. Szükséges azért, mert ez védelmezi meg attól, hogy az egyéni hit a bármi fajú szabadosság és tájékozatlanság örvényeibe ne hulljon. Az által, hogy a hitvallás alapján áll, lehetőséget nyer arra, hogy a saját emberi és egyéni okoskodásait megvetve, a *kijelentés helyes és igaz izenetét megismerhesse*, téves és félrevezető tanoktól óvakodhassék. Ez az egyik igen jelentős következménye a hitvallás személyes hitben való szerepének, melyre különösen ma, mikor sok lélekben felébredt az érdeklődés a Biblia iránt, nagyon fel kell hívni a figyelmet. Más oldalról azonban ez *biztosítja és elősegíti a hitnek erősödését és gyarapolását is*. A hitvallás, mely a Biblián alapul, a hit kérdéseinek rendszeres előadása és azokba való rendszeres bevezetés által megszilárdítja a lélekben a hitet, annak egyes, az egyén előtt nem világos kérdéseit megvilágítja, nehézségeire és mélységeire rámutat. E tekin-

tetben a hitvallás a keresztyén lélek számára egyenesen nélkülözhetetlen, mert enélkül a Biblia és a keresztyén élet nagy labirintusában, problémái között eltévedne és egyes kérdések súlyát és jelentőségét illetőleg homályban maradna. Annak, hogy a hitvallások a személyes élet használatában olyan kevés szerepet játszanak ma, lehet tulajdonítani azt a nagyon sok tájékozatlanságot, még olyanok között is, akik pedig a Bibliával naponta foglalkoznak, mert annak titkai és mélységei között valósággal eltévelyednek.

A hitvallásnak ez egyik oldalán tehát, már is találtunk értékes indításokat annak használatára vonatkozólag, mikor láttuk, hogy a hitvallást egyik oldalon, mint személyes bizonyágtételt kell nézni és mint a magam személyes bizonyágtételét elfogadni.

A hitvallás azonban nemcsak személyes bizonyágtétel, hanem a kijelentésnek olyan formulázása, melyet a *keresztyén egyház egy bizonyos időben és egy bizonyos módon hozott*. Nem azok egyéni hitvallása és bizonyágtétele volt, akik írták, mert ez akármilyen helyes és szép hitvallás lett volna, még sem lenne az egyház egyetemes hitvallása. Jellemző és lényeges tehát a hitvallásra az, hogy az nem egyesek hitét, hanem az *egyház hitét* tartalmazza, bár az egyház hiténél az egyeseké lehet mélyebb, vagy kevésbé mély, ami az egyház életében sokszor tapasztalható. Ez a közösségi vonás nem azon alapul, hogy az egyház azt a hitvallást szótöbbséggel elfogadta, vagy más módon a tagjaira kényszerítette. Amint az, hogy a hitvallás engem kötelez nem függ attól, hogy én elismerem-e, mert a közömbös és hitetlen számára is kötelező erővel bír, úgy az egyházra nézve sem abban van a hitvallás kötelező ereje, hogy elfogadta, mert kötelez egy olyan egyházat is, mely öntudatlan vagy indifferens. E kötelezés ereje abban rejlik, hogy a hitvallásnak *kettős biztosítéka a Biblia*, melyben a kijelentés adatott és a *Szentlélek*, mely e kijelentés meglátásának formulázásában az egyházat vezeti. Ugyanaz az eset áll tehát fenn itt, mint amit az előbb láttunk: az egyén lehet közömbös, vagy hitetlen, a hitvallás kötelező érvényét egyéni tetszésével meg nem változtathatja, az fennáll előtte mint hivatató és kényszerítő parancs s akármilyen közömbös legyen az egyház, ha elfeledkezik is a maga hitvallásáról, annak érvényét meg nem változtathatja. S amint az egyén hite ingatag és alaptalan addig, míg nem a hitvallás alapjára helyezkedve akarja hitének kérdéseit megérteni, az egyház hite is ingatag marad s mint ilyen kitéve számtalan mellékútra térésnek, míg vissza nem tér a hitvallás alapjára.

A hitvallás ezen közösségre irányuló vonása megint ket

értékes indítást ad annak használatára vonatkozólag. Az egyiket abban találjuk, hogy az a tény, hogy a hitvallás nem egyének hitét, hanem az anyaszentegyház hitét tartalmazza, formailag összekapcsolja mindazokat, akik ezt a hitet magukra nézve kötelezőnek ismerik el. A mi egyházunkban tehát azok, akik az evangélium üzenetét a lelkükre vették, akik Isten országáért és az Ő dicsőségéért munkálkodni akarnak, akik az Ige és imádság és szolgálat által magukat Istennek akarják szentelni, ebben a hitvallásban megtalálhatják azt az összetartó erőt, mely őket a magukban, egyedül való tusakodástól megoltalmazva, beállítja abba a testvéri közösségbe, melyet a református egyházban levő hívők képeznek. Így a hitvallás az Ige tanulmányozásában annak megértésére rávezet, az imádkozásban és szolgálatban a testvéri kapcsolat által áldásokat és munkamezőt ad az egyes léleknek is, de ezáltal az egész egyháznak. A hitvallás az egyházra nézve *mentség*, minden egyéni önkény, szabadosság ellen, mely akár a hitben, akár az életben az egyházat fenyegetné, mert minden egyéni változatosság mellett is, mely a keresztyén lelkek között tapasztalható, az egységet biztosítja, de másfelől a hitvallás biztosítja az egyháznak azt a köteleességét, hogy a benne rejlő erőket az egyéni lelkek meggazdagítására fordítsa s felelősségét azok iránt, akiknek hite által az egész egyház épül és fennáll, minél világosabban megéreztse.

A másik vonás, amit itt tekintetbe kell venni az, hogy a hitvallás nemcsak külsőleg kapcsol össze lelket és lelket, hanem összetartja belsőleg mindazokat, akik a szentek közösségébe tartoznak bele. A hitvallás a *Szentlélek munkája*, az vezette az atyákat, hogy így és ne másképpen tegyenek vallást a maguk hitéről s az egyház belső történetében a hitvalláshoz való ragaszkodás bizonyítéka volt annak, hogy az egyház hallgatni akar az őt vezető Szentlélek szavára és engedelmeskedni akar annak. Így kapcsol ez tehát össze, minket egyeseket, a *magunk hite által a szentek közösségének hitében*, amit a lelki egyház, az Isten Izráele vall. Az egyéni hitnek tehát nemcsak azért *nincs fejlődési lehetősége a hitvallás nélkül*, mert ez rendszerezi és mélyíti azt el s teszi öntudatosá, hanem azért sincs, mert a hitvallás teszi igazán lehetővé az *egymás hite által* való épülést, enélkül csak magát építi mindenki. Mikor egy hívő a hitvallást tanulmányozza, mikor abba elmerül, nemcsak azt cselekszi, hogy el-elmerül az Isten üzenetének csodáiba, hanem azt is, hogy ezeket a csodákat, Isten e kijelentésének üzenetét a *hívő lelkek nagy közösségének* áldásával kapja. Abban a pillanatban *találkozik lélekben* mindazokkal, akik az evangélium üzenetét azon a módon nyerték, tehát

örökös-társává lesz egyháza a földről rég eltávozott szentjének és közösségbe jut velük téren és időn keresztül. Ez magyarázza meg, hogy miért nem lehet *gyülekezeti és egyházi öntudat* másképpen, csak a hitvallások alapján, hogy ennek oka nemcsak az, hogy a hitvallás külső összekötő kapocs, mint egy közös alapszabály, vagy program, hanem közös életút, ugyanazon forrás, mely nélkül egy egyház életét, Istentől kapott üzenetét, feladatait megérteni nem lehet. A hitvallás tehát a közösségi vonásában tartalmilag nem más, mint az a *csatorna*, melyen át Isten üzenete az egyes hívő lelkekhez eljuthat, egy közös csatorna, melynek használata engem titokzatos, belső egységbe hoz a Szentlélek által mindazokkal, akik ugyanezen úton kapták a kijelentés üzenetét.

Azért azt mondhatjuk, hogy a hitvallás használata nélkül úgy az egyén, mint az *egyház élete* félszeg és hiányos marad. Az egyházé is, mert csak akkor válik valóban Isten üzenetének közvetítőjévé a világ és egyesek számára, ha a maga hitvallását öntudatosan elfogadja, vallja, azaz, ha a hitvallás azzá lesz, aminek lennie kell: *az egyház bizonyágtétele a maga hitéről*. Ez világossá teszi, hogy ha a ma nagyon népszerű módon hangoztatjuk is a hitvallás fontosságát az egyházunk életére és szóban és írásban lándzsát törünk is a különben már senki által nem támadott állítás ellen, hogy vissza kell térni a hitvallásainkhoz: ez még mindig nem elég, mert ez csak jelszó, arra van szükség, hogy a hitvallást használjuk, saját életünk és gyülekezetünk élete megújító eszköze gyanánt.

Ezért, ha a hitvallás használatáról beszélünk, két oldalról kell arról szólni: miképpen használhatom a hitvallást a magam életében és miképpen használhatom abban a munkában, mely a gyülekezetemben reám vár. Noha itt elsősorban a Heidelbergi Káté használatáról van szó, mégis tekintettel kell lennünk mindkét hitvallásunk használatára, tehát a továbbiakban egyformán tekintetbe vesszük a Káté és a II. Helvét Hitvallás használatának lehetőségeit.

I. Miután az előbbieken megállapítottuk azt, hogy a káté és a hitvallás a személyes keresztyén élet táplálása tekintetében nélkülözhetetlen s hogy ezek adják a módot a személyes hit elmélyítésére, öntudatosítására s az egyházi közösség hitével való kapcsolatra, először is arra kell utalnunk, milyen módon használhatom én a hitvallást a magam személyes életében? Különösen a következő pontokat lehet erre nézve felsorolni:

1. A hitvallás és a káté fontos eszközök a Biblia tanulmányozása alkalmával. Azt is mondhatnánk, hogy a Bibliát ezek nélkül nem lehet helyesen tanulmányozni. A mi hitvallásaink a Biblia alapján vannak megalkotva és pedig úgy, hogy a

Biblia tanítását a hit egyes kérdéseire és annak rendszerére vonatkozólag összefoglalják. Ezért jelentenek nagy segítséget, mert a Biblia azon részeit, melyek egy bizonyos kérdésre vonatkoznak, összefoglalva és megmagyarázva tárják elénk. Ha a hitvallást, vagy a Kátét megnézzük, ott állandó utalásokat találunk a Biblia egyes lokusaira, melyekkel a káté és hitvallás a maga állítását alátámasztja. Ha valaki így, a hitvallás vezetése mellett olvassa a Bibliát, annak egyes helyei világosságot nyerne előtte és nem fordul elő az az eset, amiről gyakran hallunk panaszkodni, hogy a Biblia egyes helyeit az olvasók félreértik, vagy a Biblia olvasása közben egyes részek állandó homályban maradnak előttünk. A Bibliának a megértését régebben úgy akarták előmozdítani, hogy azt hitték, hogy az egyes könyvek előállításának körülményei és történeti háttere lesz az a kulcs, ami annak megértésére vezet, pedig ennél sokkal biztosabb kulcs a hitvallás, mely nem muló történeti elemekhez köti a jelentést, hanem a kijelentés egész rendszerébe állítja be. A Bibliának ilyen tanulmányozásával azt is elérjük, hogy a hitvallások igazságát nem kell nekünk bizonyítani, bizonyítja azt saját maga a Bibliára való hivatkozással s evvel egy másik nehézségnek vágjuk útját, annak, mely a hitvallás és Biblia közötti feltételezett ellentétből kifolyólag a hit egyes kérdéseiben kételyt és bizonytalanságot eredményezett. Ezek a kételyek a lehető legjobb módon oldódnak meg a hitvallás és Biblia együttes és személyes tanulmányozása által, minden emberi tekintély kizárásával.

2. A másik oldala a hitvallás használatának éppen itt található, amikor meglátjuk azt, hogy a hitvallás tanulmányozása az egyes lélek számára a személyes hit és élet kérdéseire ad feleletet. Ez az oldal talán első pillanatra különösnek is tetszik azok előtt, akik megszokták, hogy a hitvallást úgy tekintsék, mint személytelen, merev hittételek rendszerét, melynek az egyeshez csak annyi köze van, hogy el kell fogadnia és el kell hinnie, de sohasem gondoltak arra, hogy lehet úgy is felfogni, mint amely megbecsülhetetlen kalauz a keresztyén élet és hit kérdéseiben. Természetesen a hitvallás ilyen használata csakis annak a Bibliával kapcsolatban tartásával képzelhető, mert így lehet az a vezérfonal, mely a hit és élet kérdéseiben a Biblia gazdag és kimeríthetetlen kincsesházában elvezet. E tekintetben azt találjuk, hogy amilyen arányban növekedik az egyes lelkek érdeklődése a keresztyén élet és keresztyén hit kérdései iránt és ez az érdeklődés napról-napra elevenebb és mélyebb lesz, annál nagyobb szerep jut a hitvallásnak e kérdések tisztába hozatalában. Naponként találkozhatunk lelkekkel, akiknek ilyen irányú kérdéseire a hitvallás

tanulmányozása pontos és megnyugtató feleletet tud adni. Ezért fontos dolog, hogy legyőzve azt az elavult és helytelen előítéletet, mely a hitvallásban száraz dogmák tömegét látta, mutassuk meg a keresztyén élet és hit kérdései iránt érdeklődő lelkeknek, hogy mit nyerhetnek a hitvallás tanulmányozása és pedig személyes tanulmányozása által.

3. Éppen azért megbecsülhetetlen a hitvallás mint építő vezérfonal a Biblia naponkénti tanulmányozása és a csendes óra számára. Talán ezt legnehezebb elképzelni annak, aki a Heidelbergi Kátét csak az iskolai tananyag sötét szemüvegén nézte, akár, mint tanuló, akár, mint tanító s megszokta, hogy abban nehéz, csaknem érthetetlenül tömör, tanítani és tanulni egyaránt lehetetlennek látszó tételek és kifejezések vannak s aki a Helvét Hitvallást csak a dogmatörténeti előadásokból ismerte meg s megborzadt annak tömörségétől. Pedig azok telve vannak erővel és léttel és elképzelhetetlenül sokat tudnak adni a mindennapi olvasás és elmélkedés számára. A Heidelbergi Káté első kérdése kimeríthetetlen anyagot ad az elmélkedésre, ha azt a Biblia világánál nézzük s még az olyan kérdések is, melyek látszólag száraz tételeket fejtegetnek, mint a Krisztus kettős természetéről szólók, a hívő és alázatosságra keresztyén előtt el sem gondolható mélységeit és háládatosságra indító áldásait csakis a Biblia mellett és annak tanulmányozásával együtt kell használni és pedig azt a módszert követve, hogy a Káté, vagy hitvallás minden egyes mondatában való elmélyedéshez megkeresni a jelezte bibliai helyeken kívül még azokat, amelyek azzal kapcsolatban vannak, azt megerősítik, vagy azon tétel másik oldalára utalnak. Hogy milyen gazdag és áldott eszköz lehet ez, mutatja egy olyan kísérlet, melyet az Ifj. Ker. Egy. Világszövetségének jelen évre kiadott bibliaolvasó kalauzában látunk, mely a Heidelbergi Káté gondolatmenetén épül fel. Ilyen vezérfonal készíthető akár a káté vagy hitvallás egészéből akár annak egyes részeiből, melyeket alkérdésekre osztva gazdag anyagot kapunk az elmélkedésre. Így megelevenedik és meggazdagodik a hitvallás használatával az az anyag, amit a napi csendes órában felhasználunk s így lesz a csendes óra igazán tárgyában is határozottá. Észrevesszük, hogy a hitvallás gondolatai hogyan válnak alkotó erővé a magunk személyes életének, irányítóivá elmélkedéseinknek s hogyan adnak egész keresztyén életünknek öntudatosságot, gerincet, melyhez most már könnyen lehet pótolni és elhelyezni a többi kérdéseket. A hitvallásról és kátéről is az lesz a tapasztalatunk, hogy ez elmélkedések által egyszerre világossá válik előttünk, annak a megállapításairól meglátjuk, mennyire ele-

ven részei azok a mi életünknek s hogy azok nélkül keresztyén hitünk és életünk nem is lehetne el.

Ezek azok a módok, amikkel a hitvallást és Kátét a személyes életben használhatjuk, sőt használunk kell. Természetesen ebben elsősorban saját magunknak kell tapasztalatokat szereznünk, de itt nem szabad megállani, hanem másokat is rá kell vezetnünk a káté és hitvallás ilyen használatára, mert ha magunk nem tapasztalunk, hiába ajánlgatjuk másoknak. Ez a személyes használat vezet reá bennünket most arra, hogy felhasználhassuk őket a munkánkban. A munkában való helyes felhasználás kulcsa a személyes használat.

II. Ha most arról beszélünk, hogyan kell és lehet felhasználni a hitvallást a munkában, először is arra kell a figyelmet felhívni, amit a bevezetésben mondtunk, hogy az a kérdés: akarom-e vagy nem akarom használni a hitvallást a munkámban, nem az egyéni tetszés kérdése és nem egy módszer alkalmazásának kérdése, melyet tetszés szerint alkalmazhatok, vagy nem. Egy módszer, vagy egy eszköz alkalmazásának kérdésében lehet közömbös álláspontot elfoglalni s lehet egyéni véleményekhez alkalmazkodni, de abba a kérdésben, hogy a hitvallásnak szerepet kell adnoma munkámban, nem lehetnek külön vélemények. Mert a hitvallás használata adja meg a munkának a szilárdságát, a belső gerincét, enélkül a munkám lazává és bizonytalanná válik s a lelkek, akik gondozásom alatt vannak, ingatagokká a hit és élet legmélyebb kérdéseiben. A hitvallás használata adja meg a munka egyházi karakterét, mely nélkül az a levegőben lógna. Tehát az egyes lélek szükségéi éppen úgy, mint az egész anyaszentegyház építésének belső törvényei arra utalnak, hogy a hitvallás a munkában semmi módon el nem hanyagolható.

Csak röviden mutatunk rá azokra a pontokra, melyeken ez a munkában eszközölhető. Elsősorban is azt kell megjegyezni, hogy a hitvallás a munkánkban egy olyan rendszeres anyagot ad, melynek használata sok hiábavaló munkától szabadít meg. Ha a munkámban a hitvallást és Kátét szem előtt tartom, megszabadulok attól a veszedelemtől, hogy állandóan mellékkérdéseken lovagoljak, hanem figyelmem s így azok figyelme is, akik között dolgozom, állandóan a centrális nagy igazságok és elvek felé fog irányulni, azokból ítélem meg a kisebbeket és mellékeseket. Erre pedig nagy szükség van, mert a pásztori munkának egyik nagy veszedelme a belső elaprózottság, apró, jelentéktelen kérdésekben való elmerülés s nagy veszedelme ez a lelkeknek is, amelyekben tévelygésekre, bizonytalanságba esnek, de a vezetőinek is, mert képte-

lenné lesz azoknak szilárdságát biztosítani. A szentek kétségének javaiban való részvétel így a lélek számára illi riussá válik s ebből a közösségből többé-kevésbé kiszá

A hitvallás és káté használatára vonatkozólag a következő pontokon látunk itt tennivalókat:

1. A munkaágak közül az igehirdetés az egyik, ahol a vallás öntudatos használatára különösen szükség van. A vallás tanulmányozása igehirdetésünknek elszámolható sok áldást és erőt tud adni. Ráirányítja figyelmünket a resztyén hit és élet legfőbb kérdéseire és pedig alap kérdéseire s megszabadít a felesleges részletekben való érüléstől. Aki maga előtt látja a káté egy-egy nagy kérdés nem könnyen esik abba a kísértésbe, hogy a szomszédok közötti jóviszony, vagy a nyár áldásai feletti elmélkedése töltse a szószékben a drága időt; anélkül, hogy az ilyen ciális témákat teljesen elejtené, mert a Káté megfelelő dései erre is adnak ma elég anyagot. Aztán az igehirdetést tárgykörében rendszeressé teszi, biztosít, hogy a legyobb kérdések mind sorra kerülnek, ad egy olyan igehitői teksztusgyűjteményt, aminél jobbat keresve sem találani. Végül igehirdetésünket határozottá teszi és gykezetünk felekezeti tudatát erősíti. Az olyan gyülekezet melynek a hitvallások felhasználásával predikálnak, a b és félrevezető gondolatoknak és tanításoknak nincs tehát a felekezeti öntudatot az ilyen igehirdetés kiépíti. digi igehirdetésünk nagy nehézségei egyik okát ebben t hatjuk. Hogy ezt hogyan lehet keresztülvinni, erre nézve voltak kísérletek. A régi egyházi szokás a vasárnap déli kátémagyarázattal, a liturgiában is használatos régi káté musí énekekkel (melyek jelen énekeskönyvünkéből, saj kimaradtak e címen). nemcsak régi szokáson, de rendeletek is alapulnak. Még kézikönyvek is voltak erre, legismert az Oosterze-féle feldolgozás, de ezen kívül számos ilyen idegen nyelveken. Nagyon célravezető eljárás, ha az igehirdetésünk teksztusait előre kijelölve, azt a hitvallás, v káté egy-egy részének feldolgozásával kötjük össze, v egy megállapított ciklusra vonatkozólag ezek vonatkozólyeit felhasználjuk.

2. A vallástanításban a hitvallás és káté felhasználásáról más helyen is lesz szó. Erre nézve most csak utalunk a hogy a gyermekek és ifjúság tudatában milyen mérhető fontos a mi ref. hitünk alapelveinek ezek által való bevitel. A vallástanítási tanterv-javaslat azért próbálta a káté egész vallástanítás anyagának belső gerincévé tenni. A gyermek, ki a maga vallástanítását a legelső osztálytól kezd

tek alapján kapta, nehezen fog e lelkébe gyökerezett igazságtól valaha is elszakadni tudni. Óriási jelentősége van a konfirmációra való előkészítésnél a hitvallás és káté használatának. Az egyes kérdéseknek nem egyszerű betanítása, hanem a keresztyén élet tükrében való kifejtése, a benne rejlő igazságnak a gyermek elé állítása, ezek azok a módok, amelyek biztosítanak róla, hogy a gyermek a kátében nem egy tanulhatatlan anyagot, hanem hitének fundamentumát találja látni. De ha nem tudtam neki megmutatni, hogy mi van neki a Krisztus kettős természetéhez, akkor természetesen csak unalom és túlterhelés a következménye. A konfirmációban a hitvallásnak a gyermek személyes hitvallásával válnia egész élete ügyévé és fundamentumává. Ezért az a módszer, mikor a kátét betanítják és evvel eleget vélnék arról, hogy az előkészítésnek, már régen elavult, az előkészítő órák és megbeszéléseknek, a hit és élet kérdéseit a káté alapján tárgyalás és a legapróbb részletekig menő tárgyalásoknak kell lenniök, összekötve a személyes pásztoráció minden esztendővel.

3. A harmadik munkaágban, a pásztorációban különösen a szóbeli érvényesítést nyer a Káté és hitvallás használata. A szóbeli említést tettünk arról, hogy a személyes kérdésekben, amelyekben a lelkek hozzánk fordulnak, milyen sok feleletet adhatunk ezekből. A lelkeket a hitvallás megismertetésével a hitvallás használatába való bevezetésével képessé tesszük arra, hogy saját kérdéseiket ezek nyomán magunk is megoldhassák. Különösen szükséges ez ma a hit kérdései iránt felébredt érdeklődésre való tekintettel, mert nekünk azt az eljárást kell követnünk, hogy az egyes lelkeket képessé igyekezzünk tenni saját kérdéseik megoldására. Hasonlóképpen jelentős a hitvallás használata a más felekezetek tanításával szemben való megkülönböztetés céljából, melynek szintén a személyes pásztorációban nyílnak lehetőségei. Itt arra kell igyekeznünk, hogy a hitvallás és káté ne valami titokban tartott orvosság legyen, melyet előhúznak a baj esetén, hanem annak a léleknek legyen mindennapi tápláléka. Ennek eszközei gyanánt a gyermekek között a gyermekistentiszteletek és vasárnapi iskolák, az ifjúságnál a bibliakörök, nőszövetségi bibliaórák, és más összejövetelek számtalan alkalmat adnak.

Végül meg kell látnunk azt, hogy a hitvallásnak és káténak mint könyvnek és írásműnek a használata kapcsolatban álljon a többiek használatával. A legközelebbi kapcsolatban a Biblia használatával áll, mely számára forrás és táplálék, melyben ezek tájékoztatnak bennünket. Az énekeskönyvvel szintén kapcsolatosan kell a hitvallást felhasználni.

nunk, egy pompás és áldott tanulmányozási tárgy lenne. Énekeskönyvünk a hitvallásaink tükrében való áttanulmányozása s az énekek tanítása közben a hitvallás és káté egyes megállapításainak illusztrálása. A vallástanítási kézikönyvek használatánál szintén sok kapcsolópontot találunk, a bibliai történetek és egyháztörténet a hitvallás és káté kimeríthetetlen illusztráló forrása, maga az egyháztörténet nem más, mint a hitvallás és káté igazságainak története az emberi életeken és egyház életén keresztül.

Hitvallásunkban így az egyén és gyülekezet életébe való bevezetése kiszámíthatatlan áldásokat fog hozni. Ennek első lépése természetesen, hogy azok, akik az egyházban munkálkodnak, lelkészek, tanítók, bibliakörök és vasárnapi iskolák vezetői először a saját életükben vegyék használatba a hitvallást és kátét s próbáljanak saját maguk hozzájutni annak áldásaihoz. A második lépés, hogy használják abban a körben, ahol munkálkodnak. Egyházunknak pedig az a feladata, hogy a II. Helvét hitvallásnak lehető legolcsóbban megszerezhető kiadásával s a hitvallás és káté magyarázatára írt művek kiadása és legnagyobb körben való elterjesztése útján rendelkezésre bocsássák azokat az eszközöket, melyek erre szükségesek. Addig is azonban, itt e helyen a hitvallásról és kátéről elhangzott előadások gazdag anyagot nyújtanak arra, hogy gyülekezeteinkben és bibliaköreinkben megbeszélések és előadások formájában azokat értékesíthessük.

I. L.

Egyházi Szemle.

Egyházunk problémái a tordai nagyhét tükrében.

A szeptember 3—10. napjain Tordán tartott egyházkerületi értekezlet és nagygyűlés, mint a többi ilyenek is, azért is fontosak, mert az ilyen gyűléseken lesznek világossá, élöződnek ki vagy símulnak el egyházunk életében olyan kérdések, melyek döntőleg érintik egyházunk belső, vagy külső életét. Ahelyett tehát, hogy a nagyhét külső történetével foglalkoznánk, amit többi egyházi lapjaink dolgoznak fel részletesen, inkább egy néhány megjegyzést óhajtunk tenni azokra a kérdésekre, melyek itt felmerültek. E kérdések sokszorosan jellemzők egyházunk jelenlegi helyzetére és életére, mert egy idegen szemlélő itt láthatja azokat az ütközőpontokat, melyek egyházunk további haladásának vonalát meghatározzák.

Az első ilyen kérdés volt kétségtelenül az, mely már messze előre meghatározta a gondolatokat: *A lelkeszek együttműködésének kérdése*, e cím alá vonva igen helyesen, az addig már nagyon elszenvedélyesedett és a főkérdést sokszor tekinteten kívül hagyó vita lényegét. Lapunk, bár az eddigi vitában e kérdés felett nem vett részt éppen azért, hogy az úgyis túlságosan heves indulatokkal tele vitának újabb anyagot ne adjon, természetesen a Szövetség által megállapított program és tervezet mellett foglalt állást. Ma sem állunk más állásponton, mint azon, hogy komoly és ref. lelkipásztorokhoz méltó kapcsolat csakis azon program alapján képzelhető. Ezért a magunk részéről úgy látjuk, hogy a két mozgalom nemcsak keretben és módszerben, hanem célban is különbözik, mert az egyik először előír egy követelményt és azokat akarja tömöríteni, akik ezt vállalják, a másik először tömöríteni akarja az embereket s azok által akar hozni olyan programot, melynek szankciója és ereje a közelfogadásban rejlik. Akárhogy próbáljuk is ezt magyarázni, ez bizony két egymástól merőben különböző cél. Az előbbi már ismer egy célt és vallja, hogy az egyetlen célt, ami lelkipásztorokat összehozhat, a másik ezután akarja azt, tehát előre meg nem szabott alapokon és feltételek mellett megvalósítani. Ezt a lényeges differenciát sem a megbeszé-

lés, melynek rövide szabott ideje, izgatott hangulata, a tárgyalás anyagának és kérdéseinek óriási terjedelme még egy megközelítőleg összekapcsolódó vitát sem engedett meg, sem a határozat nem tudta elenyésztetni. Sajnálunk kell, hogy e lényeges és az egész lelkipásztori élet és hivatás kérdésére kiterjedő kérdést egyházunknak egy ilyen alkalmi határozattal kellett megoldania s nagy kárnak tartjuk egy evangéliumi egyházra nézve, hogy egy ilyen kérdés felett a tiszta elvi szempontokból származó döntést prolongálnia kell. Másfelől azonban tudjuk azt, hogy maga a kérdés nem az Egyesület vagy Szövetség kérdése, hanem egyik jelentkezése az egyház megújulása kérdésének s így nem emberek döntése, hanem a Szentlélek vezetése alatt áll. Ő majd megmutatja, hogyan kell győznie annak, amit Ő akar a maga egyházában.

Az a vita, amely e kérdésben lefolyt, határozta meg tulajdonképpen a nagyhét hangulatát és tette élesen világossá magában az egész egyházban a *Két nemzedék harcát*, mely egy sok ellentétes véleményt kiváltó előadás tárgya volt. Magának a lelkészek együttműködésének kérdésében, a Heidelbergi Káté használatának kérdésében, a konfirmáció-reformjának és a liturgia reformjának megbeszélésében felerrethetetlenül ott állott egy ilyen, ma már úgy látszik kiegyeztetetetlen véleménykülönbség, mint ahogy ott áll az egész egyházunkban. Ez a magyarázata annak, hogy az előadás megállapításait sokan nézték úgy, mintha az a lelkipásztorok két nemzedékéről szólott volna, holott az előadás említést sem tett papokról, világos jele gyanánt annak, hogy egy ilyen ellentét a gondolkozásban valójában van, csak sokan, akiket a megállapítások kellemetlenül érintettek, most eszméltek rá. Az a kép, melyet lapunk egy régebbi számában Makkai Sándor rajzolt az egyház régi és új munkásairól, ma sokkal világosabban áll a szemünk előtt s észre nem venni és a tanuságait le nem vonni, vétek magunk és egyházunk jövődjé ellen. A régi világ, minden tagadás dacára, bomladozni kezd körülöttünk s ma már az egyház régi nevelésű munkásai között a legtöbben meglátták, hogy egy olyan kor lépcsőjén állunk, melyben új lélek, új módszerek és új utak nyílnak meg azok előtt, akik számára a munka nem világnézetpropagálás, nem robot, hanem Isten országának alázatosságban való építése. Nem is kell félni a két nemzedék harcától csak olyanoknak, akik nem tudják a szívüket kinyitni a Szentlélek Isten parancsa előtt, akik gyanusan és bizalmatlanul fogadott „újításokat”, „az ifjúság kiméletlen előretörését” látják abban, ami egyházunkban ma történik. Amint az engedetleneket elsöpri és megítéli a haladó Élet árja s amint

a kevélyeket és tiszteletleneket rövid életűvé teszi e földön, legyenek akár vének, akár fiatalok, a diadalmas és egyházunkban világosan munkálkodó Szentlélek boldog eszközeivé tudja tenni mindazokat, véneket és ifjakat egyaránt, akik alázattal hajolnak meg előtte és fenntartás nélkül tudják odaadni magukat az Ő szolgálatára. Ez pedig nem véneknek és nem fiataloknak kiváltsága, hanem azoknak, akiket Ő kiválasztott és egyháza szolgálatára elkötelezett. Az alázatos pásztorok fel fogják venni az új kötelességek terhét és hálással köszönik meg az Úrnak, hogy többről-többre tanítja őket, a béresek tiltakozni fognak, előírt kötelességeket, szerzett jogaikat emlegetni és elfutnak, otthagyván a nyáját a farkasok prédájául. „A magad cselekedeteiből ítélteled igaznak, vagy hamisnak.“

Az egész nagyhét előadásainak és gondolatainak a *hitvallás* gondolata köré való csoportosítása s ennek a kérdésnek már egyszerre minden oldalról való megtárgyalása különösen fontos volt és áldott eredményeket biztosíthat, ha nem marad pusztában elhangzott szó. De, hogy ez ne maradjon, egyházkerületünk nem térhet ki tovább olyan feladatok elől, melyek napról-napra égetőbbek lesznek. Ilyen egyik feladat a II. Helvét Hitvallás olcsó és a nép kezébe adható kiadása és pedig minél hamarabb, mert a jelenleg használatos debreceni kiadás nem hozható be. Ez egyik legelső feladata legyen az egyh. ker. iratterjesztésnek. Hasonlóképen gondoskodni kell a Heidelbergi Káténak egy magyarozatos kiadásáról, az olvasók számára is, de a lelkészek és vallástanítók számára is. Szükséges lenne módját ejteni annak, hogy e hitvallási iratok tanulmányozása és egyes kérdéseinek megbeszélése lelkészi értekezleteken lehetővé tétessék. Hogy e tekintetben milyen nagy szükség forog fenn, mutatja az a vita, mely a konferencián az egyházi törvények inspiráltságáról felmerült, ami elő sem fordulhatott volna, ha azok, akik az egyházi törvények inspiráltságára hivatkoztak, ismerik a II. Helvét Hitvallás II. részének ide vonatkozó fejtegetéseit, mely szerint attól, ami ről látjuk, hogy a szent iratoktól eltérő, „kiméletesen elfordulunk s az egyházi gyűlések határozmányai is hasonló módon tárgyalandók. Annak okaért nem tűrjük, hogy vallási vitákban, vagy hitbeli dolgokban, az egyházi atyák pusztá nyilatkozataival, vagy az egyházi gyűlések határozmányai-val, még kevésbbé, hogy a bevett szokások, avagy az ugyanazon véleményen levők nagy számával, vagy valami régi eredetű rendelettel zaklassanak bennünket“ stb. Kétségtelen, hogy amennyire határozottan kell engedelmességet követel-

nünk egyházunk törvényeinek és vallanunk azt, hogy Isten még a rossz törvények és hűtelen szolgák által is jó végre tudja vezetni Anyaszentegyházát, épp annyira kell figyel-nünk Isten akaratára, hogy egyházunk törvényeit és rend-tartását mindig jobban és tökéletesebben alkalmazzassuk ahhoz és eltávoztathassunk abból mindent, ami az Ő akaratá-val meg nem egyezik.

Végül még egy fontos-mozzanata volt a tordai nagyhét-nek: az egyh. ker. *Nőszövetség* megalakulása. A Nőszövet-ségek, melyek nagy lendülettel és lelkesedéssel indítottak be egyházkerületünkben, itt szervezték meg az egész egyházke-rületre kiterjedő hálózatot. Bár kétségtelen örömmel és hála-adással látjuk némely egyházközségben a Nőszövetség mun-kálkodását, nem titkolhatjuk el, hogy olyan kísértések is állanak az útjában, melyek minden nagy és hirtelen meg-szervezett egyesülettől elválaszthatatlanok. A legtöbb helyen a Nőszövetség csak ú. n. egyháztársadalmi szerv, melyből könnyen hiányozhat a belső munkára való készség s nagyon résen kell állanunk, hogy ezek a szép és lelkes szervezetek ne elégedjenek meg a külső munka megragadásával. Egy igazi egyházban minden munka a szív háládatos megteljesedéséből kell, hogy származzék s Isten országában hasznavehetetlen s csak ideig tartó eredményt hoz az a munka és a pénz, amit nem Istennek igazán szolgálni akaró lelkek hoznak elő. Em-beri ésszel nehezen megérthető ugyan, de úgy van, hogy Is-tennek nem akármilyen pénz és nem akármilyen munka jó s míg áldások özönét tudja fakasztani az igaz háládatosságból fakadó fillérből, áldatlanság és világi, muló előnyök fakad-nak abból, amit nem ilyen lélek termel. Ha a Nőszövetségeink megvannak falvakon és városokon, sohasem lehet eléggé hangsúlyozni lelkészeink, mint ezek vezetői előtt azt, hogy mindent meg kell tennünk arra, hogy ezek a szervezetek ne e világ eszközeivel, ne e világ szeme látására, hanem a lel-keknek az evangélium hatása alá való helyezésével és Isten dicsőségére dolgozzanak. Ez a munka és a munkának ez a szelleme természetesen nagyon sokban fog függeni a Nőszö-vetség központi vezetésétől s attól, hogy a központi vezető-ség mennyiben látja a munka ez igaz fundamentumát. Bi-zunk benne, hogy ez a Nőszövetségek központilag kiadott munkatervében és különösen azok központi támogatásában kellő módon érvényre fog jutni.

RAVASZ LÁSZLÓ: A THÁBORHEGY ORMANÉ. Beszéddek, cikkek, előadások. Kolozsvár, 1928, Szerző kiadása. Nap 8°. 308 lap.

Ravasz László legújabb könyve néhai Nagy Károly erdélyi püspök emlékének van ajánlva. A könyv három főrésze oszlik, első részében értekezések és cikkek vannak, második része egyházi beszédeket tartalmaz, harmadik alkalmi prédikációkat.

Az első részben kibontakozik előttünk a Ravasz László csodálatos gazdaságú és mélységű talentuma. E cikkek és előadások témái között vannak olyanok, melyek a tudományos theologia körébe vágnak, (Bartók György, mint theologus) vagy az egyházi és közélet egy-egy kiváló alakjának csodálatos élességű jellemrajza (Kuyper Ábrahám, Hegedüs Sándor, Prohászka), van köztük, mely az egyetemes emberi élet leksúlyosabb kérdéseiben mélyed el (Kicsoda az ember?). Mások irodalmi kérdésekről szólnak (Ady vallásossága, Mi minden van egy versben?) építő cikkek és előadások (Megoldás: a kereszt, lélektől szolgálni) vagy esztétikai irányúak (A milói vénusz karja). Ha ezeket megnézzük, legtöbb hennük az építő célú előadás, még a nem abból kiindulók is ide csendülnek ki, mi azt mutatja, hogy Ravasz László a maga Istentől adott legdrágább ajándékának, munkássága csúcspontjának és céljának az építést látja. Ennek a célnak csodálatos erővel tudja szolgálatába állítani az irodalmi, művészeti, világnézeti és egyéb kérdések tárgyalását, valójában nincs is egyetlen sora, mellyel ne építeni akarna, a világnézetek, életirányok, ellenvélemények harcában és forogtagában vergődő embert odavezetni az egyetlen cél, egyetlen orvosság és támasz felé: az evangéliumhoz. Kevés embernek adatott meg, hogy ilyen könnyen tudjon belelátni a kérdések háttérébe és ilyen világosan tudjon egyenes vonalat húzni a lélek vágyától az evangélium feleletéig. Szavai határozottságával, világosságával, s avval, hogy azt nézi, ami az előtte álló ember belsejében van, meglátja, amitől az szabadulni kíván és amire vágyik, még azt is lenyüggözi és egyetértésre kényszeríti, aki kiindulásában, vagy útjában nincs vele egy véleményen, mert rávezeti a feladat és megoldás azonosságára.

A kötet második részét predikációk teszik ki, melyek legnagyobb részben az utóbbi évekből valók, 17 beszéd, ünnepek és vasárnapiak. A Ravasz László igehirdetői arcképe nem kell külön megrajzolnunk, ismerős az már mindenki előtt, másrészt pedig sokkal gazdagabb, mintsem egy rövid ismertetés keretében foglalkozhassunk vele. Csak egyet tartunk szükségesnek kiemelni, hogy ezek a beszédek olyanok, melyeket nem elmondani, hanem feldolgozni, átvenni, a lelkünkön áterezteni kell. Az Istent kereső, a világ javaiban csalódott, új életre vágyó világ és lélek finom és éles rajza, a Benné békességet talált szív meggazdagodása, az átalakult élet áldásainak föltárt kincsesháza talál művészi interpretálást ezekben a beszédekben. Hogy Jézus a lelkek és a világ orvosa, azt a kételkedésektől és félreértésektől zavart, az élet gondjaitól zaklatott léleknek ilyen módon senki sem tudta régen elmondani, és senki sem tudja olyan avatott kézzel tárogatni a lélek önmaga előtt is rejtett sebeit, míg ráeszmél az elgyötört szív, hogy neki fáj valami és mi az, ami fáj. A Péter tagadásának és visszatérésének rajza meg-
ráz és megdöbönt azzal a tapasztalattal, hogy az a Péter én vagyok, a Jézus elítéltetése és kínoztatása jelene em-
beri részvétünknel fogva tör össze és vezet bűnbánatra.

Végül a harmadik rész alkalmi beszédeket tartalmaz. E részben keresztelési, konfirmációi, esketési, papszentelési és beiktatási beszédek vannak. Az egész munka sok áldott indítást, elmélyedésre vezető gondolatot és tanúságot tartalmaz. Tanulmányozása nemcsak igehirdetésünknek adhat tartalmat, de, amire szintén nagy szükségünk van, igehirdetésünk formája, szabatosága, stíluseréje és szépsége is sokat nyerhet vele. Egészében pedig egy drága, áldott ajándék, melyet a Ravasz László tőlünk el nem válható lelke nyújt a hitben és munkában testvéreinek. Köszönet neki érte.

I.

DR. TAVASZY SANDOR: MI A FILOZÓFIA? 68 1.
Minerva kiadása 1928.

Korunk egyik jellemző tünete, hogy a kérdések elváltatása iránt az érdeklődés elhomályosult. A mai ember megelégszik vele, ha valakitől hall valamit a szóbanforgó kérdésekről s megnyugszik annak ítéletében. Míg az előbbi korszak mindent a kritika nem is sokszor jóindulatú és tárgyilagos mérlegére helyezett és így sok értékes elemet hagyott ki, melyeket értelmével és készülségével felfogni nem tudott a gondolkozása tárgyai közül, ma a világnéze-

tek harcában a kritikátlan, kényelmes elfogadás korát éljük. Így válnak közvéleményalkotó és befolyásoló tényezőkké olyan badarságok, melyek tévedései és hasznavehetetlensége csak akkor tűnik ki, amikor már egy sereg ember felült neki.

Különösen a filozófia területe az, ahol ez a felelőtlen kalandoskodás teljes erővel űzi kis játékait. Ezért jelentős irodalmunkban a dr. Tavaszy Sándor könyve, mely a művelt és gondolkozó emberek elé akarja tárni a filozófia lényegét és kérdéseit, s irányítást akar adni azokban. Bár a munka, mint előszava és utolsó fejezete mutatja, főleg a Kultsár András: Új gondolatok, régi titkokról c. munkája révén fölmerült vitához való hozzászólás, mégis, fejtegetései, alaposága és széleskörűsége miatt kinő ebből a keretből és alkalmassá válik a filozófia kérdéseibe való elvi bevezetés nyújtására. Hogy szerzőnek ez volt a célja is, az is elárulja, hogy fejtegetéseiben mindig higgadt, magas szempontú és alapos marad és sohasem ereszkedik le a vitatkozás és szóharc parlagára. Első fejezetében „Eszméltető szempontok” cím alatt a tudomány jelentőségéről, annak művelése feltételeiről és kötelezettségéről szól, kiemelve, hogy a tudománnyal foglalkozni nem egyesek és némelyek, hanem mindenki feladata, akinek arra elhívata van. Azután *A filozófia tudományos fogalmát* tisztázza nagyon világos és alapos beállításban s *A filozófia problémája és problémái* címen a filozófia disciplinái elágaztatását adja. Különösen ez a fejezet nagyon szép összeállítását és levezetését adja a filozófia disciplináinak. Végül *Hogyan nem lehet és nem szabad filozofálni* címen tér ki a Kultsár-féle elmélet kritikájára, minden szenvedélyesség nélkül keresve azoknak a kérdéseknek a magyarázatát, melyek félreértése Kultsárt rendszere felállítására vitte. Maga az a tény, hogy a szenvedelmes, mindenkit „összezúzni” akaró Kultsár ilyen nyugodt, mondhatni gyöngéd kritikában részeül, mutatja, hogy hol van az igazság e kérdésekben, még annak is, aki a kérdések belső kifejtését nem tudja figyelemmel kísérni.

A könyv igen melegen ajánlható minden gondolkozó embernek, s különösen azoknak, akik a filozófia kérdéseiről nagy tanulmányozás nélkül tájékozást akarnak nyerni.

I.

Ahítat percei.

Útmutató a Biblia naponkénti olvasásához.

1928. október hó.

1. Ef. 4:15. A fő a Krisztus. Figyelmeztetés és örvendetes bizonyosság, hogy az életem folytonos növekedés legyen a Krisztus felé, felé, az ő szerint való életben: igazságban és szeretetben
Imádság: Uram, adj nekem erőt Szent Lelkeddel, hogy méltó legyek a Fejhez: a Te Fiadhoz.

2. I. Ker. 4:7. Micsodád vagyon, amit nem vettél volna. Legdrágább, leggazdagítóbb ajándéka Istennek az ő testté lett kegyelm a Jézus Krisztusban, mert Altala látom Istent, úgy amint van, ami Ő az én számomra. *Imádság:* Hálát adok Neked, Kegyelmes Atyám, hogy e világ mölándó, verítékkal kiharcolt kincsei helyett a békesség, aszeretet, a szolgálat, a Jézus Krisztus szerint való élel ajándékait addat nekem.

3. I. Kor. 12:5. Az egyházi szolgálatokban is különbségek vagynak. Isten ügye a legnagyobb dolog és ezért a legtöbb szolgálatot igényli tőlünk azon a helyen, ahova Isten állított minket
Imádság: Segíts engem, én Istenem, hogy ne a mások szolgálatát bírálgassam, de én tegyek mindig a legtöbbet Érted.

4. I. Kor. 12:6. Ugyanazon egy Isten, ki mindezeket mindenben cselekszi. A különböző úton, de ugyanazon Istennek szolgáló emberek cselekedeteit, mert nem a maguk érdekét nézik első sorban, de Isten dicsőségét keresik, segíti az Isten, megjelenik azoknak cselekedeteikben, a Szentlélek indítja őket, vezérli, hogy egész életükben tükrözze Istent: cselekszik az Isten bennük. *Imádság:* Méltóztass, Uram, engem is felhasználni a Te terveidben.

5. Zsid. 10:37. Csak egy kevés idő vagyon és aki eljövendő, eljön. Szörnyű ítéletnap ígérete a rest és dologtalan szolgálóknak; boldog öröm az Isten munkásainak a Jézus Krisztus eljövetele. Nem fog elkésni, de eljön az idők teljességében. Rettetéssel, vagy örömmel várom? *Imádság:* Jövet, Uram Jézus, vedd át az én szegény, árva lelkemet.

6. Sám. 3:17. Mi lón a szó, melyet néked monda. Istennek nekem adott kijelentése, ígérete, életem egyetlen parancsa; fundamentum, amelyre építek, világosság, amely mindent, ami velem történik, megérttet velem. *Imádság:* Világosítsd meg a te gyermeked, Uram, hogy megértse a Te szavadat és engedelmeskedjék annak.

7. II. Sám. 7:29. Uram Isten, a Te áldással áldassék meg a Te szolgálóknak háza. Mit érnek munkáim, küzdelmeim, verejtékeim, ha az Úr áldása, jóakarata nincs velem és az én házam népeével? *Imádság:* Es Istenem, aki látod tusakodásom, akinek kijelentését igyekszem cselekedni, jöjj segítségemre áldással.

8. Zsolt. 3. Az Úr felállítá az én lábaimat a kösziklára. Életem éjszakáiból, nyomorúságom árjából hányszor, oh hányszor kiragadott Isten, hogy megmutassa nekem az ő kegyelmét irántam, az én kösziklám. *Imádság:* Ne hagyj el engem, Uram, a

gyengét, a nyomorúltat, de kegyelmeddel állíts a Benned való hit kösziklájára, hogy Veled soha sem félek, de erősen álljak.

9. 12. zsolt. 7. Az Urnak beszédi, tiszta beszédek. Mennyi gonoszság, mennyi szenny van sokszor az emberek beszédében; a Sátán fullánkját rejti el az emberek nyelvében, hogy azokon keresztül szúrjon magának új fészket a szívekben. Isten beszédei tiszták; igazság, békesség, szeretet, alázatosság, szolgálat virágai fakadnak a nyomán. *Imádság:* Add a Te Igéd nekem, Istenem és mosd meg annak a tiszta vízében a lelkem.

10. Máté 6:9. v. Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben. Semmi úgy ki nem fejezi azt, hogy mi nekünk az Isten és mik vagyunk mi Istennek, mint Jézusnak a tapasztalata: Isten atyánk és így mi az ő gyermekei vagyunk. Amilyen féltő gonddal, aggodó szeretettel gondoskodik a földi atya övéiről, éppen olyan gonddal fordul felénk Isten. *Imádság:* Áldalak, Téged, Isten, hogy a mennyből alászállottál, hogy Atyámmá légy a Jézus-Krisztusban.

11. Máté 6:9. Szenteltessék meg a te neved. Szent az Isten neve, csak imádsárra, csak hálaadásra, csak segítségül hívásra használható: En erre a névre kereszteltem meg; nincs szentebb kötelessége életemnek, mint ezt a nevet megszentelni. *Imádság:* Adj erőt, Atyám, hogy méltó lehessenek a Te nevedre és annak megszentelésére másokat is hívogassak.

12. Máté 6:10. Isten országa az Istennek engedelmeskedő lelkek közössége. Isten a Szentlélek erejével keresi a lelkeket, hogy mind több és több lélek adja át magát neki, hogy azután Isten legyen a lelkek királya és a lelkek az ő országa. *Imádság:* Áraszd ki lelkeidet, reám, óh Isten, hogy csak Neked engedelmeskedjem és csak a Te országodnak legyek a polgára, hívogatván abba másokat is.

13. Máté 6:10. Legyen meg a Te akaratod, mint a mennyben, úgy a földön is. A születésétől bűnös, rosszra hajlandó, önző ember akarata csak olyan lehet, mint az ember, aki akar. De Isten jó, igaz, tökéletes, örök, szent. Ha Isten gyermeke vagyok, csak azt kívánhatom, amit Isten akar. *Imádság:* Adj alázatos szívet, Uram, hogy megértsem a Te akaratod, hogy Te akaratod legyen az én akaratom örökkön örökké.

14. Máté 6:11. A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma. Egyedül Istentől várhatjuk azt, amire testünknek, lelkünknek szüksége van. Ő mindennap gondoskodik rólunk és ezért felesleges az aggodalom az élet javaiért. Ő adott „mennyei kenyeret” is, az Ur Jézus Krisztust, a mi lelkünk tápláltatására. *Imádság:* Könyörgök Hozzád, óh Atyám, adj nekem erőt a mindennapi kenyér megszerzésére.

15. Máté 6:12. És bocsásd meg a mi vétkeinket. A Szent Isten előtt bűneinknek, vétkeinknek fellege kell megvakítsa szemünket, szorongassa torkunkat. Egyetlen reménységünk, hogy a Jézus vérért megbocsátja Isten a mi gonoszságunkat és ad nekünk is megbocsátó szívet, azokkal szembe, akik megbántanak minket. *Imádság:* Bocsáss meg nekem, óh Isten, szegény, nyomorult bűnösnek.

16. Máté 6:13. És e vigy minket a kísértetbe. A keresztény ember élete állandó harc a Sátán ellen, hogy mindig csak Isten gyermeke legyen. Ebben csak úgy diadalmaskodhatik, ha a kísértés pillanatában a Szentlélek erejét kéri Istentől, hogy az erősítse meg, hogy Isten mellett dönthesse. *Imádság:* En, a magam erejével gyenge és a jóra tehetetlen, a bűnnel szemben gyámoltalan, esedezem Hozzád, én Uram, én Istenem, küldd el nekem Szent Lelkedet.

17. Máté 6:13. Mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség. Örök-

kévaló szent bizonyosság, boldog vallástétel, hogy minden az Istené. Figyelmeztetés, hogy az ország feletti hatalom, ha földi nem számára földiek kezében van is, mégis csak Istené, ő adta azt a királynak sáfárságra. *Imádság:* Szent, szent a seregeknek Ura, mert minden az Övé, és minden Tőle száll alá! Legyen hálaadás Neki.

18. Máté 6:13. Amen. A keresztyén ember minden Istenhez küldött kérésének pecsétje. „Úgy legyen“ nem parancsoló befejezés, de alázatos kérés, forró óhaj. *Imádság:* Szent Isten, a Te kegyelmedben van elrejtve minden élet, úgy legyen minden, amint Te akarod.

19. Fil. 2:1. Keresztyén intés, szeretet gyönyörúsége, szent lélek társasága. A keresztyén közösségnek négy drága kincse: a gyengébbek intése; a szomorodott szívűek vigasztalása; az Isten lélkével kereszttelített közössége; az egymás iránt való könyörületesség. Mindezek mértéke a Krisztus. *Imádság:* Cselekedd velem, Uram, hogy így intsek, így érezzem a lélek közösségét, ilyen könyörületes legyek.

20. II. Sám. 24:22. Mert az ő szolgájának beszédét megcselekedte a király. Isten gyűhőli a bűnt és halálra ítélte azt. A bűn oka pedig az ember, mert a bűn csak az emberen keresztül tud élni. Tehát jaj a bűnös embernek, a bűn elkövetőjének. Áldott az Isten, aki Szent Lelkével megkeres bűneink között is, hogy a bűn iszönnyatosságát lássuk és megfürödvé a lelkünk a bűnbánat könnyeiben a Krisztus érdeméért megtalálja Istent. *Imádság:* Istenem, tördd és alázd meg a bűnbánat könnyei között az én gúnös szívemet.

21. Ján. 13:16. A szolga nem nagyobb az ő uránál. A mi világunk uraságra, hatalmaskodásra törekszik. De Isten épen ezért sújtja sokszor nyomorúsággal, hogy így mutassa meg az ő egyetlen uraságát és az Istennek és egymásnak való szolgálat útját. *Imádság:* Atyám, add nekem a Te Lelkedet, hogy annak a fényénél lássam a szolgálat és az alázatosság fejedelmét: az Úr Jézus Krisztust.

22. 103. Zsolt. 19. Az Úr a mennyekbe helyeztette az Ő székét. Isten fenségét fejezi ki ez az ige. Megrendítő bizonyosság, hogy a mennyekből, a legmagasabb helyről kormányozza Isten a világot; boldog tapasztalás, hogy ennek a leghatalmasabb Úrnak a hatalma, mely egyúttal kegyelmes szeretet, reám is, az Ő Krisztusban gyermekére is kiterjed. *Imádság:* Légy áldott, Felséges Isten, hogy a mindenséget nemcsak teremtetted, de kegyelmed szüntelen kiárad reá. Vedd a Te uralmad alá az én gyarló, bűnös lelkemet is.

23. Ján. 6:63. Az lélek az, amely megelevenít. A csak a testért, a mától holnapig tartó világ gyönyörúségeiért élő embernek a lélekét kell megrázza ez az ige, amely a testiség mulandó életével szembeállítja a lélek örökkétartó, megelevítő erejét. Ez a lélek pedig az Istentől való lélek, a szeretetnek, szolgálatnak, békességnek és megértésnek a lelke. *Imádság:* A testiség láncai közül könyörgöm Hozzád, Uram, add nekem a Te Lelkedet és azzal eleve-níts meg engem.

24. Ézsaiás 41:17. Én az Úr, meghallgatom őket. Milyen vigasztalás ez az én számomra! Az élet árvaságaiban, az emberek közönysége közepette, mikor vizet: erőt és vigasztalást hiába keresek, messziről és mégis végtelen közelről hangzik Isten szava: „én az Úr, meghallgatom őket“, „nem hagyom el őket“. *Imádság:* Hallgass Uram az én kiáltásomra.

25. I. Péter 4:7. Mindeneknek vége közel van. A Krisztus eljövételének várása örömteljes reménység, de egyúttal komoly és felelősségteljes figyelmeztetés is a keresztyén ember számára, hogy

az élete „mértékletes“: mindenben a Krisztus mértékét szem előtt tartó, józan, azaz a Krisztusnak engedelmeskedő, imádságos legyen. *Imádság:* Alakítsd én Istenem, az én életem úgy, hogy méltó legyen az a Krisztus befogadására.

26. Mal. 2:15. Oltalmazzatok meg lelketeket. Lehulló gazdagságunk, növekvő szegénységünk között a lelkünk egyedül az, amit a magunkénak mondhatunk, egyedül az, amit nem vehet el tőlünk senki sem, mert Isten tart reá számot. *Imádság:* Erősíts a Te igéd-del szüntelen és az én könyörgésemet fogadd el mindig Uram, hogy a lelkem mindig csak a Tied legyen.

27. IV. Móz. 22:6. Akit megáldasz, az meg leszen áldva. Az Isten emberei nem rabszolgái ennek a mindenségnek, hanem urai, akiknek szava igazság. De ez nem az ő érdemük, sem nem használhatják bármikor, bármire. Isten gyermekei egyúttal Isten megbízottjai, javainak sáfárai, terveinek végrehajtói. Méltóságuk abban van, mert nem a világ tetszése, hanem Isten szava, érdeke, kormányozza életüket. *Imádság:* Hálát adok, Neked, és Uram, hogy gyermekednek és eszközödnek választván ki, szabaddá tettél a világtól.

28. Luk. 10:19. Adok néktek hatalmat az ellenségnek minden erején. Akik Isten gyermekeinek ellenségei, ugyanazok Isten ellenségei is. Isten és mi szövetséges társak vagyunk, akik ugyanazon ellenség ellen harcolnak. Ez az ellenség pedig a „kigyó“ és a „skorpió“, azaz a bűn, amely fullánkjával, mérgével harcol ellenünk és Isten ellen. De Jézus látta a Sátánt, mint villámlást aláhullani. Isten ellen. *Imádság:* Köszönöm, hogy bűn fullánkja ellen, Szent Fiadban szövetségtársat, élete által hatalmat adtál. én szívembe is adtál.

29. I. Sám. 30:6. Dávid megerősíté magát az ő Urában, Istenében. Az erőtelenné lett Dávid ott kereste az erőt, ahol meg is erősítettett. Oh, hányszor keresünk mindenhol máshol, csak ott nem, ahol Dávid megtalálta. Hányszor feledjük el, hogy Isten a mi Istenünk, Akiért és Akinek vagyunk és Aki üdítő „híves patak“ a szorult szívűek számára. *Imádság:* Drága jó Istenem, földi életem nyomorúságaiban, lelkem kinzó gondjaiban és tépelődéseiben, a Te jóságod, kegyelmed egyetlen vigasztalásom, szorultságomban egyetlen szabadításom.

30. Enekek éneke 2:15. Fogjátok meg nekünk a rókákat. A szeretet, amely megédesíti a keresztyén ember életét, nem kell a Sátán szolgájának, mert az ő élete a civakodás, az irigység, és a gyűlölet jegyében morzsolódik össze. A Sátán rabja elpusztítja a maga életében a szeretetet, mint a róka a szőlőt. *Imádság:* Mennyei Atyám, dicsérem a Te neved jóságodért, hogy a Te nagy szerelmedből az én szívembe is adtál.

31. II. Sám. 7:25. Uram, cselekedjél úgy, amint szólottál. Alázatos öröm jellemzi a Dávid imádságát. Alázatos belenyugvás Isten akaratába, engedelmes elfogadása mindannak, amit Isten szólott; örömteljes bizonyosság, hogy amit Isten vele akar cselekedni, az csak jó lehet. *Imádság:* Alázatos szívvel nyugszom bele Atyám a Te akaratodba, mert csak a Te akaratod jó egyedül.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT“ ALLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA LEI.

II. ÉVF. 7. SZ.

1928. SZEPT. HÓ.

A hajnal világosságai.

Péld. 4:18-19.

Ez az ige az igaz ember ösvényét hasonlítja a hajnal világosságához, a gonoszok útját pedig a sötétséghez, melyben megbotlanak. A világosság és a sötétség, az ember életére két igen fontos dolog. A gyermek ösztönszerűen borzad a sötétől, képzelete benépesíti azt ismeretlen rémekkel és félelmeget gerjesztő alakokkal s a nagybeteg lázas, félelmekkel tele álma nyugodtra és csöndesre válik, mikor a betegszobába a hajnal világossága beszűrődik. Az embernek vágya az, hogy élete ösvénye világos legyen, hogy lássa az utat, melyen haladni kell és természetsszerűleg borzad a homálytól és bizonytalanságtól. A munkánkban is azt szeretnénk, ha mindig derült és világos volna az út, és ne kellene kétségekkel, akadályokkal küzdeni.

De ez nem teljeseedik be és nem is teljeseedhetik, mert az a sötétség, mely az útunkon kísér, mely félelmekkel vesz körül, botlásokat és kétségeket okoz, mely megbénítja a munkánkat és elsötétíti a kilátásainkat, nem másban van, nem a körülünk levő dolgokban, nem a munkánkban. Hanem ezt a sötétséget *magunkban* hordozzuk, a mi szíveink sötétsége és hitetlensége az, mely elfojtja a világosságot és bennünket a kétség és bizonytalanság fellegével vesz körül. Ez a bennünk levő sötétség tesz minket bizonytalanná a magunk útja felől: ez állít elénk akadályokat és ezért vesz el az útunk a megütközések és botlások között. Az ige, hogy „az istentelenek útja olyan, mint a homály, nem tudják miben ütköznek meg“ beteljesedik rajtunk napról-napra. Megütközünk olyan dolgokban, melyek mások előtt világosak és akadály nélküliek, váratlan nehézségek állnak elénk, melyeket nem tudunk átláthatatlan fátyolt von mindenre.

Ennek egyetlen orvossága van: a világosság, mely Krisz-

tusban van. Ha ezt bevesszük az életünkbe, ragyogóvá és világossá lesz körülöttünk minden. A kísértések és próbák sötét örvényeibe a Krisztus világossága biztató fényt sugároz, s az előttünk levő akadályokat az Ő belőle kisugárzó fény segít kikerülni. Nemcsak, hanem ez a világosság a „hajnal” világossága lesz, mely napról-napra nő. Az Ő áldott közelléte ragyogóvá teszi a szívünket és az életünket, a vele való találkozás eltölt örömmel és békességgel. Hogy növekedik ez a világosság annak életében, aki igazán megismerte Őt, s aki a vele való naponkénti együttlétben teszi ki szívét az Ő világosságának!

Az életünk sötétségében, próbái és kísértései homályában jön az Ő szava: „Én vagyok a világ világossága!”

I.

A vasárnapi iskolák kapcsolata.

Egyik régebbi számunkban volt szó arról, hogyan biztosíthatjuk a vasárnapi iskola együttműködését a gyülekezettel és ennek többi munkáival. Láttuk, hogy mivel a gyülekezetben minden munkának egységesen kell folynia, a vasárnapi iskola nem nélkülözheti a gyülekezet vezető hatóságai támogatását s abban kell járnia, hogy a maga munkája érdeklődési körébe a gyülekezet tagjait bevonja. Mivel a gyülekezet számára neveli a tagokat, a gyermekekbe bele kell oltani a gyülekezeti tudatot, azaz azt a meggyőződést, hogy ők nem külön állanak a gyülekezetben, vagy épen azon kívül, hanem annak a tagjai és amit a vasárnapi iskolában nyernek, abból a gyülekezetnek kell, hogy haszna és előmenetele legyen.

De emellett a kapcsolatnak fenn kell állania a vasárnapi iskolák között is. Azok a gyermekek, akik vasárnapi iskolába járnak, külön is egy-egy hadseregnek a tagjai: Krisztusunk a gyermekek között alkotott hadseregének. Az összes vas. iskolákat ebben az egyházban közös feladat és cél köti össze: az hogy a gyermekeket ennek az egyháznak a kebelében meg kell nyerniök a Krisztus számára, mert Ő az egyházat a tagjaiban és gyermekeiben akarja a maga eszközévé tenni. A vasárnapi iskolák tehát egy nagy közös cél szolgálatában állanak s mint ilyenek, együtt kell munkálkodniok. Ezen a célon kívül, mely összeköti őket, szükséges az együttműködés azért is, hogy ezt a célt csak együtt tudják igazán szolgálni, tehát a *munka* érdekében. A mi ref gyülekezetünk között sajnos, a kapcsolat még ebben sincs meg igazán, de épen ezért szükséges, hogy a vasárnapi iskolák közt meg-

legyen. Ha ma az egyik gyülekezet nem is törődik azzal, hogy mellette a szomszédban egy szegény gyülekezet hogyan kinlódik iskolája fennmaradásáért s engedi, hogy az elpusztuljon a saját nyomorúságában, ennek a vasárnapi iskolák közt nem szabad megtörténnie s fel kell ébreszteni a felelősségérzetet egymás iránt. Hiszen azok akik vasárnapi iskolába járnak, ugyanezt tanulják a Bibliából, összeköti őket az aranymondás, az ének, közös munka, sőt még ugyanúgy is tanulják, mert közös vezérfonal szerint haladnak.

Kétségtelen tehát, hogy a vasárnapi iskolák kapcsolatát meg kell teremteni és fenn kell tartani. Hogyan tehetjük ezt? Először is úgy, ha a vezetők tartanak fenn ilyen kapcsolatot. A vezetők között teljes *testvéri együttműködésnek* és szeretetnek kell lenni és el kell távoztatni mindent, ami ezt a kapcsolatot és testvéri szeretetet fenyegetné. A vezetők közötti szeretetlenség a legjobban indult munkát is tönkretesz és a gyermekek közé az irigykedés, versengés átkát viszi be. Ez a testvéri szeretet ki kell, hogy terjedjen nemcsak azokra, akikkel abban a városban vagy községben dolgozunk együtt, hanem azokra is, akik ugyan testben távol vannak tőlünk, talán testben ismeretlenek is, de akikről tudjuk, hogy ugyanazon célért dolgoznak. Ezért nagyon áldott dolog a vezetők *egymással való levelezése*, amely nem hiu világi dolgokról, hanem Isten dolgáról s különösen a vasárnapi iskolai munka kérdéseiről kell, hogy szóljon. Az ilyen levelezés sok csüggedő és nehézségekkel küzdő léleknek ad támogatást. A vezetők kapcsolatának fenntartására szolgál ez a *lap* is, mely az elmélkedésben, a munkáról adott hírekben és annak módszerére vonatkozó kérdések megbeszélésében támogatni és segíteni akarja a vasárnapi iskola munkásait. Azért ezt a lapot úgy kell mindig fogadni, mint üzenetet arról a munkáról, melyben fáradozunk, mint segítséget és támogatást a munka bőségesebb és jobb végzésére. Az itt felvetett kérdéseken gondolkodni, azokról egymás között beszélgetni arra vonatkozó véleményüket a lap szerkesztőségébe megírni, ez a módja annak, hogy a lap igazán segítség lehessen mindnyájunknak. De a legigazibb és legmélyebb kapcsolat a vezetők révén azáltal biztosítható a vas. isk. munkában, ha a vezető *csendes órájában és imádságában* megpróbálja naponta elmélkedni azokról a feladatokról, melyek előtte állanak. Esténként, mikor a vasárnapi iskola vezetője a Biblia fölé hajolva számat ad Isten előtt a munkájáról és hallgatja az Ő üzenetét, minden emberi tanácsnál méltóbb feleletet kap kérdéseire s megérzi, hogy abban fáradozik, amik az Ő Atyjának dolgai, sok-sok testvérével együtt. Imádságában együtt van Isten

színe előtt testvéreivel s a legtávolabbi zúgban és legreménytelenebb munkában megérzi azok imádsága erejét, akik vele együtt jelennek meg Isten előtt. *Minden hétfőn* pedig, mely a *vasárnapi iskolai munkáért* való imádkozás ideje, sok ezer és ezer testvére munkája és arca jelenik meg előtte, akik mindnyájan segítik őt őt elhordozni nehézségeit. Ezek azok, amikkel igazi kapcsolatot lehet létesíteni a vasárnapi iskola vezetői között. (Folyt. köv.)

A munka.

A *tordai nagyhet* alkalmával egyik délután megbeszélést folytattunk a vas. isk. ügyekről is. Sajnos, az idő nagyon kevés volt ahhoz, hogy részletes és alapos megbeszélésben a nehézségek és kérdések mind felvetődjenek, de így is felmerült egy pár kérdés. A egyfontosabbak ezek közül a következők voltak: a vasárnapi iskolai vezetők kapcsolata, melyre nézve kívánatosnak láttuk, hogy lehető leghamarabb egy néhány napos vezető konferencia tartassék, ahol a vezetők együttműködése és kapcsolata kérdései részletes megbeszélés tárgyát képeznék. A másik fontos kérdés az volt, hogy biztosítanunk kell a vasárnapi iskolából kikerült gyermekek összetartását a bibliakörökben, mert különben az egész vas. isk. munka csak muló értékű lesz s épígy a be nem iskolázott gyermekeknek vas. iskolába és bibliakörbe gyűjtését is. Szintén fölmerült egyik nagy nehézség gyanánt az a kérdés, hogyan lehetne legyőzni a szülők ellenkezését a vas. iskolával szemben, mely ismét alkalmas és szükséges tárgya kell, hogy legyen egy megbeszélésnek, amellet, hogy gondoskodni kell valami propagáló és ingyen kiosztandó iratról a szülők felvilágosítása céljára. Meglátszott egy hozzászólásból az is, hogy a gyülekezetben vannak szerepet vivő tagok, akik nem tudnak róla, hogy van vasárnapi iskola és hogy annak mi a célja. Az ilyen esetekre fontos a vas. isk. ünnepélyeken való propagálása s a gyülekezet tagjaival való megismertetése. Végül a vas. isk. tananyagára és tantervére vonatkozólag történt hozzászólás, mely után megállapított, hogy a tantervnek egy, a Fankhausert, mint anyagot tekintetbevévő, önálló összeállítása eddig is bármely vas. iskolának szabadságában állott.

A megbeszélés a fenti kérdések fölvetésével értékes indításokat adott és reméljük, hogy egy vezető-konferencián alkalom lesz ezek részletesebb megtárgyalására. Az ezutáni nagyheti konferenciákon igyekezni fogunk a beosztást úgy csinálni meg, hogy több és alkalmasabb idő álljon a vasárnapi iskolai ügyek megbeszélésére rendelkezésre.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

A megjelentett titok.*

Luk. 10:21—24.

Azon órában úgy állhattak a tanítványok Jézus körül, ahogy most mi állunk itt az Ő színe előtt. Tele voltak boldog örvendezéssel, a siker öröme megdobogtatta a szívüket s talán arra gondoltak, milyen felséges dolog Krisztus szolgálatában állani, mikor az ördögök is engednek nekünk az Ő neve által. A Jézus figyelmeztetését: „Ne annak örvendeztek, hanem annak, hogy a neveitek fel vannak írva a mennyben“ — talán nem is hallották, semmiesetre sem értették. Ebben a pillanatban nem láttak semmi, épen semmi akadályt annak a dicsőséges országnak a megvalósulása előtt, melyet olyan nagyon vártak és olyan ragyogó színekkel képzeltek maguk elé. Pedig milyen út állott még előttük, mennyi csalódás, mennyi keserves küzdelem és főként, milyen harc, melyet az őket elválasztó Isten Lelkének kellett vívnia velük és érettségük.

Itt állotok most ti is, akik az Ő Igéje hirdetésére akartok előkészülni, az Úr előtt. Ő tudja, mivel van tele a szívetek, mit hoztatok abban Ő eléje. Látja azokat, akik visszajöttek ide a nyár munkája, vagy pihenése után, tele van-e a lelkük annak a tapasztalatával, hogy a Krisztus nevének engednie kell mindeneknek, hogy még az ördögök is meghajolnak Előtte! Úgy jöttek-e ide, hogy lobogó vágyakozással merüljenek el megint annak az izenetnek a tanulmányozásába, melyet Ő ad nekik és rajtuk keresztül e szomorú, elfordult világ számára. Lát titeket, akik először léptek át ez áldott hajlék küszöbét, tudja, hogy mit kerestek és mit vártok attól az időtől, amit az Ő lábainál akartok tölteni. És tud titkokat, a jövő sötét titkait, harcokat, melyek dönteni fognak afelett, megállotok-e mellette, vagy az utatok elvezet innen más ösvényeken, egy más cél felé. Tudja a titkait megrázó viharoknak, rémületes tüzeknek, melyeken át fog vezetni, sötét kísérteteknek, bukásoknak, keserves sírásoknak a tagadások éjszakája után, amelyekkel tiszt-

* Bibliamagyarázat a theol. fakultás évmegnyitó ünnepélyén.

títani és készíteni akar titeket annak a félelmes, titokzatos, emésztő feladatnak a végzésére, amit az Ő szolgálatának neveznek. Mindezeket tudja s a jövőnek e titkai nyilván vannak előtte.

És mégis, ebben a pillanatban nem sír felettünk, mint az elpártolt Jeruzsálem felett, óh, mennyi alkalma volna reá, sem ítélete ostorát nem pattogtatja felettünk és egyházunk felett, pedig, óh, milyen méltán tehetné, hanem örvendezve lelkében hálaadásra int bennünket afelett, hogy az Atya a mennyek országa titkát velünk közölni akarja, és boldognak magasztal azért, hogy e titok beteljesedését megláthatjuk.

I. „Hálákat adok néked Atyám, mennyenek és földnek Ura, hogy elrejtettéd ezeket a bölcsék és értelmesek előtt és a kisdedeknek megjelentetted. Igen Atyám, mert így volt kedves Te előttem.“

Ezek a szavak azt mutatják, hogy az Isten országának egy *titka* van, vagy maga az Isten országa egy *titok*, melyet emberi bölcsesség és értelem nem képes megközelíteni, amely megjelentetik Istentől, csodálatos módon minden emberi erő közbejötté nélkül. Nincs is semmi a világon, ami fájdalmasabb lenne az emberi gőg számára mint az, hogy van egy terület, melyet el nem érhet, egy titok, melyet meg nem fejthet soha. Az az állítás, hogy az Isten országa titok, kiveszi azt minden emberi hatalom alól, felemeli minden emberi erőfeszítés fölé és függetlenné teszi teljesen tőlünk. Az Isten szuverén elválasztó végzése szerint *jelentetik meg* ez a titok olyanoknak, akiket Ő választ el, minden erőfeszítés, tusakodás vagy igyekezet dacára. Akinek ez a titok megjelentetett, boldogan veszi azt tudomásul, betölti az életét, aki előtt rejtve marad, hiába keresi egy életen és örökkévalóságon keresztül. Hiába akarnók *mi* közölni mással ezt a titkot, hiába tárjuk fel mások előtt, akinek az Atya meg nem jelenti, elmegy mellette, értelmetlenségnek tartja, vagy azzal vádol, hogy álmot láttunk. De akinek megjelentetett, azt egyszerre boldog közösségbe kapcsolja össze a titok többi tulajdonosaival, az hálával magasztalja az Isten bölcsességét, amellyel föltárta előtte és testvérei előtt az a titkot, melyért egyedül érdemes élni és meghalni.

E titok tartalma az, hogy senki sem tudja, ki az Atya, csak az Atya és kicsoda az Atya, hanem csak a Fiú, és akinek a Fiú akarja megjelenteni. Testvéreim, ez az a csodás titok, ami rejtve van a bölcsék és értelmesek előtt, de megjelentetik a kisdedeknek: az Atya és Fiú kilétének csodálatos titka. Az, hogy Istent Krisztusban és Krisztust Istenben lehet megismerni! Hogy láthatjuk *Isten* hatalmát a világban és a saját életünk-

ben, megdöbbenhetünk előtte, megalázkodhatunk és porrá lehetünk a színe előtt és mégsem ismerjük őt. Behatolhat értelmünk és képzeletünk szentséges és dicsőséges lényének tulajdonságaiba, láthatjuk bölcs gondviselésének és teremő kezének munkáját szerte a világon és mégsem ismerjük őt. Kereshetjük és megtalálhatjuk lábnyomait kicsiny életünk igazgatásában, törvényeit a világegyetemben, parancsait a szívünkben és mégis ismeretlen marad előttünk, míg a Fiú, az egyszülött Fiú meg nem jelenti nekünk. És nem tudhatjuk, *ki a Fiú*. Ismerhetjük a Jézus élete minden csodás eseményét, meghajolhatunk a legtündöklőbb jellem, a legodaadóbb szeretet, a legáldottabb bölcsesség előtt, ami személyiségéből kisugárzik és nem jutottunk közelebb ismeréséhez egy hajszálnyival sem sőt, még nagyobb a titok előttünk. Csak, ha Ő megjelentette magát előttünk, mint élő Úr, mint a mi lelkünk királya, ha feltárta a titkot, mely Istent előlünk fedi, hogy aki Őt látja, az látja az Atyát, csak ha ezt alázatos, mindenről lemondó, engedelmes hódolattal elfogadtuk: akkor válik előttünk világossá az, amire soha magunktól el nem juthattunk: Isten Atyámmá lett Ő benne és Ő nekem az élet, a reménység, a kegyelem.

Nem kell-e, hogy örvendező hálaadásra nyiljék az ajkunk ennek a boldog titoknak hallatára? Nem kell-e magasztalva dicsőíteniünk Azt, aki e titkot meg akarja jelenteni a világnak és nekünk, nem kell-e lemondani mindenről, ha ezt a boldog titkot megnyerhetjük. Mert ez a titok az, amiért titeket ide hívott erre a helyre.

2. „Boldog szemek, melyek látják azokat, amelyeket ti láttok!“ Nem tudom, a te gyermekemlékeitek között nincs-e egy sóvárgó vágyakozás emléke, mely akkor támadt föl a szívetekben, mikor először hallottátok a Krisztus csodálatos történetét. Nem vágytatok-e ti is néha, hogy bár éltek volna akkor, amikor Ő járt a földön s lehetetek volna azok között a gyermekek között, akiket ölébe vett, akikre a kezét vetette, akiket megáldott. Ma ez a vágy beteljesülhet.

Hány nemzedék halt meg, akik vágytak látni, amit ti láhattok és hallani, amit ti hallhattok és hiába. Próféták nemzedékei, akik hirdették az Ő akaratát, tusakodtak érte, bizonyosságot tette felőle, szívük vérével írták a próféciát az Isten országa dicsőségéről, a Krisztus felől, de nem adatott meg nekik, hogy láthassák Őt. Hatalmas királyok, kiknek pompája és dicsősége betöltötte a földet, akik hatalmuk alá hajtották ellenségeiket, bölcsességben és igazságban kiválók, de nem adatott meg nekik, hogy oda üljenek a Krisztus lábai elé, hogy hallgathassák az Ő beszédét, hogy fordulhassanak hozzá,

a királyok királyához, a megváltó Úrhoz, hitük fejedelméhez. Mindenben gazdagok voltak, csak egyben, a legfontosabb dologban voltak koldusszegények.

De titeket arra hívott össze, hogy lássátok és halljátok ezt a titkot. Arra választott el, hogy ne csak vágyakozatok utána, ne csak keressétek, ha talán kitapogathatnátok Őt, hanem, hogy megjelentse magát előttetek. Itt *láthatjátok* Őt, együtt lehettek vele a szent-hegyen, csöndes óráitok áhítatos magányában, *láthatjátok* a Belőle kisugárzó fényt, mellettetek állni Őt a kisértetek óráiban, a csüggedés és csalódások napjain, harcolni Anyaszentegyházunkban az Ő uralmáért, diadalmasan haladni elő uralma megszilárdításával a világban. És *hallhatjátok* az Ő szavát az Ő Igéjében, amint ítéletét hangoztatja felettünk, azt az ítéletet, amely olyan fájdalmas és mégis olyan felemelő, mert a kegyelem és megtartás ítélete. *Hallhatjátok* szavát, amint biztat, bátorít, amint dorgál és int, amint elküld naponta az Ő aratásába, gyöngeségek és erőtlenség dacára s amint diadalt ígér, az Ő diadalát magunk felett és a világ felett. Oh *boldog szemek*, melyek láthatják a háborgó, bálványimádó világ felett megjelenni az Ő dicsőségét, óh *boldog szív*, mely elfogadhatja Őt, hogy neki élet, igazság és szentség legyen. Érzitek-e ezt a boldogságot, keresitek-e ezt a boldogságot? Ma *tegyetek le mindent* az Ő lábai elé, mindent, amiben eddig boldogságot kerestetek. Rakd le áldozatul lábai elé azt a szívet, mely hiúsággal és ambícióval volt tele, mely azért hozott ide téged, hogy ezen az úton kitűnni és érvényesülni akartál. Rakd le a világhoz ragaszkodó szívet, mely erre a pályára a boldogulás, a megélhetés céljából hozott. Rakd le a hideg, öntudatlan szívet, mely még nem tudott fölmelegedni, mely közömbösen néz előre, az évek homályába. Rakd le az ellenálló dacos szívet, mely az Ő eddigi keresésének makacsul állott ellen és kerülte ki az alkalmakat, hogy megalázkodj előtte. Krisztus mond titeket boldogoknak s e pillanatban szemre örvendezve nyugszik rajtatok, tekintete átmelegíti a lelketeket s e pillanatban könnyörög érettünk az Atya trónja előtt, hogy lehessetek igazán azok, akikké Ő választott: áldott gyermekei, boldog hitvallói az Ő királyságának.

Igy akar titeket, mindnyájunkat bevezetni ebbe az áldott titokba. Hajtsuk le a fejünket ebben a szent percben, az Ő jelenléte percében. Imádkozzunk áhítatos szívvel, alázatosan, hogy avasson Szentlelkével titkai sáfáraivá, engedelmes gyermekeivé, az Ő dicsősége szolgálatára.

I.

Tudomány és Világnézet.

A theologiai tudomány az egyházban.*

1. Isten kiválasztó kegyelme folytán — évről-évre — egy-egy új ifjú sereg tesz fogadalmat Fakultásunk Elöljárósága és Tanári Kara előtt, hogy lelkiismeretes tanulmányozással, az Isten igéjével és az imádsággal való naponkénti táplálkozással készül a lelkipásztori szolgálatra. A tudományos tanulmányozás, az ige és az imádság azok a szent valóságok, vagy a mai pszichológiai nyelven nevezve, azok „a módok“, vagy „lelki eszközök“, amelyeknek segítségével egész oktatási és nevelési rendszerünk működik. Nagyon hajlamos ez a mi korunk ennek a három nagy és szent valóságnak sorában az ígét és az imádságot úgy tekintetni, mint csak amolyan „vallásos-pedagógiai“ kiegészítő eszközöket, amelyek arra vannak hivatva, hogy atmoszferát teremtsenek, vagy kegyes kereteket képezzenek a tudományos munka számára. Elérkezett az ideje annak, hogy ezt a gondolkozásmódot teljesen kizárjuk s meglássuk, hogy *a tudományos theologiai munka nem áll kívül önállóan és nem független az Isten igéjétől és az abból táplálkozó imádságtól, mert theologiai tudományos munkánk Isten igéje nélkül tárgytalan, Isten igéje pedig imádság nélkül egy elzárt világ, amely előtt hiába zörgetünk, mert soha meg nem nyillik.* A református theologiai tudomány csodálatos szép, bár zordonan fenséges világa viszont csak azok előtt nyillik meg és nyer értelmet, akik az Isten igéje előtt való engedelmes meghajlással és az imádság tusakodásával tudnak nagyszerű portáléja előtt megállani és bebocsáttatást kérni. Természetes dolog tehát, hogy egy ilyen theologiai tudománynak és csak az ilyen theologiai tudománynak van helye az „ige egyházában“ és az „imádság egyházában“: a református egyházban.

2. Minden kornak meg van a maga theologijája, amely a korszellem és a különböző tudományos világnézeti eredők hatása alatt sajátosan alakul ki. Kétségtelen az is, hogy minden

* A theol. Fakultás tanévet megnyitó ünnepélyén.

kor teológiája, tudományos karakterénél fogva, egészen elől kezdi azt a gondolkozási formába öntött anyagot, amely az ő sajátos ismereti komplexumát képezi. A különböző korokban, vagy általános filozófiai, vagy világnézeti principiumok, vagy alapvetőnek nevezett történeti ténylegességek, vagy pedig úgynevezett ősi emberi élmények képezték azokat a végső kiindulási pontokat, amelyek a különböző korok teológiai irányait megszabták s önálló gondolkozási rendszerre formálták. Ennél az egészen előlről való kezdésnél fogva, ennél a felvett ősi feltételt képező kiindulásnál fogva minden kor teológiája különösen a kezdetében többé-kevésbé idegenül állott abban az egyházi közösségben, amelynek a szolgálatára hivatott, mert időre volt szükség, amíg az uralkodó „rég” helyét az elvileg már győzedelmessé vált „új” elfoglalhatta. Ezért mondotta itt ezen a helyen egy szellemes német teológiai professzor, hogy a mindenkori teológiai tudomány és az egyház között mindig legalább harminc év távolság van. Ha már mostan ezeket a kétségtelen megállapításokat jól szemügyre vesszük, ebből nagyon sok hasznosítható következtetést vonhatunk le és kell levonnunk.

3. A teológiai tudománynak fejlődnie kell. A mindenkori új teológiának együtt kell kifejlennie és kibontakoznia a mindenkori újból és újból keletkező szellemi világgal, bár minden új teológiának vissza kell térnie egyszersmind arra az ősi alapra, ahonnan a teológizáló aktus kiindult. Természetesen minden kor egyháza is újból és újból megújul, meg kell újuljon a nem-létezés büntetésének terhe alatt. A teológiai megújulás és az egyházi megújulás között azonban az a különbség, hogy míg a teológiai tudomány tisztán szellemi szervezeténél fogva könnyebben, addig az egyház az ő sokféle szociológiai alkatánál fogva sokkal nehezkesebben újul meg, ennél fogva sokkal lassabb tempóban veti magát alá annak a reformnak, amely a Krisztus anyaszentegyházában állandó és folytonos feltétel. A teológiai tudomány és az egyház között fennálló eme viszony arra kötelezi a mindenkori teológiát a mindenkori történeti egyházat, hogy a közöttük fennálló kontaktust ne gyöngítse egyik fél sem, hanem erősítse mind a két fél, hogy együttélésükből egység, az egységből új élet-hajtás és zsendülés támadjon. A teológiai tudomány és a mindenkori történeti egyháznak kölcsönösen kell egymásfelé nyujtsák jobbjait, hogy az ugyanazon erőforrásból: az Isten élő kijelentéséből az élő Isten dicsőségét szolgáló munkájuk számára együtt merítsenek és együtt tápláltassanak. *Sem a teológiai tudománynak, sem a mindenkori történeti egyház-*

nak öncélja nincs, mert mind a kettőnek célját az határozza meg, hogy az ítélő Isten munkájukból mennyit lesz kegyelmes az Ő győzelmes országa, a Krisztus királysága számára felhasználni.

4. A teológiai tudománynak az egyházban való helyét és szerepét vizsgálva, azt kell megállapítanunk, hogy a teológiai tudománynak az egyházban csak akkor van jelentősége és hivatása, ha szellemi szervezeténél fogva könnyebb (bár egyszersmind nehezebb és súlyosabb) mozgással, nagyobb odaadással, élesebb figyelemmel, érzékenyebb mértékkel, de egyszersmind engedelmesebb lélekkel csügg a tekintete az Istennek az egyedül autentikus Szentírásban foglalt igéjén, mint az örök isteni Kijelentésről bizonyosságot tevő abszolút tekintélyen. Ne essünk egy pillanatra sem tévedésbe afelől, hogy a teológiai tudománynak nem feladata előírni, hogy az egyháznak mit és hogyan kell hinnie, mert ez a feladat fellelő áll a teológiai tudománynak s ennek megállapítása és előírása egyedül Isten igéjét illeti meg elsősorban s az egyház hitvallásait másodsorban. De viszont a világ anyagi, szociális, gazdasági, alkotmányos állami és kulturális életszféráival együttélő és azoktól átszőtt történeti egyházra nézve kikerülhetetlen az a kísértés, hogy ismételjen megalkudjék az ige rovására, hogy külső léte biztosításáért folytatott harcaiban elhalványuljon szemei előtt az ige kategórikus imperatívusa, vagy elszíntelenedjék az a reformátori ősalap, amely az egyház hitvallásának igazságában foglaltatik. A teológiai tudománynak az a feladata, hogy az örök forrásnál: az igénél állva s annak folyammedrét kísérve, folytonos figyelmeztetés legyen az egyházra nézve, az egyháza veszedelmes kísértései középette, vészkiáltás legyen, hogy az egyház az ő teológiai tudományossága segítségével újból — és újból revízió alá vegye azt, amit hirdet, amit tanít, vagy amit cselekszik. A teológiai tudománynak mindig előtte kell mennie az egyháznak. A teológiai tudománynak folytonosan felfelé kell tekintenie, mialatt az egyház a földi élet nyomoruságain csüggve gyógyít, épít és tanít. A teológiai tudománynak folytonosan éleszteni kell az oltár tüzét, hogy ki ne aludjék, mert előbb-utóbb dohos kriptává, vagy csak díszes mauzóleummá válik az az egyház, amelyben a szent oltári tűz kialudt. A teológiai tudománynak csillogó szemekkel szakadatlanul az Isten igazságára kell tekintenie, nehogy egyházát a talmi ragyogású pusztá létérdekek igazságai megejtsék. A teológiai tudománynak igazi tudománynak kell lennie, nehogy az egyháznak a történeti fejlődés folyamán nyert ke-

resztyén kultúrája elveszzen s az egyházban élő evangéliumi élet szektárius szellemű zugüggé devalválódjék. Ime! ez a szerepe, nem! ez a küldetése és hivatása az egyházban a református keresztyén teológiai tudománynak!

5. Hogyan tölti be a teológiai tudomány ezt a feladatát? Kétségtelen, hogy nehezen, nagyon nehezen, mert az a permanens krízis, amely nehéz és lefelé vonó kolonként a bűnös világhoz tapad, sajátja a teológiai tudományosságnak is. A teológiai tudományosság nehéz fegyverzete: gondolat-komplexumai, argumentációi, történelmi analízisei, exegétikai finomságai és principiális rendszerességei csak kevesek számára válnak igazi erőkké arra, hogy az ige kétélű fegyverét készségesebben, biztosabban, de egyszersmind engedelmesebben és alázatosabban forgassák és az evangélium nyilait tovább röpítsék. Fájdalmas dolog látni azt a verejtékezést, amelylyel azok küzdödnék a teológiai tudomány terhe alatt, akik nem tartoznak ama kevesek közé. És még fájdalmasabb dolog látni, hogy mint válik ezekre a nem-kevesek közé tartozókra nézve sutba dobott használhatatlan lommá mind az, aminek a súlya alatt éveken keresztül verejtékeztek, amikor elkövetkezik a „gyakorló-lelkészi szolgálat“ ideje. Vajjon mit kell cselekednünk ezekkel, akik nem tartoznak ama kivételes kevesek közé? Nekünk, embereknek nincs más mit cselekednünk, mint ismételten bizonyoságot tenni az Isten igéje hatalmáról s bizonyágtétevéskben helyet engedni, hadd cselekedjék helyettünk Isten. Mi mindig csak útkészítői lehetünk Istennek a Krisztusban. Ha magunk akarunk valamik lenni ezek számára, akkor a mi esendő lényünk válik életük szubjektumává, hogy Isten igazsága elveszzen szemek elől, s Krisztus királysága helyett a saját királyságunkat szolgálják. *A teológia, legalább az igazi teológia kulcsa az ige s akinek a szíve felett az ige urrá lett, annak az elméje előtt is felragyog Istennek a Krisztus orcáján való fényessége.* Akiben a hit életté vált, abban az ismeret is tiszta jelentést nyer. Amit szeretünk, azt ismerni is kívánjuk s minél jobban szeretünk valamit, annál inkább ismerni kívánjuk azt. Aki Istennek a Krisztusban megjelent akaratát engedelmesen szereti, az engedelmesen ismerni is kívánja s minél jobban ismeri ezt a szent akaratot, annál jobban is szereti azt, A hit lángja éleszti az ismeret csillogását s az ismeret csillogó fénye növeli, olthatalanná teszi a hit lobogó lángja utáni vágyat. Be kell ismernünk, hogy igen sokat, sőt mindent mi akarunk tenni s ezzel igen sokszor állunk Isten elébe s miután Isten akaratával nem egyezünk, elvesz a mi munkánk, mert Isten győzelmes lépése.

alatt elvész minden, ami nem az Ő akaratából él és táplálkozik. A teológiai tudománynak épen úgy mint a mindenkori történeti egyháznak Krisztus nélkül semmit sem lehet cselekednie, de Krisztussal mindent győzelemre lehet vinni!

6. A Krisztussal győzedelmeskedni akaró teológiai tudomány szolgálatában kívánunk élni, növekedni és győzedelmeskedni. Nem tartunk többé igényt arra, hogy ennek a világnak fórumai által elismertessünk, sem nem igyekszünk arra, hogy a teológiai tudomány és a többi tudományok között fennálló különbséget, sőt szakadékot minden áron eltüntessük és lehadzudjunk, de viszont igényt tartunk arra, hogy az igazság által elismertessünk s az igazság szolgálatát nem általános és reánk erőszakolt tudományos módszerek által végezzük, de engedelmesen alkalmazkodni kívánunk Istennek a Szentírásban adott Kijelentése bizonyosságtételeihez. A teológiai tudományt erre az igény-támasztásra a tárgya és feladatai által adott kötelezései hajtják. A teológia tudománynak nem szabad elvesznie egyetlen részletkérdés vizsgálatában és magyarázatában sem, hanem folytonosan ott kell csüggjön a tekintete a részlet-kérdések résszerint való igazsági felett álló örök igazságon: *a Krisztus keresztyén és a Krisztus feltámadásán, mint a világot alapjaiban megrázó örökkévalóságokon.* A teológiai tudomány épen ezért soha sem lehet eléggé radikális az idő — és térfeletti isteni igazság szolgálatában. A teológiai tudományt épen az teszi tudománnyá és pedig minden más tudomány felett álló tudománnyá, hogy megpihenést nem enged a mindig engedményekkel és megalkuvásokkal teli emberi véleményeknél, hanem minden igazságot folytonosan kérdésessé tesz, szakadatlan zarándoklásra, előbb haladásra, folytonos útban-lételeire hajt, hogy *az emberi vélekedést* ne hogy feltétlennek és örökkévalónak merjük tekinteni, hanem csak *az ígéretre* nézzünk, arra: „amiket szem nem látott, fül nem hallott és embernek szíve meg se gondolt, amiket Isten készített az őt szeretőknek.“ Ezért a mi teológiai tudományunk „*az út teológiája*“, a „*theologia viatorum*“. Csak ez a teológiai tudomány lehet ma élet és áldás az anyaszentegyházra. Csak a „*theologia crucis*“, a keresztyén teológiája lehet ma erő az anyaszentegyházra, mert csak ez képes különböztetni nagy isteni mértékkel a kegyelem és a bűn között. *Akartok-e ifjú Barátaim velünk együtt jönni erre a fáradságos, erre a viharos és ítéletes útra. Ne jöjjön, aki fél a próbáktól, a lelki nehézségektől, aki fél a vívódásoktól. Ne jöjjön, aki félti a saját illúzióit, aki félti a saját igazságait. Ne jöjjön, aki szivesebben él a saját bekép-*

zelései és romántikus álmai melegfürdőjében. Aki pedig jön, jöjjön alázatosan, engedelmesen, jöjjön magát megtagadva! Jöjjön az, akit az Úr hív, mert akiket Ő hív, azokat Ő vezeti, akiket Ő vezet, azokat részesíti az Ő győzelmében! Ezzel a hívással a Szentháromság egy, örök igaz Isten nevében a 1928—29. tanévet ezennel megnyitottnak nyilvánítom!

T. S.

Bernhard Duhm.

1847—1928.

A tordai nagyhéten hallottuk a szomorú hírt, hogy a jó „öreg“ Duhm, a baseli egyetem theol. professzora meghalt. Az amugy is gyakran szédülő, öreg 81 éves aggastyánt a Spalenthor szűk átjárójánál egy autó halálra gázolta.

B. Duhm a baseli egyetemen az ószöv.-i bibliai tudományok egyik előadója volt. 1847-ben született Bingumban — Északnémetország (Ostfriesland) egyik kis városkájában. 1873-ban magántanár Göttingenben, 1877-ben ugyanott rk. professzor, 1888-ban és azóta rendes professzor Baselben. Megjelent tudományos munkái: Theologie der Propheten 1875, Kommentare über Jesaja, 1922⁴ Hiob 1896. Psalmen 1921² Jeremia 1901. — Izraels Propheten 1919² Das Geheimnis in der Religion, Kosmologie u. Religion, Die Entstehung des Alten Testaments, Die Gottgeweihten in der alttestamentlichen Religion, Das Kommende Reich Gottes. Ezekon kívül profétafordítások, előadások egész sora.

Osendes, hángtalan családi köréből neves gyermekek kerültek ki, akik ma Németország egyetemein theol. professzorok. Hogy Duhm nem schweizi és nem baseli származású volt, azt sajtóságos északnémet (fries) kiejtéséről is észrevehettük. Schweiz a dialektusoknak is szabad hazája.

Baselben a Rajna balpartján lakott egy magánosan álló villában. A villa csendjét csak a sirályok zavarták. Ezeket a madarakat rendkívül szerette Duhm s ha tehette, apró morszákkal szórta be a víz színét a sirályok nagy örömére. Házában minden az otthon képét mutatta, csak ember volt kevés. Duhm rendszeren dolgozószobájában élt. Ez a dolgozószoba inkább könyvtár volt; a könyveken kívül csak egy polcnyi idegen „műtárgy“ volt látható: a pipatórium — (a legtöbb Alttestamentlernek van pipatóriuma — ez a kultuszjel) —, mely éppoly gyakori használatnak örvendett, mint a folianssorok, melyek jórésze kinyitva költői összevisszaság-

ban, de nem rendetlenségben, borultak félig vagy harmad-részből egymásra egyszerű hosszú asztalon, melyen az öreg Duhm finom gót írással írt — egy-egy összevissza hajtogatott füzetkébe. Duhm örökké olvasott, sokszor a füst olvasás közben csaknem teljesen ellepte igénytelen alakját, csupán egy öreg falióra tudta magára vonni a magabamélyedt olvasó figyelmét ügyetlen koppanásaival.

Itt láttam én Duhm apót legelőször *otthon*. De legalább láttam és többször is elmentem hozzá. A Sekunderschule-ba járó kis unokájától érdeklődtem előre Duhm egészségi állapota felől, miután D. gyakran betegeskedett ill. szédült.

Ez a patriarcha alak egészen gyermekkedély volt. Ezt azért tartom lényegesnek megemlíteni, mert tudományos munkáinak, meglátásainak, a legmélyebb dolgokba való elmerülésének e gyermekkedély volt a titka. Mikor unokája elébe toppant — mint az őszövetség egy-egy homályos, elsuhanó rejtélye — a fáradt komoly agg arc felderült, mint a felleg alól kinéző, szürkületbe vesző nap. Tiszta öröm, mosolygó gyermekarcok; nem tudni melyik ifjabb, üdőbb, őszintébb: az aggastyáné-e vagy az unokáé? A kis unoka a füstös dolgozószoba csendjét is megzavarta, amint a pipatórium körül helytelenkedett. Ilyenkor — és a legnagyobb dolgok szemléleténél — látszott Duhm gyermekkedélye a legtisztább és legvonzóbban. E gyermekkedéllyel ereszkedett alá Duhm az ótestamentumi vallás primitív gyermekded jelenségeinek szemléletébe. Ezért nem tudott *csak vallástörténész lenni*. Több volt.

Erdekes, hogy akik csak távolról látták a Duhm életét, előttem mindig oly indokolatlanul, helytelenül lekicsinylő, bántó, sokat sejtető nyilatkozatokat tettek, melyek csak külön, rosszlelkű emberekre mondhatók; állítom, hogy feketes szemléletből származtak.

Duhm a katedrán is olyan volt, mint otthon. Közvetlen, finom, kedélyes, mégis mélyenjáró. Előadása igénytelen, szónoki képesség nélkül való, és mégis úgy lebilincselte hallgatóságát, hogy még ifjú, túlfűtött elvi ellenfelei is bosszankodtak, amikor az egyetem csengője belepergett a monoton és mégis lenyűgöző előadásba. Duhm teljesen szabadelőadó volt, nem lett unalmas és ő sem unta meg 40 év alatt, sőt ő maga is élvezte előadását. *Elte saját szavait*. Az ótestamentum egészen jelentéktelennek látszó, szürke alakjai testet öltöttek előadásában és amely alakokat csak névszerint ismertünk a homályos előidőkből: lelkivilágukat láthattuk, *jellemvonásokat* fedeztünk fel az eddig semmitmondó bibliai

személyiségek arculatán. A legdrágább perceket mégis akkor éltük az ő előadásain, mikor Duhm a prófétákat sorra vette. Én ott éreztem meg igazán, hogy mi is az az Ótestamentum; nekem is, mindenkinek esemény volt az: Duhm patriarcha-alakja, gyermekkedélye, monoton és mégis élő drámaisága azt a benyomást tették reánk, hogy azt, ami a vallásban titokzatos és ami csekély belőle hit által megragadható, amit Duhm is nagy ritkán és félő tisztelettel ejtett ki, azt csak kiválasztott geniális gyermektermészetek, gyermekké vált kedélyek ragadhatják meg, de a bölcsék elől el van rejtve. Duhm soha sem tett az Íráshoz *lényegileg* semmit, és abból el sem vett, azt használta szemléltetésül, amit mi is olvashattunk, de volt ereje, praedisponáltsága: a töredékek közül *élő személyiségeket kimenteni*. A fagyott madárkakat, az Ószövetség darabokra tört mozaik anyagát, keblébe rejtette, szívével melengette — és a madárkák elkezdtek énekelni. Duhmnak költői érzéke és nyelve is volt arra, hogy ahol *jól áll*, ahol helye van, tolmácsolja az emlékek titokzatos beszédét és segédeszközül használja fel szemléltetésre; volt universalis jártassága arra, hogy minden eseményt, személyiséget a maga nyelvén, a maga jellegzetességében beszéltesse. De *lelkülete* volt a legarravalóbb, hogy azt *ami vallásos*, meg lássa. Jellemző reá az, hogy *Söderblom*-mal, a svéd tudós püspökkel a vallás jelenségvilágának — továbbá a primitív népek vallásának kutatásában — közös eredményre jutnak, holott Duhm szándékosan csak az Ótestamentumot vette alapul és feldolgozandó anyagul. Ezért mondotta gyakran Duhm — joggal —, hogy aki a vallásból a *megismerhetőt* meg akarja ismerni, annak *csak és okvetlenül* az Ótestamentumot kell tanulmányoznia, és ha más segédeszköz — parallel jelenségek stb. — nincsen is; ami a vallásban ésszel fogható, azt az Ószövetségben megtalálja. Az újtestamentum is csak a Jézus Krisztus személyiségével több, és Ő vele elhatározóan több, mint az Ótest. Az Ótestamentum talaj, keresztül-kasul szántott történelem — vallástörténelem, humusz az Újtestamentum Magvetője számára.

Azonban Duhm legértékesebb hagyatéka az emberiség számára és nemcsak számunkra az, hogy a *próféták maradványának jelentőségére rámutatott*. Kiemelte őket abból a frázéológiából, melybe őket a századok betemették. Megdöbentő egyszerűséggel és biztossággal mondja és írja, hogy az emberiségnek e *legnagyobb* jait ismerni épp úgy hozzá fog tartozni az ember műveltségéhez, mint ahogy ma a görög és római bölcsék és írók ismeretét műveltségünk elengedhetetlen tar-

tozékának tekintjük. És a próféták ismeretével együtt az ő vallásuk ismerete fogja megadni műveltségünk alapjait is, csak ez gyógyíthatja meg a beteg, félszeg, szánandó emberiséget, legalább ez is elősegíti a gyógyulását. Duhm így a prófétákról írott kommentárjaiban a leginkább lebilincselő, *Jesáját* vagy *Jeremiást olvasni* Duhm interpretációja mellett — *esemény vallásos — illetve hitéletünkben*. Izrael története az ő megvilágításában képen a próféták története — ill. — a *vallás története*; — ezekkel a kifejezésekkel mondja, mert a vallástörténet — mint írja — különösen a szíven fekszik, bár Duhm egyénisége sohasem volt beleszorítható az u. n. vallástörténeti iskola szűk sablonjai közé. Duhm felette állott az iskoláknak. Alázatosan állott meg feladatainak, tudományának korlátainál, át nem lépte a határt, nem vitázott hatra-vakra senkivel, nem tartotta magát csalhatatlannak és véleményéből sohasem csinált prestige-kérdést. Örvendett, ha valakitől tanulhatott. Azokkal, akik őt a vallástört.-i iskola sablonjai közé akarják besorozni, megtagadja a közösséget. Egyszer Baselen liberális teológusok gyűltek össze, hogy kicseréljék véleményüket; Duhm a sokat támadott, bántott tudós, nem megy közéjük, de katedráján mosolyogva mondja tanítványainak: ezek az urak itt jártak és vallásról beszéltek, de sejtelmük sincs arról, hogy mi a vallás. Innen származik Duhm egyedülvalósága, innen érthető önállósága is. A vallástört.-i iskola felett áll, biztoskezü kutató — és exegéta, de a liberálisokkal nem vállal közösséget. Párton kívül és felül áll, mégis a konzervatív pozitív theol irány részéről állandó támadásban van része — legtöbbször a héber versmérték alkalmazása miatt. Duhmnak sajátos felfogása volt az, hogy a kijelentés, amikor emberi nyelven közöltetik, legelőször költői, ritmikus nyelven jelenik meg, sőt az a feltevése, hogy a poézis régebbi nyelvjelenség, mint a próza. Ezért beszéltek a próféták versben. Az isteni dolgok csak grandiózus, szép formákban jelenhetnek meg és jelentek meg. Mikor Fr. *Delietzsch* és a vele kongenialis tudósok az Ótest. mellőzését kívánják annak alacsonyának mondott erkölcsisége miatt, Duhm gyakran figyelmezteti tanítványait: „nem tartom szükségesnek minden könyvet elolvasni; *Delietzsch* elfelejtette, hogy 3000 évvel idősebbek vagyunk, mint Mózes és Mózes is megbotránkozna korunk sok fonákságán és — *Delietzshen*, az ő vádjain, leg hamarabb.“

Duhm szerénysége, őszintesége, meleg kedélye, sokszor vilámszerű szellemessége felejthetetlen marad azok számára, akik őt hallgatták. És szerencsések azok is, akik munkáihoz

hozzáférhetnek. Formailag is csupa tanulság minden írása. „Csak akkor szabad Bibliáról és vallásról beszélni, ha meg vagyunk győződve, hogy tévedéseinknek jó következményei is lehetnek“. „Mert egy kommentár nem szép gondolatok teljes anthológiája, hogy azzal kérkedhessünk, sőt ha fogy a kommentár, nem a jóságát jelenti — írja szerényen, — hanem azt, hogy a próféták még élnek!“ „És akik az emberiség e legnagyobbjainak tanulmányozásához leülnek e szomorú időkben, (háború után!) munkatársaknak tekintetnek az emberiség meggyógyításában és meggyógyulásában.“ „Azonban tévedéseim és hibáim nyerjék el azt a véget, melyet megérdemelnek.“

Duhm alázatosan állott meg a legnagyobb dolgok szemlélésénél. Volt kitől tanuljon. Kommentárjai ill. segédkönyvei, forrásmunkái között mindig első helyen áll *Kálvin* kommentárja. Ritkán hivatkozik valakire, nem kívánta, hogy rá hivatkozzanak; szavaiban, majd írásaiban úgy áll ma is előtttem, mint a nyugateurópai theol. tudományos világ egyik leg-hatalmasabb (primus inter pares), lenyűgöző református keresztényén egyénisége, akit meggyászolok egész földi életében; nemcsak méltatlan könnyel, hanem állandó fájdalommal, nevének tisztelettel és szeretettel való emlegetésével. Theológiai felfogása nem lehet mindenki számára sympathikus; vallástörténész, aki állandóan előítélet nélkül nyitva tartotta minden új számára és minden jó számára gyermeklelke ablakait, aki azonban kinőtt az iskolás szavak korlátai körül és tragikus körülmények között belenőtt az örökkévalóságba.

Érzem, hogy igen sokat és mégsem eleget mondtam róla; de a szeretetem nagyobb kifejező erőmnél. A nyitva maradt problémákat Duhm számára az Úr megoldotta.

A viszontlátáskor folytatni fogjuk a *Sprechstundet!*
Nyárádszentbenedek, 1928.

Nagy András.

Vallásos nevelés

Gondolatsor a családi nevelés körül.*

A nevelés tudomány a maga kollektivizmusában minden korban és minden népnek átadta a társadalmi történelmi evolúciót utján megjelent pedagógiai eszméket és didaktikai szabályokat s azt minden nép helyzetének és képességének megfelelően fel is használta.

Minden kornak megvolt a maga nevelési ideálja, eszméje a nevelés történelemnek felfelé az egekre tekintő útjában.

A görögöknél a szépnek és a jónak harmónikus kettőse. A rómaiak virtusa templom építő és zsolozsmát éneklő erénnyé változik a középkor kolostori nevelésében.

Régi, emberi bűnökért imádkozó scolasticizmus tömjén füstjében nem ismerte meg az ember a saját lelkét. A humanizmus korában ismer rá a „lelkére, hogy a reformáció lelkiismeretével induljon el a neveléstudomány újkora a realizmus útján Montaigne, Bacon, Descartes, Locke és Comenius szellemével az igazság keresésében, ahol a természet tudományok nagy igazságai nem egyebek, mint a magát kijelentő Istennek valóságos és igazi ismeretei és az isteni titkoknak a földi jegyei: „Notitia rerum divinarum“. A deizmus, pietizmus sokszor elragadja a földi embert és nagy magasságok felé neveli. Innen szólítja vissza a nevelést Jean Jack Rousseau: „Vissza a földre, vissza a természethez!“

Bassedow filantropinizmusa kimélyíti, asztalhoz ülteti a gyakorlat pedagógusait és így tető alá jut a XIX. században a tudományos neveléstan Pestalozzi, Herbart és Diesterweg munkásságával.

Azt mondtuk az előbb, hogy a neveléstudomány kollektív tudomány: nem lehet kisajátítani nemzetek számára, mert a gyermek nem az embereké, hanem Isten bizta az emberekre egyformán. Így minden nép buzgalommal dolgozik a pedagógia, előmenetelén. Minden korszakban megvoltak a predomi-

---

* E sok megszívlelésre méltó dolgot tartalmazó cikk gondolatai vallásos összejöveteleken hasonló tárgyú előadások tartásánál is felhasználhatók.

náló nevelési ideák és — izmusok, ahogy nagy vonalban fel-
említettem, melyeket a nemzetek érettségüknek, történelmi is-
kolázottságuknak megfelelően fel is használtak. A nevelés-
tudomány népeket átolelő és nemzeteket tanító egységét bizo-
nyítja éppen a XX. század nevelési eszméje: a társadalmi ne-
velés vagy a socialpedagógia.

A világháború után ebben a szédülő és szédelő világban
dicséretére legyen mondva a nevelés-tudománynak, éppen a
pedagógusok azok, akik először talpra állnak, megakarják
menteni a jövőt a gyermekek keresztyén, közért szolgáló,
de azér individuális nevelésben, amelynek más eszményképe
nem lehet, mint a minden embert szerető, töviskoronás, királyi
arc: a Krisztus evangéliumában

*

A társadalmi nevelésnek alapján, legkisebb és legelső,
socialis egysége: a család. Ugy, hogy a családi élet megrefor-
málásával kezdi a társadalmi neveléstan is a maga sokszoro-
san összetett munkáját.

A családi élet mint az isteni és emberi jogokat magában
fogláló intézmény, összeköti a poklot az éggel, ahol a jó gyer-
mek a szülőt a földi szenvedések poklából megmentheti és fel-
vezetheti a menyei boldogság felé az írás szerint: „*Bizony
mondom nektek és olyanok nem lesztek, mint a kis gyermekek,
semmiképpen nem mehettek be a mennyeknek országába.*“

Napjainkban inkább egy olyan grádics lett a családi élet,
amely a földről egészen biztosan a szenvedések poklába ve-
zet, mert nincs elől útmutató: *a gyermek*. Az írás szerint „*A
bűn zsoldja a halál.*“

Hány szülőt hallottunk a gyermeke koporsójánál így zo-
kogni: „mindenemet oda adnám, csak élne a gyermekem.“ S
mikor élt, nem volt egy kis ideje, hogy egy fél óráig foglal-
kozzon a gyermekével, intse, oktassa, nem volt annyi pénze,
hogy egy néhány jó könyvet vásároljon a gyermeke számára,
pedig a könyv olcsóbb volt, mint a koporsó.

„Olvastunk siralomházban fogalmazott búcsulevelet,
melyben a gonosztevő azt írja, hogy azért vagyok itt, mert
apámnak soha sem volt ideje, hogy a templomba vezessen en-
gemet gyermek koromban és anyámnak, hogy együtt elimád-
kozzuk a *Miatyánkot!*“

S ha most széjjel nézünk magunk körül lépten-nyomon
halljuk a szülőktől, hogy neveljen az iskola, az iskola pedig
azt feleli rá, én elsősorban tanítok. Így a gyermeket neveli az
idősebb barátnő vagy barát, a mozi, az ucca, mert a szülőnek

ideges, elfoglalt társadalmi élete van, az iskoláknak pedig előírt tanítási anyaga. *Mi, pedig csodálkozunk azon, hogy az ucca szeméjén nem fejlődik virág, csak penész!*

A modern pedagógia ezen kíván segíteni, mikor a társadalmi nevelés jelszava alatt a szülőket akarja nevelni, hogy nevelni tudjanak, az iskolákban pedig bevezeti hetenként kétszer-háromszor a moralis órákat. A társadalmi neveléstudomány megakarja menteni a családot, a családi életét azoktól a társadalmi viharoktól, amelyek először a családi fészket támadják meg, mert útjokban legelőször, azt kapják meg. A családot egy olyan bevehetetlen várrá kívánja avatni, melyet kert vesz körül várfal helyett s melyben az ártatlanság virága nő, melyet az örök, kiapadhatatlan szeretet és türelem ápol, ahol a parancsnokok és tiszték mosolygó gyermekek, kik a az Isten szavára engedelmeskednek. Két egymástól elszakadni kész embert, hitestársat akar összekapcsolni a gyermek két kis, gyenge keze által, amelyen által a szeretet és a megbocsátás elszakíthatatlan árama fút át egyik szívtől a másikig. *A családi életet a társadalmi nevelés egy Istennek tetsző, áldott közösséggé kívánja szentelni, ahonnan kilakoltatták a kényelmes, élvezetet kereső alkalmat, a szabadalmazott gyilkosságokat, a hazugságok piperköceit és a társadalom alapját rágcsáló bűnöket, hogy helyet találjon benne az egészséges élet, az imádság, a munka és a boldogság ajándéka, a gyermek.*

Hol kell elkezdenünk? — kérdezi az ember. *Mikor? Azonnal és jelenben!!*

Az eddigi keserű életet, saját magunk idegessége által felizgatott vagy hazug kacagástól eltorzított életet abba kell hagynunk, meg kell erősíteniünk magunkat, meg kell nemesedniünk s teljesen újra kell kezdeni a megújuló nappal a családi életet. *Meg kell keresni a tönkre tett egészséget és az elveszett boldogságot a gyermekben, az anyjában, ha nincs, a másében.*

Egy öt éves gyermeket épp olyan komolyan kell vennünk, mint egy ötven éves embert! Mert a gyermek Istennek legfenségesebb teremtménye, szerelmének földre hintett virágbimbaja, — isteni, világmegváltó üdvtervéről állandó üzenet. „Aki pedig megbotránkoztat egyet a kicsinyek közül, akik én bennem hisznek — mondja Jézus, — jobb annak egy malomkövet kössenek a nyakára és a tenger mélyébe vessék.“

A gyermek nagyobb érték és szebb ékesség az apa, anya, testvér mellett, mint a legszebb vasárnapi ruha, mint a hazugságokért kapott emberi kitüntetés — ezzel egyszer már tisztában kell lennünk. Éppen annyit ér a gyermek örvendő, nyilt

szívű kacagása, mint egy ötven éves komoly emberi alkotás, mert az egyik virág, a másik termés. A virágnak az a rendeltetése, hogy pompás legyen, mosolyogjon a napfény szívéig érő csókjában, hogy termés érjen meg a kelyhében. A szív boldog kopogtatásával nyit ajtót két egymásnak rendelt ember: a nő és a férfi a család ajtaján, két szívnek a fundamentumán épül a családi élet s ez az alap csak úgy mardht meg a családi életben, hogyha az alapra vihart álló épületek kerülnek, a szív felveszi a legméltóságosabb ruháját a szülői-szív, az édes anyai szív képében, a hit köntösében, a szeretet szövétéből szöve. A szívet kivenni, a családi életből nem lehet, mert a fundamentumot pusztítjuk el vele, amikor megtagadjuk az önfeláldozást, jóságot és szeretetet; mikor azt mondjuk, hogy nekünk nincsen szívünk, pedig érezzük, hogy ilyenkor mekkorát ver a szív a keblünkben.

A családi nevelésben is ezt a szívet keressük, akivel beszélgetni csak a szív tud, így a társadalmi nevelés is a családi nevelést a szívnek az erényeivel: a szeretet és az igazság nevével oldja meg.

Igy ért el a socialpedagógia a keresztyén alapokra, amikor problémáit nem az ész egyedüli, változó gondolata szerint rendezi, hanem a szívében írt, isteni törvények szerint hít által a szeretet jegyében Krisztusért.

*

Sokszor hallottunk mi nevelők a szülőket panaszkodni, tanácsot kérve mondván, hogy ők igenis tisztában vannak a családi nevelés fontosságával és az iskolával karöltve akarják nevelni gyermekeiket. De minden buzgalmuk kárba vész, akár mennyit intik gyermekeiket, veszekednek velök, mind hiába a gyermek nem szeret templomba járni, ócsárolja a tanítót, tanárt, nem gyakorol a drága zongorán, dugva dohányoz, sőt sokszor hazudik is. Biztosan a rossz barátokban van a hiba, Tanár úr? Pedig nem ott van a hiba! Sok jó nevelőnél meglehetett figyelni, hogy talán már elfelejtette az elméleti pedagógia törvényeit és egységeit, mégis remek eredményt ér el az osztályban, minden fenytés nélkül rend van, csendben és szeretetben folyik az eredményes tanítás. Mi ennek a harmóniának az összetétele? A jó példa és a szeretet. Az tud csak parancsolni másoknak, aki magának is parancsolni tud. *Ha a szülő nem gyakorolja azokat az erényeket, amelyekre oktatni akar, hiába való minden fáradozása. A templomba járnunk kell és nem küldeni a gyermeket. A nevelőt ki naponta széttöri a lelkét és ingyen kiosztja a tanítványai*

között, becsülnünk kell. A dohányzás ellen hiába beszélek, ha magam is dohányzom. Sokat vitatkoztak egy édesanyának a nevelési módja felett, ki így parancsolt rá gyermekére a zongora gyakorlat előtt: „Kedves fiam, nincsen kedved velem együtt gyakorolni?” Itt hivatalosan nem csak védelmembe veszem az édesanyának nagyon helyes pedagógiai érzékét, hanem dicséretreméltó példának állítom fel, mert a jó és áldásos családi nevelés nem egyéb, mint a szeretet és annak gyakorlása. *Gyermekem hazudik, vajjon én mindég igazat mondok? Gyermekem csal, nézzem meg a munkámat, vajjon az becsületes portéka, ami a kezemből kikerül? Leányom magaviseletén megbotránkozom, vajjon imádkoztam-e egyszer a leányom lelkéért?*

A második, általános hiba, hogy a szülők úgy nevelik gyermekeiket, hogy saját magukat mindég okosabbnak, erősebbnek és a legjobbnak tüntetik fel és erről azután már szívesen is beszélnek a gyermekeik előtt: „Hej fiam, apádnak sohasem kellett mondani, hogy menj tanulni. Mindég tiszta egyese volt, csak éppen a tornából volt kettősse. Neked pedig mindég mondanunk kell, hogy menj tanulni. Hej más idők voltak akkor!” stb. S akkor valamelyik látogatás alkalmával megszólal a nagy tata vagy valamelyik öreg rokon és akkor nyilvánvalóvá lesz, hogy az édesapja éppen olyan rossz volt, mint a kedves fia. Testvérem, egyetlen egyszer jöjjön reá a gyermek, hogy a szülő nem mond igazat, legalább öt évig a szülőinek minden szava falra hányt borsó. Mennyire mélyen igaza volt Schleiermachernek, aki azt mondja: „Das ganze Geheimnis der Erziehung ist beschlossen in Liebe und Wahrheit!“ „A nevelés minden titka a szeretetben és igazmondásban van elrejtve!“ Istenem, milyen erő van abban a nevelési módszerben, amely így akarja nevelni a a gyermekét: „Édes fiam apád bizony kicsi korában egy vásott, rossz fickó volt, ki hazudott, sőt egyszer másszor lopott is, de nagymamád sokat imádkozott a rossz fiáért és a jó Isten látod megmentett engemet ezektől a hibáktól. Jer hozzám édes fiam, had öleljelek meg tégedet, hiszen olyan boldog vagyok, hogy te jobb vagy, mint a te édesapád!“ Nehéz az őszinteség, jól tudom, de csak ezen a kapun lehet bejutni a megelégedettség házába.

A harmadik, általános jelenség, amely annyira jellemző napjainkban, hogy a gyermekek harcban állnak a szülőkkel: *ez a két nemzedék harca.*

Látszólag úgy néz ki ez a hadállás, hogy az apák más iskolákban nőttek fel, más gondolkodással, más magatartáshoz szoktak, az ifjak a mozi és a rádió korszakában érthetetlen

eszmékkel telítve egy részük rohan egy meredély szélén utánozva az erkölcsi lehetetlent, a másik része az ifjúságnak kifáradva és elszédülve ebben a vad hajszában, de már jól eltávolodva a csendes, munkás családi otthontól, lerogyott a Krisztus keresztje alá. Hogy a harc a két nemzedék közt fenn áll, sőt egész irodalma van e kérdésnek, az azt bizonyítja, hogy a *szeretet nincs jelen*. A sátán bíraskodása alatt tart a párbaj apa és fiú között keményen és elszántan a semmiért, a bűn zsoldjában. A fiú harcol, sőt reá is üt arra, aki őt felnevelte, a szülő pedig sokszor a legrosszabbra is képes harc közben, hogy a viadalban neki legyen igaza. A két nemzedék harcában én nem találok semmi érvet, címet, okot, amellyel meg lehetne magyarázni, igazolni lehetne, meglehetne nyugtatni e küzdelmet. Egyet azonban feltétlenül bizonyít e küzdelem, azt tudniillik, hogy a családi nevelésünk elhibázott már kezdetnél fogva, mert a sátáni tervek szerint készült, ahol a Krisztusi szeretet nincs jelen.

A következő, általános nevelési hiba, amit lépten nyomon tapasztalhatunk a családban, hogy legtöbb szülő, ki a maga hangját, arcát, vágyát egész életét látja tovább plántálódni a gyermekeiben, tekintet nélkül a tehetségére magasabb szociális helyre polgári foglalkozásra akarja emelni, mint amilyen helyzetben ő maga volt, erre a célra sokat áldoz, legtöbbször csak a végén látja be, hogy mind hiába. A szülők itt abban tévednek nagyot, amikor azt gondolják, hogy az iskolákkal új szellemi erőt szerez a gyermek, pedig a nevelés nem teremt, hanem kertészkedik csak, a meglévőből hozza ki a legjobb tulajdonságot. *A gyermek legyen az, ahova tehetsége és hajlama vágyódik, mert egy rosszul választott életpálya olyan átok, amely egész a sírig tart.* A pályaválasztásnál különösen becsüljük meg az ipart, földművelést és kereskedelmet.

A gyermekek úgynevezett felvilágosítása alkalmával is történnek súlyos hibák: *Itt az első szabály az, hogy csak akkor mondjunk valamit, ha kérdeznek gyermekeink, vagy egy adott eset alkalmával. Az okoskodó, tulkorai szülői és nevelői felvilágosítás a gyermek lelkében romboló munkát végez.*

A második szabály, hogy *az adott felvilágosítás természetes és igazságos legyen.* A gólya meséket a családi nevelés már nem ismeri. A serdülő korban fellépő érdeklődést elnyomni nem szabad, mert tiltott és veszélyes utakon újra előtör. A virágfakadással együtt járó szinpompa jótékonyan hat a gyermek fejlődésére és lelkivilágára, csak adjuk meg a lehetőségét annak, hogy az erény útján haladjon. Ennélfogva a leány és a fiú egymás közti társadalmi nevelése helyes és

egészséges, sőt a külföldi, modern minta iskolákban a közép-fokon is napjainkban a fiú és a leány együtt tanul.

A családi nevelésnek tulajdonképeni kezdete bár negatív formában ott kezdődik, amikor az édesanya szíve megérzi az apa szív üzenetét. Mint a forrás is nem ott kezdődik, ahol szemmel láthatjuk, hanem mélyen a hegyek kötéstében gyűl össze, alakul ki s messze útjában patak, folyó korában megtalálhatjuk vizében azokat a kristályszemeket, amelyeket a föld mélyéből hozott magával, amiről következtethetünk a forrást adó hegység alap tulajdonságára. Sőt tovább lehetne menni a hasonlattal, egészen az égből aláhulló esőcseppig. Mert a családot alkotni kész egyed sok sok ezer egyéniségétől függ egy egész társadalom, egy egész nemzet erkölcsi szárazsága vagy életet termő bősége. A családot egyének alkotják s azoknak ösztulajdonsága határozza meg annak a minőségét, a család adja az egyéneket s így annak öröklött jellemvonása határozza meg a társadalmat alkító individumot. Két kör. A vízből pára, esőcsepp, forrás, folyam, víz. Családból gyermek ifjú, egyén a gyermekből ifjú, apa, anya, család.

A társadalmi nevelés kulcsa egy értelmes mondat. *Minden embernek az igazi értéke, valódi mértéke nem a tudásában, hanem az akaratában nyilvánul meg. Az akaratban nyilvánul meg tehát az intelligencia és a jellem, így a családi nevelésnek más célja nem lehet, mint az erkölcsös, keresztény jellem felnevelése.*

Minden szülőnek tisztában kell lennie a fejlődő gyermek lelkivilágával, melyet négy korra lehet osztani. A csecsemő korra, az első életévben, amikor a gyermek egész lényét alkalmassá teszi, begyakorolva érzékszerveit a külső világ befogadására. Vigyázzanak a szülők, hogy a gyermek egy csendes, békés szeretetteli világgal ismerkedjenek meg! Legyen az édesanya ajkán állandóan a dal. Gounond, a híres zeneszerző írja „Memoires d'un artiste“ című írásában: „Anyám sohasem altatott el anélkül, hogy ne énekelt volna, mondhatom az első zeneleckémet észrevétlenül kaptam édesanyámtól.“

A csecsemő és kisdéd korban, amely hat évig tart, elsősorban a testi neveléssel foglalkozik a szülő. *Állandó éjjel, nappali tiszta levegő, napfény, előírt táplálkozás, könnyű, egészséges ruha.* A járnai tanuló gyermeknek ne adjunk négykerekű kaloda kocsit, ami jellemét szolgaságra neveli, egy puha szőnyeget helyezzünk alá semmi mást, hadd tanulja meg először a küzdést.

Kisdéd korban tesz először különbséget a gyermek az én és a világ között: megjelenik az Öntudat. Beszélni kezdi, amit

meghall. Hányszor szégyenkezik a szülő, amikor a kisgyermek az idegenek előtt elszólja magát, pedig a gyermek csak azt mondja, amit a szüleitől hallott. Mikor játékot választ, virágot szed, esztétikai érzelméről tesz bizonyosságot, az egyik emberhez való vonzalmát, igazság érzelmét egy-egy arc vonásából lehet megállapítani: ezek már ethikai tulajdonságok. Ha szétszedi a játékát, még abban is egy munkálkodni akaró, teremtő kíváncsiság rejtőzik a gyermek jellemében.

Ebben a korban a szülőnek azzal a tudattal kell forgódnia a gyermek körül, hogy a kised minden szavát lejegyzze s minden mozdulatát utánozni igyekszik. A vallásos érzelmet három éves korától fellehet ébreszteni kisebb imádságok megtanításával. A kised korban tehát neveljen a szülő a szeretet jegyében, az állandó jó példa által, a jóságban megerősödött szülői tekintély által s a gyermek akaratának az erkölcsileg helyes és ildomos akarathoz való hajlítással.

Ütleggel való büntetést a modern családi nevelés nem ismer.

A harmadik, úgynevezett gyermekkorban, eleinté a gyermek lelkivilága határozott receptív jellegű, tart hét évtől a kilenc évig, ekkor kezd szellemileg táplálkozni, később a tizennegyedik évig kezdi feldolgozni, hasznosítani a szellemi táplálékot: *Előlép az értelem. Vele egyszerre megkezdődik a családban az értelmi nevelés. Most nevelhet először a szülő szavakkal, felvilágosíthatja gyermekét magatartásának okai felől. Ekkor adhatja a kezébe a szülő az első, az úgynevezett szívképző olvasmányokat.*

Legnehezebb a szülők nevelési feladata az utolsó úgynevezett serdülő korban, egészen a 17 évig, amikor az ifjú receptivitása, tanulmányvágya lecsökken és csak magával törődik. Ilyenkor a fiút kalandvágy, a leányt valami romantikus búsongás jellemzi. Ilyenkor kell a szülőnek igazán apának, anyának, testvérnek, barátnak, lelki orvosnak lennie. Itt is a türelem, jóság, szeretet vezet ki az ifjú forrongó életviharából. Minél alaposabb, keresztényibb volt a nevelés, az előző időszakban, annál könnyebben megy át a serdülő ifjú ezen a koron! Minthogy ebben a korban az ifjú lelkivilága határozottan subjectív természetű, úgy sokszor az önérzete és érzékenysége tulteng. Ezért származnak a legsúlyosabb és leggyakoribb hibák éppen abból, hogy a szülők a gyermeknek határozott félbeteg érzékenységét nem gyógyítani akarják csendesesen és türelemmel, hanem nem értve azt, hogy ez a jelenség minden gyermeknél ebben a korban, természetes, erős kézzel akarják

a régi állapotot előteremteni, holt az magától elenyészik, le-
higgad a 17-ik életévben.

Minden korban fontos a testnevelés: torna, séta sport,
hiszen igaza van annak a paradoxonnak, *hogy lábbal többet
emésztünk, mint gyomorral*

A testi higiénia és a sportok kellő értékelése szempontjá-
ból a jelen családi nevelésünk nagyon hiányos. Itt különösen
az édesapára hárul az a nagy feladat, hogy vasárnap sza-
badidőben, télen szánnal, nyáron dallal kivigye a családját a
természet ölére. Mert csak megújult test tudja elvégezni a
napi nagy munkát és csak a kipihent ideg tudja fenntartani
a családi békét.

A social-pedagógia sok példát tud arról, hogy egy dol-
gos istenfélő gyermek mennyire áttudja alakítani, igaz hosz-
szú megpróbáltatások között szülőit. Káromkodásból zsoltárt
hoz ki, az adósságot szorgalomával, takarékosságával ele-
nyészteti s magatartásával békét s megelégedettséget teremt
a házban. Itt kapcsolódik be az iskola nevelés a családi ne-
velésbe, amikor az iskola a gyermekeken keresztül megjavította
a családi életet.

Ezekkel a gondolatokkal akartam én is hozzá járulni e
fontos kérdés megvilágításához. Zárom szavaimat az Isten igé-
jével: „*Az aratni való sok, de a munkás kevés. Kérjétek azért
az aratásnak Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratására.*“

Dr. Lévy Lajos.

Egyházi Szemle.

Nemzedékek harca egyházunkban.*

Azok a véleménykülönbségek, sőt ellentétek, melyek a nemzedékek harcának kérdésével kapcsolatban felmerültek, sőt részben még ma is fennállanak, anyaszentegyházunk és annak munkája s békéje érdekében szükségessé teszik, hogy magát a kérdést komoly vizsgálat tárgyává próbáljuk tenni. Az a meggyőződésünk, hogy mikor egyházunk életében egy ilyen súlyos és a jövőre kiható jelenséggel van dolgunk, nem indulhat senki egyéni szimpáthiák vagy sejtelmek után, de mindenkinek saját és anyaszentegyházunk érdekében feladata, hogy a kérdést saját maga előtt és saját magára nézve tanulmányozza, mielőtt bármilyen oldalon állást foglalna. A múltban tett tapasztalatok után elmondhatjuk, hogy nincs veszedelmesebb valami — és erre különösen ma nagyon nagy is a kísértés — mintha *jelszavak* után igazodunk anélkül, hogy azok tartalmát és jelentőségét egyházunkra nézve megvizsgálják. Egy, jelszavak körül megindult harc, melyben mindenki képzelete, vagy szimpáthiái szerint helyezkedik el, katasztrófális eredménnyel járhatna egyházunkra, melynek ma világosabb feladata, mint valaha — ebben mindenki egyetért, hogy ne eméssze erejét, hanem teljes erővel forduljon feadatai felé. Lehetnek és vannak idők az egyház történetében, mikor Isten békét akar és nyugodt fejlődést akar biztosítani a maga egyházának, füves legelők és rétek mellett vezeti el és vannak idők, mikor a harcok és próbák tüzébe viszi, mikor visszayonást, ébreszt lelkek és nemzedékek között és azt akarja, hogy harcban tisztuljon az Ő egyháza. Jaj azoknak, akik háborút hirdetnek akkor, mikor Isten békességet akar és jaj azoknak, akik békességgel áltatják magukat, mikor Isten próbáltatás végett tüzet támaszt az övéi között. Isten mind a békességgel, mind a harccal egyet akar: az Ő országa növekedését s hogy egyháza alkalmasabbá legyen az Ő szolgálatára. De soha a jelszavakkal és jelszavakért való harc nem segíti elő az Ő dicsőségét, mint ahogy az „ember haragja Isten igazságát nem munkálja.“

* É kérdéshez hozzászólóknak készséggel helyet adunk. Szerk.

Isten az Ő egyházától és szolgálótól egyetlen dolgot kíván: az engedelmisséget s ebből az engedelmisségből mindig jó jön ki, mert lehet, hogy én megaláztatom, de Isten dicsősége növekedik.

Mert, hogy „Isten ellen tusakodóknak ne láttassunk“, próbáljuk *egészen komolyan Isten színe előtt* megvizsgálni, minden pártállásnak még a látszata nélkül is, hogyan áll egyházunk ebben a kérdésben. A továbbiakban minden egyéni vélemény nyilvánítástól tartózkodni óhajtunk és csak a jelenségek és körülmények vizsgálatára szoritkozunk, vallván, hogy ha valaki a Szentírás alapján meggyőz tévedésünkről, annak alázatosan engedünk. Úgy gondoljuk, hogy egy ilyen objektív testvéri megvilágítása a dolgoknak, tisztázni fogja a helyzetet és főképpen odasegít bennünket ahhoz, amit a legfőbb cél gyanánt állítunk oda, hogy egyházunk minél alkalmasabb legyen Istenországa szolgálatára.

Három kérdést kell nézetünk szerint tisztázni, hogy az egész kérdés megoldásához közeljuthassunk. Az első kérdés ez: lehet-e beszélni egyházunkban nemzedékek harcáról; a második: ha igen, mik ennek a különbségnek jellemző vonásai, hogy miben látható az a különbség, mely az egyházunkban szerepet játszó irányokat egymástól elválasztja s a harmadik kérdés: lehet-e szó a két irány kiegyeztetéséről és milyen feltételek mellett. Szükségesnek tartjuk a kérdéseknek *egészen objektív*, testvéri szellemben való megtárgyalását s hisszük, hogy ez eredményhez is fog vezetni.

Az első kérdésre adott feleletben, hogy t. i. *lehet-e beszélni* egyházunkban olyan iránykülönbségekről, melyek ellentétei és különbségei már nyíltan észrevehetőek, azt hisszük, senki sincs, aki nemmel válaszolhatna. Mégis e kérdésben adott feleletben mellőznünk kell az egyéni impressziókat, a szóbeli véleményeket és nyilatkozatokat, s át kell tekintenünk egyházi irodalmunk utolsó esztendeit. Ha ezeket egyházi lapjaink révén áttekintjük, azt látjuk, hogy egyházunk életének utolsó évtizedében tényleg lehetetlen meg nem különböztetni két, egymástól mind jobban különböző irányt (egyelőre nevezzük irányoknak őket), melyek hovatovább elkülönülnek egymástól. Minden sok idézet nélkül meg lehet különböztetni itt egyik irányt, mely egyházi lapjaink közül *Az Út*-ban és a *Ref. Szemlében* több helyen kifejezést nyert s melynek törekvéseit mindenki ismeri is. Az sem titok senki előtt, hogy ezek a törekvések egyházunk addigi közvéleményével nem állottak mindenben összhangban, hiszen ez irány képviselői maguk is, csak egy, világosan kimutatható, nem is lassú változás útján léptek

sorompóba ez új törekvések mellett. Nem kis mértékben járult a jelenlegi félreértések és zavarok előidézéséhez az a körülmény, hogy azok, akik ez új irány törekvéseivel nem rokonszenveztek, vagy az elé bizonyos aggodalmakkal néztek, elmulasztották ez aggodalmaknak és ellenvetéseknek irodalmilag is kifejezést adni, talán, mert nem volt alkalmuk rá, talán, mert azt gondolták, hogy az új irány csak bizonyos, a változott irányoknak megfelelő és azok által kényszerített módosításokat akar az egyház életében és munkájában keresztülvinni s saját maguk is meg voltak győződve arról, hogy ilyen módosításokra szükség van, talán, mert úgy látták, hogy egyházunk vezetőségének az új törekvések melletti hivatalos állásfoglalása következtében helyeselt, ha ellenkező véleményüket az egyház haladása érdekében félretéve, együtt vesznek részt a közös munkában. Ez indokok — s talán mind a három is együttvéve — bármily tiszteletreméltók voltak is, meg kell állapítanunk, közrejátszottak abban, hogy a véleménykülönbségek hosszú ideig lappangottak és e lappangás folytán súlyosbodtak, anélkül, hogy nyíltan szembeállottak volna egymással. Ha egy nyílt és őszinte kicserélése a véleményeknek már évekkel ezelőtt megtörtént volna, az elvek és eszmék harcának törvénye szerint, ma sokkal világosabb lenne a helyzet. Így az történt, hogy az irányok mind jobban távolodni kezdtek egymástól, talán maguk azok is, akik vezető szerepet vittek bennük, csak néha-néha eszméltek rá arra, hogy itt nem két közeledő, vagy párhuzamos, de éppen két divergens irány rejtőzik.

Hogy pedig ez így van, azt nemcsak szóbeli megállapítások, de írásbeli dokumentumok is lassanként mind világosabbá tették. Makkai Sándor: *A régi és új munkások* című, *Az Út*-ban megjelent cikke az egyház belső válságáról szólva, már mutatja azt a különbséget, melynek másik oldalon *Sófalvy* Károly hozzászólása a magyardécei egyházközösségről írt kritikái megjegyzése (Ref. Szemle 1927. 5. sz.), aztán *Kiss* Ferencnek egy e. m. közgyűlésen történt felszólalása (Ref. Szemle 1927. 29. sz) adnak hangot. Csak ezek megemlítése, pedig mindkét oldalon még lehetne nyilatkozatokra hivatkozni, mutatja, hogy egyházunkban tényleg két irány ellentétéről kell és lehet beszélni. Ilyen ellentétet mutatott a régi Lelkész-egyesület munkájával szemben megnyilvánult kritika a lelkészek egyik általánosan ismert iránvt képviselő csoportja részéről. Maga az, hogy egyházi életünk nem homogén véleményeiben, még egyáltalában nem baj, ritka s nem a legszerencsésebb egyház az, melyben véleménykülönbségek és elvi harcok nincsenek csak az a kérdés: mi képezi a harcnak, vagy ellentétnek a

forrását és mi képezi az egymással szemben álló irányok harcában a célt. Ha mindkettőnek a harca az Isten dicsőségéért folyik, akkor abból csak jó jön ki az egyházra nézve, de ha emberi szempontokért, az azon iránynak is, az egyháznak is veszedelmére szolgál.

A másik kérdésünk tehát az, mik az egyházunkban fennálló véleménykülönbségnek okai és az egyes irányokat *mi választja el* egymástól!

Lehet egy olyan felfogás, mely az ellentéteket a szó szoros értelmében vett két *nemzedék* harcának nézi, vagyis olyan ellentétnek, melyben az egyik irány mögött az ifjú papi nemzedék előtörése és érvényesülési törekvése rejlik. Hogyan állunk ezzel a kérdéssel? Meg lehet állapítani, hogy az egyházaknak épenúgy, mint nemzeteknek és más közösségeknek életében a világtörténelem minden korszakában fejlődött ki, különbség az idősebb és ifjabb nemzedékek között. Az idősebb nemzedéknek Isten által adott hivatása és feladata volt mindig, hogy egy, a multhoz ragaszkodó, konzervatív és tradicionális irányt képviseljen, az ifjabbnak, miután Isten által adott természetes hajlama és feladata volt, hogy modernebb, újabb irány mellett álljon. Ennek a két különböző, sokszor ellentétes erőnek az eredője adta mindig a haladás irányát. Az idősebb nemzedék mindig is úgy látta, hogy az ifjabbak iránya veszedelmeket rejt magában s az ifjabbaknak az volt a meggyőződésük, hogy az idősebbek konzervativizmusa és tradíciókhoz való ragaszkodása megakadályozza és hátráltatja az illető közösség haladását. Mindkét oldalon a másik álláspont győzelmében veszedelmet láttak. Ezt nem kell hosszasan bizonyítani, ez mindenki előtt világos. Isten azonban mindig úgy vezette a maga egyháza életét, hogy az ifjabbakat azért állította oda, hogy előre törjenek, korukkal és felfogásukkal egyezően képviseljék az új feladatokat, viszont az idősebbeknek azt a feladatot adta, hogy óvó szavaikkal, tapasztalataikkal mérsékeljék amazok kiméletlen és sokszor tényleg veszedelmekbe vivő rohanását, így hozva ki azt az eredőt, mely felé Isten a maga egyházát vezetni akarta. Ezért nem volt még ifjúság, melynek ne lett volna meg az elégedetlensége a jelenlegi helyzettel — és ha volt ilyen, az nagyon szerencsétlen ifjúság volt s még nem volt idősebb nemzedék, mely nem táplált volna aggodalmait a haladás gyorsasága és a multak elhanyagolása miatt s ne panaszkodott volna azon, hogy „a mai fiatalság“ mennyire más, mint az övék volt. A régi közmondás: „juventus—ventus“ világosan mutatja ezt s egyuttal azt is, hogy az ifjúság mindig tényleg „szél“, mely hajtani, haladni akar. Örök tragiku-

ma az ifjúságnak, hogy akkor érti meg az idősebbeket, mikor már sok emésztő harc után ő is azok korába jutott és örök tragikuma az öregeknek, hogy állandóan aggódnak a haladás gyorsasága felett és mégis mindig legyőzetnek. Ebből a látzólagos tragikumából azonban mindig Isten akarata jön ki győztesen és ezért ez nem is tragikum, hanem diadal.

Ha most megnézzük ehhez azt, hogy a két életkor természetes különbsége az utolsó században még fokozódott, sőt egyenes ellentétté vált, akkor megértjük, hogy a harenak szükségképpen élesebbnek lenni ma, mint az előbbi korokban. Az „apák és fiak“ kérdése nemcsak társadalmi oldalon, (*Leguvé: Apa és fia a XIX. században*), nemcsak irodalmi művekben (*Turgenyev: Apák és fiak*), nemcsak a családban (*Kosztolányi Dezső: Az apa c. verse az „Ellenzék“ egyik régebbi számában*), nemcsak etikai és szociálpolitikai vonatkozásban és a nevelésben (*Ellen Key: Das Jahrhundert der Kinder, Lhoszky: Die Seele deines Kindes*), de a vallási gondolkodásban különösen (az Ev. Ker. Diákszövetségben, az Ifj. Ker. Egyesületben stb. megnyilvánuló munka és azok erre vonatkozó irodalma) az utóbbi évtizedekben kiélesedett s ma tény az, hogy egy óriási szakadék áll az apa és fiú társadalmi, világnézeti, vallási, irodalmi stb. felfogása között. Csak a vallási oldalon nézve ezt a kérdést, hol mutatkozik nagyobb különbség, egy az orthodoxiában felnőtt naiv hitű apa és annak a racionalista, vagy liberális vall. felfogású fia között-e, vagy a liberális gondolkodású apa és legújabb irány hatása alatt álló, a Bibliával foglalkozó szigorú s az orthodoxia felé hajló fiú között? Az ellentét mindkét esetben egy egész világ és csak természetes, hogy ezek egymást meg nem érthetik. Ez az ellentét szükségképp kiütöközik családban, társadalomban, irodalomban, egyházban, nemzeti életben mindenütt és ezen csodálkozni nem szabad.

Mégsem állíthatjuk nézetünk szerint, hogy az egyházunkban található véleménykülönbségek csak egy korkülönbség kifolyásai volnának, mert az egyes irányok eloszlása nem kizárólag az életkor szerint történik. Keresni kell tehát egy mélyebb okát a különbségeknek s meg kell vizsgálnunk, nem a *theologiai irányokban van-e a különbség oka?*

Erdélyi egyházkerületünkben a *theologiai irányok között* a legutóbbi évtizedekben egy olyan óriási eltolódást látunk, ami ismét lehet oka a most tapasztalható ellentéteknek. Még másfél évtizeddel ezelőtt az egyházkerület papsága meglehetősen egységesen a liberális theol. irány mellett állott. Itt is

baj volt mindig, hogy a tudományos theologiai irodalom nem volt eléggé felkarolva és ápolva, s így a theologia újabb és újabb kérdéseivel és irányjaival nem volt alkalma az egyházkerület theologailag képzett vezetőinek megismerkedni és foglalkozni. Mikor már a liberális theologia nehézségei másutt kitüntek és újabb vizsgálatokat tettek szükségessé, mikor a merrev liberalizmus helyél a pozitív és Rietschl-i irány foglalta el, ezeknek nálunk semmi visszhangja nem támadt, így nélkülözük azt az átvezető hidat, mely előkészített volna a változásokra. A liberális theologia emlőin felnőtt és annak kitünő rendszeréből és gyakorlatából táplálkozó theologusaink nem vehettek tudomást róia, hogy újabb problémák és irányok merültek fel, melyek a liberális theologia egyeduralmát már megdöntéssel fenyegetik. Noha már évtizedekkel ezelőtt egyházi lapjainkban voltak utalások, melyek a liberális theologia egyes kérdésekben való elégtelenségét mutatták ki s maga „Az Út” is már nem teljesen annak alapján állott, a liberális theologia kitünő beidegzettsége ezeknek mind elvette az élet.

Es akkor hirtelen jött a liberális theologia térvesztése az egyházban. Azt a meggyőződést, mely az összeomlás után általánossá lett, hogy a liberális theol. által nyújtott eddigi módszerek nem kielégítőek, hogy határozott keresztyén alapra kell helyezkedni, hogy az egyháznak többnek kell lennie, mint a régi theol. felfogás szerint társ. közönségnek, hogy a hitvallás kötelező kell, hogy legyen az egyházakra, hogy az egyéni szabadság nem terjedhet ki a hit és élet szabályozásától való eltekintésre, egyszerre mindenki mondani és vallani kezdette. A legtöbben nem vették észre, hogy ezeknek az elveknek hangoztatásával, már *lelépünk a liberális theologia talajáról* s később, mikor jelszóvá lett a liberális theológiában keresni minden régi baj okát s hangoztatni, hogy a régi liberalizmusnak véget kell vetni, szintén nem vették észre, hogy e hangoztatás maga még nem szabadít meg a liberális theológiától s hogy ez a theologia, tudományos és egyházi gondolkozásunkba sokkal jobban befészkelte magát, mintsem attól olyan könnyen szabadulhassunk. Sokan azok közül, akik igen erősen állanak és komoly meggyőződéssel az új követelmények mellett, anélkül, hogy észre vennék, még mindig, gondolkozásuk alapjain, hitükben, egyházzól alkotott felfogásukban még a liberális theologia alapján állanak, egész jóhiszeműen, bár komolyan megharagudnának érte, ha valaki azt állítaná róluk. Ami természetes hiszen egy, gyermekkorban már magunkba szívott gondolkozásmódtól olyan könnyen, különösen idősebb korban nem lehet megszabadulni. Ilyen előkészületek

mellett jött a Barth-féle *dialektikai theologia* hatása, mely mind nagyobb tért hódított és mind jobban megragadta a lelkeket, mert két dolgot hozott, amire a mi egyházunknak mindenki tapasztalata szerint nagy szüksége volt: egy evangéliumi és református mégsem piétista vallásos élet és munka lehetőségét s egy határozott komolyságot és szigorúságot az egyház és annak munkái kérdésében. És most úgy áll a dolog, hogy ennek a theológiának határozottsága, kiméletlen és radikális ítélete egyszerre felébresztette és ellenállásra készítette a liberális theologia elszunyadt szellemét, sokan azok közül, akik alapjában véve a régi theológiához ragaszkodtak, látva, hogy itt nem annak a felépítményéről, hanem az egészen új épület alapvetéséről van szó, és meglátva az új épület alapozásában a saját álláspontjukkal való szöges ellentétet, úgy érezték, hogy ez több és más, mint amihez ők az egyház építése és theológiánk régi alapjai védelme érdekében hozzájárulhatnak. Ha valaki ismeri azt a heves és kiméletlen harcot, amit a liberális theologia vívott az öt megelőző racionalizmus-sal, nem csodállhatja, hogy a liberális theol. és a más irány közt nagyon éles harcra lehet kilátás, (amennyiben az előbbi hajlandó felvenni a harcot), mert az ellentétnek, a rac. és lib. theol. közt tizedrésnyi éle sincs, mint az utóbbi és a mai theol. között.

Jelenleg te legelőbb, ahogy mi látjuk — úgy áll a helyzet: Itt van a régi theol. irány, mely bár gyakorlati vonatkozásaiban túlhaladott, elveiben és alapjában a régi nemzedéknek most is meghatározza gondolkozását. Lehetnek, akik a legtöbb ponton megtagadták már e theol. irány elveit, de nem tudták, vagy nem akarták megragadni alapelveiben, talán anélkül, hogy azt tudnák. Azután vannak azok, akik már teljesen *szakítottak* a régi iránnyal és vagy még keresik, vagy már megtalálták új orientációjukat az új theol. irányban s annak határozott, radikális, kiméletlen egyenességét elfogadták. Ezt az ellentétet kétségtelenül tisztázta s talán az átmenetet enyhítette volna, ha theol. tudományos irodalmunkban folyik le ez a vita s itt le kell szögeznünk megint azt, hogy a régi irány sajnosan mulasztotta el *tisztázni azokat a kérdéseket*, melyek az új álláspont szerint vele ellentétben állottak s engedte, hogy az utóbbi túlnője a régi álláspontjait. Egy irodalmi eszmecsere a kérdésekről, ha az szigorúan tudományos téren mozog, talán szelidítette volna az átmenetet, de mindenestre nem hagyott volna meg sok embert abban a bizonytalanságban, mely oly sok nehézség forrása lett. Ebből kétségtelenül kell azt a tanulságot merítenünk, hogy egy egyház a tudo-

mányos *theol. irodalom elevensége* nélkül nem csak elméleti, de 1. *gyakorlati válságokba* is juthat.

E theologiai iránykülönbséghez hozzájárul, vagy vele együttjár azonban egy harmadik és utolsó ellentét, mely még mélyebbre vág, mint a korban, vagy *theol. irányban* rejlő ellentétek s amelyet úgy mondhatnánk, hogy két különböző és ellentétes *szellem* vívja a maga harcát egymással. Ez a két szellem, bár ma még nem mindenütt különböztethető meg világosan, mindig jobban elfog válni egymástól abban az arányban, amint azok *következményei radikálisabban vonatnak le*. Ma még nem mindenütt lehet világosan látni azokat a pontokat, melyeken az ellentétek kikristályosodása fog történni. Hangsúlyozzuk, hogy e két szellem közül mindegyik igen tiszteletreméltó és harcukban nem a személyek és hatalmak harca, hanem az elvek harca fog dönteni. Nem számítjuk ide azt a — szellem nevet meg sem érdemlő kísérletet, mely egyházunkban sajnos szintén érezteti néhol hatását, mely a világosságot, az egyház hite. iránt való teljes közömbösséget, az anyagiasságban való elmerülést, a felelősségérzet hiányát, az anyaszentegyháznak mellékes földi célokra való kihasználását mutatja fel jellemvonásai gyanánt. Ennek napjai meg vannak számolva s hisszük, hogy Isten Lelke ki fogja rostálni és írtani ezt az irányt közülünk.

Ha e két fenn említett szellem egymással szembenálló jellemvonásait keressük, a következőkben szegezhetjük le őket. Vegyük először az egyik irány hitvallását. Ezt jellemzi az egyház felfogásában az, hogy annak inkább jogi és kormányzati elemeire veti a súlyt. Vallja, hogy egyházunknak szüksége van megújulásra, vagy talán inkább ébredésre és ez ébresztésben irányuló munkában új eszközökre, de a régi utak felhasználásával. Az egyház megújulását főképpen intézményektől, szervezeteiktől és egyesületektől várja és munkáját főképen ezekre óhajtja kiterjeszteni. Vallja, hogy népünknek öntudatossá tételére szükség van és erre célzó munkában hangsúlyozza a nép erkölcsi színvonala emelését, melynek eszköze az evangélium követelményeinek megértetése és beláttatása annak, hogy e követelményeknek eleget kell tenni. Különösen fontos eszköznek látja erre a nép nevelésére szolgáló kulturális eszközöket s a másik irányt kultúra-ellenesnek s a nemzeti műveltséget lebecsülőnek látja. Azt vallja, hogy a bűnt nem szabad egyoldalú szigorúsággal nézni s az evangélium szellemét abban látja, hogy bűnbocsánatot hirdet. Úgy látja, hogy az egyház szükséges anyagi fedezése, templombajárás, úrvacsoravétel biztos jelei

egy gyülekezet belső élete megítélésének s a szolgálat és áldozat mértékét ezekben látja. Az egyházban folyó belm. munkát szükségesnek tartja, mert fontos eszköz arra, hogy egyházunk fejlődésében előhaladjon. A Bibliát történeti okmányoknak tartja, melynek bár tanulmányozása szükséges, de aggodalommal nézi annak a hívek kezébe adását és azok által való olvasását. A lelkipásztor fogalmában a gyülekezet önálló vezetőjét látja, olyan munkást, akitől a gyülekezet vezetését várja, kiemeli a lelkészi tekintély visszaállításának fontosságát. Az egész munkát úgy nézi, mint amely hasznosságánál fogva szükséges és helyteleníti azt a törekvést, mely ellentétet akar felállítani a világ és Isten között, a mindennapi élet kérdéseitől és ügyeitől a lelkeket el akarja vonni és az örök emberit megteremteni. A lelki élet legmagasabb formája az öntörvényadás, erre kell a lelkeket felemleni. — Ezek a megállapítások szinte szőről-szóra irodalmi megnyilatkozásokból vannak véve s bár lehet, hogy nem fedi teljesen mindenkinek meggyőződését, mégis legjellemzőbb alapelveit tartalmazza az egyik irány felfogásának.

A másik irány főjellemből az adja, hogy elveinek következményeit a legvégsőkig és határozottan le akarja vonni. Az egyházban Isten országa szolgálatának eszközét látja, mely épen, mert eszköz fenntartás nélkül, csak Isten akarata kell, hogy szolgálja. Emberi és földi vonásain túl, talán azok elhanyagolásával is az egyháznak lelki vonásait emeli ki. Másrendűnek és eszközinek néz minden adminisztrációt és intézményes vonást, s míg egyrészt határozottan az egyes lelkek megújulásától várja az egyház megújulását, másrészt az egyháznak e megújulását minden vonalon keresztül akarja vinni. Azt vallja, hogy e megújulás csak a Szentlélek Isten által lehetséges és az egyház vezetésében csak az Isten akarata, döntése szerint szabad cselekedni. Kívánja, hogy az egyház élete minden vonatkozását az Isten akaratához kell alkalmazni és ebben semmiféle megalkuvást vagy áthidalást nem tűr el. Az egyház életét kockán látja s az a meggyőződése, hogy az egyháznak választania kell, akar-e egészen Istennek szolgálni, vagy nem. Az egyház munkáit nem a hasznosság, hanem a szent kénytelenség szempontjából nézi, nem azért kell belmissziót, külmissziót munkálni, mert az előmenetelt jelent az egyházra, hanem, mert Isten parancsa. Az egyháznak szüksége van teljes megújulásra, vissza kell állítani Isten igaz tiszteletét és annak minden emberi törekvéssel szemben érvényt kell szerezni. A lelkipásztor Isten szolgálója, akinek prófétának kell lennie. A Bibliának vall. tört. szemléletét elvetve, azt az egyéni és egyházi élet és hit igazi zsinórmértéke gyanánt akarja visszaállí-

tani. Itt is meg kell jegyeznünk, hogy ez irány teljes képét e rövid jellemzésben nem tudjuk adni, de egyházi lapjainkban megjelent cikkekből az rekonstruálható.

Látható azonban, hogy ez a két szellem tényleg ellentétes, nemcsak, mert gondolkozása a hit és élet kérdéseiről ellenkező, hanem, mert alapjában kibékíthetetlen egymással. Tévedés tehát azt gondolni, hogy itt csak theol. iránykülönbségekről van szó. Sőt ellenkezőleg, *a theol iránykülönbségek csak folyományai* a mély, hitbeli eltéréseknek. Ez eltérések, minél jobban vonja le a konzekvenciákat a két irány, annál mélyebbek és mélyebbek lesznek, míg elkerülhetetlenül szembe fognak kerülni egymással, akkor is, ha az életkorban, vagy theol. pártállásban mutatkozó eltérések valaha kiegyenlítődnének is.

Ha most így áll a dolog és azt kell konstatálnunk, hogy tényleg két ilyen mélyen fekvő különbségeket felmutató irányról van szó, a harmadik kérdést kell megvizsgáljunk: *ki lehet-e ezeket egyeztetni s ha nem, milyen feladat vár itt reánk és milyen jövő egyházunkra?* Már az előbb elmondottakból látható, hogy a mi meggyőződésünk az, hogy ezt az ellentétet *nem emberek csinálták*, nem emberi szenvedélyek vagy vélekedések tüze gyúlt ki bennük, bár az emberi kevélység és szeretetlenség elmérgecsítheti és pusztító. orkánná teheti. Ha pedig nem emberektől származik ez az ellentét, hanem Isten Lelkétől, melynek tetszett meghasonlást támasztani az Atya és fiú, az ember és az ő házanépe között, akkor *emberek által el sem oltható*. Sem az, hogy a régi irány embereit elzárjuk a munkától, sem az, hogy az új irányt visszafojtani igyekezzünk, nemcsak, hogy nem megoldása a dolognak, hanem ellenkezőleg, *olyan elemet* visz be a harcba, mely azt egyházunkra nézve károsná teszi: az emberi indulatok és személyi gyűlölség elemét. Akinek igazán drága az anyaszentegyház jövője, aki őszintén akar dolgozni s aki hittel reménykedve néz Isten országa dicsőséges eljövetele elé, annak magát naponként megpróbálva és imádkozva kell óvakodnia tőle, hogy a gyűlölködésnek ez a szelleme ne találjon szívében talajra. Ez az idősebbeknek ép úgy kötelessége, mint a fiatalabbaknak. Ha pedig ez a harc az Isten országa dicsőségéért vívott harc, akkor ezt emberi erővel sem elintézni, sem diadalra vinni nem lehet. Semmiféle egyházi eljárással, sem perbefogásokkal, sem pedig azzal, hogy kényszerítik a munkára az új szellemben azokat, akik a régi szellem emberei, nem lehet ezt a kérdést megoldani. Ezek mind az emberi akaratnak és emberi gyűlölködésnek a termékei, csak bajt csinálnak és növelik a veszedelmet. Hanem van ebben a harcban két dolog, ami kimenetelére vonatkozik.

Az egyik az, amit mi nem tehetünk, a másik, amit nekünk adott Isten kötelesség gyanánt.

Amit mi *nem tehetünk*, az a harc és ez ellentétek megszüntetése. Ezek az ellentétek nem csökkenni, hanem növekedni fognak, mert ez a harc a *Lélek harca* s e harcból egyik fél sem fog úgy kikerülni, ahogy most áll benne. Mindkettő át kell, hogy menjen a Lélek tisztító tüze ítéletén. A régi szellem kétségtelenül el fok enyészni, mert megsemmisülésre ítéltetett, de annak hívei közül az, aki a „fundamentumra“ épített, ha tanuja lesz is munkája megégésének és sírathatja is azt, „Ő maga megmenekül, de úgy, mintha tűzön keresztül“; csak az fog elpusztulni, de az aztán menthetetlenül, aki nem a Krisztusban vetett élő hit fundamentumán áll. Az új irány kétségtelenül meg fog tisztulni, erősödni és Isten Lelke követői életében próbák, harcok és szenvedések által általánossá teszi majd az Ő szolgálatára. De egy bizonyos, annak a szellemnek, mely az evangélium hirdetését emberi szempontoknak rendeli alá, mely azt emberi célokért ki akarja játszani, nem lesz maradandó léte e földön. Ez az, amiben mi nem tehetünk semmit, mert Isten ítélete zúg felettünk.

De van, amit mi *tehetünk* és amit *kell tennünk*. Az első ezek közül, ami az egyház igazi munkásának kötelessége: *hinni* abban, hogy az Isten a maga anyaszentegyházát vezeti, kormányozza és ennek a vezetésnek *magát alázatossan alárendeli* s nem a magunk bölcsességében bízni és azzal akarni vezetni az egyházat, hanem engedelmeskedni Isten akaratának. És mindnyájunknak egyformán kötelessége, akár ifjú, akár öreg valaki, s ebben nem gyakorolhatjuk magunkat eléggé állandó hűséggel és imádkozással. Óvakodjunk attól, hogy bármilyen korosztály vagy irány itt egyeduralmat akarjon magának biztosítani, mert *egyeduralma ebben az egyházban nem lehet másnak, mint Jézus Krisztusnak*. Aki ennek nem akar meghódolni; az ki fog írtatni ebből a népből. A másik kötelesség, hogy *ne mi* akarjunk győzni, ne csoportok, irányok, vagy áramlatok győzelmére törekedjünk, hanem a *Krisztus győzelmét* akarjuk szolgálni. Hiába biztosítják a maguk győzelmét, ezzel a Krisztus diadalát hátráltatják. Krisztus pedig először *felettünk* akar győzni, ezáltal győz az egyház felett. Azért szükséges, hogy magunkat bocsássuk alá az Ő győzelmes és igazságos ítéletének. Aki az ítélet alól magát ki akarja vonni, — *bárki szája által hangoztassa is az Úr* — az lehetetlenné akarja tenni Krisztus munkáját az egyházban. Ez az idő azt mutatja meg, hogy mennyi hiányunk van még — mindkét részen — az alázatosságban, Isten ítélete komolyan-vételében s mennyire a sa-

ját igazságunk és nagyságunk szolgálatában állunk, meghajlunk emberek előtt, de nem az örökkévaló Isten előtt. Erre akar most megtanítani Isten. Alázatos bűnvallással álljunk eléje és ne akarjunk másnak szolgálni, csakis Neki. Az Ő szolgálatában van az igazi békesség és abban találjuk meg egymást. És végül a harmadik, amit tennünk kell: nem felejteni el, hogy minket e szolgálatban *testvérek* gyanánt állított ide Isten. Különbséget kell tennünk valakinek hite-, theol. felfogása- és élete között. Életében valakinek lehetnek gyarlóságok — kinek nincsenek —, theol. felfogása valakinek lehet különböző az enyémtől, — hol van végeredményében két egyforma meggyőződés — de egyben nem szabad engednünk: a hitben. A Biblia még ebben is különböző mértékeket ismer. Azzal szemben, aki hitében ingadozó, aki tusakodik és küzd, a testvéri szeretet és építés munkájára vagyunk kötelezve, azt fel kell vennünk és szeretettel hordoznunk. Aki másképen gondolkodik, mint mi, még lehet, hogy úgy hisz, vagy úgy szeretne hinni. Akinek az életében pedig botlást látunk, annak harcaiban melléje kell állani, küzdeni érte és imádkozni érte, anélkül, hogy a bűnt palástolnánk, vagy a bűnöstől farizeus módra visszahúzódnánk. Azért akartuk kimutatni, hogy ez nem theol irányok, hanem szellemek küzdelme. Itt az lesz győztes, nem amelyiké az *igazság*, hanem amelyikben *több a szeretet*. Az igazi testvéri szeretet, mely nem tesz különbséget ifjú, vagy öreg, liberális, vagy új theologia híve között, mely minden érzélgősségtől és részrehajlástól ment, az Isten szeretetéből töltetik ki a mi szívünkbe, azt is tehát úgy nyerhetjük meg, ha Istenhez való viszonyunkat igyekezzük mélyíteni és így ebben sem mi győzünk, hanem Isten győz a mi szívünkben. Vigyázzunk és imádkozzunk, mert sok kísértés jár körülöttünk.

I. L.

Irodalom.

DR. MAKKAI SÁNDOR: *Az elátkozott óriások.* — 8 előadás. (Második ezer. 96 l. Kvár., Minerva 1928. Ára 50 lei.)

Nekünk, lelkipásztoroknak drága kegyelmi ajándékkul adja az Isten, hogy vannak dolgok, amik számunkra kétszeres örömet jelentenek más emberek örömével szemben. Így pld. kétszeres öröm számunkra minden olyan könyv megjelenése, amelyik látásunkat világosabbá és mélyen járóbbá téve, lelkünk gazdagodására nézve nyereséget jelent. Kétszeres öröm számunkra ez, mert nekünk nemcsak élvezésre, nem is csak kötelességül, hanem egyben boldog jutalmul is adatott, hogy amit nyertünk, azzal szolgálhatunk másoknak; hogy oda állhatunk a reánk bízottak elé és miközben szólnunk: „Jer és lásd meg“ amiket mi is megláthattunk az élet mélységes titkaiból . . . örvendezhetünk a mi nyereségünk megosztásából támadó kétszeres örömben . . .

Ilyen kétszeres örömet adó könyv dr. Makkai Sándor püspök „Az elátkozott óriások“ — című kis könyve. Méltó, hogy ott legyen minden ker. hajlék asztalán.

Az író, vagy inkább előadó célja, mint maga mondja az, hogy az ev. nagy igazságait, melyeket — „mindenki éppen olyan jól tud“ — mint ő, világítsa meg. Ennek az idézett megállapításnak ellentmondani vagyunk kénytelenek. A könyv fő érdeme éppen abban van, hogy az ev. nagy igazságait a kiváltságos „látók“ biztosságával látja meg és kényszeríti az olvasót, hogy szembenézzen velük, meglássa és azután „éppen olyan jól tudja“ — mint az előadó. A könyv másik nagy érdeme, hogy nemcsak az ev. nagy igazságait világítja meg, hanem azoknak diadalmas fényében, a mi ker. világunk eltörpült gondolkozását, megrögzött farizeizmusát és nagy hazugságait is, melyekre hol öntudatosan, hal öntudatlanul egy hazug világot építettünk fel, melyben életünk „szomorú lakodalommá“ lett a mennyei Vőlegény távollétében.

A könyv a kolozsvári Nőszövetség rendezésében tartott 8 előadásnak a foglalata gyorsírói feljegyzések után.

Elátkozott óriások, alacsony, közönséges, törpe életet élők közösségévé lett a keresztyénség, mely magas ívelésű,

szabad és nemes — „nagy“ életre teremtetett. De hiányzik belőle a Krisztus nagylelkűsége, mely polgárjogot adna az istenfiak lelki értelemben nagyméretű életére. Ez nem is lehet másképp közöttünk, kik annyira szent „tisztelettel“ nézünk az evangéliumra, a nagylelkűség egyetlen forrására, hogy világért sem hoznók kapcsolatba mindennapi életünkkel. És ebben a kálvinizmus, a nagylelkűség népe sem különb másoknál, mert az ev. szabad, örvendező és a mélységekbe lehajló, mentő lelkisége bennünk is holt formákká és konvencionális szokásokká merevedett el . . Szabadulás: nagyraihivatottságunk öntudatrajutásának tükrében jelenlegi „törpeségünk“ meglátása, arra való ráiszonyodás.

Törpeségünk eklatáns mutatója, a mai keresztyénségnek — ha nem volna kétségbeejtő — nevetséges nagyzási hóbortja, mely minden dolog mértékéül a szeretet isteni mértéke helyébe az embert állította. Az emberi értelem, érdek és szenvedélyek lévén mindennek a mértéke, ebben az önbálványozásban Isten legdrágább ajándékai is, mint pld. a családi élet, — „bilincsekké“ lettek ahelyett; hogy „fölszabadító kötelekek“ lennének, melyeknek védelme és segítsége mellett az ember felszabadulhatna önmaga törpeségének béklyóiból és „feljebb nőne önmagánál“ a szolgálat nagylelkű, mert isteni gyakorlatában.

Igy lett azoknak a keresztyéneknek, akik megoltották magukban a Lélek tűzét s kiknek lelkét mint „házi úr“ — nem Krisztus tölti be, — hanem helyette egész légiója a megalkuvás, szeretetlenség stb. lelkeinek, — élete szomorú vendégség az élet lakodalmas asztala mellett; — „szomorú lakodalom“, mert hiábavaló a mennynek és földnek minden igaz öröme, ha hiányzik a Vőlegény!

Az elátkozott óriások törpe nemzetségének elé kell vennie ismét a „tabu“-vá lett evangéliumot, hogy vele táplálkozva lelke megteljen a hit, szeretet, nagylelkűség teljességével, hogy „kicsorduljon“ onnan a nagyettek özöne, mellyel dicsőséget szereznek az Atya nevének, de amelynek „kicsordulásából“ a maguk igaz hite felől is bizonyosságot nyerhetnek és örvendezhetnek azon, hogy „emberré“ lettek.

És ha a mi keresztyénségünk töredelmes bűnbánattal ezt nem tenné meg, tovább jajonghat, a maga vélt igaz voltának tudatában igazságtalansággal vádolva az Istent, ki nem hajlandó a szeretet egyetlen igazságát, a kegyelmet, az „első munkások“ — az európai keresztyénség sok évszázados „érdemének“ igazságával cserélni fel s az ő országának örömébe az utolsókat, a hindukat és négereket veszi fel. *Toró Gyula.*

BEAUTIFUL UPON THE MOUNTAINS. („Szép a hegyeken az örömmondó útja.“*) *A Vallásos Traktátus Társaság 129-ik évi jelentése.* 1927. márc. — 1928. márc. London, 1928. 8° VIII. + 104.

Az 1799-ben alakult Vallásos Traktátus Társaság évről-évre tekintélyes füzetben számol be évi munkájáról. Egy-egy ilyen beszámoló nemcsak a társaság széleskörű evangéliumi munkájáról és munkáinak állapotáról számol be, hanem majdnem az egész keresztyén világ felett rövid átpillantást ad. Az egyes országok területén végzett keresztyén iratterjesztési munka tükrében k. b. az egész egyházi élet elevensége, nehézségei; hanyatlása vagy ébredése szemlélhetők.

A társaság dolgozik *otthon*, Britanniában, *Európa* más országaiban és a *külmisszió* mezején.

Otthon elemi és középiskolás tanulók között a bibliai ismeretek alaposabbá tételére versenyvizsgai jutalmakat adott. Az elmúlt időszakban 890.907 gyermek (17,000-rel több mint az előtt) vett részt a vizsgákon és az azokat megelőző tanításban, 349 jutalomkönyv 43 font értékben került kiosztásra a gyermekek között. 2,154,323 különböző traktátust ajándékozott evangéliumi munkások és munkák által a híveknek, 426 theol. hallgató, misszionárius és lelkész részesült könyv adományban. Az anyaország számára 57 új traktátust és könyvet és 7 különböző koruaknak szóló folyóiratot adott ki. A Bunyan trecentenárium alkalmából a Zarándok útjából olcsó kiadást rendezett, amelyből már 100,000 példány fogyott el.

Európa majd mindenik országában, hol önállóan, hol más (pl. Skót Nemzeti Biblia Társulat stb.) társulattal együtt végezte a munkát. Összesen 2,286 font értékű könyvadományban részesítette Európát. 58 európai nyelven adott ki eddig munkákat. Említésreméltó a Zarándok útja új albán kiadásának gyors terjedése. Új vállalkozás volt az eddigi francia, portugál, spanyol, lengyel, cseh, olasz és szerb kiadások után az Evangéliumok és Apostolok Cselekedetei magyarázatos, képes kiadása magyar nyelven. A kontinensen Franciaországban adott ki a legtöbb könyvet: 9 traktátust 92,000 példányban, 3 népies traktátust 80,000 példányban, 14 más munkát 24,000 kötetben, összesen 246,592 traktátus és 27,187 egyéb munka került forgalomba Franciaországban. Magyarországon 44,000 nyomdatermék jutott az olvasók kezébe. A mi országunkban elismeréssel szól egyházunk ébredésére vezető mozgalmunkról és rámutat a gör. kel. egyh. nehézségeire és

* Ésaiás 52, 7.

a szekták erőteljes írattejesztési munkájára, amire csak hasonlóval lehet felelni az egyházak részéről. Addig amig a róm. kath. Portugáliában szépen dolgozik a társulat, az úgyancsak r. kath. Spanyolországban még börtönbe is kerültek írattejesztők öntudatos munkájukért. Németországban küzd a társulat a legnagyobb anyagi akadályokkal. A testvér hollandiai és svájci traktátus társaságok fennállásának száz éves évfordulója ebben az évben volt. Európának összesen 16 országában adott ki és terjesztett iratokat a társaság.

A *külmisszió* szolgálatában is felmérhetetlen a társaság jelentősége, az 58 európai nyelv mellett 232 nem európai nyelven és dialektusban jelentek meg, eddig a társaság kiadványai, csak a Bunyan Zarándok útját 121 különböző nyelven és dialektusban adta ki a társaság. Bangalor, Bombay, Calcutta, Madras, Allahabad, Punjab, Malayalam, Dél Travancore, China, Tibet, Japán, Korea, Persia, Afrika, Madagascar, Angol gyarmatok, Nyugatindia, Ausztrália, Uj Zealand, Dél Amerika, a társulat működésének helyei. Pénz és könyv segéllyel támogatta a társulat az itt folyó missziói munkákat, amellet, hogy maga a könyvterjesztés hatalmas missziói szolgálat volt.

Akadályok otthon, Európában és a külmisszióis mezőkön seregestül tornyosultak az írattejesztés munkásai előtt. Lelicsinylés, gúny, szidalom, becsapott ajtók egyik oldalon és bibliához jutott, felébredt, megtért, öntudatosan táplálkozó lelkek a másik oldalon jelzik az írattejesztés munkájának útját.

A jelentés bőséges anyagot ad az írattejesztési front állásáról és az ott folyó küzdelemről. Általában sokat tesz a könyv-misszió érdekében az első ajándékba adott, vagy véletlenül kézbe juttatott könyv. Ha az érdeklődés felébredt, maguktól jönnek könyvet vásárolni a lelkek. A traktátus társaság kiadványai első sorban *ébredtő* célt szolgálnak és a felébredt lelket a Szentíráshoz utalják. Akik megkedvelték a társaság könyveit, Szentírást, vagy Szentírás részletet vásárolnak a következő alkalommal. Nagyobb könyvei egyes keresztyén személyekről, missziók történetéről, állapotáról szólnak, valamelyik bibliai kérdést vagy alakot világítják meg, vagy nagyobb klasszikus terméket foglalnak magukban.

Ez a vázlatos csak a kiemelkedő pontokat érintő ismertetés talán mutat rá olyan alapelvekre, amelyeket minden írattejesztésnek érvényesítenie kell. A nagyarányú munka, felszólítás öntudatos írattejesztési munkára és abban munkás *személyek* beállítására.

L. D.

MONATSCHRIFT FÜR PASTORAL-THEOLOGIE 1928. ÉVFOLYAMÁBAN

Dr. Keller Adolf: Az egyházi közösség lényege és formája c. előadását közli, mely az illetőnek az zürichi egyetemen tartott székfoglaló előadása.

Megállapítja, hogy az egyh. problémája felvetődésére három irányzat működik közre: az egyházi összefüggések fölbomlása, mely a mai társadalomban található, egy új egyházi hullám, mely az az egyház lehetősége kérdését veti fel a vallási individualizmus reakciója gyanánt s az egyházi egybekapcsoló mozgalmak. Az egyház problémájára vonatkozó gondolkozás az egyházat formáló erő kérdéséhez vezet vissza. Az egyház a Szentlélek alkotása, jellemvonásait, hogy az Isten Igéje képezi alapját és fenntartó erejét, egysege, katholicitása. Az egyház lényege és empirikus formája között azonban egy sajátos törés van, mert egyrészt lényege szerint isteni, de másrészt a világban él, konkrét formát ölt s az emberi, nemzeti, pszichológiai, jogi stb. elemeket nem nélkülözheti. Így az egy ker. egyház egymástól különböző egyházakká lett, néhol nemzeti érdekek közé jutott s az állammal lépett kapcsolatba (lutheranizmus, görög keleti egyh.) emellett konfencionális szempontból külön egyházak alakultak. A református egyházak különbséget tesznek az ecclesia invisibilis és ecclesia visibilis között. Ezt úgy is lehet találóan mondani, hogy különbséget kell tenni az egyház lényege és formája között, ez az egyház egységét és szentségét még világosabban kifejezi. Ez lehetővé teszi, hogy az egyház kritikája, annak mint empirikus-szociológiai jelenségenek vonásaiból induljon ki. Erre a kritikára nehéz obj. álláspontot kapni, mert az egyház maga is e formájában állandóan változik s e változás ma igen szembeötlő. A kontinentális egyházak a theol. munka és hitvallás kérdését állítják előtérbe, az amerikaiak a ker. munkaközösség-gondolatát, az anglikán a szociológiai alkatát, a gör. kel. az egyéni vall. misztikus elmélyedő vonásait. Ezeket tehát csak az egész összefüggésben lehet megítélni, mint az egyház formáit, tehát a kritikáj álláspontot az egyh. lényegéből kell venni. Így kell nézni a mostani egyesülési mozgalmakat és nem, mint új Babel tornya építését, hanem az egyház lényegére vonatkozó új, közös ráeszmélést. Úgy is lehetne őket nevezni: „az egyházak harca az egyházért.“ Az egyház formájának kritikája először is az egyház szétszakadozottságára utal, melyet már a ref. idejében fájlaltak és elenyésztetni törekedtek, mely azonban nem jelenti az egyes egyházak sajátos egyénisége megvetését. Figyelmeztetni akarnak az egyes egyházakban levő jelentéktelen elválasztó vonásokra. Közel akarják hozni egymáshoz, mint hitközösséget (Hit és Rend), mint szeretet közösséget (Gyak. Keresztynség). E mozgalmak csak organumok, melyek szolgálni akarják az egész egyháznak a Szentlélekben való egységét. Ezek által lesz az egyház a reménység szövetsége, ez az egyik komoly eschatológikus gondolat a mai egyh. életében.

Schléber E.: Az ifj munka szilárdsága a falun c. cikke a falusi ifjúság megnyeréséről szól. Hangsúlyozza, hogy a szűkebb egyesületek helyett az egész ifjúság bekapcsolására kell törekedni, szól az ének fontosságáról a munkában s arról, hogy világnézeti kérdésekkel még falusi ifjúság között is milyen érdeklődés mellett le-

het foglalkozni. Az ifjúságnak munka- és szolgálati alkalmakat kell adni.

Dr. Faber Hermann tübingeni professzor: A prédikáció és Isten Igéje cím alatt a homiletika egyik problémájáról ír. Hangsúlyozza, hogy ma mennyire előtérben áll a préd. és az Ige közötti viszony kérdése, különösen az e kérdésből származó nehézségekkel kapcsolatban. Vizsgálja, *mennyiben lehet a pred. Isten Igéje?* A kath. felfogásban ez természetes, mert a pred. az isteni Ige emberlétele, melyben isteni és emberi ige „misztikusan egyesül“. Az ev. homiletika már nehézségekkel találkozik itt, mert ha Isten Igéje, nem azonosítható az emberi igehirdetéssel, még döntőbb kérdés mennyiben lehet a pred. Isten Igéje. Barth világosan rámutat, hogy a pred. nem cserélhető össze Isten Igéjével, csak annyiban az, amennyiben Isten annak elismeri s hatása attól függ, Isten megnyitja-e a hallgatók szívét befogadására s adja-e az igehirdetőnek a maga Lelkét. Ezért nevezi Barth az igehirdetést merényletnek (Wagniss). Világosan kell látni, szemben a katolikus és pszichológikus felfogással, hogy ez a kettő nem azonosítható. Ez azonban nem mondja meg, milyen arány van a kettő között. Világos, hogy Isten az Igét emberek által akarja hirdetni, de tudnom kell, hogyan prédikáljak, hogy ne én beszéljek, hanem Isten szóljon rajtam keresztül? Erre több feleletet ad a mai homiletikai irodalom, de nem kielégítőket. Barth int, hogy mindent meg kell tennünk, hogy az Ige nek szabad utat engedjünk s amit tehetünk csak annyi, hogy utat készítsünk neki. Egy másik követelmény egy lelki magatartás, amit az igehirdetőtől kívánnak (bűnbánat, saját kicsinysége elismerése, alázatosság, minden emberi elnyomása, az a tudat, hogy az igehirdetés kényszer, melyre Isten kötelez). Ennek a lelki magatartásnak hangsúlyozását azonban nem szabad túlozni az obj. követelmények mellett, aminők, hogy a pred. a Biblián alapuljon, hogy az „tisztan tan“ legyen és „orthodox“ (Barth). A felelet tehát két oldalt emel ki, egy subj. és egy obj. oldalt annak a kérdésnek megoldására, hogyan lehet a mi igehirdetünk Isten Igéje. Azután rámutat arra a *nehézségre*, mely az igehirdetés ilyen felfogása mellett abban rejlik, hogy a prédikáció *nem szabad bizonyosságtétel*, hanem *egy hivatalosan beállított lelkész megállapított rend szerint* folyó munkája. Ez a nehézség, mely szerint csak a próféta lehetne az, aki mindig Isten Igéjét hirdeti, az átlag igehirdetőre nézve is lehetetlen s mely nehézség az igehirdetés és igehirdető egyik katasztrófális nehézsége abban oldódik meg, hogy Isten nemcsak szuverénül parancsol, de kegyelmesen segít is s hogy nem tőlünk, saját élményeiktől vagy képességünktől, hanem Istentől függ az igehirdetés. Végül az *igehird.* és a *Biblia viszonyáról* szól, melyet a diai. teol. képviselői úgy fogalmaztak, hogy az igehird. a bibliai írók gondolatát utánagondolva, sőt szent hűséggel a saját gondolatukra lefordítva, minden gondot a textus rejtett skopusára fordítva beszélni Istenről az embereknek (Barth). Ha ez így van, mire való az Irás szavainak e homileikái magyarázata. Erre három feleletet adnak: először, hogy azáltal a gyűl. Istennel közösségbe jsson, ami azonban az igehird. azon törekvését, hogy a mai ember számára érzékeltesse az Igét, nem magyarázza, másodszor és ez már helytállóbb, hogy az Ige a múlt történeti feltételezettségei alól kiszabadulva, új történéssé legyen; végül, hogy az Ige időfeletti egyetemességéből az időben újból belépjen és a benne rejlő reálisok egész aktuális jelentésükben fölmutathatók legyenek.

Dauer R. renslingeni lelkész a *Bietigheimer Tag* alkalmá-
(ez egy konferencia egyházi vezetők és szocialista vezérférfiak kö-
zött). *Az új ember születése* c. prédikációjában (Gal. 6:15.) arról be-
szél, hogy a ker.-ség és soc. egyformán egy cél felé törekszenek:
az új ember megszületésére s ezen egyedüli céllal szemben „semmi”
úgy a „körülmetélkedés” azaz a ker. egyház eddigi munkája, mint
a „körülmetéleflenség”, azaz a szocializmus törekvései. Erre kell
törekedni, az új teremtésre, ebben találkoznak.

Raitelhuber: Harms Claus, mint lelkigondozó címen születése
150. évfordulójára kedves visszaemlékezést közöl. A kép a liberális
theologia korának egyik lelkipásztori alakját rajzolja meg. A be-
tegekre, foglyokra gondot visel, de a családok rendszeres pásztori
látogatását „illetlennek és keresztyénietlennek” tartotta s gyüleke-
zete ezt sürgető kérését megtagadta. Az íg hirdetésre nagy gondot
fordított és sokat tanakodott azon, hogy annak hatása legyen. A
prédikációt „logikai, retorikai és fonetikai tekintetben” nagy gon-
dossággal dolgozta ki. A betegek iránt saját hosszas betegeskedése
következtében különös szeretettel volt, tanáccsal és vigasztalással
ellátta őket. Irodalmi működését is pásztori szempontok szerint
végezte. Nagy szeretettel fordult a diákok különösen a theologusok
felé, akik templomát nagy számmal keresték fel, sőt — ami akkor
hallatlan dolog volt — úrvacsorát is vettek tőle s hétfőn esténként
tartott előadásait örömmel hallgatták pásztori kérdésekről. Lel-
késztársai között a lelkipásztoroknak is igazi pásztora volt. Aján-
lotta és gyakorolta velük a „retraites spirituelles”-t, a néhány napi
elvonulást magánosan, vagy más lelkésztársakkal, amely napok
meditációra, passzív és receptív imádkozásra szolgálnak s amelye-
ket az üdülés igazi forrásainak tartott a lelkészek számára. Az ak-
kor még a hív. egyházban lassan ébredező misszió iránt nagyon ér-
deklődött, egy missziói beszéde hatására egy kieli diák adakozni
kezdett rendszeresen a külmisszióra, majd ilyen szolgálatokra is
lépett. Később rendszeres tanulmányi órák és egy missziói társa-
ság keletkezett ott, dacára a lelkésztársai eziránt való ellenszen-
vének. Barátainak és szomszédainak igazi pásztora volt. Levele-
zése tanuskodik gondos, gyöngéd eljárása felől. Saját lelke gondo-
zásában sem volt hanyag. Erre különösen egy quakerrel való be-
szélgetése indította. aki így szólt neki: „Te mindig beszélsz, mikor
engeded, hogy a Szentlélek szóljon hozzád?” Ettől kezdve gyako-
rolta egyedül vagy másokkal, hogy napokra visszavonult elmél-
kedni és imádkozni. Az úrvacsorához járulás előtt mindig komoly
magabaszállást végzett, ha kollegáival valami félreértése volt, az
úrvacsora előtt mindig kibékült velük. Sohasem ment fel a kated-
rára, vagy beszélt nyilvánosar, mielőtt a térdein nem imádkozott
volna erőért. A luth. egyház száraz, hitetlen korszakában Isten
ajándéka volt.

Veller K. A népmisszió régi és új feladatai és módszerei felől
ír. Szól az evangelizációról, melynek nehézsége, hogy kevés ember-
nek van hozzá talentuma, hiányzik az ev.-t megelőző és az utána
következő munka. Az iratterjesztésről az a tapasztalata, hogy csak
már megmunkált területen hatásos. Az apologetikus munka az
evangelizációval járjon együtt. Jól fel lehet használni a népmis-
zióra a népfőiskolákat, melyek azonban aránylag kevés embert
érnek el. Végül hangsúlyozza az ev. nép politikai megszervezését
és nevelését igazi ev. alapon.

D. Niebergall Fr. *Nehéz bibliai történetek* címen a mult évben megkezdett sorozatát folytatja olyan bibliai történetek tárgyalásának, melyek a tanításban nehézségekkel járnak. A *Kain és Abel* történetében az irigységet, mint a bűn gyökerét, az egymás iránti felelősséget, a lelkiismeretre való hallgatást, a szenvedély romlásba vivő vonásait, a bűn azon tulajdonságát, hogy kétségbeesésbe űz, a kegyelemnek még Kain felett is győzedelmes hatalmát kell megmutatni. Az első fokon a bűn rettentőségét kell megéreztetni, a többi mutívumokat a magasabb osztályokban. A *husvéti* történetben a gyakorlati és személyes oldalra kell törekedni, a történet alapját a Jézus személyisége iránti hódolat felébresztésében látja, azért kerüendő minden racionalizálása a történetnek, helyette naiv-poetikus módot ajánl. A Jézus jelenlétét kell a gyermekekkel megéreztetni. A *kaónai menyegző* története nehézsége abban van, hogy Jézus könnyen úgy tűntethető fel, mint aki minden emberi szükségben segít, csak hívni kell, hogy csodát tegyen. A jánosi csodáktól különbözik is s nem igen lehet jól felhasználni. Úgy látja, hogy a legfontosabb gondolat, amit találni lehet benne: Jézus részvétele a családi életben. (A történet példázat-jellegéről, mely szerint az úrvacsorára vonatkozik, nem tud.) A *naini ifjú* történetében a főgondolatot ebben látja: Jézus erősebb, mint a halál, az Ő világában nincs halál. Emellett a szereplő alakok: az anya fájdalmában és örömében a tanítványok és a nép adnak motívumokat a felhasználásra.

Dr. Knevels Wilhelm egy magasabb osztályokban használható *Ifjúsági énekeskönyvről* ír, melynek tartalma az ifjúság lelkivilágához inkább találna. Részben régi énekek, részben népdalok, vagy modern költemények képeznék ennek forrásait. Ismerteti a már erre tett lépéseket, közöttük a megjelent próbafüzetet. A tervezett énekeskönyv erős liberális színezetet mutat. A sorozatban például 6 ének szerepel Goethétől (5 a Faustból), ott találjuk a Hebel, Mörike, Rückert, Schiller nevét, a legújabb termésből Avenariust, Frommelt stb. Ugyanezen kérdésben dr. *Wilkens* egy következő számban azt az aggodalmát fejezi ki, hogy az ifj. énekeskönyv ki fogja szorítani a gyülekezetét és még jobban csökkenti az ifjúság érdeklődését a gyül. istentisztelet iránt. Nem tartja helyesnek az új dalamok alkalmazását, míg régi szép dallamok vannak, a szöveg kiválasztásánál utal arra a nehézségre, hogy legtöbb modern vall. költemény nem elég mély, hogy a különböző korosztályok számára a kiválasztás nehéz, tekintetbe veendő, hogy ez az énekeskönyv nem csak istentiszteletekre, de kirándulásokon való használatra is alkalmas legyen.

Dr. Niebergall Fr. *A mi alapelveink* című cikke nemcsak a lapnak alapelvét szögi le, de világos megállapítása a liberális irány mellett való határozott megállásnak. Hangsúlyozza, hogy a vallásos nevelésben és tanításban a *gyermektől* akar kiindulni, tehát valláspsychologiailag akar gondolkozni, hogy tudja, milyen a lélek és a világ vallásos tekintetben. Gondolkozásunkban ne a célszerűség, hanem az *igazság* vezessen. A Bibliát nem szüntünk meg történetkritikai szemmel nézni s a dogmát történeti képződménynek s azok törvényszerű kötelező erejét elhárítjuk. Hívek maradjunk a történethez és vall. psychológiához, a jelenkor kutúrájához: mo-

defnek akarunk maradni, bár a legújabb teológiából meg akarjuk tanulni, amit a lelkiismeretünknek mondani akar. *Az egyházra* vonatkozólag különbséget tesznek egyház és egyház között. Az egyik a hivataloskodó, állammal összekapcsolt egyház, mely megcáfolja az evangéliumi nevet, de a másik igazi egyház, melyben mindenki szívesen tartozik. Tisztán kell látni, hogy ezt a kettőt nem szabad azonosítani. Köszönettel tartozunk a *vallástanítóknak*, akik, bár különböző és ellenkező nevelést kaptak, a felületes szellemtől („a sör és cigaretta szellemétől”) mind jobban függetlenítni tudják magukat. Hangsúlyoznom kell, hogy bár liberális teológusok vagyunk, ez nem azt jelenti, hogy semmit sem „hiszünk”, kívánjuk, hogy a vallástanítók a lelkészekkel egy rangba állíttassanak. Végül a személyiség nagy hatása mellett a *módszert* nem becsljük le, ha vannak is, akik lenézik. Nemesak építeni kell a vall. tanításban, tudni is kell, hogy a szárazzá lett adatok valóságos életerőkké legyenek. Ennek a módjait pedig ismerni kell. A tanuló passzivitása helyett azok aktivitására kell törekedni.

Dr. Weidel: A vall. tan. jelenlegi feladatai c. cikkében utal arra, hogy a jelen korban a vallás és vall. tan. kérdésében a legellentétebb irányok uralkodnak. Az empirizmus kora letűnt, helyette a lét irracionális oldalait kereső irány hódít. Emellett sok híve van a Nietzsche-féle antikereszténységnek, mely a vall. tanítást azzal váltja, hogy az ifjúságot a való élet iránt érzéketlenné teszi. A „dialektikai theologia” Isten és a világ teljesen ellentétes voltának vallásával szintén egészen új feladatok elé állít, a „független erkölcs” képviselői az erk. autonomiát féltik a vall. tanítástól, mely irányt támogatja a másik, amely csak erkölcsi oktatást kíván adni. Ez irányok és elméletek között hangsúlyozni kell, hogy vallás tényleges erkölcsi élet és erkölcs vallás nélkül nincs, a vallástanításnak az életre kell nevelni; valamint meg kell látni azt a feladatot, hogy a jelenkori embert nehézségei és kísértései között vegye tekintetbe. A vall. tanítás ne deduktív, hanem induktív, azaz a konkrétból és adottból kiinduló legyen, ne autoritativ és dogmatikus, hanem Isten akaratára jelenvaló életben vezető, a vallástanító az ev. hitbe egész lényével beegyökelezett, a munka az iskolai anyag-kényszer-től mentes, pszichológiai alapokon nyugvó, a gyermek előtt nyíltan álló legyen, hogy annak bizalmát megnyerje. A tanítás gondolatmenete abból induljon ki, hogy mi az ember végcélja, miért teremtett, mert ez azonnal különbséget tesz a keresztyén és nem keresztyén cél között. Az ember célja, hogy Isten munkatársa legyen, megoldja a földi élet nehézségeit, (szenvetés, halál, bűn), az Istennel való közösség ad lehetőséget csak az igazi életre. A ker. hit központja ezért Jézus Krisztus, mint megváltó, akiben az isteni szeretet hozzánk elér s újjá teremt. E megújulás útja a hit, mely nem hagyomány, hanem egy „Istenre irányuló merénylet”, átadás Istennek. E hitben tölt be az Isten iránti szeretet és vezeti az életünket. A ker.-ség épen mert kezdete és vége Isten szeretete, közösség-vallás, megteremtí Isten országa közösségét szemben más közösségekkel, de azokat megszenteli. Isten és a világ lényegileg különbözik, de Isten ezt a világot és benne minket az Ő eszközeitül akar felhasználni.

Dr. Richter J.: A germán keresztyénség kialakulása c. cikkében azt fejtegeti, hogy a keresztyénség bevitele a germán nép közé nem az ősi germán vallás letörésével és megsemmisítése árán történt, mert a keresztyénség ottani felléptekor az ősgermán vallás

már annyira lehangyolott, hogy éles és erőszakos harcról nem lehet szó. Ez megcáfolja azok vélekedését, akik az alapon, hogy a kereszténység erőszakos behozatala miatt a germán népjellemtől idegen maradt, a kereszténység „germanizálását” követelik.

SPHERE.: AZ IFJ. KER. EGYESÜLETEK NEGYEDÉVI
FOLYÓIRATA. IX. ÉVFOLYAM.

E három nyelven megjelenő tartalmas folyóirat ez évi 2. száma sajnós, az utolsó, mert a bizottság anyagi fedezet hiányában kénytelen a folyóirat megjelenését megszüntetni.

Le Seur Paul: Mi az oka, hogy az idealisztikus mozgalmak vonzóbbak az ifjúságra, mint a mi munkánk és mit lehet ez ellen tenni? E kérdésre adva feleletet azt találja, hogy az első ok abban van, hogy az idealizmus, mely a természeti embert és erőit akarja a saját erői kifejtésére és a legnagyobb célok elérésére alapul venni, ellentétben áll a kereszténységgel, mely mereven és határozottan „nem”-et mond a világnak és a természeti ember halálát, koldussá tételét s a csak kegyelem által való megváltást hirdeti s ez az ifjúság előtt ellenszenvet. Egy másik oka a mi híveinkben van, a mai kereszténység gyöngeségében, az ifjúságnak a kereszt beszéde iránti ellenszenvében, abban az ellenszenvben, melyet az ifjúság a régi formák iránt ma érez s melyek helyett új formákat akar kitermelni és itt a régi formákhoz nem szabad végletekig ragaszkodni. Fontos, hogy az ifjúság felé igazi, mindent átfogó szeretettel forduljunk, ne esetek, hanem lelkek legyenek előttünk s ne a magunk szeretetét, hanem Isten Igéjét hangoztassuk nekik. Ez a szeretet terjedjen odáig, hogy a gyakorlati életben irányító lehessen. Az egyoldalú jövő életre vonatkozó prédikációt, amivel a vallást vádolják, s melyek ma az egyházzal ellenkező elemek közt az egyoldalú jelenre vonatkozó prédikáció váltott fel, össze kell kapcsolni és meg kell mutatni, hogy az ev. átfogja a jelent és jövőt. Meg kell látni, hogy az ifjúság új emberség és új közösség után vágyik s ezt csak az Isten országa adhatja. Azért életet kell nekik mutatni s hogy ez élet forrása Krisztus.

And. von Kirchbach: A művészet, mint kereszténység-pótlék c. cikkében utal arra, hogy azok között, amiket a kereszténység pótlékaiul felhasználnak, a művészet egyik legveszedelmesebb. Veszedelme abban van, hogy a vallással régi történelmi kapcsolatban áll s magának a kereszténységnek voltak korszakai, mikor a művészetben élte ki magát (renaissance). Az újabb korban, a művészet szekularizációjával együtt jár az, hogy kivonódik az Isten szolgálatából s így azok, akik választás elé vannak állítva, könnyen elvesztik a Krisztussal való kapcsolatot. A művészet úgy az alkotót, mint a szemlélőt olyan hatalmasan ragadja meg, hogy egész lényét hatalma alá keríti, így az ember a saját képességét és erejét annak helyébe teszi, amire csak Isten képes s azt hiszi, hogy művészetével önmaga közeledett Istenhez. Ezért áll fönn a veszedelem, hogy saját magának hódol Isten helyett. Ezért a művészetben mindig van bizonyos démoni, lehet angyal, de lehet sátáni is. Feljutott a hegytetőre, onnan lenézheti a világot, de szárnyai nincsenek, bár magasabban áll, mint bárki, míg a földön áll. A kereszténység művészet az, mikor egy művész Krisztusnak adta át magát.

Az Isten Igéje ugyan hirdethető művészet nélkül is, de a művészet lehet áldott eszköz az Ige hirdetésére.

Silvio Pons: A fascizmus, mint az olasz ifjúság vallása c. cikke azt fejtegeti, hogy a fascizmusnak szüksége van rá, hogy előbb, vagy utóbb vallási kérdésben is állást foglaljon. Jelenleg vezetői e tekintetben nem egységesek, bár az agnoszticizmust és vallástalanságot elítélik, de míg a katolikus egyházi érzelműek a kath. egyház mellett állanak, van egy tekintélyes százalék, mely a régi római pogányságban látná egy nemzeti vallás alapjait, tehát a pogánysághoz térne vissza. Ez álláspont nagyban függ a kath. egyház magatartásától is, mennyiben kész az olasz nemzeti ideál törekvéseinek engedni.

Colton E. T.: A vallás és kommunizmus viszonyáról ír. Hivatkozik benne a száműzött orosz püspökök memorandumára, melyet a Szovjet-kormányhoz intéztek, melyben megállapítják, hogy a komm. és egyház közti ellentét nem gazdasági vagy politikai elvek kérdésében van, hanem sokkal mélyebben, az egyház és vallás materializmussal való kibékíthetlenségében, a komm. vallástalan atheizmusában, az erk. törvényről vallott s azt az osztályharcból lezármaztatni akaró felfogásban, abban, hogy a komm. szerint a vallás opium a nép számára. E kiegyenlíthetetlen ellentétnek a komm. is tudatában van. A vallásellenes stratégia főképp az ifjúságra koncentrálódik, a nevelésben és tanításban keres magának talajt. Végül idézi Masaryk elnök szavait: „a bolsevizmus nem terjed fertőzés útján; ha valaki nem hajlamos rá, sohasem kapja meg.“

REFORMACIÓ. LELKÉSZEK, TANITÓK, PRESBITEREK ÉS GYŰL. MUNKÁSOK LAPJA.

Szerk. *Forgács Gyula*. VII. évf.

Ez eleven s a gyakorlati egyházi élet és munka kérdéseit tárgyaló lap bővülködik értékes s a mi egyházi életünket is érdeklő cikkekkel. Minden számban ad *Gondolatokat ifj. istentiszteleteken való felhasználására, Református vall. nevelésünk az iskolában és iskolán kívül* címmel (*Pap Géza* rovatvezető irányításával) állandó cikksorozata van, *Levelezés* rovata tanácsokat és utasításokat ad nehezebb kérdésekben, februári számától kezdve pedig állandó melléklete *A Református Lelkésznek Lapja*, melyet *Kovácsné Huszár Jolán* szerkeszt. Ez utóbbiban egy *elmélkedés után* az aktuális kérdésekre vonatkozó cikkek vannak. *A Református Lelkésznek Országos Szövetsége* Ravasz Lászlóné elnöklete alatt meg is alakult a négy egyh. ker. lelkészneinek kerületi Szövetségeiből, ennek alapszabályait közli a lap, emellett építő cikkeket és előadásokat hoz.

Református vall. nevelésünk az iskolában és iskolán kívül cikksorozatban *Pap Géza* a vall. nevelés fontosságáról ír, *Demes Péter* Az ótestamentum tanításánál a középiskolában azt hangsúlyozza, hogy a Biblia személyiségein mutatja meg, mit izent általuk Isten a gyermeknek s erre a Biblia használatát kívánja s ezekkel szemlélteti a hit és erkölctan tanításánál szükséges fogalmakat és tételeket az V. osztályban a vallástörténetet fejlődésnek fogva fel, a VI—VII. osztályokban a ker. vallás belső történetét, a kultúrtét-

nyezőkre való hatását, a VIII.-ban a más fel. és modern fil. álláspontokat az evang. tükrében. Ad tanmenetet is s bemutat egy leckét az I. osztályból. Az egészre meg kell jegyezzük, hogy eltekintve a tantervben rejlő nehézségektől, nem tartjuk helyesnek a vallásnak nagyon a kultúr oldalról való nézését, ami a cikkben látható. A tanítás el van aprózva, egységes benyomást nem ad, és nem emelkedik ki belőle az a gondolat, ami a rész igazi alapgondolata, hogy Isten az embert tökéletesnek teremtette, de a bűn rontotta meg. Az a gondolat, hogy a megváltás, kegyelem, idvezülni stb. megmagyarázhatatlan s érthetetlen szavak egy I. oszt. tanulónak, régi és már elavult ellenvetés, Biblia tanítását ezek kikerülésével nem lehet és nem szabad megoldani próbálni. *Dancsházy Sándor* az egyháztört. tanítási módjáról ír a középiskolában, főcélul azt tartja, hogy a gyermeket a ker. világnézet és erkölcsiség számára megnyerjük. Ezért nem adatokon fordul meg a dolog s nem is szabad sok leckét adni. Sajnos, az egész cikk kiindulási pontjával nem érthetünk egyet s az egyh.-tört. tanítása céljául azt valljuk, hogy annak hivatása felmutatni a gyermek előtt a Szentlélek Isten munkáját az anyaszentegyház történetében.

Forgács Gyula: Vallásos énektanítás címen a zsoltárok közül néhánynek tanítási próbáját adja, alapos és szép kidolgozásban. *Révész Imre* A gyülekezeti fegyelmezés ügye a zsinat előtt címen a zsinat azon hivatására utal, hogy a gyűl. fegyelmezés gondolatát a törvényben vigye keresztül. Az egyházmegyék kivétel nélkül elfogadták az erre készített munkálatot, de el kell készülni arra is, hogy ellenállással fog találkozni a javaslat a zsinaton, sőt nem szabad ezt az ügyet a „lekési tekintély“ kérdésével kapcsolni össze, hanem az egyház igazi jellegének gondoltával. Az igazi egyházat kell akarnunk s az egyházfegyelem célja az igazi egyház legyen. *Forgács Gyula: A missziói törvénytervezet* kérdéséről írott cikkét említjük még, mely a Ref. Szemlében annak idején részletesen ismertette volt.

I.

Ahitat percei.

Útmutató a Biblia naponkénti olvasásához.

1928. november hó.

1. *Kinek nevét nevezik Tanácsosnak.* És. 9:6. Milyen csodálatos összhang! A próféta jövendölve nevezi Jézust — Tanácsosnak, az apostol bizonyossága szerint: „bölcsesegül lőn nekünk Isténtől“ és Jézus azt mondja magáról: „En vagyok a világ világossága.“ Ez a három tétel ugyanazt jelenti. *Ima:* Istenem hálát adok neked, hogy a Te Tanácsodat követhetem, a Te Bölcseséged szerint a Te Világosságodban járhatok.

2. *Erős hatalmas Istennek* És. 9:6. „Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön.“ „Ő benne lakozik az istenségnek egész teljessége testileg.“ Ez ígék milyen fényes bizonyosságai a Jézus Isten voltának és az én hitem számára milyen rendíthetetlen alapot nyújtanak. *Ima:* Atyám dicsőítelek Téged, hogy az én Megváltómat minden ellensége felett diadalmas, erős Istenné titted.

3. *Örökkévalóság Atyjának.* És. 9:6. A Szent Lélek az Úr Jézus Krisztust dicsőítette már a próféták ajka által is. Ebben a nevezetben kifejezésre jut, hogy — En és az Atya egy vagyunk, hogy — Aki Engem lát, látja az Atyát. Itt a legteljesebb az én vigasztalásom is. *Ima:* Istenem add, hogy úgy imádjam a Te Fiad, amint arra elkötelez a Te kijelentésed.

4. *Békesség Fejedelmének.* És. 9:6. Mi a muló világ viharaiiban vergődünk, a halál és a kárhozat örvénye fenyeget az elnyeléssel. A mi számunkra csak Jézusnál és az Ő uralma előtt meghódolva található meg a békesség. *Ima:* Uram az én ellenségeim elől hozád menekülök, oh fogadj be a Te békességédbé.

5. *Elmulik e világnak ábrázata.* 1. Kor. 7:31. Álmunkban ropant nagy gazdagság birtokosai voltunk. Ha a valóságban ért volna az a nagy veszteség, talán egész életünkre búskomorakká lettünk volna. De az álombeli javakat semmibe vesszük és vidáman folytatjuk a dolgainkat. Hogy újjá születtünk, hogy az igazi életre felébredtünk, az mutatja, hogy a muló világot álomként engedjük tova tűnni. *Imádság:* Uram, adj bölcseséget, hogy ezt a muló világot a Te dicsőségedre folyó élet munka mezejének nézzem.

6. *Taníts engemet.* Zsolt. 25:5. Az alázatos ember őszintén érzi a saját semmiségét és tudatlanságát s ezért, mint a virág a kelyhét a nap felé fordítja — vágyón kitarja a szívét az Isten előtt: Taníts engemet. *Imádság:* Jézusom! Te vagy a világ világossága.

és én nálad nélkül nem élhetek, óh add nekem a Te megígért bölcseségedet.

7. *Botagoknak mondják azokat, akik háborúságot szenvednek.* Jak. 5:11. Egy nehéz pöröly csapas a kavicsot szétzuzza, de a gyémantrol letejt a rátapaat kőzetet, ugyanogy előragyoghat a rejtett beese. A nyomorúságok mutatják meg, hogy az igazi hit-bizodalma rendíthetetlen és a bekessege erabolhatatlan. *Imádság:* Istenem, adj oly hitet, hogy a Bennea való örömrünk ne fogyatkozzon meg.

8. *Az Izrael fiai olyanok valának, mint két kicsi kecske nyájcska.* 1. Kir. 20:27. Az Isten a saját harcosait mindig roppant túlerővel szemben viszi diadalra, mert így tűnik ki az Ő ereje és dicsősége. *Imádság:* Uram Te vagy a hegyeknek és a völgyeknek is az Istenök, add, hogy Te reád nézve harcoljak a bűnnel és Altalad győzzem le annak borzasztó túlerejét.

9. *Gyűjtsétek előmbe az én szentjeimet.* 50. Zsolt. 5. Az a szent-ség, hogy az Istent egész szívvel szeressük. A ki a világot szereti, nincs meg abban az Atyánk szeretete. Boldogok, akiknek szíyük tiszta, mert ők az Istent meglátják. *Ima:* Atyám tedd bennem erőssé a meggyőződést, hogy csak feddhetetlen, tiszta és szent élet által jelenhetek meg előtted és állhatok meg az ítéletben.

10. *Térj meg Izrael.* Hozs. 14:2. Izraellel az Isten önmagát megismertette. Annál borzasztóbb bűn az Izrael elpartolása és annál dicsőségesebb az Isten könyörülete, aki a lázadó számára is nyitva tartja az atyai ház ajtaját: Térj meg, mert kegyelemmel vár a te Istened. *Ima:* Hálát adok, hogy a Te Fiad által én is az Izraelhez tartozom és hálát adok, hogy a bűneimből életem végeig szakadatlanul megtérhetek Hozzád.

11. *Megmosattatok, megszenteltettetek, megigazítottatok.* 1. Kor. 6:11. Milyen vigasztaló tudnunk azt, hogy az Isten az, aki megmos, megszentel és megigazít. Mint az utca sarába esett kis gyermek az édes anyjához megy, hogy őt megtisztogassa, a hitben úgy megyünk Istenhez, hogy rajtunk a megújítás áldott munkáját elvégezze. *Ima:* Moss, szentelj és igazíts meg engem is Istenem.

12. *Kérdezd meg tőle, ha békességben van-e?* 2. Kir. 4:26. A Sunemita az Istenre nézve szolgált a prófétának és az Úr a szolgálja által nagy szabadulással ajándékozta meg. „Amennyiben eggyel megcselekedtéték . . . Én velem cselekedtéték meg.” *Ima:* Add értenem Istenem, hogy hiába várom a Te ajándékaidat, ha a Te ügyeddel nem törődöm.

13. *Egy Lélekben az Atyához.* Ef. 2:18. Az az üdvösség, hogy az Atyát valósággal megtaláljuk, ide az út, a — Fiú és az erő, a — Szent Lélek. A mi idvességünk mindhármuknak az együttes munkája. *Ima:* Atyám a Te hatalmad őrizzen engem az üdvösségre és add, hogy a Te Lelked iránt engedelmes legyek.

14. *Mit cselekednél a Jordán hullámai között?* Jer. 12:5. Levernek a földi bajok és elcsüggedünk, pedig a mi hitünk arra képesít, hogy a haláltusát és az ítélet rettenetességeit is nyugodtan éljük át. *Ima:* Istenem tégy a hitben olyan erőssé, hogy a gráva nyugtalanakodással sóha ne hozzak gyalázatot a Te nevedre.

15. *Az Ő alkotása vagyunk.* Ef. 2:10. Aki a Krisztusban van, új teremtés az. A mi üdvösség után szomjazó szívünknek az a legnagyobb vigasztalása, hogy a hit mellett a mi idvességünk megvalósítását az Isten teljesen magára vállalta, annyira, hogy még a hitet támaztó ígét is Ő ajándékozta. *Ima:* Aki elkezdted bennem

a jó dolgot, könyörgöm Istenem, hogy tedd azt teljessé és juttatd el az érettkorúságra.

16. *A szenteknek polgártársai vagytok.* Ef. 2:19. E világ szerint szegények, elhagyottak és megvetettek lehetünk, de az Isten előtt a mennyei város örökösői vagyunk, előttünk feltárulnak a gyöngykapuk és a legnagyobb dicsőségben lesz részünk. *Ima:* Istenem add, hogy a földi bajok között küzdve soha se feledjem el az én nagy, mennyei polgárjogomat.

17. *Amit vet az ember, azt aratándja is.* Galác. 6:7. A vetés a vetőmag feláldozása. Az önző Ezsauként a lelki javait áldozza fel az anyagiakért és arat veszedelmet. Az Isten gyermeke az anyagiakat áldozza fel a Krisztusért. „Eheztem . . . ennem adtatok” és „Örköljétek az országot.” *Ima:* Istenem adj bölcseséget arra, hogy a vetés idejét helyesen használva, majd örök életet arathassak.

18. *Meghaladtad a hírt, melyet hallottam vala felőled.* 1. Kir. 10:7. Mint a sábai királyné Salamont a hírenél nagyobbnak találta, úgy mi is, ha az élő hit által az Úr Jézussal személyes és állandó életközösségre jutunk, akkor azt találjuk, hogy a bölcsesége, hűsége és jósága a híret messze felül haladja. *Ima:* Megváltóm dicsőítlek és magasztallak Téged, mert a Te szereteted minden értelmet felül halad.

19. *Hogy lábaim helyét megdicsőítsem.* És. 60:13. Az Isten az, aki eleve elrendel, aki elhív, aki megigazít és ugyan ő az, aki meg is dicsőít. Mindez a felséges ígélet a mienk, ha a hitben előtte meghódolunk, hogy Ő bennünk lakozzon. *Ima:* Istenem, teljesen átadom neked önmagam, hogy mindazt a jót elvégezd bennem és velem, amit a Te könyörülő szereteted felőlem 'elgondolt.

20. *Egy az Isten és egy a Közbenjáró.* I. Tim. 2:5. A Közbenjáró által Isten hozzánk jött és mi az Istenhez mehetünk, de az a Közbenjáró csupán az Úr Jézus, aki út, igazság és élet a számunkra. *Ima:* Istenem, hálát adok, hogy a nagy Közbenjáró hatalma, hűsége és irántam való szeretete kezessége annak, hogy Téged megtalálhassalak.

21. *Az Ő szerelmes Fiának országa.* Koloss. 1:13. Ebben az országban az ige által Jézus uralkodik, a tagjait a legteljesebb szeretet köti egybe, nagy és állandó a békessége, a világ előtt és felett szentség fényében ragyog. *Ima:* Istenem, oly gyönyörűséges előttem a Te országod, szakadatlanul kérem, hogy tégy engem is a polgárává.

22. *Mert vagyon a fa felől valami reménység.* Jób. 14:7. Sokszorosan gyötrelmes a szenvedés sötét ideje, ha a szívünkben nem él a feltámadás bizonyossága. A Jób kérdése: A fa kiüjul, de az ember megelevenedik-e? *Ima:* Istenem, tedd erőssé szívemben azt a bizonyosságot, hogy a Te Fiaid nemcsak a bűn, hanem a halállal szemben is teljes váltságot szerzett.

23. *Az én országom nem e világból való.* Ján. 18:36. Ebben a világban a hazugság, bűn és gonoszság által állandó a — harc és a nyomor. Nem származhatott ebből a világból az igazság, szeretet, békesség, szentség és üdvösség országa, de e felett a világ felett fog diadalmaskodni. *Ima:* Istenem segíts meg, hogy a Te kegyelmed által győzzem le azt, ami bennem még e világból való.

24. *Mit csinálsz itt Ilyés?* 1. Kir. 19:9. A barlang sötétsége példázza a próféta mély elcsüggedését. Az Isten kérdése figyelmezteti őt a balgaságára. Hát a Mindenható valahol és valamikor ve-

reséget szenvedhet-e? *Ima:* Istenem, a benned való bizalom által tedd az én szívem rettenthetetlenné.

25. *Valaki az Úrnak nevét segítségül hívandja.* Csel. 2:21. A bűn tette tönkre az embert, a törvény mutat rá a teljes romlásra, az evangélium vezet el az egyetlen Szabadítóhoz és a hitből fakad az az imádság, amely megtartásunkat biztosítja. *Ima:* Istenem, egyedül Tőled várom és könyörgöm a megtartásom. Ne engedj megszégyelnülnöm.

26. *Az Isten szerint való bánat.* 2. Kor. 7:10. A hit gerjeszti meg a szívünkben ezt a bánatot. Amikor a valóság erejével hat rám az Isten szentsége, akkor török meg a büntudatomban, amikor az Isten meggyőz az Ő nagy szeretete felől, akkor szomorkodom a magam bizalmatlansága, hűtlensége és engedetlensége miatt. *Ima:* Könyörülj Istenem, minden bűnöm és gonoszságom dacára Hozzád fordulok és Tőled kérem, hogy megtisztíts és megszentelj.

27. *Bűnösök hitetése.* Péld. 1:10. Mind az igazság, mind a bűn az emberen feltétlenül akarnak uralkodni, ezért a kettő között engesztelhetetlen a harc, itt nincs békekötés és még csak tegyverszűnet sem. Az Isten dicsőségét árulja el az, aki enged a bűnnek. *Ima:* Istenem, tégy bölcsé és szilárdá, hogy a bűnnek mindenkor a leghatározottabban ellene állhassak.

28. *Megszabadíts a halálból.* Zsid. 2: 14—15. A bűn és a nyomában járó halál zudították az emberre a nyomorúságok és a szenvedések özönét. És hogy Jézus a vérével minket a bűntől megtisztított, annak a bizonyossága az, hogy a halálával minket a haláltól is megszabadított. *Ima:* Istenem segíts meg, hogy a teljes váltság birtokába juthassak.

29. *Hiszitek-e azt?* Ján. 16:31. Az, hogy Jézus az Atyától jött ki, a kezessége annak, hogy hatalmat, bölcsességet és oly nagy szeretetet kapott, amely ha magunkat rábizzuk, a megtartásunkat biztosítja. *Ima:* Istenem, drága valóság előltem mindaz, amit mondasz a Te Fiadról. oh. erősíts meg e hitben.

30. *Dicsökszünk a háborúságokban.* Róm. 5:3. A testi ember a háborúságok között nyugtalankodik és gyötrődik s legfeljebb a baj elmúltával dicsökszik a saját erejével. Csak a lelki ember dicsökszik a háborúságok között, mert érzi az Isten vele létét, mert bizonyos a végső és teljes diadala felől, mert az Úrban dicsökszik. *Ima:* Hálát adok Atyám, hogy egy hónapon át tápláltál a mennyei eledellel és add, hogy mindörökké dicsóíthesselek Téged.

V. A.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT“ ALLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA 2 LEJ.

II. ÉVF. 8. SZ.

1928. OKTÓBER HÓ.

Beszélni Isten dolgait.

Jer. 51:10.

Egy keresztyén embernek nem lehetne másról beszélni, mint Isten dolgairól, mert ez a mi életünk feladata. Nem is érdemes másról beszélni a világon, mert Isten dolgai a legszebbek, minden más csak emberi találmány, Isten dolgai az egyedül bizonyosak, minden más bizonytalan. Jézus dolgai örökkévalók, minden más mulandó. Mégis két nagy bűnt láthatunk magunkban, amelyekkel ez ellen vétkezünk.

Az egyik az, hogy *nem Isten dolgait* beszéljük. Ha végig nézünk csak egy napi életünkön is és végiggondoljuk amit egy nap beszélünk, elrémülünk tőle, mennyi hiábavalóság az, ami ajkunkon megfordul. Mi úgy szeretünk beszélni, ahogyan a világ szájaíze kívánja. Hiu és üres kérdésekről folyik a társalgásunk, a mulatságokról, szórakozásokról, a megélhetés aggodalmairól, emberekről, akiket kedvelünk és akiket nem kedvelünk, apró herce-hurcákról köztünk és mások között, megannyi hiábavalóságról, de arról, amit kellene, Isten felséges és dicsőséges dolgairól nem beszélünk, sőt néha óvakodunk tőle, hogy ilyen kérdések előkerüljenek. Félünk, hogy mások lenéznek bennünket, ha mi Isten dolgait beszéljük s engedjük, hogy emberi gondolataink vigyenek el minket emberi dolgok és kérdések felé. Ez a gyávaság és felületesség az, ami az árulás bűne alá helyez minket.

A másik bűn pedig az, hogy *nem beszéljük eléggé Isten dolgait*. Isten minket azért teremtett, hogy dicsőségét szolgáljuk e világban, azért bízott meg a vas. isk. drága munkájával, hogy az Ő dicsőségére éljünk és cselekedjünk. Nekünk minden alkalmat fel kell használni rá, hogy bizonyosságot tegyünk Róla és az Ő dicsőségéről. Mi pedig megalégszünk vele, hogy a vas. iskolában dolgozunk, templomba járunk, imádkozunk és a

Bibliát olvassuk, de elmulasztunk olyan alkalmakat, mikor Isten felséges dolgait igazán beszélhetnők. Egy-egy összetört szív, egy megfáradott lélek, egy a bűn felé tartó testvérünk, akik pedig várják tőlünk és szomjuhozzák Isten üzenetét, üresen távoznak a társaságunkból, azzal a gondolattal, hogy mi is olyanok vagyunk, mint más, vagy nem is hiszünk abban, amit vallunk, hogy magunknak tartjuk meg és másnak nem szolgálunk vele. Hány ilyen alkalom van, amikor mi némák maradtunk, pedig Isten dolgait kellene szólanunk.

Mik Isten dolgai? Ezen a bibliai helyen az, amit Isten az Ő népe szabadítására cselekedett. Milyen dicsőséges, szép dolgok ezek! Az Ő megváltó szerelme, amellyel Krisztust éretünk elküldötte, az Ő dicsőséges kegyelme, mellyel magához ölelt, áldott akarata a mi életünkben és egyházunk életében, parancsai, melyeket naponta ad nekünk, ítélete a bűn felett és irgalma a bűnös iránt, ezek az Isten dolgai. Számoljuk el őket csendes óráinkban és legeltessük rajtuk csodálattal szemünket. Aztán pedig engedelmeskedjünk a prófétai szónak: „Szólj és ne hallgass!”

A vasárnapi iskolák kapcsolata.

(Folytatás.)

Mult számunkban azokról a lehetőségekről emlékeztünk meg, melyek a vas. iskolák kapcsolata tekintetében a vezetőre várnak. Hangsúlyozzuk, hogy elsősorban és először is a vezetőknél kell ilyen kapcsolatban állaniok s a kapcsolat egyetlen szempontja az, hogy azok, akik Isten országáért munkálkodnak, nem lehetnek idegenek egymás iránt és nem lehetnek távol egymástól. Ha egy vezető egy másik községben vagy városban időzik, *keresse fel* ott azokat, akik vas. iskolát vezetnek, ha eddig személyes ismeretségben nem állottak is s az első találkozás alkalmával találunk egy közös beszédtemát és érdeklődési kört, a vas. isk. munka kérdéseiben. Beszéljék meg a munka ottani menetét, mondják el egymásnak tapasztalataikat és cseréljék ki gondolataikat. Egy ilyen beszélgetésből, amellet, hogy az igazi barátság lelkét hozza kettőjük közé, igen sok áldás fakad.

De maguk a *vasárnapi iskolák között* is ki kell dolgozni azt a kapcsolatot, s be kell ezt vinni a gyermekek tudatába. Ennek a kapcsolatnak is meg vannak már az alapjai. *A ref. vas. iskolák kapcsolata* még nem eléggé eleven ugyan, de nyilvántartás és testvéri segítség céljaira már most is sokat tud tenni. Erre valók a központba küldendő félévi *jelentő ivatek*.

Egy vas. isk. vezetőnek nem szabad olyan felületesnek lennie, hogy ezek jelentőségét kicsinyelje, s igyekeznie kell ezeknek pontosan eleget tenni, ha szüksége van valamire, azt bejelenteni és a mindig szívesen felajánlott segítséget igénybe venni. A vasárnapi iskolai csoportot buzdítani kell arra hogy más gyöngébb és segítségre szorult testvéreiknek és csoportoknak segítségére jöjjenek, amire hasznos eszköz az, ha a csoportok *egymást meglátogatják*, közös kirándulásokat, ünnepélyeket, szeretetvendégségeket stb. rendeznek. Évenként többször is alkalmat kell vennünk arra, hogy a gyermekeknek más vas. iskoláról, sőt az egész vas. isk. ügyről *beszéljünk*, megmondjuk nekik, hogy hány vas. isk. van a világon a mi egyházunkban, hány gyermek tartozik oda stb., esetleg egy-egy másik vas. isk. életéből történeteket beszélünk el. Egy-egy segítségre szoruló vas. iskolára felhívjuk a figyelmet, s módokat keresünk, hogy azokat hogy tudnók támogatni, munkával vagy pénzzel. Hasonlóan jó szolgálatot tesz a gyermekek és a vas. isk. közti *levelezés*. Végül itt is, mint a vezetőknél, nem szabad elfelejtenünk, hogy *minden vas. isk. óra* alkalmával *imádkozzunk* a gyermekekkel a többi vas. iskoláért, csoportokért és a vezetőkért s biztassuk őket rá, hogy *csendes óráikon* foglalják imádságaikba a vas. isk. ügyét.

Ennek a kapcsolatnak külső eszközei gyanánt említhetjük az „*En Kicsinyeim*“ c. gyermeklapot, mely épen a vas. iskolások lapja és a vas. isk. munkára nagyon hasznos eszköz. Ezt kedveltesük meg a gyermekekkel, álljunk mi is összeköttetésbe vele, vas. isk. ünnepélyeinkről és a munkáról küldjünk be rövid értesítéseket, hogy így az ösztökélést ez a lap is ápolhassa a vas. isk. gyermekek között. Egy másik igen alkalmas eszköz, amit egyik egyházmegye vetett fel és gyakorol is, hogy az év egyik vasárnapját *vas. isk. vasárnapnak* szenteljük. E vasárnapon délelőtt az igehirdetés szóljon a gyermekek Krisztushoz való vezetésének nagy feladatairól, hogy így a gyülekezet figyelmét erre a megbízásra, melyet Isten nemcsak a tanítóknak, de elsősorban a szülőknek adott, felhívhassuk. Délután tartsunk vas. isk. ünnepélyt, melyen mindig legyen a vezetőnek egy beszéde, melyben a vas. isk. jelentősége mellett annak az egész világon való elterjedéséről is megemlékezik. Olvasmányai köréből elmondhat egy szemléltető és a vas. isk. világkapcsolatáról szóló történetet, megéreztetetheti a szülőkkel és gyermekekkel, hogy nemcsak ebben az egyházban, de az egész világon küzd Krisztus a gyermekek lelkéért és meg akarja hódítani azt. Ez a délutáni ünnepély összeköthető avval, hogy a szomszéd közeli közsé-

gek vas. iskolái együtt tartsák meg, az ünnepély lezajlása után közös játék, esetleg nagyobbakkal egy közös megbeszélés is legyen, mely utóbbinál felvethető ilyen kérdés: mit tanultam én a vas. iskolában, vagy: mit kíván tőlem a vas. iskola; vagy: hogyan szerezhettek tagokat a vas. iskolába stb. Ha a megbeszélés eleven, igen sok áldással járhat.

Ezekon kívül számos eszköz és út állhat rendelkezésünkre, melyeket a vezetők már eddig alkalmasnak találhattak s ha nekünk megírnak, szívesen tesszük azokat megbeszélés tárgyává.

„Itt az Isten köztünk“ címmel az „Ifjú Erdély“ kiadóhivatalában novemberben egy füzet jelenik meg, mely egész évre, az év minden napjára *csendes órai elmélkedéshez* vezérfonalat fog tartalmazni. A füzet ára előreláthatólag 15—20 lei lesz és terjedelme 4 ív az „*Élő könyvek*“ formájában. Minden vas. isk. vezetőnek ajánljuk figyelmébe e füzetet, mely a *csendes óra* tartását nagyon meg fogja könnyíteni.

Jelentőveket még vissza nem küldött vas. iskolák ebbeli kötelezettségüknek tegyenek azonnal eleget.

Nyugtázások: Vas. isk. központi járulék címen befizetett: Kolozsvár 243.50 lei, Dombos 60 lei, Bukarest 100 lei; adomány 300 lei. Székelyföldvár 50 lei. — Külmisszióra: Székelyföldvár: 50 lei.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

---

1. Itélet. (Ésa. 5:1—7.)

Az adventi izenet először ítéletet hirdet. Ez a példázat szomorú emlékü, Krisztus ezt használta az utolsó időkben, mikor a földön járt, hogy népe elpártolását újból szemeik elé tárja. Három dologra figyelmeztet: 1. „A seregek Urának szőlője Izráel háza és Juda férfiai az Ő gyönyörűséges ültetése.“ Isten világosan és számtalanszor hangoztatja kétségbevonhatatlan és vitathatatlan *jogát* hozzám és rajtam keresztül az Ő népéhez. Senkinek sincs joga hozzám, legkevésbé saját magamnak, egyedül Neki, aki teremtett, fenntart, megváltott és számot tart reám. E tulajdonná tevő kegyelemnek egyik legdicsőségesebb jele, hogy nemcsak úgy választott ki, mint mást, hanem Igéje hirdetőjévé hívott el. Ezzel ezt a jogot még világosabbá tette és életemet egészen magának foglalta le. 2. Ezzel a dicsőséges, de súlyos joggal szemben, ha a magam életére nézek, csak azt látom, hogy Istennek ezt a jogát én napról-napra *lábbal tiportam*. Hogy adtam oda magam saját indulataim, vágyaim, hiúságom eszközévé, hogyan tiltakoztam és akartam kivonni magam az Ő kezéből. Ennek súlyos következménye életem gyümölcsözésében lett világossá, mely egymásután termelte és termeli az emberi akarat keserű, vad gyümölcsét. Életem, munkám, családom, terveim, gondolataim, cselekedeteim, ha mérlegre vetem, nem látok mást, mint folytonos törekvést, hogy tőle elszakadjak, hűtlenséget, árulást. 3. Az ítélet, ami ezért reám vár, alázatos beismerésem szerint jogos. Az Igében ez az ítélet abban nyilvánul, hogy Isten a természetlen szőlőt kiteszi minden veszedelemnek, elveszi róla a kezét, átadja a pusztulásnak és megsemmisülésnek. Így az a lélek, mely tőle elszakadt, a pusztulás martaléka lesz. Ez ítélet alázatos elfogadása tesz képessé igaz bűnbánatra, s arra, hogy az eljövendő kegyelem karjába fogózzam.

2. Kegyelem. (Ésa. 54:7—8.)

Elhagytalak — de összegyűjtelek. Elrejttem orcámat előled —

könyörülök rajtad. Egy szempillantásig — örökké. Ezek az ellentétek adják a kegyelem nagyságát. 1. Elhagyatalak — elrejttem orcám — egy szempillantásig. Az ilyen pillanatok, mikor Isten a bűn és tőle való elhagyatottság rettentő pillanatait érezteti meg, föltárják előttünk a nála nélkül való élet borzalmaival. Figyelmeztetnek arra, mi vagyok én magamban, mennyire nem származhatik tőlem semmi, milyen feneketlen mélység nyílik meg a lábaim előtt, ha Ő kivet engem, hogy magamra támaszkodjam. Vannak idők, mikor ezt mutatja meg Isten. A bűnnel való küzdelem kilátástalan, emésztő sikertelenségeit, a magam teljes és abszolút tehetetlenségét, a munka illuzoriális és semmire való voltát. Az ilyen pillanatok célja, hogy teljesen rájövök a magam elégtelenségére, ne csak szóval, ne csak egy, vagy más dologban, hanem egész létemben és valómban. 2. De ez csak egy pillanatig tart. Addig a pillanatig, amíg rájövök erre és összeroskadok előtte. Azért vár erre a pillanatra, mert e nélkül nem jöhet e kegyelem örökkévalósága. Ez a kegyelem az, hogy könyörül, hogy összegyűjt. Könyörül, szabad és önkéntes akaratóból, nem érettem, hanem az Ő dicsőségéért és nagyságos kegyéért. Ez a könyörület az én életem. És összegyűjt az Ő választottai seregébe, mert együtt akar felhasználni azokkal, akiket dicsősége szolgálatára kiválasztott. Mit jelent ez a kegyelem más, mint életem egyedül Őreá helyezését, munkámban az egyedül Neki való szolgálat dicsőségét.

3. Békesség. (Ésa. 52:7.)

Ez a békesség az, amellyel Ő kibékült szent Fiában a világgal és az én szívemmel. 1. Nincs más békesség, csak ez. Ebből származik béke a szívben, családban, világban. Az én békétlenségemnek az az oka, hogy harcolni akarok ellene, azért háborog a szívem. A bűn okozza a békétlenséget és nyomorúságot. Erre a békességre én nem tudok eljutni, mert bennem a békétlenség fészke van, én magam egy küzködő, lázadó ember vagyok, saját magam rombolom össze a frigyet, bontom meg a békesség alapját. Ami én vagyok, az nem békére vágik, hanem harcra, gyűlölségre, önérvényesülésre, engem bánt a megaláztatás, a leveretés, saját kicsinységem látása. Magam nem juthatok el rá, csak nélkülem, ellenem lehet béke, ha az Úr egészen megaláz és összetör. 2. És ezt hirdetni kell. Nem csinálni, nem békitni az embe-

reket, nem kiegyenlíteni az ellentéteket. Hadd nőjjenek ezek, hadd tomboljon a békételenség, hadd eméssze a lelkeket a nyugtalanság, ezeket én nem tudom eloszlatni. Csak hirdetnem kell, hogy békesség már van. Nem én csináltam, mint senki sem tudja csinálni, én csak hirdetem azt, ami van: Isten békeüzenetét Fia által a nyomorúlt híveknek, elpártolt világnak. Az a békesség, hogy az Úr uralkodik. Ezt kell hirdetni. És ennek hirdetése boldogság, áldott örvendezés. Általa az én szívemben is mind több lesz a béke, jobban és jobban uralkodik az Úr és mélyebben hajlok meg előtte.

4. Öröm. (Ésa. 61:1—2.)

Az igazi öröm is egy: a megváltás öröme, Isten akaratá megtalálásának, a neki való engedelmességnek öröme. 1. Ez az öröm teljes öröm, mely nemcsak egy ideig tart és nem csak életem egyes kérdéseit hatja át, hanem egész valómat. Az örömtelenségem oka abban van, hogy az ideigvaló és részleges örömet keresem. Ez pedig megcsal és nyomoruságba ejt, szomorúvá tesz és elkészerít. Ezért én magam örömtelen lélek vagyok. A legnagyobb örömeim nem igaziak, sokszor kényszerűek, mindig mulandók. 2. Az igazi öröm akkor ébred fel a szívemben, mikor abban uralkodni kezd az Úr. Ez az uralkodás a kegyelem uralma felettem. A megtört szív bekötözése, a foglyok szabadulása, a lekötözöttek megoldása, ezek a részei annak, amit velem cselekszik. Mindezekben feloldja azokat a kötelelékeket, melyek lenyűgözik a bűn számára az életemet és szabaddá tesz az által, hogy az Ő szolgálatába állit.

I. L.

„Itt az Isten köztünk”

Útmutató a Biblia napi olvasására. Napi elmélkedésekkel.
Kapható az „Ifjú Erdély” kiadóhivatalában. Ára 25 lei.

ÉLET ÉS MUNKA.

Adventi ének.

*Kapuk emelkedjétek,
Im jö Fejedelmetek
Kiáltó szó hallatik
Az idő hajmallik;
Harmattal rakott feje,
Véle sok áldása,
Betölt teljes ideje,
Hogy minden test lássa.*

*Az Illésnek lelkével
Ruházz fel engem is:
Szent szerelmed tüzével-
Égjen én lelkem is.
Áldj meg oly kegyességgel,
Hogy higgyek és szóljak,
Hívésedre hívéssel
Másokat unszóljak.*

*Isten Báránya jövel,
Mutasd szelidséged,
Uram, felemelt fővel
Várom idvességed.
Igazság napja támadj,
Adj világosságot:
Magamnak nincs: reám adj
Örök igazságot.*

*Dávid gyökere s ága!
Fényes hajnalcsillag!
Pogányok kívánsága!
Megigért áldott mag!
Isai törzsökéből
Származott vesszőszál!
Nékem, Atyád kedvéből,
Erős torony s köszál!*

*Bennem az Úr temploma
Általad készüljön,
Vesszen a bűnnek nyoma,
Lelked újjá szüljön.
Méltóztass személyedre
E gyarló világon,
Dicső jelenlédre
Döljön le a Dágon.*

*Tégy szivedre pecsétül,
Bélyegül karodra,
Igy, Lelked erejéből
Élek csak számodra.
Mindvégig velem maradj,
Mennyei erővel,
Holtom óráján ne hagyj,
Jövel! Ámen! Jövel!*

Régi erdélyi Énekeskönyvből 1776.

GYÜLEKEZETI MUNKA.

Mi nekem az egyház?*

E mai összejövetelünkön vessük fel azt a nagy kérdést: Mi nekem az egyház? Vessük fel mi, akik most itt együtt vagyunk, *személyszerint is*, külön-külön ezt a kérdést: Mi nekem az egyház? Hadd tekintsünk együttesen bele ennek a kérdésnek a tükrébe Isten színe előtt s hadd feleljünk meg együttesen erre a kérdésre, egész-életre szóló kötelezéssel. Ezt a nagy kérdést azonban nekünk református keresztyén módra kell feltennünk, úgy amint azt a mi Hitvallásunk nevezetes 54.-ik kérdésében felteszi, mert reánk nézve nemcsak a kérdésre adott felelet a fontos, de éppen olyan fontos magának a kérdésnek a feltétele is. Hitvallásunk így kérdez: „*Mit hiszsz a Krisztusnak szent és közönséges Anyaszentegyházáról?*“ Felelet: „*Hiszem, hogy az Isten Fia, világ kezdetétől fogva, világ végezetéig, az egész emberi nemzetségből, Szentlelke és Igéje által, magának az igaz hitben megegyező, örökéletre elválasztott sereget gyűjt, azt oltalmazza és megtartja.*“

A mi református keresztyén gondolkozásunk tehát az egyházat olyan nagy dolognak tartja, hogy azt egyenesen a hit tárgyává teszi. *Az egyházat először nem látom, hanem először hiszem s azután látom.* Hitvallásunknak ez a nagyon határozott, erőteljes és mélyről jövő válasza mutat útát nekünk útát arra, hogy személy szerint felelni tudjunk erre a kérdésre: Mi nekem az egyház?

Az egyház — a mai nagyon ellaposodott és elerőtlenedett felfogással szemben — nem csupán valami jogilag megszervezett társadalmi közösség, amely éppen úgy éli a maga életét, mint bármely más társadalmi közösség, vagy egyesület, hanem egy szellemi közösség, amelyet nem emberi belátás hozott létre bizonyos hasznossági és célszerűségi szempontok szerint, hanem az élő Isten az Ő Szentlékével és Igéjével. *Énnélfogva az egyházban nem az emberi szó, hanem a Szentlélek szava dönt.* Nem az emberi értelem és okosság alakítja és vezeti az egyházat, hanem a Szentlélek bizonyágtevő ereje, amelyből Isten szava zendül ki.

Az egyházat Isten nem „most,” nem egy bizonyos időben hozta

*) Előadás vallásos összejövetelen.

létre, hanem az örökkévalóságban, a világ kezdetétől fogva s folytonosan hozza létre, élteti a világ végezetéig. Ha tehát Isten hozta létre a világot kezdetétől fogva, akkor én nem az én jótetszésemből vagyok annak tagja, hanem Istennek szabad kegyelméből. Az egyháznak tehát csak azok igazán tagjai, akiket Isten a világ kezdetétől fogva kiválasztott és a magáéivá tett. Az egyház tagjává nem azért válok, hogy felmutatom a keresztleveletem, nem is azért, hogy megtaníttatom bizonyos tanokra, vagy katekhizmusokra, hanem egyes egyedül és kizárólag Istennek ama elpecsételő szent akarata által.

És ha ezek után ismét felvetem a kérdést: Mi nekem az egyház? Erre röviden így felelek: *Az egyház az Isten által kihivottak serege.* A régi elmagyarosított görög szó: az eklézsia is szó szerinti értelmében ezt a rövid és egyedül helyes felfogást fejezi ki. Isten az Ő igéje, mint az Ő szava által kihivott az egész emberiség nagy tömegéből, s ugyancsak az Ő szavával, mint az Ő igéjével táplál és éltet engem. *Az egyház tehát az a hely, ahol Isten szava hangzik, ahol ez a szó, mint egészen személyes megszólítás van hozzám, hozzád és mind azokhoz intézve, akiket Isten a maga szabad jótetszéséből magáéivá tett.* Mindezek alapján pedig a mi Helvét hitvallásunk alapján valljuk: *Az egyház egy.* Csak egy egyház van, mert az Isten által kiválasztott és az Ő igéje és Szentlelke által kihivottak egy sereget képeznek. Erre a mi igazságunkra azonban azt felelheti valaki, hogy nem igaz, mert hiszen a világ tele van egyházakkal, alig tudjuk felsorolni azt a sok egyházat, amellyel tele van hintve ez a sötét és szomorú föld. S mégis valljuk, hogy *csak egy egyház van, az az egy egyház, amelynek fundamentumát Isten a mennyben vetette meg, de ez a mennyben és az örökkévalóságban élő egyház belép ebbe a világba is, ahol az idői és emberi-földi viszonyoknak megfelelően széttagolódik és az ami egy és egész sokfélévé és részszerintválóvá válik.* Amaz a láthatatlan egyház, amelynek tagjai mindazok, akik valaha csak éltek, akik élnek, sőt, akik még meg sem születtek erre a földi életre, emezek pedig a látható egyházak.

És most kérdezzük azt, *hogy ezek közül az egyházak közül, melyek igazi egyházak?* Erre a kérdésre általánosságban azt felelhetjük, hogy azok, amelyek részei a láthatatlan egyháznak. Ennek pedig biztos jelei: 1. Isten igéjének tiszta és elegyítetlen hirdetése, 2. a Sakramentumok szabályszerű kiszolgáltatása és 3. az egyházi fenyíték gyakorlása. A mi egyházunk az igazi egyháznak e három biztos jege közül különösképpen a harmadik: az egyházfegyelem gyakorlása ment feledésbe. Az egyházfegyelem ellanyhulása következtében lehetségessé vált a mi egyházunkban, hogy ha valakinek valami nem tetszik, vagy valamiben a kívánsága nem elégített ki, azonnal készen van a válasszal: *Kilépek az egyházból!* És a mi még ennél a könnyelmű hüt-

lenségénél is szomorubb egyházunk ezeket a lelkeket dédelgetéssel, kérlelgetéssel igyekszik visszacsalogatni, aminek következtében az a fonák helyzet kezdett kialakulni, hogy némely hűtlen lelkek úgy látják a helyzetet, hogy az egyházra nézve kitüntetés, ha ők oda tartoznak és az egyház tagjai közé számlálathatnak és nem megfordítva, hogy reájuk nézve kitüntetés, ha az egyház tagjai lehetnek.

Hogy megváltozott a helyzet! Az Apostolok cselekedeteiről írott könyv 5:12—13. verseiben azt olvassuk, hogy az első keresztyén gyülekezet tagjai a jeruzsálemi templom egyik zugában, a Salamon tornácában gyülekeztek össze. És így folytatja az Ige: „Egyebek közül pedig senki sem mert közéjük elegyedni; hanem a nép magasztalá őket.“ Olyan szegények és elhagyottak voltak, hogy az sem volt, ahol összejöhettek volna, hanem egy merőben idegen helyen voltak megtört vendégek, de viszont olyan tiszta, olyan határozott, olyan fel-emelő és olyan komoly életet éltek, hogy mindenki kivülvaló csodálattal és bámulattal nézett reájuk. S ami éppen olyan nagy dolog volt, a méltatlanok; a gonoszok nem mertek közéjük elegyedni, félvén pusztá közelettük ítélésétől. Ime! ilyen, ime! ez az igazi egyház s csak az ilyen egyházak az igazi egyházak. A mi református keresztyén-ségünk, amely a szigorú egyházfegyelmet mindig sürgette és érvényesítette, ma ismét igazi egyházzá kell váljék: az Ige egyházává és a fegyelem egyházává kell váljék. Ezt jelenti számomra az egyház s ezt kell jelentse számunkra az egyház!

És most vessük fel a kérdést, hogy mit jelent az egyház számunkra éppen ma? Az egyház ma mindenekelőtt a Nőé bárkája. Nőé bárkát épített Isten parancsolatára, ahol védelmet talált a nagy özönvíz mindent elnyelő és elpusztító hullámai ellen. Minden templom és minden igazi egyház egy-egy Nőé bárkája, ahova bevonulhatunk a jelenkori rettenetes viharok és katasztrófák közepette. Nőé bárkája az egyház, ahol együtt imádkozhatunk, együtt hallgathatjuk Isten igéjét, ahol együtt reménykedhetünk és együtt bizhatunk Isten hatalmában és győzelmében.

Azonban az egyház nemesak Nőé bárkája, amely védelmet és nyugalmat ad. Sőt! az egyház harctér, ahol mint Krisztus katonái együtt készülünk naponként a harcra s ahol együtt is harcolunk naponként az egyetlen nagy és veszedelmes ellenségünk: a bűn rettenetes hatalma és hódító ereje ellen. Az egyház harcterén látjuk meg és ismerjük meg igazán, hogy milyen rettenetes hatalom a bűn. S egyedül az egyház harcterén nyerjük meg azt a fegyvertet, amely által a győzelmes harcot véghez vihetjük a Krisztus vezérlete alatt.

Az egyház továbbá a Krisztus királyságának az előképe. Sok félszegséggel, sok nyomorúsággal és gyöngeséggel van tele az egyház. Ezer sebből vérzik az egyház, nemes anyai homlokát szennyes

hullámok csapdossák, gyermekei ismételten hűtlenül megtagadják, kicsúfolják és elfordulnak tőle s mégis ez a megalázott szolgálóleányzó az orcáján is ott viseli azokat a nemes vonásokat, amelyek isteni eredetét hirdetik. Ennek a mai világnak zürzavarában hányszor és hányszor feltör ajkunkon a kételkedő kérdés: Mi értelme ennek az életnek és világnak? Az egyház pusztá létével és néma tekintetével hirdeti, hogy az élet harcainak és küzdelmeinek egy értelme van: Krisztus királysága.

Az egyház szakadatlanul ébren tartja a lelkünkben azt az egyetlen és szent reménységet, hogy Istennek ezzel a világgal célja van. Ezt a világot Krisztus által teremtette, Krisztus által tartja fenn és ez a világ Krisztusra nézve van, mint aki Királya ennek a földnek, az égnek és az egek-egeinek. Krisztus eljön! Ez az ígélet, ez a reménység élítet s erről az ígületről és reménységről kezeskedik az egyház, mint a Krisztus viláгурalmának királyi széke. Ez a reménység tart fenn, ez a reménység tölt el életkedvvel, ez ad indítást, biztatást s enélkül a reménység nélkül nem érdemes egy kapavágást sem tenni ezen a földön s nem érdemes egy tollvonást huzni a papíron.

Mi azzal a bizonyossággal élünk, hogy Isten az Ó egyházát ezen földön is ama mélység fölé építette, amelyben a Mennyei Jelenések szerint a sárkány: a bűn hatalmá meg van kötözve. Vallom, hogy az Anyaszentegyház győz, mert a Fő, a Krisztus már győzött-s Vele együtt a tagok is győznek, mert győzniök kell. Isten a Krisztusban az egyházban és az egyház által ad nemcsak alkalmat a bűn elleni harcra, hanem ad módot, ad erőt, ad hatalmat, ad tüzet és lángot, mert ama sárkányt csak tüzzel és lánggal lehet meggyőzni. Az Anyaszentegyháznak pedig győznie kell az Isten dicsőségére!

Dr. Tavaszy Sándor.

Mi vagyok én az egyháznak?*

(Vázlat.)

Erre a kérdésre a mi hitvallásunk így felel: „*Hiszem, hogy ennek a seregnék (az Isten választottai seregének) én is élő tagja vagyok és mindörökké az maradok.*“ Ez a megállapítás teljes feleletet ad a fenti kérdésre. Nézzük meg hogyan?

1. Az egyháznak tagja vagyok, mondja a hitvallás. Az *egyháznak* vagyok tagja, nem valami világi közösségnek, nem egy földi társaságnak, hanem Isten gyülekezetének. *Hogyan lettem én az egyház tagjává?* Ebbe az egyházba *kereszteltek* meg, mikor még nem tudtam

* Vallásos összefüggéseken felhasználható.

róla, nem nyilváníthattam véleményt; ebben *konfirmálva* tettem fogadást mellette. Gyermekkoromban ez az egyház örködött felettem és ápoló anyai karjaival. Tehát az egyház tagjává *nem magamtól* lettem. Isten választott ki erre mielőtt tudtam volna róla és ismertem volna Őt. Nem tőlem függ és nem tehetek róla, hogy ennek az egyháznak tagja vagyok.

Miért választott engem Isten az egyház tagjává? *Mi lennék én az egyház nélkül?* Egyedül kellene járnom a magam útját. Egyedül kellene keresnem Isten akaratát. Az egyházban Isten utat mutatott az üdvösségre és szerető, gondozó anyát adott, aki tápláljon az Élet Igéjével. Azt, hogy én az egyház tagja vagyok, hogy Isten azzá tett, egész életem *alázatos hálaadásával* sem köszönhetem meg Neki eléggé.

2. De az egyháznak nemcsak tagja, de *élő tagja* vagyok. Pál apostol így ír: *ti pedig a Krisztus teste vagytok és tagjai rész szerint.* Milyen az élő tag? Az egyház *élő szervezet*, mely nem halott, hanem élő tagokat kíván. Az igazi egyházban a tagok nem halottak, hanem élők. Ha az egyházban nem akarok élő tag lenni, akkor nem a szervezet, az egyház vallja kárát, mert Isten gondoskodik annak életéről és teremt abba tagokat, hanem magam. *Én szakítom el* magamat az egyház élő testében áramló erőből és szigetelem el magam. Halott, elszáradt, lehullott tag leszek.

Miben áll az egyház élete? Három dologban: az egyház *a hitnek, szeretetnek és reménységnek közössége.* Én tehát ennek az egyháznak hívő, szerető és szeretett és reménykedő tagja vagyok. *Hívő tagja*, mert engem az egyházban testvéreimmél összeköt az én hitem, az egyház hitvallása, melyért eleink szenvedtek, melyet vallottak, s mely szerint akarja Isten az én üdvösségemet. Ezt a hitet vallanom, erről életemmel bizonyosságot tennem, ezt az egyház többi tagjaival együtt gyakorolnom kell. Így leszek hívő tag. Az egyháznak *szerető* tagja is vagyok. Az egyházban a Krisztus szeretetéből árad felém és bennem a szeretet. Testvéreim iránt igaz szeretettel kell viseltetnem. Ha egy tagnak valami fáj, mindeneknek kell, hogy fájjon, késznek kell lennem a segítségre, együtt szenvednem és sírnom testvéreimmel és együtt örvendeznem velük. Ez a szeretet képmutatás nélkül való legyen. De *szeretett* tag is vagyok, nemcsak az én szívemből kell áradnia a szeretetnek, hanem ez a szeretet az én szívemhez is szól. Bajaimban, kísértéseimben nem vagyok egyedül, testvérek szeretete árad felém. Ezt el kell fogadnom, ennek át kell adnom magam. Végül az egyház a *reménység közössége*, s nekem az egyház reménykedő tagjának kell lennem. *Miben reménykedik az anyaszentegyház?* Nem emberi reménységek töltik el, nem a maga hatalmának, gazdagságának, erejének vágya. Egy reménysége van és egy dologért küzd: *Krisztus uralmáért. Küzd érté, bár nem ő fogja ezt végrehajtani,*

hanem Isten hatalma. Nem is a maga erejével küzd, mert magát csak törékeny eszköznek állítja oda, melyben Krisztus uralkodhatik. De ez a küzdelem csak akkor ér valamit, ha rendületlenül reménykedik benne. Az egyház igazi ereje a változhatatlan *reménységben* van. Reméli azt, hogy Krisztus uralma valóság lesz az egyes *lelkekben*, a Krisztusnak átadott lelkek éltében. Rendíthetetlenül reménykedik, hogy a családokban Isten akarata fog győzni, hogy *nemzetek között és országokban* Krisztus győz. És végül soha fel nem adható reménye, hogy pogány népek közt és az egész világon Krisztus megalapítja a maga uralmát.

Akkor vagyok reménykedő tagja az egyháznak, ha *ebben bizom*. Ezért két dolgot kell tennem. *Munkálkodni* érte az egyházban és *imádkozni* érte. Hogy tehát az egyház reménykedő tagja vagyok, azt jelenti, hogy imádkozó tagja vagyok.

3. „Ennek a seregnek élő tagja vagyok és *mindörökké az maradok*.” Nemcsak most és nemcsak ezen a földön vagyok az egyház tagja. Az vagyok és leszek örökké. Ki biztosít engem arról? Nem a magam elhatározása, hanem Isten, aki elválasztott és felel arról, hogy nem enged ki engem a maga kezéből. Így nézek ebben az egyházban *másokra*, akikről még nem látom, hogy az egyház igazi tagjai volnának, de tudom, hogy Isten örökös felettük és munkálkodik értük. Így nézem saját *magamat*, erőtlenségeim és bűneim között réá tekintek, aki engem az egyház tagjává tett és ebben megtart. Ehhez az szükséges, hogy egész életem *háládatos engedelmesség* legyen az Egyház Feje és az egész Anyaszentegyház iránt. I. L.

A könyv.

(Vázlatos előadás vall. összejövetele).

A Bibliáról szólni kimeríthetetlen tárgy annak, aki ismeri és szereti azt. És nagyon *sokféleleképpen is lehet beszélni* róla, mint ahogy nagyon sokféleképp beszéltek és sokat beszéltek róla eddig is. Mert a Biblia *emberi szempontból is* olyan gazdag, hogy nagyon sokat lehet róla beszélni. *A tudós és tanulmányozásra* kész és hajlandó elmét megragadja a benne rejlő és mögötte álló történelem, melynek szempontja annyira más, mint a mi szokásos, a dolgok mögött emberi okokat és emberi motívumokat kereső szempontunk. Nagyon vonzó és sokat ígérő tárgy a Bibliával tudományosan foglalkozni, keresni a történetek háttérében levő szellemi és lelki rugókat és felmutatni azokat a kereteket, melyekben Isten az Ő népe történetében munkálkodik. Egy-egy szavának története van, s egy-egy könyvről könyvtárakat lehet összeolvasni.

Az olyan embernek, aki *szépségeket keres*, a Biblia az igazi szépséget kínálja. Nem műformákat, melyek változnak, stílus-szépségeket, melyek szintén változandók. A lényeg szépségét adja a Biblia, azt ami változatlan. Ha valaki így olvassa a Bibliát, megragadja az az örök szépség, mely sehonnan máshonnan, mint az örök szép forrásából eredhet. Ha valaki *emberi sorsok és életek* története után kutat, a Bibliában sok mindent találhat. A legváltozatosabb életsorsok állanak előtte. Boldog és nyomorúságos, felfelé és lefelé vezető, fényben és árnyékban élő emberek vonulnak el. Egyik közülük, akinek mintegy születését már megpecsételi a boldogság, s a másik, akinek élete a reménytelenség jegyében folyik le.

De mindez nem az, ami *igazán* a Biblia. S addig *nem is ismeri* sem a tudós, sem a művész, sem az életet tanulmányozó, míg nem kapta meg a *kulcsot hozzá*. S mihelyt megkapta, mélyebben tekinthet bele a tudós, több szépséget lát a művész és az életet tanulmányozó előtt megvilágosodnak az emberi életpályák benne elrejtett titkai.

Ez a szempont, mely szerint néznük kell és megérthető a Biblia, ha úgy tekintjük, mint az egyetlen könyvet, mint amelyben a lélek számára van valami letéve.

A Bibliának az az ereje, hogy egy döntő valóságról szól: Istenről. Felmutatja az egyetlen valóságot, aki van, s aki az emberi lelket és a világot a maga akarata alá akarja állítani. Akivel szemben semminek sincs önálló léte és érdeke, egy létező és egy valóság van benné: Isten és az, amit Isten akar. Ebből a szempontból néz mindent.

Ezért dicsőséges könyv a Biblia, mert erről a valóságról, erről a feltétlen valóságról beszél. A mai ember ezt keresi. A viszonylagostól a feltétlen felé akar törekedni. Minden relatív ma az ember életében, ideigvaló a — hatalom, vagyon, tudomány. S az ember vágyik valami után, ami örökkévaló. Ezt adja a Biblia. A *széttépett* léleknek az egységet. A *szempontnélkülinek* a szempontot. A mindent megmagyarázó szempontot.

Ez a szempont a Bibliában Isten akarata. Ez az egyedüli örökkévaló. Ez teszi a Bibliát egységessé.

Látzólag nem egységes. Különböző erkölcsi felfogások és megítélések vannak benne. Történetileg lehet benne ellenmondásokat találni. Nem ilyen külső egységet mutat, hanem belső egységet, melyet az örökkévaló, szent Isten akarata terem. Ezzel találkozunk lépten-nyomon benne, s ezt nem lehet belőle kirekeszteni. Isten föltétlen akarata uralkodik és él benne. Ott van a Mózes életében, a pásztor Dávidot felemeli; a király Sault elveti, mert nem más dönt, csak az: mi Isten akarata.

Olyan léleknek való, mely ilyen egyetemes szempont szerint

akarja az életét berendezni. Ma a viszonylagosságok korában nyugtalanok a lelkek. Soha annyi nyugtalan lélek nem volt, mint most. Minden lélek keres. Mindenhez kapnak, csak az egyetlenhez nem: Isten akaratához. Világmozgalmak, világtheoriák lépnek fel. De az Isten nélküli lelkek nyugtalanságra vannak ítélve. Úgy van teremtve a lélek, hogy csak Istenben nyughat meg, ha odaadja magát Isten akaratának. Mellékes szempontok nem békitik meg és nem elégitik ki. A Bibliában Istenben megnyugodott és békés lelkek vannak.

Ez a megnyugvás az *engedelmesség* megnyugvása. Nézzük meg, hogy nyugtatja meg a lelkeket az Istennek való engedelmesség. Milyen békés lélek volt Pál, akinek otthona nem volt, de engedelmesen megnyugodott Istenben. Erre tanít a Biblia. Ezért csak így lehet olvasni. Odaállit Isten elé, s az árva lelket elpihenteti Isten kegyelmes akaratában.

Ez által *megváltoztat* lelkeket és újjáalakít életeket. Népek, melyek vadak voltak, a Biblia által újjá lettek. Isten keres benne, hogy bizonytságot tegyen a maga szeretetéről. Nem az érzékeknek, a látzatnak, hanem a léleknek való könyv. Nem szórakoztat, nem elvontan ábrándokba ejt, hanem a lelkünkhöz szól, amely vágyik az örök élet után.

Aki igazán keres benne legyőzi a kezdet nehézségeit. Eleinte használatában nehézségek állnak előttünk, de a végén a kincsesházba vezet általa Isten.

A Bibliával való élésen felnőtt skót nép a világ misszionáriusa. S ma a Biblia 1,200.000 példányban jelenik meg évente 576 nyelven.

A Biblia ma többet jelent, mint valaha. Jobban van szükségünk rá. Szükséges, hogy minden lélek előtt elfoglalja azt a helyet, amelyre Isten szánta. Az általa megújult és megbékélt lelkek tömegében ott akarunk-e lenni mi is? Vegyük elő a poros, vagy diszhelyen álló Bibliát és keressük meg benne Isten üzenetét hozzánk! I.

A duális létbölcselet és theológiája.

Irta: Dr. Borbély István

a kolozsvári unitárius kollégium igazgató-tanára. Megjelent az „Unitárius Irodalmi Társaság Szakkönyvtára”-ban mint IV. kötet. Kolozsvár, 1928. Corvinyomda nyomása. 76 oldal nagy 8°. Ára 60 lei.

A fenti mű a mai külföldi theológia legélénkebben vitatott kérdésének az általa ugynevezett „*duális theológiá*”-t tartja, amelynek problémáját részleteiben tagolva, a következő kérdésekben látja kifejezve: „vajjon van-e az ember életének önértéke; minő a viszony Isten és emberek között; mi az ember életének végső célja?” — Ezek felett a kérdések felett folytatott viták szószólói két csoportba oszlanak. „Egyik oldalon vannak a duálisták, akik azt állítják, hogy két főhatalom létezik: Isten és a világ. Minden, ami a világhoz tartozik, — rossz. Az ember a világhoz tartozik, tehát rossz. A rosszak sorsa az elmúlás, a megsemmisülés. Egyedül Istennek van örök élete. Mint-hogy pedig minden létező és minden létezés rossz, következik, hogy minden létezőnek és minden létezésnek végső célja az elmúlás. Amíg van valami, addig van rossz. Ha majd nem lesz semmi, csak Isten (aki felül áll a lét fogalmán), akkor megszűnik létezni a rossz is. Istennek országa csak a rossznak megszűnése után jöhet létre. Az emberi élet célja eszerint az elmélet szerint a megsemmisülés, illetőleg a megsemmisülés által Isten országa megvalósulásának siettetése. Ime a duális létbölcseletnek és theológiájának lényege, ami az ember számára nyilvánvalólag nem más, mint a teljes pesszimizmus, illetőleg a teljes nihilizmus.” A vitatkozók másik csoportjáról így nyilatkozik: „Másik oldalon vannak az unitáriusok, akik azt állítják, hogy nincs külön Isten és külön világ, mert Isten a teremtője és fenntartója a világnak s viszont a világ kicsiny részeiben és a maga egészében egyformán Istennek dicsősége. Nincs tehát külön Isten, aki csak akkor „érvényesülhet”, amikor („a rossz”) már megsemmisült; és nincs külön „világ”, amely nem Istennek, hanem valami más erőnek vagy hatalomnak engedelmeskedik. Nincs két legfőbb hatalom, hanem csak egy van. *Csak egy az Isten.* A létezés célja sem az elmúlás, hanem maga a létezés. Ezen a világon mindennek és mindenkinek meg van a helye. Az boldog ember, aki e földön megtalálja helyét s azon a

helyen, melyre teremtétt, munkálni tud az egyetemes létért, vagyis: a közért. Isten az életet nem a halálért adta, hanem magáért az életért. Unitárius felfogás szerint az élet célja maga az élet, még pedig az az élet, amely az egyetemes létezését (a közt) szolgálja.“

Igy állítja be a szerző az Előszóban a saját szavaival problémáját. A *Bevezetésben* azután „a vallás lényege“ kérdésével foglalkozik. Ebben a rövid három féloldalból álló Bevezetésben világnézeti és theologiai gondolkozását rendkívül jellemző egypár megállapítást tesz. Először is abból indul ki, hogy az emberi lelkek közötti különbözőség okát a lelkek különböző *kifejlettségi fokában* találja fel. A kifejlettségi fokok tökéletességét pedig az érzelmek harmonikus kialakulásában. Másfelől azonban a lelki élet a testi étellel is szerves kapcsolatban van, annyira, hogy a „lélek élete végeredményében a test állapota.“ A lelki világ kifejlettségét az önbizalom szabja meg tovább. „Minél kevésbbé bizik valaki magában, annál félszegebb; s minél inkább bizik önmagában, annál egészségbb.“ Az önbizalom legmagasabb fokát *Jézusban* látja, mint akinek „tisza lelkének a tudata volt önbizalmának az ereje.“ Jézusban az egész ember bizik életében, mert tudja, hogy annak saját maga számára is, meg az egész emberiség számára is értéke van. Az unitárius hit szerint „az él igazán, aki minél nagyobb mértékben bele van kapcsolódva az egyetemes életbe. Az unitárius élet az univerzummal együtt való egyetemes élet.“ Ezek alapján vonja le a szerző a következő megállapítását: „A vallás lényege az élet szent misztériumának akut érzése.“ „A vallásos érzés a létérzetnek érzelmi alapja.“

Ezek alatt a szempontok alatt tér rá a szerző tulajdonképpeni tárgyára. Két részre oszlik az egész dolgozat. Az *első rész* címe és tárgya: *A valóban duális létbölcselet és theológiája*. Ebben hét pontban tárgyalja a következő kérdéseket: 1. *Schleiermacher* „függésérzete.“ 2. *Wobbermin* korrekciója. 3. *R. Otto* „A szentséges“-ről. 4. A dialektikus theologia. 5. Isten mint abszolútum. 6. *Kant* „Ding an sich“-je. 7. *Spencer* „Megismerhetetlen“-je.

A dolgozat *második részének* címe így hangzik: *A látszólag duális, valóban monisztikus létbölcselet és theológiája*. Ebben a következő kérdéseket tárgyalja hat pontban: 1. *Pauler Ákos* a „Magánvaló“-ról. 2. *Brassai Sámuelnek* „igazi pozitív filozófiája.“ 3. *Böhm Károly* a megismerésről. 4. *Brassai* bölcseletének bírálata. 5. *Fichte* idealizmusa. 6. *Schelling* abszolútuma.“

Nézzük meg először az I. rész kérdéseit. Kritikai állásfoglalását *Schleiermacher*-rel kezdi, akit bár a dualisták között első helyen sorol fel, mégis úgy igazol, mint aki az Istennel való „egységet“ tanítja s azt mondja róla, hogyha „kifejezése (t. i. a függésérzet) nem is jó, a benne lévő gondolat föltétlenül helyes.“

A következő pontban — a címe szerint! — a *Wobbermin Schleiermacher*-re vonatkozó korrekciójával foglalkozik, azonban semmiféle korrekciót ebben a pontban nem találunk, csupán *Wobbermin*-nek egy idézetét, amely megerősíti *Schleiermacher* tanítását a függésérzetről, ellenben találunk egy pár, a szerző gondolkozására nézve rendkívül jellemző állítást, amelyet *Wobbermin*-nel vitatkozva tesz. Így pl. „A mi unitárius felfogásunk szerint „világ nélküli” Isten nincsen. Istennek istensége a teremtett világban (a létben) valósult meg. Számunkra Isten konkrét valóság. Az unitárius keresztény hit Istene nem metafizikai absztrakt fogalom, hanem — irrationalis — konkrét élő valóság: Atya” „Ezért hibás *Wobbermin*-nek metafizikai absztrakt Isten fogalma. Aminthogy hibás *Wobbermin*-nek az a konklúziója is, hogy „az ember minden fenntartás nélkül, kizárólag Istennek kegyelmére van utalva”. Tovább pedig azt vallja: „Az unitárius hit a teremtett világ egységével kapcsolatban nem ismer sem abszolút urat, sem kegyelmet. E középkeleti fogalmak a mi vallásos gondolkozásunkból hiányoznak”

Ezután *E. Otto* tanát ismerteti, megállapítván, hogy „a szentséges”-ről szóló tanítása lélektani szempontból nagybecsű, azonban „bölcseleti megalapozása téves” Ezt a következőképpen indokolja meg: „Az az elgondolás, hogy Isten — hatalmas Úr, mi hozzáképest csak por és hamu vagyunk, rendkívül távol áll a mi unitárius hitunktól” Szerző az *Otto* megítélésben ott tévedett súlyosa, hogy nem vette észre, hogy *Otto*-nak az Isten merőben „más voltárol” szóló megállapításai nem vallásfilozófiai előfeltételeken, vagy bölcseleti megalapozásokon nyugosznak, hanem ugyancsak a szuverén Istennek és a teremtmény embernek a pszichikai viszonyából folynak, tehát vallásos folyamatokról és állapotokról szóló megállapítások. Az *Otto* bölcseleti alapvetése egészen másutt keresendő.

Az első rész 4. pontja „a dialektikus theologia” kérdésével foglalkozik. Ez a kérdés az egész dolgozat legrészletesebben kidolgozott kérdése s — úgy látszik — a szerző ézzel a kérdéssel foglalkozott a legtöbbet s ez is képezi dolgozata gerincét. Egyenesen az a benyomásunk, hogy az egész dolgozat ezzel a kérdéssel való foglalkozásból nőtt ki s minden más kérdés csupán keretétül szolgált ennek, aminthogy a dolgozat problema-beállítása is ebből a kérdésből nőtt ki.

A dolgozat leg súlyosabb tévedéseit is ebben a pontban s ennek a theológiának úgy az ismertetésében, mint a megítélésében látjuk. A dialektikai (és nem dialektikus) theologia alapos félreértését mutatja mindjárt a 18. lapon a „misztikus” jelzővel való ellátása, amikor a „misztikus dialektikus theologia”-ról beszél. Nincs és nem volt még theologia, amely a keresztyén vallásos misztikával való magyarázat ellen olyan határozottan, sőt kérlelhetetlenül harcolt volna, mint a

dialektikai theologia. Utaljunk itt Barth „Römerbrief“-jének idevonatkozó passzusaira, de különösképpen Brunner hatalmas kritikájára, amelyet Schleiermacher theológiája felett végzett „Die Mystik und das Wort” c. művére. *A dialektikai theologia azt a valóságot, amely a keresztyén hit hordozója lehet, a misztikán kívül és felül állónak vallja s sem a keresztyén hit kérdéseiről szóló tanításában nem helyez súlyt a misztikára s azt nem is tartja a theologia körébe tartozó kérdésnek, sem dialektikai gondolkozásában és eljárásában nincs egyetlen olyan vonás sem, amely a „misztikus” jelzőre méltó lenne, sőt az egész theologia bizonyos hívő intellektuáлизmusnak a bélyegét viseli magán s egyenes anti-misztikusnak nevezhető.*

A dialektikai theologia alapkarakterének a félreismerését mutatja a dialektikai theologia ismertetésére és bírálatára való átmenetele, amikor azt mondja: „Magát a napot, a nument, vagyis Istent legújabbán a dialektikus theologusok tették közvetlen vizsgálat tárgyává.” Egészen meglepő, hogy a szerző bár a dialektikai theologia bő irodalmát látszik igénybe venni s dacára bőséges idézeteinek, amelyek a könyve jó fele terjedelmét teszik, mégsem vette észre, hogy a dialektikai theologia semmiféle régebbi, s különösen a liberális tanítás ellen, nem küzd akkora fegyverzettel és annyi érveléssel és hévvel, mint az ellen a tanítás ellen, hogy Isten nem lehet a mi ismerésünk közvetlen tárgya. A dialektikai theologia éppen azért áll szembe minden liberáлизmussal és minden orthodoxyával, sőt minden misztikával, hogy Isten nem lehet a mi nyugodt és közvetlen szemléletünk tárgya s semmi sem áll távolabb tőle, mint az, hogy arra vállalkoznék, hogy Istent „közvetlen vizsgálat tárgyává” tegye. Szerző ezt az alapos tévedést egyes általa idézett gondolatokkal ö maga megcáfolhatta volna, ha az egyes tanításoknak az igazságát az egész theologia nagy összefüggésében nézte volna. Miután azonban sem a kiindulási pontját, sem az egésznek az összefüggését nem vette alaposan szemügyre, ennél fogva egyre-másra követte el a dialektikai theologia egyes kérdésekre vonatkozó tanításainak hibás megítélését.

Hibás mindenekelőtt az a kiindulási pontja, hogy eszerint a theologia szerint „az egyéni emberi életnek nincs semmi célja,” miután csak Istennek van léte s az ember léte talány. Ez a theologia éppen azért „theologia” és semmi egyéb, tehát nem filozófia, nem metafizika, nem psychologia stb., hanem kizárólagosan theologia, tehát az emberi élet céljának a kérdését nem Istentől függetlenül veti fel s nem Istennel való viszonyán kívül nézi, ezért a dialektikai theológiára nézve a cél-kérdések fel sem merülnek, mert a theologia az élet alapja után kérdez elsősorban, miután a célokat az alap határozza meg s ennél fogva a cél-kérdések önálló vizsgálatának „theologiailag” nincs is értelme. Ha az élet céljának a kérdését nem ön-

magában, hanem magán túlulalólag az élet alapjának a dialektikai viszonyában nézte volna a szerző, akkor nem indult volna ki ebből a pontból s nem imputálta volna a dialektikai theológiának ezt a nihilisztikus állásfoglalást.

Sokkal helyesebb lett volna, ha szerző a dialektikai theológiát a kijelentés valóságának és az arról szóló bizonyágtételnek a középpontba állításával ismertette volna. Ha így nézte volna, akkor a dialektikai gondolkozás értelmét is megragadhatta volna s nem adta volna ennek azt a magyarázatát, amely szerint az az Isten és ember közötti beszélgetésben áll. Így miután a középponti gondolatokat nem ismerte fel, ennek a következtében meglehetősen esetleges kapcsolatok szerint viszi tovább az ismertetést.

Borbély a dialektikai theologia további ismertetését főképpen *Barth*-nak egy kisebb dolgozatához, a „Vom christlichen Leben”-hez kapcsolja, s annak alapján folytatja. A keresztyén élet, — dialektikai theologia beállításában, — az az élet, amelynek alánya Isten a Krisztusban a Szentlélek által, tehát a keresztyén élet-alanya nem én vagyok. „Az ember — mondja a szerző — csak egy dolgot tehet: megírtózni önmagától s aztán tétlenül várni Istennek üdvözítő kegyelmét.” Ezt a következtetést kivonni a dialektikai theologia képviselőinek tanításából nem lehet. Ellenkezőleg egyenesen azért válik eszerint a theologia szerint a keresztyén élet aktívvá, mert alanya Isten a Krisztusban s minél inkább az, annál inkább aktív, tehát semmi sem áll távolabb ettől a theológiától, mint quietizmusra juttatni s a tétlen passzív várakozásban látni a keresztyén életet. Csodálkozunk is, hogy a szerző az imént idézett gondolatát hogyan tulajdonította *Barth*-nak, amikor a későbbiekben már egyenesen ráutal arra, hogy minél passzívabb az ember Istennel szemben, annál aktívabb ezzel az étellel és világgal szemben. Nem ugyan a maga boldogsága érdekében, hanem az Isten dicsősége érdekében. *Minél passzívabb az ember Istennel szemben, annál erőteljesebben kész demonstrálni Isten dicsősége mellett.*

Végül a bűn-kérdésnek a tárgyalásába kezd a szerző *Kierkegaard* egyik kritikusának a kapcsán, hogy aztán kimondja, „hogy a dialektikus theologia nagyon távol áll a mi unitárius keresztyén hitünk-től.” (35.)

Itt azonban nem ér véget a dialektikai theológiának a tárgyalása, hanem, hogy igazolja magát a szerző, hogy miért nevezte ezt a theológiát „misztikus”-nak, *Heiler* kapcsán a misztikus élmény magyarázatába kezd, hogy egyes misztikus rajongók aposztrófálása után ismét eljusson, egészen önkényesen, a dialektikai theológiához, hogy „néhány szóban” összefoglalja, „hogy a misztikus dialektikus theologia (a kettős krízis theológiája) szerint az emberi üdvösség út-

jának állomásai ezek: aszketizmus-koncentráció-kontempláció (meditáció) — ascensus ad Deum — elevatio. Akit Isten megszólított, az elindul egy hosszú útra: fáradni fog, vérezni fog, sőt meg is fog halni, hogy aztán minden földi terhétől megszabadulván, végül az istenséggel való lényegegyesülésben boldoggá legyen. Akit ellenben Isten nem szólít meg, az halála napjáig céltalanul bolyong a földi téreken, mignem megkönnyörül rajta a mulandóság s elnyeli. Előtte köd, utána köd. A fényesség csak a kiválasztottakra, a megszólítottakra ragyog.“ (41.)

Tudományos módszeres eljárás szempontjából kifogásolnunk kell a misztikus élmény kérdésének ebben az összefüggésben való tárgyalását. Ez a kérdés itt merőben önkényesen van bevonva a dialektikai theologia ismertetésébe. Még abban az esetben is felesleges, ha arra a merőben téves álláspontra helyezkednénk, hogy a dialektikai theologia misztikus karakterű.

Ami pedig szerző idézett összefoglalását illeti, az a dialektikai theológiára nézve ég és föld távolságra eső idegen gondolatokat tartalmaz, egyenesen az ellenkezője igaz annak, amit a szerző megállapít. „A misztikus” jelzőnek a dialektikai theológiára való alkalmazása jogosulatlanságával már foglalkoztunk. Itt elsősorban azt állapítjuk meg, hogy az üdvösség kérdése erre a theológiára nézve nem centrális kérdés s különösen önálló megítélés alá nem tartozik, hanem csak Isten dicsőségének a kérdésével való összefüggésben. Az üdvösség Isten ajándéka s annak megnyerése nem emberi invenció által felismert utak követésében áll. Az aszkézis-koncentráció-kontempláció stb. lépései, mint a misztikus vallásosság egyes mozzanatai, a keresztyénségen kívül álló szellemnek, a neoplatonizmusnak az alkotásai s a dialektikai theologia azokat merőben humanisztikus ösvényeknek és alkotásoknak tartja. A lényegegyesülés gondolata is tiszta misztikus gondolat, amelynek hirdetését a dialektikai theologia egyetlen vallójánál sem találhatjuk fel.

A dialektikai theologia, mint amely főképpen a kálvini reformátori gondolkodáson nyugszik, olyan kérdésekkel, amelyek az Isten igéjén kívül állanak, minő pl. az a kérdés, hogy mi történik azokkal, akiket Isten nem szólít meg, nem foglalkozik s ami a fődolog itt, ezekről olyan fantasztikus gondolatokat, aminőket a szerző imputál ennek a theológiának, nem alkot.

A következő pontokban a *Kant* „Ding an sich”-jével és a *Spencer* „Megismerhetetlen”-jével foglalkozik. Ezekről a kérdésekről meg kell állapítanunk, hogy azok elsősorban ismeretelméleti kérdések s csak bizonyos önkénnyel vonhatók a theologiai megítélés körébe.

A dolgozat II. része a látszólag duális, valóban monisztikus létbölcséletéssel és azoknak a theológiájával foglalkozik. Ebben a rész-

ben a legrészletesebben a *Brassai* pozitív filozófiáját ismerteti és bírálja. Ennek a résznek a filozófiai vonatkozásai filozófiai bírálat körébe tartoznak, ennél fogva, de főképpen azért, mert az egész dolgozat teológiai megítélésével még foglalkoznunk kell, ennek a résznek az ismertetésébe nem mehetünk bele, amúgyis nagyon hosszúra nyúlt dolgozatunkban. *Itt csupán azt állapítjuk meg, hogy ezt a részt sem tartja össze valami szerveesebb gondolat, amennyiben „a látszólag duális, valóban monisztikus létbölcsélet“ fogalma annyira elásztikus, hogy csaknem minden filozófiai rendszer bevonható ez alá a kategória alá, miután minden filozófiai gondolkodást belső erők hajtának a monizmusra s csak azon fordul meg a kérdés, hogy ezt a belső kényszert az egyes rendszerek többé-kevésbé mennyire közelítették meg?!*

A szerző teológiai gondolkodását ebben a művében mindennekelőtt az a tény jellemzi, hogy *nem tudja széttartani a racionális ismerés és a hit-ismerés különböző minőségű szálait s ebből következőleg a keresztyén és a humánisztikus gondolkodást szakadatlanul azonosítja.* Azt, ami a keresztyén hit megítélése körébe tartozik, humánisztikus szempontok alá helyezi s viszont a humánizmust nemcsak vallásnak, hanem egyenesen keresztyénségnek játssza ki. A sajátos hitismeret és a humánisztikus, vagy természetes racionális ismeret közötti különbségtétel hiányából következik az a sok bizonytalanság és ingadozás, amely a teológiai kérdések megítélésében ezt a dolgot is jellemzi.

Kritikai megállapításaink igazságát igazolja mindennekelőtt az a naturalisztikus elhajlás, amely elkezdve szerző pszichológiáján, úgy vallásfilozófiai, mint teológiai állásfoglalására rányomta a bélyegét. Így az elvi álláspontok tisztázatlanságát kell látnunk abban a megállapításában, hogy „a lélek élete végeredményében a test állapota.“ *Ez a naturalizmus már egyenesen materializmus.* Ha a „lelkiség“ fogalma ennyire homályba vész előtte, hogyan érvényesíthető „a szellemisség“ valóságát ott, ahol ennek előfeltétele kell megszabja egész magatartásunkat, mint pl. a teológiában.

Ebből a naturalisztikus gondolkozásból és ebből folyó pszichológiából következik, hogy a vallás lényegét „az élet szent miszteriumának akut érzése“-ben látja, ami más szókkal azt jelenti, hogy a vallás az élet titokzatos lángjának hevenyszerű fellépésében, vagy fellobbanásában áll. A fenti pszichologia alapján az az élet, amelyről a vallásban szó van, *a biológiai értelemben vett élet*, amely természetileg adott tartalmában lobban fel a vallásban. Ebből aztán nyilván következik, hogy ez a vallásos érzés a létérzet érzelmi alapja, tehát egy

természetes érzelmi reflex. Nem vélném, hogy a szerző alaposan végig-gondolata volna ennek a vallásfilozófiának az abszurd következményeit, amelyek mind oda vergálnak, hogy merő negációi legyenek nem csak általában a vallásos életnek, hanem az erkölcsi törvény kötelezésének, sőt mindennemű szellemi életnek.

Szerző vallásfilozófiai álláspontja szerint az unitarizmus is elveszíti még az evangéliumi moralizmusát is s vulgáris pantheizmussá válik, amit szerző ama fellengző megállapítása igazol, „... hogy a mi unitárius hitünk szerint — mondja — az él igazán, aki minél nagyobb mértékben bele van kapcsolódva az egyetemes életbe.“ *Ez nemcsak általában pusztá pantheizmus, de a legtisztább naturalisztikus pantheizmus!*

Egészen következetesen jönnek ki álláspontjából folyó következő „theologiai“ gondolatai is. Ezek között elsősorban nevezetes az a már idézett megállapítása, hogy „Istennek istensége a teremtett világban (a létben) valósult meg.“ *Hol van itt most már a határ az Isten és a világ között? Isten ugyanazon sorba tartozik tehát mint ennek a világnak jelenségei. Isten tehát ugyanazon kvalitású valóság, mint ez a világ.* Ezen az állásponton állva, akkor vagyunk csak következetesek, ha *Feurbach*-hal valljuk, hogy Isten nem egyéb, mint az ember önprojekciója, vagy az ember önmaga által óhajtott önképe, mert hiszen a világ a legmagasabb fokon az ember.

Hogy hogyan jut ezekből az előfeltételekből a szerző Istennek mint Atyának a fogalmához, amikor azt állapítja meg, hogy az unitárius hit Istene „nem metafizikai absztrakt fogalom, hanem — irracionális — konkrét élő valóság: Atya“, ezt megmagyarázni valóban nem tudjuk. De hadd mellőzzük most azokat a hiátusokat, amelyek a dolgozat eme vonatkozásaiban fenn állanak. S kérdezzük inkább azt, hogyan jut a szerző az Isten atyaságának valóságához? Mi a garanciája Isten atyaságának? Egyedül Jézus Krisztus. Szerző szerint bizonyára Jézus erre „megtanított“ minket, tehát *végeredményében Isten atyasága a saját emberi belátásunkon alapszik. Úgy! de akkor Istenről a saját értelmünk és eszünk segítségével alkotunk képet, már pedig minden ilyen kép, vagy minden ilyen Isten-ismeret metafizikai természetű, absztrakt Isten-ismeret. Vagyis szerző unitárius hitéből az következik, hogy nem az általa kritizált theologusoknak, mint Wobbermin-nek, vagy még kevésbé a dialektikai theologia szószólóinak, van metafizikai és absztrakt fogalma Istenről, — amint azt szerző ismételten megállapítja, — hanem neki magának.*

Ezek a bizonytalanságok és ingadozások teszik nagyon kétségessé és alaptalanná szerző kritikáit. A kérdések elvi végiggondolásának a hiánya sajnálatosan húzódik végig a könyv minden passzusán

s kényszerítenek minket arra a végső megállapításra, hogy ez a munka sem a tájékoztatás, sem a kritikai állásfoglalás szempontjából nem viszi előbbre irodalmunkat. *Igy theologizálni nem lehet.* Szerző az Előszóban azzal a kemény kritikával illeti az erdélyi theologiai irodalmat, hogy az „beleszorult egy régi idejét multá merev dogmatizmusba. Hittudománnyal tudományosan foglalkozni itt még ma is annyi, mint a XVI. századi theologiai terminológiával elavult fogalmakat fontolgatni.“ Ha így is állana a dolog s ha ez is lenne a tényleges helyzet, az egyszer kétségtelen, hogy a szerző módján a dolgon változtatni nem lehet, mert ez a „hittudomány“ kétségtelenül nem *theologia, de nem is tudomány!*

Dr. Tavaszy Sándor.

A Szombat és Vasárnap eredete és jelentősége a Biblia világosságában.

A keresztyénség élőfáján a fattyuhajtások a szekták s ezek közül is legmozgékonyabb a szombatosok szektája, mely okvetetlenkedő szívóssággal és bátorsággal tapad áldozatára. Mint a kakuk fiak meghúzódik a történeti, különösen a protestáns egyházakban és innen intézi élőldi munkáját, azt hirdetvén, hogy a reformáció csak fél munkát végzett, az ő hívátása, hogy azt bekoronázza.

A szombatos szektának létezési feltétele a Szombat, hasonlatosan ahhoz a mesebeli várhoz, mely kacsalábon forog. Ha kiütötték a kacsalábat, megszűnt a vár forogni; vedd el a Szombatot, s megszűnik a szekta.

Ez azonban csaknem a lehetetlenséggel határos, mert a Szombat tekintetében a szombatos se nem lát, se nem hall: *süket és vakhitű,* valóságos bibliai *betűimádó,* de ha az érdeke úgy kívánja, a legerőszakosabb magyarázatoktól sem riad vissza. A Biblia verseit szétszedi és összerakja úgy, hogy egészen *új Bibliát alkot* a maga számára. A Bibliát hitrendszerének *a szolgájává teszi.*

A szombatosok egész hitrendszerüket: Isten megváltó és üdvözítő tevékenységét a szombat-törvényben bírják. A Szombat megtartása biztosítja számukra, sőt már magukénak is tudják a választottságot, szentséget, váltságot és üdvösséget. *A Szombaton kívül nincsen üdvösség.*

A szombatos szektának nagy erőssége, hogy a Szombatra és Vasárnapra vonatkozó hitvallásunk nem határozott. Az első elemibén azt tanítjuk, hogy Isten a világot hat nap alatt teremtette, a hetedikre pedig megnyugodott, megáldotta és megszentelte azt; a Nagy

Péter-féle Konfirmációi Káté szerint a Vasárnapot azért ünnepeljük, mert ezen a napon támadott fel Jézus a halálból és ezen a napon küldte el az Atyától a Szent Lelkét; a Heidelbergi Káté a XXXVIII-ik kérdésre azt a feleletet adja: „Különösen az Őrnak szombatján (Urnappa = Vasárnap) a szent gyülekezetbe szorgalmasan eljárjak stb.“ Tehát e szerint szombat = nyugalom, a nyugalom tényét pedig elválasztja a naptól és az ó-szövetségben hagyja a hetedik napon, az új-szövetségben pedig átteszi a hét első (bibliai meghatározás) napjára. Véleményem szerint ez önkényes magyarázat, mely teljes mértékben nélkülözi a bibliai alapot. Már pedig ref. vallásunknak és anyaszentegyházunknak létérdeke, hogy tiszta bibliai alapra helyezkedve, legyen határozott hitvallásunk úgy a Szombatról, mint a Vasárnapról.

Mielőtt a Szombat eredetét keresve belépnek a Biblia szentélyébe, leszögzök egy pár tudományosan megállapított történeti igazságot. Dr. Varga Zsigmond híres munkájában: „Az ó-kori keleti népek művelődéstörténeté”-ben olvasom (60. lapon) „Abban az időkorban, amikor a rabbinisztikus felfogás a teremtés kezdetét teszi, már népek élnek a földön, amelyek életük berendezésével, viszonyaik javítási kísérletével határozott kultúrérzékéről tesznek tanúságot.” „A történeti idő kezdetén a sumirok és a sémiták együtt laktak Babylonban. Északon a frissebb és erőteljesebb sémita elem, délen a békés, művelt sumirság.” „Ábrahám őshazája Urkasdim azonos a kháldeai Ur, illetve a régi sumir területen fekvő Uru-val.” „Hammurapi babyloni uralkodó és emberei elfordultak a délarabs holdkultusztól, amit a holdimádáshoz ragaszkodó Ábrahám-i törzs nem tud elviselni, inkább kiköltöztek Babylonból.” Az Ábrahám-i törzs vallása tehát a holdimádás, innen a hetes szám szentsége, mert hét-hét napig tart a hold négy negyedje, — innen a hét napos hét. A hét napos hét felmerülése a napoknak a plánétákkal való kapcsolatán alapszik s a napkultusz eredeti öt napos heténél jóval későbbi. A Hammurapi idejéből fenmaradt sémi-babyloni naptárban a tizennegyedik hónap neve: Sabatu, a hetedik napé: Sabattu. Azt is olvasom, hogy a sémi-babyloni uralkodók jogcímüket a trónra azzal törvényesítették, hogy korábban Nippurban (sumir) az Enlil isten szobrának, későbbben Babylonban az Esagile templomban Marduk isten szobrának a kezét megragadták. Ezt a nagy ünnepségek között végbemenő ceremóniát nevezték Sabat-nak. Nem kézenfekvő-e, hogy a Szombat innen vette a nevét? A hétnapos hétkben aztán a napok elosztása plánéták szerint történik és olyan kizárólagossá lesz, hogy a napok egyenesen az illető plánéta-isten napjának neveztetnek, sőt az ókor letűnése után átmennek eredeti jelentésük megtartásával

nem egy európai nyelvbe is. A hét minden-napja Istennek van ugyan szentelve, de vannak ünnepnapok is, melyek nem önkény szerint választott napok, hanem azon *megfigyelés eredményei, hogy az isteni erő e napokon működik legteljesebben.*

Azolut tudományos igazság — mondja Varga Zs. — a bibliai világteremtési történetnek a megfelelő babylonitól való függése. A hét táblára írt babyloni mythos szerint *Isten a világot hét nap alatt teremtette*; a kháldeai mythos szerint is — ami egyúttal az Ábrahám-i törzsé is — „*a mostani világ részenként hét nap alatt jött létre.*“ (Marczali: Világtörténet 138. lap.)

Ezek után lépünk be a Biblia szentélyébe.

A Biblia a Szombat eredetére és ünnepvoltának indoklására vonatkozólag két — egymástól távol eső időpontot jelöl meg és azt két — egymástól merőben különböző isteni ténykedéssel indokolja.

Az első időpontot és indokát találjuk: I. Móz. 2. 2—3., II. Móz. 20. 8—11., II. Móz. 31. 13—17.

A második időpontot és indokát találjuk: V Móz. 5. 12—15., Neh. 9. 14., Ezzék. 20. 10—12.

I. Az első időpont és indoka:

„Midőn pedig elvégeze Isten heted napon az ő munkáját, melyet alkotott vala, megszűnék a hetedik napon minden munkájától, amelyet alkotott vala. És megáldá Isten a hetedik napot és megszentelé azt, mivelhogy azon szűnt vala még minden munkájától, melyet teremtve szerzett vala Isten.“ Eszerint a *Szombat kezdete a világ hat nap alatti megteremtése utáni hetedik nap és ünnepi voltának indoka: mert az Isten megszűnék a munkától, megáldá és megszentelé azt.*

II. A második időpont és indoka:

„Vigyáz a Szombatra, hogy megszenteld azt, a miképpen megparancsolta néked az Úr, a te Istened. Hat napon át munkálkodjál és végezd minden dolgodat, de a hetedik nap az Úrnak, a te Istenednek Szombatja: semmi dolgot né tégy azon sem magad, se fiad, se leányod, se szolgád, se szolgálóleányod, se ökröd, se szamarad és semminemű barmod, se jövevényed, aki a te kapidon belül van, hogy megnyugodjék a te szolgád és szolgálóleányod, mint te magad; és megemlékezzél róla, hogy szolga voltál Egyiptom földjén és kihozott onnan téged az Úr, a te Istened erős kézzel és kinyújtott karral. Azért pa-

rancsolta néked az Úr, a te Istened, hogy a Szombat napját megtartsad. (Móz. 5. ^{12—13.})“

Neh. 9. ^{14.} „A te szent Szombatod is megjelentéd nekik és parancsolatokat és törvényt parancsoltál nekik szolgád Mózes által.

Ezék. 20. ^{10—12.} „És kihozám őket Egyiptom földjéből s vivém őket a pusztába és adám nekik parancsolataimat és törvényeimet kijelentém nekik, melyeket az ember, ha cselekszik, él azok által. És adám nekik Szombatjaimat is, hogy legyenek jegyül köztem és ő közöttük, hogy megtudják, hogy én vagyok az Úr az ő megszentelőjük.“

Ezeknek az igéknek a megállapítása szerint az Isten a Szombatot az Egyiptomból való kiszabadítás után adta Mózes által az ő népének — annak emlékezetére, hogy kiszabadította őket a rabszolgaságból erős kézzel és kinyújtott karral és adta ő közötté és népe közötti örök jegyül.

★

És most tegyük vizsgálatunk tárgyává a két időpontot és indokaikat.

Ha figyelmesen olvassuk a teremtés történetét, megállapíthatjuk, hogy minden napnak teremtési munkáját e szavakkal vezeti be a szt. írás: „Akkor monda az Isten,“ „Azután monda az Isten“ — és minden napnak teremtési eredményét szentesíti: „És látá Isten, hogy jó a világosság, . . . lön estve és lön reggel: első nap.“ „És úgy lön, . . . lön estve és lön reggel: második nap.“ „És látá Isten, hogy jó. Lön estve és lön reggel: harmadik nap.“ Ugyanezt mondja a negyedik napra és az ötödikre. I. Móz. 1. ^{24.} Azután monda az Isten: Hozzon a föld élő állatokat nemük szerint, barmokat, csúszó-mászó állatokat és szárazföldi vadakat nemük szerint. És így lön.

25. vers: „Teremté Isten a szárazföldi vadakat nemük szerint és a földön csúszó-mászó állatokat nemük szerint. És látá Isten, hogy jó.“

Itt érezzük, hogy kimaradt: Lön estve és lön reggel: hatodik nap. Ezt az állításunkat igazolja a következő 26. vers bevezetése, mely az eddigi napoknál az új nap teremtését vezette be: És monda Isten.

Meggyőződésem az, hogy az ember a hetedik napnak a teremtésének. És a teremtéstörténetének e megszakítását, körülmételését a zsidó rabbinisztikus történetírás eszközölte a Szombat érdekében, hogy annak annál nagyobb súlyt és tekintélyt kölcsönözzön. Ezt a meggyőződésemet megerősíti a már fennebb említett babyloni és kháldeai mythos, mely szerint Isten a világot hét nap alatt teremtette.

Az vitatható kérdés, hogy a pusztai vándorlás előtt ünnepelték-e a zsidók a Szombatot? Igaz, hogy a pátriárkáknak mintegy 1000 évet

felölelő történetében nem fordul elő, holott azok az ünnepélyes pillanatok, melyekben Isten többször megújítja a maga szövetségét, még amikor a pátriárkák búcsuznak, megáldják övéiket, szinte kihívják a Szombat felemlítését. Mindazonáltal az a tény, hogy a babyloni vallásban is megvolt valamilyes formában; valószínűvé teszi, hogy mint a holdkultusznak természetes tartozéka, a többi holdkultuszi ünnepekkel együtt, — melyekkel még az ó-szövetségben is többször találkozunk: — a Szombat is megvolt.

Azonban azt teljes meggyőződéssel állítom, hogy mint a lélek Istennek — Jávénak a napja, mint határozott zsidó nemzeti ünnep csak az Egyiptomból való kiszabadulás után szerepel. Ezt bizonyítja az V Móz. 5. ¹⁵. És megemlékezzél. ezért parancsolta neked, hogy megtartsd a Szombatot. Neh. 9. ¹⁴. A te szent Szombatodat. . melyet adtál a te szolgád Mózes által. Ezék. 20. ^{9—12}. És kihozám Egyiptom földjéből. és adám nékik az én Szombatjaimat.

Tehát a Szombat zsidó nemzeti ünnep, melyet a Jehova-Isten megáldott és megszentelt népének az egyiptomi rabszolgaságból való kiszabadítása tényében. Jellege: a nyugalom, de csak a zsidó népre vonatkozólag és nem egyszersmint az Istenre nézve is, amint ez az I. Móz. 2. ^{2—3}, II. Móz. 20. ¹¹-ben állítatik. Mert Jézus éppen a Szombat elleni küzdelmében, — mikor a zsidók üldözőbe vevék és meg akarták ölni, hogy ezeket mivelte Szombaton, — azzal védekezik: „Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik, én is munkálkodom. (Ján. 5. ^{16—17}.)

Nem is képzelhető el, hogy az Isten megnyugodjék; abba hagyja a maga örök teremtői, fenntartói, megváltó és megszentelő munkáját, hiszen akkor egy szempillantás alatt visszatérne a világ az őshaoszba. *Az én lelkem és egész életem számára az Isten örök tevékenység.*

A Szombat az ó-szövetségben 106-szor fordul elő.

1. A Szombat eredetére és ünnepi voltára vonatkozóak a már fennebb felsoroltakon kívül II. Móz. 31. ¹⁷. II. Móz. 35. ².

2. *Sejtetik, hogy a Szombat rövid múltú alkotás, mely még nem ment át a köztudatba: II. Móz. 16. ⁴. Hogy megkísértsem, akar-e az én törvényem szerint járni vagy nem? II. Móz. 16. ^{22—23}. A hatodik nap két annyi szedének és eljövének a gyülekezet fejedelmei mindnyáján és tudtára adák Mózesnek. Ő pedig monda nékik: Ez az, amit az Úr mondott: A holnap nyugalom napja, az Úrnak szentelt Szombat. II. Móz. 35. ^{1—2}. Ezek a dolgok, melyeket parancsolt az Úr, hogy cselekedjete stb. II. Móz. 16. ^{27, 28, 29}. És lőn hetednapon: kimenének a nép közül, hogy szednének, de nem találának (t. i. man-*

nát). És mond az Úr Mózesnek: Meddig nem akarjátok megtartani az én parancsolatimat és törvényeimet? *Lássátok meg az Úr adta nektek a Szombatot* stb. És — meggyőződés után — *nyugoszik vala a nép hetednapon.* (30. vers.) II. Móz. 32. 5., 6., 7., 8. Kiált Áron monda: Holnap az Úrnak ünnepe lesz. Felkelvén azért másnapon jó reggel, áldozának égőáldozattal és hálaáldozattal is; azután keüle a nép enni és inni, azután felkelének játszani (t. i. pogány szokás szerint). Szóla pedig az Úr Mózesnek: Eredj, menj alá, mert megromlott a te néped, amelyet kihoztál Egyiptom földjéből. *Hamár letértek az útról, melyet parancsoltam nekik.* II. Móz. 31. 14., 15. Megtartátok azért a Szombatot, mert *szent dolog az ti közöttetek, valaki megromtja azt, megöletessék, mert valaki munkát végez azon, annak lelke irtassék ki az ő népe közül* ... stb. II. Móz. 35. 2. *Hat napon át munkálkodjatok; a hetedik nap pedig szent legyen előttetek, az Úr nyugalmának Szombatja. Valaki azon munkálkodik, megöletessék.* IV. Móz. 15. 32. A Szombatnapon fát szedegető férfiut elvívék Mózeshez és Áronhoz és az egész gyülekezethez. 34. vers. És őrizet alá adák azt, *mert nem vala kijelentve, mit kelljen vele cselekedni: És monda az Úr Mózesnek (tehát most jelenti ki): Halállal lakoljon az a férfi.* stb.

3. Jel a Szombat Jává és az ő népe között: II. Móz. 31. Ezék. 20. 12.

4. Ne gerjessz tüzet Szombaton: II. Móz. 35. 3.

5. Szent kenyerekre vonatkozó útastítás: III. Móz. 24. I. Kron. 9. 32.)

6. Szombatnapi áldozat: IV. Móz. 28. 9., 10.

7. Tilos az árubeengedés, vásárlás, teherhordás: Neh. 10.

13. 15., 19., 21., 22. Jer. 17. 21.

8. Szombatot megfertőztették: Ezék. 20.

22. 3., 26. 23. 38.

9. Szombatot megszenteljék: III. Móz. 26. 2. Ezék. 44. 24.

10. A fejedelem áldozata: Ezék. 46. 4., 12.

11. Új holddal kapcsolatban: Ezék. 46. 1., Amós 8. 5., Ezs. 66.

12. Igéreték: Ezs. 56. 2., 4., 6., 58. 13., 14.

A többi helyeken egyszerűen felemlítették a Szombat minden különösebb jelentőség nélkül: III. Móz. 23. II. Kir.

11. 9., II. Kir. 16. 9., II. Kron. 23.

Az új-szövetségben a Szombattal már úgy találkozunk, mint a zsidó vallásnak egy évezredes, megcsontosodott, legfőbb alkotórészével, mely mint egy kérlelhetetlen bálvány zsarnoki hatalmában tartja a nép lelkiismeretét. „Ne tégy semmit e napon. „ rendelkezik a

parancsolat és a rabbinisztikus szörszálhasogató magyarázat százféleképpen is értelmezhető s végeredményében mégis érthetetlenül állapítja meg, hogy mi a munka és mi nem, — mi szabad és mi nem. Oh a Szombat a lelkiismeret kinzókamrája, melyben a szertartások bilincseivel megkötözve vergődik a lélek. Azért mondja Jézus *Mát. 24. 20-ben*: „*Imádkozzatok, hogy a ti futástok* (t. i. Jeruzsálem pusztulásakor) *ne télen legyen, se Szombat napon,*“ — mert amilyen akadály a tél az eső miatt felengedett talajával, e miatt járhatatlan útjával, éppen olyan nagy akadály a Szombat lelketeket megkötöző szertartásaival. Jézus és a tanítványai ezzel a nagy bálvánnyal állanak állandó harcban; harcban önmagukkal, hiszen a Szombat ceremóniáiban neveltettek, de különösen a Szombat bálványra esküvő farizeusokkal szemben. Míg Jézus önmagára nézve könnyen győzedelmeskedik, már működése elején tiltakozik a Szombat zsarnoki hatalma ellen, *mert az ember nem a Szombatért teremtetett* és kijelenti, hogy *az embernek fia Ura a Szombatnak is* (Márk. 2. 27., 28., Mát. 12. 8., Luk. 6. 5.); annál inkább megnehezíti a zsidó gondolatvilágban élő apostolok munkáját, akik azt hiszik, hogy Jézushoz csak a zsidó szertartások tüfokán keresztül juthat át az ember. Pl. Külön isteni kijelentésre van szüksége Péternek, hogy megkeresztelje a pogány Kornéliust. (Csel. 10 10—16., 28.) Milyen szorongó félelemmel védekezik apostoltársai előtt és igazolja eljárását. (Csel. 11. 2., 3—18.)

Az egészen természetes, hogy Jézus (Márk. 1. 21., Luk. 4. 31., Márk. 6. 2., Luk. 4. 16.) és a tanítványai (Csel. 13. 14., 27., 42., 44., 15. 21., 16. 13., 17. 1., 18. 4.) Szombatnapon mennek a templomba és a zsinagogákba, mert — *egyfelől erre voltak nevelve, szoktatva, másfelől meg azért, mert a népet akkor és ott találták együtt.*

Jézusnak nagyon kedves hely a templom, *ő ott azokban foglaltos, melyek az Atyának dolgai.* (Luk. 2. 46.) Milyen felséges lehetett Jézusnak ez az első nyilvános megnyilatkozása, hogy a papok és farizeusok értelmén és feleletein elálmélkodnak vala, hódolnak a gyermek Jézus szellemének; későbbben a férfit Jézusnak azt mondják, hogy Belzebubbal — az ördögök fejedelmével úzi ki az ördögöt. (Mát. 12. 24.) A farizeusok és írástudók váradalmaikban csalatkozott lelkületük engesztelhetetlen, vak gyűlöletével kísérték Jézust három évi megváltói munkálkodása közben. Minden alkalmat felhasználtak arra, hogy Jézust gáncsolják (Mát. 12. 10., Márk. 3. 2., Luk. 6. 7., 13. 14., 14. 1., Ján. 9. 16.), mint a prédájára leső vad, úgy csaptak Jézusra (Mát. 12. 14., Márk. 3. 6., Luk. 6. 11., Ján. 5. 16., 18.), amikor ítéletük szerint megszegte a törvényt s különösen akkor, ha Jézus valamely cselekedetével megtörte a Szombatot.

Erre pedig bőséges alkalmuk volt, mert Jézus Szombaton is végezte a maga felséges munkáját (Ján. 5. 17.); apródonként ugyan, de

következetesen törte, zúzta a szombat-bálványt, ekkor végezvén a lelkeket is újjászülő gyógyításait (Luk. 13. 14.) Bár tudja, hogy a farizeusok leselkednek reá (Mát. 12. 10., Márk. 3. 2., Luk. 6. 7., 13. 14., 14. 1., Ján. 9. 16.), mégis Szombatnapon parancsolja-a száradt kezű embernek: „Nyűjtsd ki ő te kezedet!“ *Az pedig úgy cselekedék és keze olyan éppé lön, mint a másik: (Mát. 12. 13.)* A farizeusok pedig tanácsot tartának, hogy elveszítsék. (Mát. 12. 14.) Szombatnapon a zsinagogában közli a 18 év óta beteg asszonnyal az örvendetes tényt: „Asszony feloldattál a te betegségedből.“ (Luk. 13. 10—16.) És maga a zsinagogafő lázítja ellene a gyülekezetet: „Hat nap van, amelyen munkálkodni kell: azokon jöjjetek azért és gyógyíttassátok magatokat és ne Szombatnapon.“ Felele azért néki az Úr és mondá: „Képmutató, Szombaton nem oldja-e el mindenitek az ő ökrét vagy szamarát a jászoltól és nem viszi-e itatni? Hát ezt az Ábrahám leányát, kit a Sátán megkötözött ime 18 esztendeje, nem kellett-e feloldani e kötélből?“ (Luk. 13. 10—17.) Szombatnapon gyógyítja a vízkóros embert egy farizeus házánál és igazolandó eljárását, kérdi a jelenlevő farizeusoktól: „Ki az közületek, akinek számára vagy ökre a kútba esik és nem vonja ki azt azonnal Szombatnapon?“ (Luk. 14. 1—6.) A vakon születettnek szintén Szombatnapon sárt csinált Jézus a saját nyálából és megkené annak szemét, aztán elküldte a Silóám tavához, hogy mosakodjék meg és ekkor megjőve a látása. (Ján. 9. 1—41.) A sátoros ünnepeken keresik Jézust ellenségei, hogy öljék meg a szombatnapi gyógyítás miatt, Jézus azt mondja nékik: „Szombaton körülméltitek az embert és nem romlik el a Mózes törvénye, hát ha én gyógyítok Szombatnapon, elromlik-e?“ (Ján. 7. 22., 23.) A legkihívóbb cselekedete volt Jézusnak a 38 év óta beteg embernek meggyógyítása Szombatnapon, mert a meggyógyult beteg — Jézus parancsára — felvette a nyoszolyáját és Szombatnapon végig ment vele az ünneplő városon. *Eddig védekezhetett Jézus azzal, hogy ő a Szombat Ura, a Szombat van az emberért, szabad Szombatnapon is jót cselekedni, de most kifejezetten szombatrontó munkát végeztetett.* E miatt üldözőbe vevék a zsidók Jézust és meg akarták őt ölni, hogy ezeket mivelte Szombaton. Mikor pedig Jézus a mindezideig munkálkodó Atyjára hivatkozott, még inkább meg akarták ölni, mivel *nemcsak a Szombatot rontotta meg, hanem az Istent is saját Atyjának mondotta, egyenlővé tévén magát az Istennel.* (Ján. 5. 1—16., 18.)

Ha még megemlítem a szombatnapi kalásztépést (Mát. 12. 1—8., Márk. 2. 23—28., Luk. 6. 1—5.); a Nagypéntek utáni Szombatot, melyen Jézus nyugszik, amint előre megjövődölte (Mát. 12. 40.) a földnek gyomrában (Mát. 28. 1., Márk. 16. 1., Luk. 23. 54.) az övéi pedig pihennek a parancsolat szerint (Luk. 23. 57.); továbbá a szombatnapi járóföldet (Csel. 12. 1.), akkor érintettem mindazokat a helyeket,

amelyekben a Szombat előfordul. Az új-szövetségben 60-szor fordul elő.

*

A szombatosok azt állítják, hogy *Krisztus megtartotta, megerősítette és megdicsőítette a szombattörvényt*. Erre nézve hivatkoznak *Mát. 5. 17—19. versekre*, melyekben Jézus kijelenti: „Ne gondoltátok, hogy jöttem a törvénynek vagy a prófétáknak eltörlésére. Nem jöttem, hogy eltöröljem, hanem inkább, hogy betöltssem. Mert bizony mondom néktek, *míg az ég és föld elmúlnak, a törvényből egy jóta vagy egyetlen pontocska el nem múlik, amíg minden be nem teljesedik.*“ És Luk. 16. 17-ben Jézus azt mondja: „Könnyebb pedig a mennynek és földnek elmúlni, hogynem a törvényből egy pontocskának elesni.“ Mivel pedig a Szombat benne van a törvényben, mint IV-ik parancsolat, annak a közepét — szerintök a szívét képezvén; — a Szombat örökre megerősítettett.

Vizsgáljuk meg azért tüzetesen az egész új-szövetséget, Jézus bizonyára kiemeli a Szombatot, a vízalámerítéssel való keresztelést, a disznóhús nem evést, mint az üdvösség legfontosabb feltételeit. De hiába keressük, Jézus egyikről sem emlékezik meg ilyen értelemben. Sőt amikor egyenesen megkérdezik az étel felől, Jézus azt mondja: „*Nem az fertőzteti meg az embert, ami a szájon bémegy, hanem, ami kijő a szájból.*“ (Mát. 15. 11., 17., 18. És mikor a gazdag ifjú egyenesen azzal a kérdéssel fordul Jézushoz: „*Mit cselekedjem, hogy üdvözüljek?*“ Jézus nem azt feleli: Tartsd meg a Szombatot, keresztelkedj vízalámerítéssel, ne egyél disznóhúst és üdvözülsz, hanem: „*Ne ölj,* ne paráználkodjál, ne lopj, hamis tanubizonyyságot ne tégy, tiszteled apádat és anyádat és szeresd felebarátodat, mint önmagadat.*“ Ezzel a felelettel is csak tovább vezeti az üdvösség igazi feltételéhez: „*Ha tökéletes akarsz lenni, eredj add el a vagyonedat és oszd ki a szegényeknek és kincsed lesz mennyben és jer és kövess engemet.*“ *Amíg bizodalmad magadban van és a vagyonodban, amíg azt hiszed, hogy a magad erején, cselekedet által üdvözülhetsz, addig ez lehetetlen a te számodra.*

Bár Jézus, mint *legfőbb követelményt, mint végcélt* megállapítja, illetve elismeri a nagy parancsolatot (Mát. 23. 37—40.): „*Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből.* Ez az első és nagy parancsolat. A második pedig hasonlatos ehhez: „*Szeresd felebarátodat, mint magadat,*“ de azt is mondja Jézus: *Nálam nélkül sem cselekedhettek* (Ján. 15. 5.) Hiába rendelkezik hát a törvény, mimódon szeresse Istent és a maga embertársát az ember, kinek szíve, lelke, elméje csupa bűnnel van tele s önmagát sem tudja szeretni; ott zörget, ahol a pusztító ólalkodik reá, azt kéri, ami számára romlás és kárhozat. *Oh mi módon szeresse a*

bűnös ember az Istent és embertársát? Hiábavaló még Péternek is a fogadkozása: „Az életemet adom érted!” Ez a magában bizakodó fogadkozás még az apostolnál is erőtelenség: „Bizony, bizony mondom néked, nem szól addig a kakas, míg nem háromszor megtagádsz engemet.” Bármilyen fenséges is az ő-szövetségi törvény, — színtje alacsony, benne a tökéletlen ember, a cselekvő alany és a mérték. Szeress teljes magadból, — mint önmagadat, rendelkezik a törvény és velünk szemben nem lehet más, mint ítélet és elítéltetés. Méltán kiált fel Pál apostol: „Oh én nyomorult ember, kicsoda szabadít meg engem e hálálnak testéből?” (Rom. 7. 24.)

„Megszabadít az Isten, kinek kégyelmi ajándéka az örök élet a mi Urunk Krisztus Jézusban!” (Rom. 6. 27.) Jézus pedig azt mondja: „Új parancsolatot adok nektek, hogy egymást szeressétek; amint én szeretlek titeket, úgy szeressétek ti is egymást.”

Miért volt szükség új parancsolatra? Azért, mert a régi erőtelen: „Mert ha olyan törvény adatott volna, amely képes megeleveníteni, valóban a törvényből volna az igazság. Gal. 3. 21.) Mi tehát a törvény? „A Krisztusra vezérlő mesterünk.” (Gal. 3. 24.) Az új parancsolat pedig abban különbözik a régitől, hogy annak mind cselekvő alanya, mind mértéke a Jézus Krisztus, aki gazdag lévén, szegénnyé lett mi-értünk, hogy mi az ő szegénysége által meggazdagodjunk. Oh a Jézus szeretett minket már akkor, amikor mi erről semmit sem tudtunk, amikor olyan tehetetlenek voltunk, mint az elveszett drakhma, reánk világított evangéliuma világosságával, tisztogatott szeretete seprűjével; és amikor tudatára ébredtünk nyomorult, bűnös voltunknak, mint az elveszett juh sírtunk és kiáltoztunk: „Jövel azért Uram Jézus!” a mi jó pásztorunk eljött, kiszabadított szomorú helyzetünk-ből; megváltoztatta útunk irányát, bűneink moslékos válujától visz a mennyei Atya felé. Ezen az úton fakad fel szívünk-ből az élet for-rása, imádkozunk a tékozló fiúval: „Atyám vétkeztem Te ellened, tégy engemet egygyé a tieid közül!” A bűnvallomás és esdő könnyör-gés közben Krisztus elveszi bűnös mivoltunkat és nekünk adja az ő tisztaságát, szentségét, akaratát, szeretetét, mely által mondjuk: „Élek többé nem én, hanem él én bennem a Krisztus.” Oh boldog állapot, ekkor teljesedik be a régi törvény is mibennünk és miálta-lunk, mert Krisztus akaratával és szeretetével szeretjük Istent és embertestvéreinket. Ime a törvény betöltése úgy, hogy nem vész el annak egy jótája és egy pontocskája sem és nem a Szombattártás, vizálámerítés, disznóhús nem evés által, amelyek mindenestől fogva hozzátartoznak ahhoz az ócska tömlőhöz, melybe Jézus nem töltheti a maga evangéliumának új borát. (Mát. 9. 17.)

Ezt igazolja az Apostolok első gyűlésének a határozata is (Csel. 15. 20.) Mert tetszék a Szent Léleknek és nekünk, hogy semmi

több teher ne vettessék ti reátok ezeken a szükséges dolgokon kívül; Hogy tartózkodjatok a bálványoknak áldozott dolgoktól, a vértől, a fulvaholt állattól és a paráznaságtól, melyektől, ha megóvjátok magatokat, jól lesz dolgotok. Legyetek egészségekben!”

Ime a régi törvényből ezt vették át a Jézus evangéliuma mellé (Csel. 15. 11.) a pogányokból lett keresztyének számára; a zsidókból lett keresztyéneket, akik követelik a Mózes egész törvényének a megtartását (Csel. 15. 5.), lecsendésítik azzal, hogy az ő számukra hirdettetik Mózes minden Szombaton a zsinagogákban. (Csel. 15. 21.)

Milyen különös, hogy itt sem követelik a Szombat megtartását, holott ha visszagondolunk az ó-szövetségre, ott lépen-nyomon előfordul hol a büntetések fenyegetésével, hol az üdvigéretekkel kapcsolatban. *Az új-szövetségben sem Jézus, sem az apostolok nem követelik senkivel szemben.* Sőt Pál apostol hitben erőtelenekeknek mondja azokat, akik étel vagy bizonyos nap megtartása által hiszik elérni az üdvösséget. (Róm. 14.) Valóban ez csak *mankó* a járnai nem-tudók kezében.

A szombatosok szerint Jézus *a sírban való pihenésével* is megszentelte és megerősítette a Szombatot.

Igazuk van, Jézus pihent e Szombaton, mint előre megjövendölte (Mát. 12. 40.) és nem volt övéhez egy vigasztaló szava, sírját sem látogatta meg egyetlen szerető szív sem, mert távoltartotta a Szombat. *Életében halálra keresték a Szombat miatt, halálában szeretteit választotta el Tőle a Szombat.*

Oh Jézusra nézve a Szombat a halálnak a napja! Azért kellett, hogy eljőjjön ama más nap, melyet Pál apostol jelez Zsid. 4. 7., 8., 9.-ben: „Akiknek először hirdettetett az evangélium, nem mentek be az engedetlenség miatt: *Ismét határoz egy napot* (tehát a régi helyébe): *Ma*, szólván Dávid által, annyi idő multán, amint előbb mondva volt: *Ma*, ha az ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek a ti szíveteket. Mert ha őket Józsue nyugalomba helyezte volna, nem szólana azok után *más napról.*” Tehát, akiknek először hirdettetett az evangélium, engedetlenségük miatt elvették a napjukkal együtt és akik befogadták és Isten népévé lettek, azoknak más napot határoz, támaszkodván a Dávidnak adott ígéretére. *Ez a más nap a Vasárnap.*

A Vasárnap az ószövetségben:

A teremtés első napján mondá Isten, hogy legyen világosság és lőn világosság. És látá Isten, hogy jó a világosság: és elvászta Isten a világosságot a sötétségtől. És nevezé Isten a világosságot nappalnak és a sötétséget nevezé éjszakának és lőn estve és lőn reggel: *első nap.* Vajjon micsoda világosságról és nappalról és micsoda sötét-

ségről és éjszakáról van itt szó? Hiszen a természeti világosságot nyújtó égi testek a negyedik napnak a teremtményei. Megadja a felvilágosítást János evangélista evangéliuma 1. ¹⁻³ és Pál apostol I. Kor. 8. ⁶. versében: „Kezdetben vala az Ige és az Ige vala Istennél és Isten vala az Ige. Ez kezdetben az Istennél vala. Minden Ő általa lett és nála nélkül semmi sem lett, a mi lett. Ő benne vala az élet, és az élet vala az emberek világossága; és a világosság a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be azt.

„Mindazonáltal nekünk egy Istenünk van, az Atya, akitől van a mindenség, mi is Ő benne; és egy Urunk: a Jézus Krisztus, aki által van a mindenség, mi is Ő általa.“ Ime a teremtés első napján előlépett örökkévaló létéből a világosság, a kegyelemnek ama ragyogó napja; és minden, ami nem Ő, sötét éjszaka. Minden ő általa lett és nála nélkül semmi lett, ami lett. Ő benne vala az élet. *Ime az Alfa, a kezdet, az élet világossága: az első napon.*

III. Móz. 23., ¹¹. Az pedig lóbálja meg a kévét az Úr előtt, hogy kedvesen fogadtassék éreftetek: *A szombat után való napon lóbálja meg azt a pap.*

III. Móz. 23., ¹⁵, ¹⁶. Számláljatok azután a Szombatra következő naptól, attól a naptól, amelyen beviszitek a meglóbálni való kévét, hét hetet, egészek legyenek azok; a hetedik hétre következő napig számláljatok 50 napot és akkor járuljatok új ételáldozattal az Úrhoz. Ez a két nap a hétnek első napja, *Húsvét és Pünköst Vasárnapja.*

Vasárnap az újszövetségben :

Mát. 28. ¹.: *Szombat végén pedig a hét első napján.* Márk. 16., ², ⁹. És korán reggel a hétnek első napján. — Luk. 24., ¹. *A hétnek első napján pedig* Luk. 24., ¹³. És ime azok közül ugyanazon napon mennek vala. Ján. 20. ¹. *A hétnek első napján pedig* Ján. 20. ¹⁹. Mikor azért estve vála azon napon a hétnek első napján. Ján. 20. ²⁶. *És nyolc nap múlva ismét benn valának* Csel. 2. ¹. *És mikor a Pünköst napja eljött* (III. Móz. 23. ¹⁵, ¹⁶.)

A hétnek első napján: Vasárnapon a Krisztus feltámadásában született meg a keresztyénség. Mert a keresztyénség lényege, hogy Isten az állat-embert a bölcső és koporsó közti féreg életből (ahol tartotta a zsidó vallás is: V. Móz. 5. ¹⁶. ... hogy hosszú ideig élj és jól legyen dolgod a földön) az Úr Jézus Krisztusban megváltotta és felmagasztalta az örök életre. (I. Kor. 15. ¹⁴, ¹⁷, ¹⁹, ²⁰.) — Bizony, bizony, mondom néktek, hogy aki az én beszédemet hallja és hisz annak, aki engem elbocsátott, *örök élete van és nem megyen a kárhozatra, hanem átment a halálból az életre.* (Ján. 5. ²⁴, ⁸. ⁵¹.) — És a hétnek első napján: Vasárnapon indult hódító útjára az Isten Szt.

Lelke, hogy tegyen biznyságot a Jézusról és tegye biznyságokká mindazokat: „Kik felépítették az apostoloknak és prófétáknak alapkövén, lévén a szegeletkő maga a Jézus Krisztus, akiben az egész épület szép renddel rakattatván, nevededik szent templommá az Ūrban; akiben ti is együtt építették Isten hajlékává a *Lélek által*.

Ime a Vasárnap az örökkévaló világosságának, az örökéletnek a napja. És mint a törvény az evangéliumban, a Szombát a Vasárnapban teljeseedik meg.

Bár erős kötelékek kötik az apostolokat az első szövetséghez, melynek reprezentánsa a Szombat, mindazonáltal elég bizonyítékunk van arra nézve, hogy már ők is a Vasárnapot ünnepeleék. — *Csel. 20. 7.* szerint Pál apostol Troásban 7 napot tölt-s mégis a *hétnek első napján*: Vasárnap tart úrvacsorával egybekötött istentiszteletet. II. kor. 16. 1., 2-ben egy apostoli körlevélről van szó, melyben Pál apostól az alamizsnára vonatkozólag intézkedik. Ezt a körlevelet megküldötte a galáciabeli gyülekezeteknek és rendeli, hogy a korinthusi gyülekezet is akként cselekedjék. T. i. „*A hétnek első napján* min lenitek tegye félre magánál, amit sikerült összegyűjtenie, hogy ne akkor történjék a gyűjtés, mikor oda megyek.“ — Tehát e versekből világosan és félreérhetetlenül kitetszik, hogy az istentiszteletet Vasárnapon tartották már az összes gyülekezetekben és a perselyes adományokat ekkor kellett összegyűjteni. — Végül a Jelenések. 1. versében említett „*Ūrnak napja*” nem lehet más, mint akiről az evangélista beszél és akihez elragadtatik: Az Alfa és az Omega, a kezdet és a vég, aki van, aki vala, aki eljövendő. Aki jár a hét gyertyatártó között és kezében tartja a két csillagot. — *Az Ūr Jézus Krisztus napja tehát a Vasárnap, melyet megáldott és megszentelt az Isten, ami mennyei édes Atyánk azzal, hogy Krisztust feltámasztotta a halálból és elküldte Szent Lelkét.*

Bár minden idő az Istené, minden nap szent nap, de az Isten kegyelme mégis Vasárnapon működött legteljesebben; mint a kovász a tészát, úgy kell, hogy átjárja a Vasárnap is többi napjainkat. Ekkor ott van a helyünk abban a hajlékban, melyet Jézus szintén *Vasárnapon szentelt az Atya házává, imádság hajlékává.* — Igaz, — imádkozhatunk másutt is, kell is, hogy imádkozzunk, de az imádkozáshoz a *készséget, a képességet* az Isten hajlékában kaphatjuk.

Hasonlatosképpen ahhoz, hogy víz van a levegőben is mindenütt, mégis a forráshoz megyünk vizet meríteni. Az istentisztelet helye a templom, melyet megszenteltek őseink imádkozással, igehirdetéssel, énekléssel, a szentek szentjébe — az Ūr asztalához való odajárulásukkal, bűnvallomásukkal és lélekben a Krisztussal való egyesüléssel. Áldott hely! Szent hely! Istennek hajléka! A mennycsászár kapuja!

A Vasárnap kell, hogy megszenteljen minden időt; a templomból kell, hogy megszentelődjék minden hely; a falvak, a városok, az országok, az egész emberiség. El kell, hogy jöjjön ama szent város, melyben már nincsen templom, mert lakói mind Isten gyermekei, azok az istenfiak, akik után sóhajtott az egész teremtettség. Nekik már nem a nap és nem a hold világít, tehát nem a természeti világ, hanem mindenben az Istennek ama világossága és dicsősége: az Úr Jézus Krisztus.*)

Boér Károly.

*) E dolgozattal bizonyos pontjaiban nem értünk ugyan egyet — a benne levő gazdag anyag és alapos tanulmány új szempontokból sok oldalról világítsa meg a kérdést, — kiadtuk.

Szerk.

Egyházi Szemle.

A jugoszláviai ref. egyházmegye Szerv. Szabályzata.

A jugoszláviai ref. egyházmegye három egyházkerület lecsatolt részeiből alakult meg a trianoni béke után, s eddig a régi Egyh. Törv. alapján állott. Ennek alkalmazásában azonban részint a különböző egyházkerületek kialakult jogszokásai, részint újonnan felmerült és szükségből származott módosítások és különbségek következtében egészen új eljárási módokat követelt. Az a tény, hogy az egyházkerületi szervezet nem volt kiépíthető, a gyülekezetek csekély száma miatt, hogy így a legfelsőbb hatóság, az egyhm. közgyűlés, illetőleg az esperes volt, akinek egyh. törvényeink az egyh. ker. élén álló püspöknél tágabb jogkört biztosítanak a maga körében, meghatározta, hogy a jugoszláviai egyhm. gyakorlatában bizonyos pontokon eltért az E. T. által megállapított eljárásoktól.

Ilyen újítás volt a misszió, helyettes- és segédlelkészek kinevezési jogának az esperesre való ruházása, a rendes lelkész választásnál az esperesi megerősítés kikötése, a külföldön végzett lelkészeknek vizsgálati kötelezettsége, melyet az egyhm. tanács vesz be, stb. A szervezetben kül. a bíróságnál a hiányzó harmadfokú fórum helyett a másodfokú az egyhm. ítélő bíró beállítása, a szervezetben az alesperesek és igazgatásuk alatt álló egyházvidékek beiktatása stb.

Ezek, az egy évtized alatt kialakult jogszokások összeállítva, alkották a jugoszláviai ref. egyházmegye jelenlegi törvénykönyvét, melynek azonban az a nehézsége volt, hogy a tulajdonkép még érvényben levő E. T. és az újabb rendeletek és határozatok intézkedései között igen nehezen lehetett világosan látni. Emellett a zavaros és sokszor gyors határozatra szánt idők túlságosan előtérbe állították az esperes jogkörét és szükségtelenül kibővítették azt, avval együtt a felelősséget és munkát is erősen megnövelve. Ezért a jugoszláviai ref. egyházmegye, október 25-én tartott gyűlésén egy új szervezeti szabályzatot fogadott el, mely hivatva van arra, hogy a régi, most már a magyarországi ref. egyházban is megújított és revidiált régi E. T. törvényeit pótolja s az egyháznak új, a szabályoknak megfelelő szervezetet adjon. Meg kell jegyeznünk, hogy az állami törvény, mely a felekezetek jogviszonyait szabályozza, még Jugoszláviában nincs készen, úgy, hogy a jelenleg elfogadott egyházi Szervezeti Szabályzat

csak átmeneti jelleggel bír, mert a megalkotandó törvény határozataival majd összhangzatba kell hozni. Mégis a jelenleg elfogadott egyh. Szabályzatot úgy tekintjük, mint elveiben véglegest, mert benne az egyházi szervezetre vonatkozó elvi kérdések már le vannak fektetve.

A Szabályzat a bevezető §§-okban megállapítja az S. H. S. királysági ref. egyházközségek és törvények egységét a ref. *egyház-megyében*, tehát a legnagyobb egységül nem az egyetemes egyházat, hanem az egyházmegyét választja. A közigazgatási szervek és kormányzó hatóságok a) az *egyházközség*, választó tagjára, közgyűlésére, presbiteriumra és tisztviseelőire vonatkozó intézkedések alapján megegyeznek a régi E. T. rendelkezéseivel, azon változtatással, hogy a lelkészválasztás és tanító választása az esperes megerősítése által válik jogerőssé, a megválasztott, vagy kinevezett lelkész vizsgálatot tenni köteles az egyhm. tanács előtt, hasonlóképpen a kántorok és vallástanító tanítók, leviták és hitoktatók. A levita kinevezése visszavonásig szól. A lelkész köteleseit taxative nem sorolja fel, csak röviden állapítja meg annak három kategóriáját: istentiszteletek és vallásos szertartások végzése, a hívek lelkigondozása, az egyház kormányzása és igazgatása. Az egyházközségről szóló intézkedésekhez van csatolva az egyh. adózásról szóló rendelkezés, ahol az adókulcs megállapítása az egyh. község joga, de az adózás mértékét az egyhm. szabályrendelet állapítja meg. Az egyházközségek felett álló hatóság b) az *egyházvidék*. Ez tulajdonképpen az u. n. egyházmegyéknek felel meg, speciális oka van annak, hogy az eredeti egyhm. elnevezés helyett a Szervezeti Szabályzat azt használja. Az egyházvidék kormányzó szervei az egyh. vidéki tanács, mely azonban tulajdonképp közgyűlés, mert tagjai az összes missziói, rendes és helyettes lelkészek és önálló leviták, az egyh. közgy. által választott 2—2 lelk. és vil. tanácsbíró és világi képviselők. Sürgős esetekben intézkedési joggal bír az egyh. vid. időszaki tanács, mely összesen 6 taggal rendelkezik, s a mi egyházmegyei tanácsunknak felel meg. Az egyh. vidék tisztviseelői az alesperes, akit a presbiteriumok szavazással választanak, főgondnok, jegyzők, tanácsbírák. Az alesperes kormányozza az egyházvidéket, vizitációt tesz, jelentéssel az egyházvidéki tanácsnak tartozik, mely felelősségi fóruma is. A legfelsőbb fórum c) az *egyházmegye*, intézkedő hatóságai az egyhm. tanács, bíróságok és tisztviseelőik. Az egyhm. tanács tagjai az esperes és főgondnok, a presb. által választott 7 lelk. 7 világi tanácsbíró, az egyhm. jegyzői. (Tehát az alesperes és egyh. vid. gondnok nem.) Hatásköre az egyh. ker. hatáskörével egyezik, zsinatot előkészít. Az egyhm. tanácsnak az előbbi fokon hasonló szerve az egyhm. időszaki tanács 8 tagból. Az egyhm. tisztviseelői, a jegyzők, ügyészek, tanácsbírák, belmisszionárius, pénztáros, számvevő, árvaházi igazgató, főgondnok és esperes. Az egyh. bíróságok fokozatai az egyh. községi,

egyházvidéki, egyházmegyei és e. m. rendkívüli bíróság. Az egész szervezet csúcsán áll a zsinat, melynek tagjai az egyes egyh. vidékek szerint a számaránynak megfelelően vannak összeállítva, összesen 38 választott tagból, rajtuk kívül az esperes és főgondnok. A zsinati választások 3 évre érvényesek.

Ezek a szabályzatok, mint így is láttuk, alapos meggondolás eredményei: kiküszöbölik azt a nem kálvini elvet, hogy a hatalom egy ember kezébe legyen letéve és gondoskodnak mindenütt a megfelelő testületről. Jelentős újítása a szabályzatnak az e. m. belmissziónárius tisztsége beiktatása, akit az esperes nevez ki, s akiről a szabályzat azt mondja, hogy hivatása az egész e. m. területére kiterjed, felelős az e. m. tanácsnak és oda kell jelentést tennie. Ez az intézkedés természetesen oldja meg a belmissziónárius helyzetét és munkakörét. Egy másik fontos jelenség a törvényben az árvaházi igazgató bevétele az e. m. tisztviselők közé. Ha tudjuk, hogy az árvaház, ami a jugoszláviai e. m. számára, dédelgetett és mindenki által örömmel támogatott intézmény, melynek költségeit nem kényszerrel, hanem tisztán önkéntes adakozásból szerzik össze, dacára, hogy ezek meglehetősen nagy összegekre rugnak, (200.000 dinár, 600.000 lej évente), akkor látható, hogy ennek a szeretet-intézménynek igazán-joga van rá, hogy ilyen módon megemlíttessék. A Szerv. Szabályzatnak vannak emellett kétségtelenül olyan pontjai, melyek főleg fogalmazásbeli bizonytalanságai, bár a rövidségre való törekedés szülte, később magyarázatra fognak szorúlni. (22. §. 3. kikezdés nem szabályozza a presb. anyagi kárpótlási kötelezettségét elég világosan, a 34. §-ban az egyház „kormányzása nem lehet a lelkész feladata, csak bizonyos megállapított részei és feladatai, a 117. §. a kizárás és urvacsorától való eltiltás esetei, ha itt nem, külön szabályrendeletben tisztázandók). Egy további nehézségekre fog okot adni, hogy az alesperesek nem tagjai az e. m. tanácsnak, aminek valószínűleg az az indoka, hogy a magasabb fórum ne befolyásoltassék, ami azonban, mivel intézkedései megfélebbezése esetén az e. vidéki tanács dönt, nem is állana fennt. Itt az egyházvidéknek e látszólagos önállósága, (melyet azonban a 79. §. megold, mikor az egyh. vidéktől az e. m. tanácshoz intézett felebbezésekről beszél, aminek lehetőségét az 56. §. nem írja elő világosan), az alesperesnek az e. m. ügyeiben való hiányos részvétele még nehézségeket okozhat az eljárásban.

Egészben véve örömmel üdvözölhetjük a Szerv. Szabályzatot, mely határozott Kálvini egyh. szervezetre való törekvésével a régi E. T. hiányait sokban kárpótolja.

A két nemzedék harcához.

A „Ref. Lelkészek Lapja“ legutóbbi számában e kérdéssel foglalkozva, bizonyos félreértéssel hivatkozik lapunk szeptemberi számának ugyanezen helyén a tordai nagyhéttel kapcsolatban e kérdésről tett megjegyzésekkel. A félreértés abban rejlik, hogy az említett megjegyzésekből azt olvassa ki, mintha a pásztor és béres összehasonlítás az új és a régi nemzedék tagjaira lett volna alkalmazva, holott egy figyelmes átolvasás azonnal meggyőz mindenkit, hogy ott az a gondolat van kiemelve, hogy ezt a harcot nem mi, hanem Isten Lelke fogja megvívni egyházunkban. Nem életkorok, vagy theol. világnézetek, hanem szellemek különbsége az, amiről itt szó van. Kijelentjük, hogy a pásztor és béres közti szembeállítást nem mi hajtottuk végre, hanem maga az Írás is béresnek tekint mindenkit, akár öreg, akár fiatal legyen az, aki lelkipásztori hivatásában a saját dicsőségét, vagy hasznát vagy tekintélyét keresi és nem veti alá magát alázatosan Isten akaratának, s nem akar egyedül csak Neki szolgálni. Ma egyházunk fordulóponton áll, ez a fordulópont arra tanít minket, hogy Isten valamit akar velünk. E tekintetben a két nemzedék között lehet harc és küzdelem, de -- ez volt az idézett nyilatkozat értelme -- ebben a harcban mindkettőnek meg kell látnia az Isten Lelkének munkáját. Bármelyik nemzedékhez tartozik valaki, ha igazán pásztor, ha igazán alázatos, meg fog nyilni előtte Isten akaratának útja. Csak azok fognak elpusztulni, s azok nem részesülnek az áldásokban, akik — bármely nemzedékhez tartoznak; — béreslelkületűnek nevezhetők.

A „Ref. Lelkészek Lapja“ kapcsolatba hozta ezt a véleményt a síófoki theol. kongresszus és a „Kis Tükör“-ben megjelent cikk írójának véleményével, holott ezekkel mi egyet nem érthetünk. Nem hisszük feljogosítva magunkat arra, hogy ítélő biróul toljuk fel magunkat akárkikkel szemben, amit az Isten ígéje tilt és ami kevélységre és képmutatásra vezethet. Amilyen világosan kötelességünk rámutatni a bajokra, amilyen őszinteséggel kötelességünk egymást megfeddeni tévedéseink és hibáink miatt, ép annyira valljuk, hogy senkire semmi jogunk kimondani a kárhóztató ítéletet. Bár lehet, hogy vannak lelkek, akik a lelkipásztori pályára nem belső indítástól mentek, sőt lehet, vannak olyanok is, akik hivatásukat nem Isten akarata szerint végzik, valljuk, hogy Isten Lelkének van hatalma, hogy az ilyenek felett is kiterjessze a maga uralmát és az evangélium lekiicsinylésének tartjuk azt az állítást, hogy ezek kezében megerőtlenedik az evangélium, mert Isten Igéje a méltatlan szolgák által sem veszíthet a maga hatékonyságából. Azokat, akik hivatásukban hűtelének, nem kizárni, hanem érettük imádkozni és munkálkodni akarunk és kész örömmel fogadunk mindenkit, akiben Isten Lelke az igazi szolgálat

utáni vágyat fölébresztette, s akik testvéreikkel együtt alá akarják rendelni magukat Isten föltétlen akaratának. A „Kis Tükör“-ben megjelent cikkben a mi véleményünkkel homlokegyenest ellenkező, az ítélkezés és mások elkárkoztatása szektárius gondolatra valló tendenciát látunk, a theol. kongresszus határozatában pedig a kevélység kísértését. Végül kijelentjük, hogy véleményünk szerint itt nem emberek vagy életkorok küzdelmein fordul meg a dolog, hanem a Krisztus diadalának kérdésén az egyházban. Aki ezért küzd, az mind győzni fog, aki emberi dolgokért küzd, megbukik. És adja Isten, hogy így is legyen, ezt szintén kell kívánnia mindenkinek. I.

Irodalom.

GLOVER Robert H.: *The Progress of World Wide Missions.* (A világmisszió haladása.) London. 1925. 416. lap.

Ez a munka különösen azért érdemi meg a ismertetést, mert évtizedek óta újból kísérletet tesz rá, hogy a világmisszió felől összefoglaló képet adjon. Az utóbbi években két ilyen könyv jelent meg, egy német írótól (*Richter: Missionskunde I. kötet: Missionsgeschichte.*) és angol nyelven ez: A régi, de a maga nemében most is kiváló *Warneck G. Geschichte des Prot. Mission c. könyvét* ez sem haladja meg, de beállításában és adatai frissességében rendelkezik felette előnyökkel. A mű szerzője az amerikai baptista egyház tagja, 18 évig volt Kinában misszionárius, ma is egy missziói intézet igazgatója.

A mű maga két részre oszlik. Első részében, mely a mű 1/5 részét fogja le, egy rövid történetet adja a ker. misszióknak, a következő korszakokban: A misszió eszme az Ó-szövetségben, Az apostoli misszió korszaka, Az első egyház missziója (Nagy Konstantin haláláig), Az első európai misszió (Nagy Károlyig), A középkori egyház (Lutherig), A reformáció missziói munkája (16.—17. század), Az első missziói társaságok kora (a hallei missziótársulattól a Carey missziójáig 1650—1792), A modern misszió kora (19.—20. század). Bár nem ismertethetjük e helyen részletesen e történeti részt, csak megjegyezzük róla, hogy a hely szűkéhez képest vázlatos, de alapos áttekintés, kár, hogy a középkor, illetve reformáció korának ismertetésén kívül a modern kath. misszióról nem szól, az újabb korban csak a prot. missziót tartja szem előtt. Hasonlóképp részletesebben kellett volna szólnia a reformátorok álláspontjáról és munkájáról e tekintetben.

A munka második része áttekintést ad a misszió jelen állásáról az egyes területeken. Ez a része rendkívül érdekesen, az illető terület történetének, természetrajzi, földrajzi, néprajzi viszonyai rövid ismertetésére is kiterjeszkedik, feldolgozván itt már részletesebben az illető terület missziójának történetét és jelen helyzetét is. Ismertetéseiben és méltatásában nem titkolhatja el rokonszenvét az amerikai társulatok munkája és ellenszenvét a katolikus misszió munkamódszerei és eredményei felett. Itt is természetesen le kell mondanunk a részletes ismertetésekről, csak rövid megjegyzésekkel vagyunk kénytelenek a szerző tényleg alapos és nagyvonalú munkáját regisztrálni. Adataiban az 1925-iki *World Missionary Atlas* adataira támaszkodik s e tekintetben már újabb adatok is állnak rendelkezésre. *India* tárgyalásánál különösen kiemeli a jelen politikai és népi helyzet által nyuj-

tott nehézségeket és lehetőségeket. *Kína* ismertetése különösen szép, látjuk, hogy személyes munkája és szeretete köti e munkatérhez. Itt súlyosan elítéli az ópiumháború szomorú és a misszió munkájára nézve súlyosbító eseményeit. Szól azokról a vezetőkről, akik a kínai nép körében ma a keresztyénység mellett állanak. *Japánban* Xavéri szt. Ferenc 1549-ben kezdett hősies munkája után 1581-ben 200 egyház és 150.000 keresztyén volt, ezek számát az 1606-ban kezdődő üldözés egészen kiirtotta, s mégis 1853-ban, mikor Japán megnyílt az európai hatalmak előtt, egész falvak voltak, ahol a kath. keresztyéniséget, torz formában ugyan, de még megőrizték: A japáni misszió története tele van érdekesítően izgalmas részletekkel és vonzó személyiségek történetével. *Korea* tárgyalásánál utal e nép sajátosságos jellemvonásaira, mely az evangélium terjesztését köztük különösen kedvezővé teszi. A *Kelet* népei közül foglalkozik a kisázsiai és török területeken működő munkával. Alapos és végtelenül érdekes az *Afrikáról* szóló fejezet, ahol ismét szomorú alkalom nyílik látni, mennyit rontott az ev. terjesztése munkáján az európaiak által hol nyíltan, hol burkoltan végzett kizsákmányolási politika s a mohamedánizmus milyen borzalmas erő ma is Afrikában, melynek előretörését a 20. sz. legsúlyosabb missziói problémájának láthatjuk. *Latin Amerika* (Közép- és Délamerika) egy nagy és máig elhanyagolt terület, melyen különösen a katholicizmus befolyása, mely úgy politikailag, mint társadalmilag és vallásilag a hatalma alatt tartja a területeket anélkül, hogy a keresztyéniség igazi erőit megpróbálná sorompóba állítani. A kath. misszió itt nemcsak csődöt mondott, mint ker. misszió, de egyenesen vádolható azzal, hogy hatalmával elárulta és megakadályozta az igazi evangélium és vele együtt egy tiszta és szabad élet terjedését. A Mexico mai nehézségei, melyet a kath. sajtó a saját javára pompásan kihasznál, így láthatók új világításban, mint egy, a kath. egyház igája alól szabadulni akaró, bár szintén végtelékben járó nép törekvései. *Oceania* részben a nagy elhanyagoltság, részben a nagy lehetőségek hazáját mutatja. Néhol egy nagy elhanyagolást kell jóvátenni, mint a Filippi-szigeteken, ahol a régi kath. misszió ismét abba a bűnbe esett, hogy egyrészt minden egyéni szabadságot elnyomott, másrészt a bűn ellen nem vette fel eléggé a harcot, másutt, mint a Havai Szigetek, csodálatos átváltozás-képét mutatják, ahol 1825-ben 10 egyén vette fel a keresztséget, 1837-ben már 1705-öt kereszteltek meg és 2400-an vettek egyszerre úrvacsorát, míg 1845-ben, 6 év alatt 27.000 lélek lett keresztyén. A zsidó misszióról szólva statisztikájára szerint a zsidók számát 15.500.000-re teszi, kik közül Európában 10 és félmillió, Észak- és Délamerikában 3 és félmillió zsidó lakik. Az európai országok közül Lengyelországban 3 és fél, Ukrajnában -2.200.000, Oroszországban 750.000, Romániában 950.000, Németországban 615.000, Magyarországon 500.000, Csehszlovákiában 360.000, Ausztriában 350.000, Angliában 300.000 él. Az erőkhöz képest a ker. misszió munkássága elenyészően csekély. A munkába nem vett területek gyanánt felsorolja Ázsia belsejét (Mongolia, Turkesztán, Tibet, Nepal, Bután,

Afganisztán, Beludsisztán, Középázsia területeit), Afrika, Délamerika bel-sejét, melyek összes lakossága szinte 100 milliót tesz ki. E területek elhanya-golása okai részben maguknak a területeknek földrajzi föl kutatása hiánya, másrészt politikai és vallási akadályozottság, az ott lakó népek ellenséges magatartása, a misszió munkája beosztása és stratégiája tökéletessége, s a misszió munkájában egy, az egész világot szem előtt tartó tekintet hiánya.

A jelen missziói kilátások c. fejezetében számbaveszi azokat a kedvező jelenségeket, melyek a misszió munkáját elősegítik, aminők megnyílt kapuk az egész világon, az anyagi körülmények megjavulása, különösen a világ-közlekedés tekintetében, a keleti népek (Kína, India, Egyiptom) megválto-zott magatartása a keresztyénséggel szemben, a missziói munka eredményes-ségének fokozódását, a benszülött egyházak és vezetők száma szaporodását, melyre a misszió állandóan törekszik. Kedvezőtlen jelenségek is vannak azonban, melyek közül a világháború utóhatásai, a hitetlen civilizáció befo-lyása, a theologiai és vallási liberalizmus s ennek a Bibliáról és hitről való felfogása említhető. Ez a theol. liberalizmus már óriási veszedelmeket oko-zott Kínában, Japánban, Indiában stb. Az újtoni egyházak erejétől és öntudatosságától függ az általuk végzett misszió. Elsősorban szükségük van rá, hogy világosan lássák, mennyi szüksége van a világnak Krisztusra, hogy megérezzék a ker. felelősség súlyát, mely „kötelessé“ tesz minket a föld népei iránt az ev. hirdetésére, szükséges világosan meglatniok Isten ha-tározott akaratát, hogy a világhoz eljusson az ev. Utal két különböző misz-sziói felfogásra, melyek közül az egyik a misszió célját az egész világ megtérítésében, a népek által a keresztyénség elfogadásában látja s ennek következtében a Krisztus uralma biztosításában; a másik a misszió jelenlegi feladatát az evangélium terjesztésében és hirdetésében, a Krisztusról szóló bizonyosságtételben. Ez utóbbi felel meg szerző szerint az Újszövetségben adott feladatnak s a Csel. 15:12—18-ban adott reménységnek, mely szerint a mai megtért pogányok számát az Izrael megtérése után követik a többiek. Mindenekelőtt az egyházak belső megújulása föltétele a missziói munka ered-ményességének

I.

DR. GLADDEN WASHINGTON: *A keresztyén pásztor és a dolgozó gyülekezet.* Angolból fordította és négy fejezettel megtoldotta Kiss Sándor, unitárius lelkész. Székelyudvarhely, 1928. 8°. 287. lap. Ára: 200 lei.

E könyv, amint a címe is sejteti, „a keresztyén gyülekezet és keresztyén pásztor munkájával foglatkodik. Azokat az útatkat és módokat teszi vizs-gálódás tárgyává, amelyeken a helyi gyülekezetek keretében Krisztus evan-géliumának igazságait az emberek életébe átviszük. Azon törekszik, hogy a lelkipásztornak megmutassa, hogy miként tudja a saját maga, valamint gyülekezete életét úgy rendezni, hogy istenországának e földön való terje-dését együttes szolgálatuk a leghathatósabban mozdítsa elő“. (Előszó.)

A lelkipásztor vezetése alatt dolgozó gyülekezet képét akarja megrajzolni.

A könyv 23 fejezetre oszlik, melyből 19 a szerzőtől, a 4 utolsó pedig a fordítótól származik. Ideiktatjuk a fejezetek címeit, mivel azok nemcsak a feldolgozott anyagra, hanem a mű irányára, valamint értékére nézve is tájékoztatást nyújtanak. I. Bevezetés. II. A gyülekezet. III. A lelkipásztor. IV. A lelkipásztori hivatás. V. A lelkipásztor dolgozószobájában. VI. Szószék és Úrasztala. VII. A lelkész barátkozása. VIII. A gyülekezet megszervezése. IX. A vasárnapi iskola. X. Hétköznapi vallásos gyakorlatok. XI. A gyülekezet evangélizálása. XII. Társasélet a gyülekezetben. XIII. Nők munkája a gyülekezetben. XIV. A serdülő ifjúság a gyülekezetben. XV. A lelkipásztor és a gyermekek. XVI. A gyülekezet és a keresztyén misszió. XVII. A gyülekezet újjászületése. XVIII. A gyülekezet együttműködése. XIX. A gyülekezet és a szegénygondozás. A XX—XXIII. fejezetekkel: Nevelés a gyülekezeti életre. Az ifjúság a háború után. A gyülekezet látogatása. Angol nyelvű protestánsok istentisztelete — „A gyülekezeti élet köréből“ — összefoglaló része alatt a fordító toldotta meg azzal a szándékkal, hogy kipótolja a munka hiányosságait, amelyek részben abból származtak, hogy a könyv a háború előtt jelent meg, részben abból, hogy Gladden kongregacionálista és nem unitárius lelkész volt. Mivel ez a pótlás a mű alapjellemin változást nem akar, nem foglalkozunk itt vele, csak megemlítjük szerző ama dicséretes szándékát, hogy a mi hazai viszonyainkra, az itt történt keresztyén ifjúsági mozgalmakra is igyekszik egy futólagos tekintetet vetni.

Gladden könyve, amint a tartalomjegyzékből látjuk, óriási anyagot halmoz össze a kateketika és poimenika területéről. Alig van ezen az óriási területen olyan kérdés, amelyet többé-kevésbé ne érintene. Mint a gyakorlatnak és nem az elméletnek az embere, minden kérdést praktikus szempontból néz. Soha sem az a célja, hogy az elvi alapot tisztázza, hanem az, hogy az életre nézve hasznos tanácsot, útmutatást adjon. Egy buzgó, széles látkörű és sokat tapasztalt lelkipásztor tanácsai ezek a theologus, valamint a fiatalabb papi nemzedék számára.

Világosan, egyszerűen, az életből vett példákkal szemléltetve adja elő szerző mondanivalóit. Minden lelkipásztor, sőt a gyülekezet munkájában öntudatosan résztvenni akaró laikus is nagy haszonnal olvashatja e könyvet. Sok praktikus eljárást, fogást megtanulhat belőle. A fordításnak érdeme, hogy nyelvezete mindenütt magyaros, világos. Alig egy pár helyen érzik rajta valami idegenszerűség.

Ha Gladden könyve nem lépne fel azzal az igénnyel, hogy egy egységes műnek tekintessék, ha, például, különböző időben elmaradt előadások gyűjteménye lenne, akkor a fentiek után megelégednénk azzal, hogy melegen ajánlanák lelkésztestvéreink figyelmébe.

Igy azonban rá kell mutatnunk fogyatkozásaira, amelyek onnan származnak, hogy bizonytalan a kiindulási pontja. „A ker. anyaszentegyház a

világon bárhol élő keresztyének lelkiegyesülete. Nem látható szervezet tehát, hanem különböző hitfelekezetekben, de közös keresztyén eszményekért élő lelkeknek láthatatlan összekapcsolódása. Az egyesülésnek látható állap-szerve a gyülekezet.“ (23. lap.) A szerző kongregacionalista lelkipásztor volt, ami magyarázza az egyház külső szervezetére vonatkozó álláspontját. A baj az, hogy az egyház lényegének meghatározása egészen bizonytalan és tévedésekre alkalmat adó. E meghatározásból úgy látszik, mintha csu-pán emberi szervezkedés volna a többi emberi szervezetek között. Nem mutatja fel az egyház isteni alapját. Hogy mégis nem tévesnek, hanem bizonytalannak mondtuk e meghatározást, annak magyarázata abban van, hogy néha mintha látná, hogy az anyaszentegyház alapja és feje a Krisztus, aki Szentlélkével és Igéjével kormányozza és akinek kezében a pásztor és nyáj csak eszköz a nagy cél, az Istenországa szolgálatára. Bizonyos azon-ban, hogy egységesebb, rendszeresebb és áttekinthetőbb lett volna az egész munka, ha Krisztusra, mint az egyház fundamentumára, az Igére és Szent-lélekre, mint kormányzójára, az Isten dicsőségére, mint céljára határo-zottan, hangsúlyozottan rámutatott volna és mindig élesen szemelőtt tar-totta volna. Mert akkor az egyes kérdések a maguk jelentőségének megfelelő elhelyezkedést nyertek volna, és minden kérdés egy egyetemes, elvi szem-pontból nyert volna megvilágítást. Ennek az egyetemes, elvi szempontnak a hiánya mutatkozik meg abban, hogy egymással szorosan összeártozó kérdéseket elválaszt, laza összefüggésben levőket összekapcsol, kisebb jelen-tőségeket részletez, fontosabbakat elnagyol; egyik kérdést a lelkipásztor, másikat a gyülekezet-szempontjából nézi. A gyakorlati élet szempontjai háttérbe szorítják az elvi szempontokat, ami mindig azzal a veszedelemmel fenyeget, hogy a gyakorlati theologia praktikus fogások halmazává lesz.

A fentiek elmondása után is hangsúlyozzuk, hogy *Kiss Sándor* nem végzett hiábavaló munkát, amikor e könyvet lefordította. Nekünk soha sem szabad felednünk, hogy a theologia nem öncélú tudomány. A theologia is csak eszköz a legfőbb cél, az Isten dicsőségének szolgálatára. Gladden Washington munkájától pedig nem lehet elvitatni, hogy jó szolgálatot tehet mindazoknak, akik e cél szolgálatára szentelték életüket. Melegen ajánljuk azért lelkipásztor testvéreink figyelmébe. G. L.

DR. IMRE LAJOS: *A modern nevelési rendszerek kritikája*. Minerva Könyvtár 12. szám. Kolozsvár, 1928. 37. lap. Ára 18 lej.

A pedagógiát mindig két veszedelem fenyegeti: vagy van kiépített tudomá-nyos rendszere, de nincs kapcsolata az étellel, vagy az élet által felvetett kérdésekre felel és módszerre vagy épen tehnikává süllyed. Korunkban az utóbbi veszedelem fenyeget erőteljesebben. A legutolsó önálló és tudomá-nyosan megalapozott rendszer a Herbarté volt, azóta a pedagógusok-vagy az ő nyomdokain haladnak, vagy lényegtelen korrekciókra szorítkozn k.

Ebből két, következményeiben nagyon súlyos baj származik: az egyik az, hogy Herbart nevelési rendszerének alapnehezései és ellenmondásai tovább kísértének a modern pedagógiai rendszerekben, a másik az, hogy ezek a rendszernek nem ügyvezetői és irányítói, hanem kísértői lesznek az életnek.

Igy állott elő az a helyzet, hogy ma már nyíltan beszélhetünk a modern pedagógiai rendszerek válságáról. Az Imre könyvecskéje is ennek a válságnak az okait keresi, mutatja fel.

A válság előző oka a modern nevelési irányok *eszménytelensége*. Hiányzik „nevelésükből az a magasra tekintő gondolat, mely a nevelést igazán neveléssé teszi s helyette efemer értékű és mellékes jelentőségű jel-szavak és hirtelen meglátott célok játsszák a főszerepet.“ (16. lap.)

A második az, hogy tisztázatlan a *nevelés célja*. Céltalan és ezért kapkodó a mai nevelés, mert nincs abszolút, egységes, egyetemes útja. A nevelés útjának tartalmi meghatározása elégtelen, mert a keresztyén értékek háttérbeszorításával az általános emberi vonásokat emeli ki.

Harmadik ok a *módszerei nehézségek*. A módszertől vártak mindent és ezért a nevelés munkáját egyéni kezdeményezések prédájául dobták egyfelől, másfelől mekhanizálták.

Imre Lajos könyvecskéjét nagyon értékesé teszi az a tárgyilagosság és világosság, amellyel pontosan rámutat a modern pedagógia válságának okaira és következményeire, arra, hogy milyen óriási veszedelmek rejlenek ezekben a látszólag elméleti nehézségekben az életre, a jövőre nézve. De az igazi értéke e füzetnek abban van, hogy pozitív kritikát gyakorol. Nemcsak megállapítja a hiányokat, a nehézségeket; hanem — ha röviden is — a kivezető utat is megmutatja.

Igazi nyereség ez a kis könyv, hálások vagyunk érte úgy a szerzőnek, mint a kiadónak. A legmelegebben ajánljuk mindenkinek, akinek a neveléshez bármi köze van: tanároknak, tanítóknak, lelkészeknek és szülőknak.

G. L.

A „MINERVA KÖNYVTÁR“ 9—12. SZ. FÜZETEI. — Minerva kiadása, Kolozsvár 1928. — azt a négy előadást hozzák és nyújtják a művelt erdélyi magyar közönségnek, amelyek az Erdélyi Múzeum Egylet bölcsészeti-, nyelv és történettudományi szakosztályában az 1928. év telén tartott cikluson hangzottak el a szerzők ajkairól. Az előadások célja az volt, hogy a *közszellem* hatásának különböző területeit és kapcsolatait megvilágítsák, miután a legérdekesebb és legégetőbb problémák éppen itt mutatkoznak és ma már mindenki előtt nyilvánvaló, hogy a közszellem és közvélemény kialakulásától függ népek, nemzetek, civilizációk fennmaradása és sorsa.

A külön füzetekben megjelent előadásokat terünkhöz képest a következőkben ismertetjük:

Dr. Varga Béla: A mai közszellem pszichológiája. Minerva Könyvtár 9. sz. Minerva kiadása, 1928.

Szerző népszerűen, a filozófus biztonságával és alaposágával nyúl tárgyához s határozza meg a közszellem helyét a tudományok között, mutat rá annak komplikált voltára és az emberi társadalmi szellemi életben való megnyilatkozására és hatására. Nagyon érdekes és egyben ítéletes az a rész, mely a közszellem terjedelmével kapcsolatban a páneurópai gondolatról, főképen pedig a keresztyénségről, mint közszellemről beszél. Megszégyenítő és bűnbánatra indító az a megállapítás, hogy a keresztyén népek nem méltók a keresztyénségre; az, hogy a keresztyén hit és erkölcs életté, közszellemmé váljon Európában — ez mindezeig megbukottnak tekintendő. A mai közszellem a maga változás utáni vágyával, az értékelés kilengésével, kaotikus felfordultságával együtt járó apokaliptikus közhangulatával, a nacionalizmus és nemzetköziség elvében kiütköző miszticizmusával, illuziókkal telítettségével rajzolódik elének, politikai kulturális, vallásos, nevelői, stb. vonásokkal színezve. — *A füzet méltó a legnagyobb érdeklődésre és elterjedésre!*

Dr. Biró Vencel: A mai közszellem erdélyi történelmünk ítélőszéke előtt. Minerva Könyvtár 10. sz. Minerva kiadása, 1928.

E füzetben Erdély történelmének egyik legnevesebb ismerője felel arra a kérdésre, mennyire épült fel Erdély mai közszelleme elődeink gondolkodásmódján, érzésvilágán; honi földön, természetes úton fejlődött-e az ki, vagy más hatások alatt állott-e elő. Megállapítván, hogy az erdélyi közszellemet az u. n. erdélyi lélek képviseli a maga sajátos külön gondolatvilágával, rátér korunk s egyben Erdély közszellemének is háttérére, a jelen világközszellem főjellemzőjére a technikai kulturára, melynek hatásait bemutatja a világnézet, vallás, egyén, társadalom, nemzetiség, állam, tudomány, művészet és erkölcs területén és kérdéseiben. Nagyszerű az a két rész, mely a jelenlegi jellegzetes erdélyi közszellemet tárja elének a maga sorsával való elégedetlenségével, lazaságával, formálizmusával és bizonytalanságával és a régi Erdély, élénk kül- és belpolitikai tevékenységével, az egyes vallások bensőségével, magas színvonalú hitvallásos iskoláival, jól szituált és a köz-erkölcsökön féltékenyen őrködő társadalmi életével és közszellemével. A jelent és a múltat mérlegre állítva szerző lelkünkbe bizodalmat öntve állapítja meg, hogy a jelenlegi eltérésekből helyzetjavulás esetén könnyű a kivetkőzés. „Hálátlan viszonyok között is megnyilatkozó politikai rátermettség, vallási türelem, vallásos érzés, erkölcsi érzék, egészséges társadalmi életre való törekvés azok a dicsérendő vonások, amelyek multunkban gyökereznek. Őszinte jó közszellemet hagytak ránk, amelyhez ragaszkodnunk szent kötelességünk.”

Dr. Gál Kelemen: A társadalmi közszellem hatása az iskolai nevelésre. Minerva Könyvtár 11. szám. Minerva kiadása, 1928.

E füzetben a pedagógia területén és történetében jártas egyik tudó-

sunk szólal meg, bizonyítván és előadván, hogy a társadalomnak, amely nem gépies mechanizmus, hanem alakító, termelő és fenntartó erővel bíró élő szervezet, van köze a neveléshez. A nevelés fogalmát nem lehet csak az iskolára, egy bizonyos életkorra és egyes személyekre, u. m. nevelőkre vagy tanítókra szorítani. Nevel az egész társadalom, az a szellemi közösség, melybe az egyént jó, vagy rossz sorsa veti. Az egyén a társadalmi közszellemből rááradó hatások pergőtüze alatt áll. Maga az iskola, mint egy tükör, mutatja a kor szellemét, a közösség lelki életének uralkodó vonásait, vágyait és tendenciáit, melyeknek erejével és nevelő hatásával az iskola nem versenyezhet. A korszellem hatása épen legfeltűnőbbben az iskolai tanulmányok rendszerében és a fegyelmezés, a tanulókkal szemben való elbánás módjában mutatkozik s szerző ezek igazolására végigvezeti az olvasót a pedagógia történetének hosszú útjain az ókori görög rendi társadalom iskolájától a keresztyén középkor, humanizmus, reformáció, jezsuitizmus, felvilágosodás, a politikai liberalizmus és darvinizmus korszakain át egész a 20. századig, „a gyermek százada”-ig. A 19. sz. végén keletkező forradalmi pedagógia ismertetése után végül, mint a társ. közszellem háború utáni megnyilatkozásairól emlékszik meg, a naiv elképzelésen alapuló pedagógiai pacifizmusról, továbbá a türelmetlen és elfogult nemzeti gondolat térfoglalásáról.

Az előadások szerzőinek, a Minerva Könyvtár szakavatott szerkesztőinek, továbbá a kulturális hivatása tudatában dolgozó kiadó r.-t.-nak azzal leszünk leginkább hálásak, ha ez olvasó (18 lejes) könyvecskéket megszerezvén és ajánlván, a bennük található szellemi kincseket és értékeket lelki táplálék gyanánt fogadjuk s környezetünk és népünk mentalitásába átviszük. Mindenesetre a Minerva Könyvtár pártolása, illetve nem pártolása is egyik fokmérője lesz kulturális, tudományos és irodalmi kérdések iránti érdeklődésünknek, avagy közönyösségünknek s ezzel tudományos színvonalunk máris fenyegetően mutatózó ködbeveszésének.

Kertész Márton.

Megbeszélések.

Értsük meg egymást.

Valami tulzott érzékenység, indokolatlan sértődés szállal meg a „Lelkészek lapja“ október 15-iki számának vezércikkében. Több egy erős felszisszenésnél, egy erős öklü visszavágás a lelkeszi kar nevében, olyan formán, mintha több száz ököl adná vissza az ütést, az ütést, amely nem is annak, hanem egy baráti ébresztésnek, egy jóakarató felrúzásnak volt szánva. De a kő, amely a vízre esett, nem egy egyszerű hullámot vetett, vagy gyűrűt formált, hanem viharzóvá tette az egész tó vizét s a felvetett nagy probléma egyuttal követeli is a leszámolást. Nem személyi formában, ahová terelődik, hanem grandiózus, nagy elvi alapon.

A kérdés bennem a következőképp formálódott. Szabad-e valakinek, legyen az Egyházkerület hiv. lapjának szerkesztője, a kerület tanítója, vagy tisztviselője, lelkesz, vagy egyszerű gyülekezeti tag, a nyilvánosság előtt véleményt formálni arról, hogy a papság a maga egészében elvégzi-e azokat a feladatokat, amelyeket a törvény szabályai s ezeken felül az elhivatás kötelezettsége ró reá. A magam s hiszem nemcsak a magam nevében kinyilatkoztatom, nemcsak szabad, de kötelesség is. Természetes, e jogból kizárom azokat, akik ezt nem istenországa építéséért, az Erdélyi Ref. Sion megtartásáért, hanem rosszindulatú támadás vágyából teszik.

Ma már az egész erdélyi ref. népnek, kettőzött mértékben az intellektuel osztálynak szeméi rá vannak tapadva az egyes lelkipásztorokra s követelik, hogy minden kemény tömegléleknek rigolirozóí, minden problémának megoldói és minden örökségnek vérthullató megörzőí legyenek. És amennyiben a lelkipásztor a kormányruádtól félrehúzódik s az önkímélés sáncái mögé vonul vissza, már kész is számára az ítélet. Ahol pedig ez az ítélet nem szállal meg, ott jaj a lelkeknek, mert közöny és mozdulatlan céltalanság ült reájuk. És ezt az ítéletet csak akkor vesszük-e észre és csak akkor fáj-e, ha nyilvánosság elé kerül? Nem fájóbb kell-e legyen, ha szótlán teherként hordozza s fájó tekintetét veti ránk az a nép, amely pásztoránul hívott el?

Tény, hogy az egyház missziói alakulat. Tény, hogy nem hivatalosak, hanem prófétai lendület alakította. A dolog természetéből követke-

zik tehát, hogy ez a prófétai beindítás, amint a szervezet védett falain belül otthont talált, sokat veszített aktivitásából s a kialakult papság már nem volt missziói jellegű. A reformáció rázta fel újra a lelkeket s termelt ki nagy missziói egyéniségeket, akik mint kovász áthatották az egész papságot. Ezekre lehet is az atyáknak mindig büszkén hivatkozni. De amikor a kor követelménye lazult s amikor állami üldözés helyett állami támogatás vette ölébe az egyházat, a papságból a prófétai lendület is alászállt. A dolog természetéből folyó folyamat volt ez. S ha ehhez hozzá vesszük még a reformáció racionális jellegét — mondjuk ki, lassanként hivatalos papsággá váltunk.

De nem folytatok történeti levezetést. Ezt megtették nálamnál hivatottabbak. Egyenesen belépek a jelen korba. A velünk szemben felállított nagy követelményeket nem egyesek hangsúlyozzák, a kor követeli. A kor követeli, hogy a pap sokkal több legyen egy gyülekezeti tagnál, mert az, ami a reformációból született, hogy a pap is olyan ember, mint más, úgy formálta át az usus, „a pap sem kell több ember legyen, mint más“; a kor követeli, hogy a pap ne csak számadó gondnok, vasárnapi prédikátor, tanügyi inspektor, adminisztrátor, hanem a paroxysmusig menő prófétai lélek, misszionárius egyéniség, lelkes és alázatos szolga, ha kell önmagát feláldozó vezér legyen. Nos testvéreim, ez alól a feladat alól kibújni nem lehet. Az ezzel ellenkező felfogás ideje lejárt. És az az idő is lejárt, mikor a munkának ilyen irányú betöltése, vagy be nem töltése a mi privát dolgunk. Most dacára annak, hogy a kepe és más hivatású járandóságok helyettesítése az államsegéllyel sokat függetlenített népünkől, de az is igaz, hogy a jelen viszonyai moraliter százszor jobban oda-kapcsoltak és lett bizonyossá, hogy úgy a külső támadások, mint a bűn belső ostrománál a megtartása anyaszentegyházunknak, ránkibzott népünknek a lelkipásztoron fordul meg. És ennek tudatában, ha a sajtóban, mely a mi lelkiismeretünk kell legyen, szóvátétetik egy eset, amikor a lelkész úgy látszik nem áll hivatásának magaslatán, szóvátétetik valaki által, akit tehetsége, esze és szíve vezetőink közé predesztinált, aki mint egy figyelő lelkiismeret áll az élen, lehet-e ezt „arculütésnek“ venni valami ideges, túlzott érzékenység nélkül? Hát miben áll a kálvinista papság presztizse? Abban, hogy senki sem meri megítélni, hogy minden külső és belső kritikán felül áll, vagy abban, hogy rendületlenül áll szélben és viharban népének élén? Micsoda tragikus kérdés e kettőt összetéveszteni! Ki tereli itt arra a mellék-vágányra a kérdést, hogy itt a papság presztizséről van szó, amikor istenországa szent ügye védetett. Ennek a nevében ítéletet követelünk és várunk a nagy nyilvánosság színe előtt. Ha a magunk gyarlóságával nem számolunk le, így a haladás útját zárjuk el magunk elől.

Nem régen az egyházi Nőszövetség megalakulását vezettem. Miután mindent szépen megszerveztünk, elhangzottak a beszédek, a közös munka megbeszélésére hívtam fel a nagy és imponáns nőgyülekezetét. És mi volt az első kérdése egy igen intelligens és lelkes nőnek? „Mit kell csinálni ott, ahol a lelkész feleslegesnek és kivihetetlennek tartja a Szövetség megalakulását? Joguk van-e ott a nőknek önállóan is megalakulni?” És ezt a kérdést ott a nagy nyilvánosság előtt nem engedte elülni, kívánta a határozott választ. Nem vehettem lelkiismeretem szerint sértésnek, mert tudtam, hogy ez az asszony tényre kell támaszkodjon. De a kezeim közt is feküdt számos bimi jelentés, melyben nem egynek irónikus hangja volt. Tudtam, hogy a kérdés nem kihívás, nem sértés akart lenni, de a táplálék kereső lélek jogos felkiáltása. Nem, ezek felett nem lehet napirendre térni, ezeket napirendre kell tüzni. És napirendre is tüzte az új nemzedék. De ezt az új nemzedéket sem köztünk, sem a világiak közt nem úgy kell érteni, hogy az mind fiú, mert vannak ott apák is. Vannak ősz hajjal és fiatal fővel. A nemzedéket nem úgy mérjük, hogy hány éve került ki a teológiáról. Itt a lélek fiatalságáról van szó, a fiatalág minden szép és munkakedves értelmében. Így nem minden most papivizsgázott ifjú tartozik az új nemzedékbe. Én édes lelkész testvéreim! Ha ez ellen az új nemzedék ellen emeltek kést, akár a lelkészi kar presztizse, akár a régi nemzedék dicsősége nevében, az új hajtásokat metszitek le az életnek indult fáról, öngyilkosságot követtek el. Vigyázatok, tulzott érzékenységből ne zárjuk el az élet nedvének csatornáit, amelyeken keresztül új vér, új nedvkeringés indul a tavaszban álló őszi tölgyben, a református anyaszentegyházba.

Testvéreim, értsük meg egymást! És legelőször azokat, akik hegyen álló őrszemeink. S ha a magasból távolabb látva, a jövő érdekében minden eszközzel munkára serkentik a völgyben dolgozó népet, hálásan nézzetek fel reájuk. *Kese Attila.*

Október 31. és az 5179/1928. Ig. tanácsi Körlevél.

Egyik napilapban (Keleti Ujság 247. száma) a hírek között szóról-szóra ezt olvashatjuk: „A reformáció emlékére f. hó. 28-án vasárnap délelőtt tíz órakor a kolozsvári reformátusok templomaiban ünnepi istentiszteleték lesznek. Ugyan e napon délután öt órakor a ref. teh. fakultás Ifjúsági Keresztyén Egyesülete tart műsoros vallásos ünnepélyt a belvárosi (Farkas-utcai) ref. templomban.”

Úgy gondolom, hogy nem én vagyok az első, aki észrevettem azt a nyilvánvaló ellentmondást, amely az ujsághír és az 5179—1928. sz. Igazgatótanácsi körlevél között van. Távol áll tőlem, hogy a rendeletet kritizálni akarnám, de tudomásom szerint úgy a rendeleteket, mint az egyházakat érdeklő híreket

maga az egyház publikálja. Már pedig, ha a kolozsvári gyülekezetek is október 31-ét október 28-án ünneplik meg, mennyivel inkább azok a falusi gyülekezetek, akiknek így ősz idején a legtöbb és legsürgősebb mezei munkájuk van. Ha pedig október 31-ét 28-án is meg lehet ünnepelni, akkor a körlevél hogyan rendelheti el az október 31-iki perselygyűjtést a britt és külföldi bibliatársulat céljaira?

Nem lehet református egyházunk szempontjából lényegtelen az a kérdés, hogy a reformáció emlékét mikor ünnepelem meg. Ha a reformáció kezdetét október 31-iki dátumhoz kötjük, akkor az volna a logikus, hogy — tekintet nélkül arra, hogy milyen napra esik, október 31-én ünnepelesek meg. Úgy gondolom, — amikor égető kérdés református öntudatunk kihangsúlyozása, — igen hathatós lépés lenne ennek elérésére a reformáció emlékünnepeének egyetemes megünneplése. Mert hogyan is állunk az ünnepléssel? Némely helyen megelőző vasárnap, némely helyen utána következő vasárnap és kevés helyen október 31-én ünneplik a reformáció emlékünnepeét. Ez az egyetlen, hogy úgy mondjam, konfessionális ünnepeünk és ezt is szétszaggatjuk, darabokra törjük. Nem ér meg minden református, illetve protestáns embernek annyit ez a nap, mint vallásunk lényegének ellentmondó Ürnapja, vagy halottak napja? Amikor a kételkedők azt mondják, hogy hiveinek hétköznapon úgy sem ünnepelesek meg a reformáció emlékünnepeét, ezeknek azt mondom, igenis megünneplik, hiszen népünk szeret ünnepelelni, mutatja ezt más egyház ünnepeinek megünneplése. Kellő és céltudatos ráneveléssel elérhetjük azt, hogy október 31-e egyetemes református egyházunknak közös ünnepe legyen. Csak-előbb azt kell elrendelni, hogy a reformáció emlékének egy megállapított napja legyen és azután lehet elrendelni a perselygyűjtést, mert amíg nincs október 31-énk, addig perselygyűjtés sem lehet.

Kiss Zsigmond.

Áhítat percei.

Útmutató a Biblia naponkénti olvasásához.

1928. december hó.

1. *Ezs. 65:17. Teremts új földet.* Isten atyai akarata az, hogy ez a világ megújuljon. Nem az ég s föld anyaga kell megújuljon, hisz az a lehető legtökéletesebb, hanem a benne levő lelkek. Az új világ az Isten hatalmas dolgainak új, igazi meglátásában áll. Úgy lehetek részese az új világnak, ha tiszta szívem lesz, mert csak akkor látom igazán az Isten jóságát. *Ima:* Jó Atyám! Segíts engem, hogy napról-napra jobban, tisztábban láthassam irántam való nagy szeretetedet s részese legyek a Te áldott új világodnak.

2. *Zsid. 10:22. Járuljunk hozzá igaz szívvel.* Homályos úvegen nem lehet tisztán látni. Büntől homályos lelkem nem látja igazán Istennek hozzám való nagy-kegyelmét. Isten sokféle jóságával mindig mellettem van s csak én érzem távol magam bűnöm tudatában. Nem vagyok méltó, hogy Isten reám tekintsen. *Ima:* Segíts közelebb magadhoz Istenem. Tisztíts meg engemet, hogy bátran járulhassak szined elé s gyermeki bizalommal boruljak atyai kezre.

3. *Zsid. 20:22. És a hitnek bizonyos bizodalmaival.* Hiába minden emberi erőlködés, ha nincs hitem Istenben, céltalan bolyongás az életem. Csak teljes hittel érezhetem magam Isten közelében. Távol vagyok sokszor az én Atyámtól. Ez mutatja hitem gyengeségét. *Ima:* Ajándékozz meg Atyám benned való szilárd hittel, hogy el ne szakítson semmi Tőled s Veled legyek mindörökké.

4. *Jób 7:16. Hogy hosszú ideig ne éljek.* A földi, testi élet egyet jelent a küzdelemmel s napjainkban a nyomorúsággal, aki az életet csak a test életének fogja fel, az nagyon hamar megutálja s vágyik véget vetni az életnek. A sok öngyilkosság oka az, hogy az életet élvezetnek, csak testi életnek fogják fel. *Ima:* Adj Uram világosságot, hogy földi életem célját tisztán megláthassam s testi életemet, mint a lélek tökéletesítésére való alkalmat fogjam fel.

5. *I. Sám. 2:9. Embernek nem lehet bizodalma az ő erejében.* Magam erejében nem bízhatom. Most képes vagyok a munkára; a kísértéseknek ellen tudok állani, de a következő órában jöhet rám betegség; megejthet a bűn. Isten ereje az, mely engem erőssé tehet. *Ima:* Reád bízom magam Úram! Gyengeségem Te erősítad meg s ne engedd, hogy Nálad nélkül akarják valamit cselekedni.

6. *Máté 26:41. Jóllehet a lélek kész, de a test erőtelen.* Istentől kapott lelkemet állandóan gyöngíteni akarja a testi kívánság. Állandóan készen kell legyek a test elleni küzdelemre. A győzelem csak Isten erejével biztos. Az erőt buzógó imádság utján adja az Isten. *Ima:* Úram, akaratom van a jóra, de gyenge vagyok véghez is vinni. Te állj mellém; Te segíts küzdelmeimben.

7. *Hóza, 14:6. Lészek Izraelnek, mint a harmat.* Isten eső által adja a termő erőt a földnek s minden reggel friss harmattal újítja meg a növényvilágot. Isten lelke az a lelki harmat, mely erőssé teszi az én életemet. Ezt a lelki harmatot hitemen keresztül adja az Isten. — *Ima:* Kegyelmes Atyám! Lelked

mennyei harmatát ajándékozod nekem is minden reggel, hogy újult erővel végezhessem a reámbizottakat.

8. *Pred. 12:9. A por földdé legyen.* A por akkor lesz termőfölddé, ha a víz, az eső összefogja. Mihelyt elveszti a föld nedvességét, azonnal porrá lesz. A földi élet is csak addig élet, míg a lélek a testet összetartja. A test is porrá lesz, ha elszáll a lélek. — *Ima:* Istenem, tégy engem hasznos teremtményeddé s add, hogy míg e testben járok, legyek a Te hűséges gyermekek.

9. *Pred. 12:9. A lélek pedig megtérjen Istenhez.* Lelkem bármikor visszahívhatja az Isten s így mindig készen kell legyek. Bármelyik percen eljöhét az idő, mikor be kell számolnom életemről. Nem az a fontos, hogy sokáig éljek a földön, hanem az, hogy amíg élek, úgy éljek, amint Isten parancsa kívánja. *Ima:* Jó Atyám! Segíts, hogy készen legyek a hívásodra s nyugodt szívvel távozzam e földről, mely úgyis csak ideiglenes hazám.

10. *Jak. 1:25. A szabadság tökéletes törvénye.* Világ szerint szabad az, aki azt teheti, amit akar. Az ilyen szabadság egyenlő a rabslágssággal. Rabja testi szenvedélyének, rossz szokásainak, vagy a világ változó szeszélyének. Szabad az, aki Isten akaratának szolgálja. Vajha ilyen lehetnék?! — *Ima:* Atyám! Tégy a Te engedelmes szolgálóddá, hogy csak Neked szolgáljak. Segíts, hogy akaratodat kutassam s azt cselekedjem.

11. *Eféz. 5:14. Kelj fel a halálból.* Van testi s lelki álom s úgyszintén halál is. A testi világban a világosság üzi el az álmot. A lelki világban akkor van ébredés, amikor a Krisztusi lélek felragyog benne. Olyan sötét, kietlen az élet sokszor! Ébren járva is alszom s élve meg vagyok halva! — *Ima:* Ébressz fel Istenem á kishitűség, reménytelenség álmából. Nyisd meg szemeimet, hogy tisztán lássam életem útját, mely csak a Te szent fiad lehet.

12. *II. Mózes 14:15. Mít kiáltasz én hozzám?* Isten kezében eszköz vagyok. Isten velem s általam is akar cselekedni. Nem elég mindent Istentől várni. Az erőt, indítást Ő megadja, de nekem fel kell használnom. — *Ima:* Használd fel Atyám a Te országod építésére; segíts, hogy feladatodat tisztán lássam s annak elvégzésére szorgalmasan törekedjem.

13. *62. Zolt. 13. Úram, te megfizetsz mindennek az ő cselekedete szerint.* Az emberek nagyrészt a világ ítélletével törődnek. Az emberek előtt akarnak jóknak látszani. Azért van annyi bűn, mert a rövidlátó s szintén gyarló ember elől sok mindent el lehet rejtteni. Nekem Isten ítélletével kell törődnöm. Mekkora fegyverező erő, hogy mindent lát az Isten, de egyben megnyugtató is. — *Ima:* Adj értelmet Istenem, hogy minden cselekedetemet a Te szent fiadhoz mérjem. Te légy az én ítélő bírám, de tekints gyengésségemet s légy kegyelmes hozzám.

14. *Eféz. 2:3. És valánk a természet szerint a haragnak fiai.* Amíg az életet testi életnek fogjuk fel, addig a test kívánságai s gyarlóságai kormányoznak minket. A sok gyarlóság közt a harag az, amely emészti életünket s keseríti mások életét. A lélek kell a test kívánságait szabályozza. — *Ima:* Úram, szabadíts meg a test rabságából s adj erőt, hogy tudjak győzedelmeskedni testi szenvedélyeimben.

15. *Máté 21:28. Eredj fiam munkálkodjál ma az én szőlőmben.* Életemnek minden napja arra is szolgál, hogy Istenországsáért is dolgozzam. Nemcsak kenyeret kell ma keresnem, hanem hűségesebb, jobb, szeretőbb kell legyek, mint tegnapi. Hány nap telt el életemből haszontalanul?! — *Ima:* Segíts meg Istenem, hogy a mai napot felhasználhassam úgy lelkem, mint testem javára. Segíts,

hogy má jobban a Tied legyek s a Te szent dicsőségednek munkása lehessen.

16. *I. Kor. 2:10. A lélek mindeneket vizsgál.* A Szentlélek természete az, hogy mindent megvizsgál Isten törvénye tükrében s aszerint kerüli, vagy követi, amint jó, vagy rossz. A lélek tulajdonsága az is, hogy Isten jóságát s szeretetét felismeri a legkisebb dolgokban is. — *Ima:* Tölts ki reám bő mértékben a Te lelkedet Úram, hogy világosan lássam életem célját s mindenben felismerjem nagy bölcsességedet.

17. *Efer. 5:11. Ne legyen közösségetek a vetétség ama gyümölcstelen cselekedeteivel.* Krisztus tanítványának kötelessége magát távoltartani a bűntől, gonosztságtól, de ezenkívül kötelessége másokat is távoltartani a rossztól. Ha elnézem másokban a rosszat, ezzel már rosszat cselekszem. Egymásért felelősek vagyunk. — *Ima:* Órizz meg Istenem e gonosz gondolatoktól s cselekedetektől, sőt inkább segíts arra, hogy másokban is meglátva azokat, javítsam, feddjem jó példámmal s szavaimmal a Te nevében.

18. *Ján. 8:23. Mennyei származást tartsz meg.* Jézus mennyből jött s a földön is megőrizte mennyei tulajdonságát: szentségét, tisztaságát. Mi emberek alig lépünk be a világba, máris elveszítjük lelkünk mennyei tulajdonságát s élünk e világban a világ szerint. Nem ezért küldött minket az Isten! — *Ima:* Segíts Úram, hogy éljek e világban, de ne a világ szerint. Segíts, hogy mennyei származásom fénye mutassa meg az igazi emberi életet.

19. *Ezs. 40:11. Egybegyűjté a bárányokat és ölébe hordozza.* Jézus szelid, gondoskodó életét legtalálébban a jó pásztor elnevezés fejezi ki. Mint a jó pásztor bánik velem is az én Megváltóm. Méltó volnék, hogy elvessen orcája elől, de azt akarja, hogy tiszta, boldog legyek az Ő közelében. — *Ima:* Köszönöm édes Idvezítőm jóságos szeretetedet, mellyel gondolsz reám. Köszönöm megboesátó lelkedet, mellyel nem vetsz el, hanem hívógatsz mind közelebb Magadhoz.

20. *II. Kér. 7:2. Ime, ha az Úr ablakokat osinálna is az égen.* Isten mindenható, ki képes megsokasítani, vagy elveszíteni javainkat. A vak tagadja a világosságot, mert nem képes felfogni. Pedig van világosság. A lelki vakaság nagyobb baj a testi vakságnál. — *Ima:* Adj Úram mind világosabb s tisztább hitet Tebenned s adj gyermeki alázatosságot a Te hatalmas dolgaiddal szemben.

21. *Márk: 4:38. Mester nincs-e gondod arra, hogy elveszünk.* A tanítványok gyenge hitük miatt kétségbeesve állanak a veszély közt. Jézus tanítványának tudni kell, hogy az Úr közelében baj nem érheti. Ha az volna elrendelve, hogy a vízbefulva haljon, azt is nyugodt szívvel kell fogadni. Gyenge hitük miatti veszélyben Jézust okozzák. Ilyen az ember! — *Ima:* Édes Jézusom! Adj nekem olyan erőt, hogy mindig Melletted érezzem magam s bajban, veszélyben is bátorságban legyek.

22. *II. Péter 3:4. Hol vagyon az Úr eljövételének ígérete?* Krisztus születése után a hitetlenség azzal harcolt Krisztus ellen, hogy ime nem látszik az ígéretek beteljesedése. Régi a nyomóruság, a rabság. Krisztustól külső világ-változást vártak s ez nem történt meg. A lelkekben annál nagyobb változás történt, de ezt nem vették észre. Ma is csalódik, aki a Krisztusi élettől csak a külső helyzetének változását várja. — *Ima:* Atyám! Beteljesítted ígéreteidet a Te szent fiadban s ma is megadod a Téged szerető lelkeknek. Tégy részesevé ígéreteid drága kincseinek.

23. *I. Ján. 1:11. Örök életet adott nekünk az Isten.* Az igazi élet a lélek

élete. A léleknek testben lakozása csak ideiglenes dolog. A lélek főtulajdonsága a szeretet, igazság, békesség s ez még nem halhat. Ezeknek örökélete van. — *Ima:* Tégy részesévé a Te lelked kincseinek s add, hogy lelkemnek tiszta érzéseit átsugározzam másokba s méltó legyek az örökéletre.

24. *I. Sám. 29:3. Mit kérnek ezek a zsidók?* Az elbizakodott ember gyakran lelkicsinyli az ellenség erejét. Még nagyobb baj az, hogy sokszor az ellenség nem ismerhető fel, mert jóbarátnak mutatja magát. A kísértő a legjobb ákarónknak látszik. Vigyázzunk: az ellenség — ellenség marad. — *Ima:* Jó Atyám! Add kegyelmed, hogy különbséget tudjak tenni a jó és rossz között s tudjam felismerni, ami ellensége a lelkemnek, testemnek.

25. *II. Kor. 9:15. Istennek legyen hála az ő kimondhatatlan jóságáért.* Isten atyai jóságát minden mutatja, de ez a mai nap legszebben, legvilágosabban. Ezen a napon lett emberré az isteni jóság Jézusban, hogy velünk, értünk, miattunk küzdjön, szenvedjen, diadalmaskodjék, olyan nagy szeretet ez, hogy véges elme alig képes felfogni. Mélységes hála kell szálljon minden emberlelkébe ma. — *Ima:* Legyen örök dicsőség szent nevednek Atyám a mai napért!

26. *Zsid. 7:25. Meg is tarthatja mindenestül azokat.* Krisztus ma is megszületik azok lelkében, akik vágyakoznak Isten után. Krisztus ma is megjelenik ahol erőre, segélyre van szükség. Ma, is megtartja az övéit. — Vajha az övé lehetnek egészen! — *Ima:* Szomjúhozom az üdvösséget, óh Úram; jöjj, vezess az Atyához; szegény vagyok, tégy gazdaggá. Jöjj be hozzám s lakozál nálam.

27. *Efér. 2:14. Ó a mi békességünk.* A békesség a világ legnagyobb áldása. Ahol nincs krisztusi békesség, ott biztos a pusztulás. Békétlen családok élete pokol. Az elmúlt idők háborúságait mennyire érzi a világ s még meddig fogja érezni? Az első karácsonyban ajándékként adta az Isten az igazi békességet, de nem fogadta a világ. Méltó a békétlenségre.

28. *Ján. 12:21. Jézust akarnók látni.* Míg Jézus a földön járt, sokan heteken át gyalogoltak, hogy láthassák s boldogok voltak, ha szelid tekintetét láthatták? Sokan meggyógyultak érintésétől. Ma könnyen találkozhatom Jézussal, ha lelkem egy szebb, tisztább élet után vágyik, mert ő keres engem.

29. *Jakab 4:8. Közelgessetek az Istenhez.* Isten mindig közel van közám áldásával, segedelmével, csak én érzem távol magam bűnös voltom tudatában. Úgy érzem, hogy nem szerethet engem az Isten, hogy olyan gyarló vagyok. Mekkora kegyelem, hogy segít, hogy velem van, mert atyám. Ha tisztább volna lelkem, érezném Isten közelségét.

30. *I. Sám. 2:9. Az ő híveinek lábait megoltalmazza.* Aki igyekszik Isten közelébe jutni s aki megfogja a Jézus feléje nyújtott kezét, az ne féljen, mert mindenben érezni fogja Isten oltalmazó erejét. Isten sokszor próbákon viszi át, de átviszi. Meglátogatja csapásokkal is, de kipótolja. — *Ima:* Légy az oltalmazóm s erős váram Atyám. Adj engedelmes lelket.

31. *Jozsué 13:1. Felette sok föld maradt, melyet bírni kell.* Eltelt az esztendő. Végig vezetett az Isten. Megtartott lelki- testi épségben. Sokat munkálkodtam, sokat végeztem, de mennyit mulasztottam! Hányszor szólhattam, tehettem volna jól s nem tettem?! Hányszor tehettem volna tanúbizonyosságot Isten jósága mellett s nem tettem?! Mennyivel jobb, hűségesebb lehetnék, mint voltam az év elején s nem vagyok az?! — *Ima:* Köszönöm Úram azt az erőt, mellyel áthoztál egy éven ismét. Legyen áldott szent neved minden adományodért.

B. J.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT“ ALLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA 2 LEL.

II. ÉVF. 9-10. SZ.

1928. NOV.-DEC. HÓ.

Zúgolódás és versengés nélkül

Fül. 2:14.

Talán ezt kell tartanunk a legnagyobb követelménynek a keresztyén életben. Nehéz, sőt csaknem lehetetlen mindig zúgolódás és versengés nélkül élni, még nehezebb így munkálkodni.

Minduntalan elővesz bennünket a zúgolódás; ha nézünk a munkára, melyben napról-napra újabb és újabb akadályok állanak elő. Amibe mi olyan nagy szeretettel kezdtünk és amit nagy reménysekkel folytatunk, egyszerre megakadályozzák az ellenkező körülmények. Meg nem értés, vagy éppen rosszakaratú félremagyarázás az emberek részéről, felületesség és gondatlanság azokban, akik között dolgozunk, szembekerülő és késleltető körülmények, melyek a szépen indult, nagy buzgalommal végzett munkát egyszerre derékban akarják kettétörni. Ki tud ilyenkor zúgolódás nélkül meglenni, ki tudja magát váltanni ez akadályokon, emberek és gyermekek apró szeszélyein, kicsinyes kifogásain, lenézésén? Ezt a zúgolódást sokszor avval mentjük, hogy hiszen mi Isten ügyében fáradozunk, nem magunkért dolgozunk, mi semmi igényt nem támasztunk más érdekében, csak azért, hogy Isten akaratát engedjék szólni és fogadják be az emberek. Pedig éppen ez a zúgolódás mutatja, hogy abban a pillanatban már *nem* az Isten ügye áll előttünk, hanem a magunk nyomorult hiúsága, melyet megsértettek, érvényesülési törekvése, melyet akadályoznak.

És éppen ilyen nehéz elkerülni a versengést is. Ha ketten, akik ugyanazon munkában dolgozunk, nem vagyunk valami felett egy véleményen, ha látom, hogy a másik sikeresebben és eredményesebben tudja végezni a dolgát, vagy éppen annak több adatott, mint nekünk. Sokszor kél ilyenkor a lelkünkben egy keserű panasz: ime, annak minden sikerül, vagy egy kevély alázatosság: én úgy sem vagyok olyan ügyes, legjobb, ha nem csinálom. És a Sátán arra akar rávenni, hogy hagyjuk abba a munkát. Ebből származik a mi részünkről sok keserű perc, titkos szemrehányás, a munkára nézve hátramaradás,

sikertelenség, hanyagság, a gyermekek részére szeretetlenség, robotmunka, mely tele van titkolt, vagy nyílt sértődöttséggel.

A zúgolódás és versengés, né gondoljuk, hogy apró tévedései csak a léleknek, súlyos, elevenbevigó bajok ezek, melyek magunkat is és a munkát is tönkretelhetik, mert mindkettőnek alapja a hitetlenség és önzés, mellyel a saját személyemet ki akarom emelni abból a feladatból, melybe Isten eszköz gyanánt állította a munkában. Nem is lehet ellene küzdeni másképpen, csak azzal, hogy naponta kérem az alázatosság adományát és kérem Istent, hogy alázzon meg annyira, hogy soha eszembe ne jusson a magam személyét ért sérelmeket felronni és azokból tőkét kovácsolni önzésemnek és hiúságomnak.

A zúgolódás és versengés bűnéből csak Az szabadíthat meg igazán, Aki engem az önfeláldozó szeretet és alázatos hűség lelkével tölthet be, ha Neki alávetem magam és Hozzája fordulok szívem egész szeretetével.

A Szentföld.

Jelen számunkban, hosszabb hely állván rendelkezésre megpróbálunk egy rövid leírást adni a Szentföldről, főleg azon olvasóink részére, akiknek másutt ezt megszerezni nincs módjukban. Megjegyezzük, hogy ennek tanulmányozására szükség van, hogy figyelemmel kísérhessük azokat a helyeket, melyeket a bibliai történetek említettek. Részletesebb tanulmányozásra ajánlható a Szilveszter Bibliai Kézikönyve. Hasonlóképp szükséges, hogy minden v. isk. vezető szerezzon meg akár külön egy térképet a Szentföldről, akár egy olyan bibliát, melyben ilyen térkép van. Ezutáni számainkban még közölni fogunk rövid ismertetéseket egyéb, a bibliai történetekkel összefüggő dolgokról is.

A Szentföldet nyugatról a Földközi tenger, északról a Libanon hegység határolta, mely utóbbi elválasztotta Feniciától, keleti határa volt a Hermon-hegy, Básán földje, a sivatag és az Arnon folyó. Délen a Holt-tenger déli széléig terjedt, itt határolta a Zim pusztája. Palesztinának a filiszteusokról nevezték el, Judeának Juda törzséről, mely a fogság után a zsidó népet képviselte, Kanaának régi lakósbairól a kéniekről, Szentföldnek pedig arról, hogy a Megváltó e földön jött el és járt. Az ország egész hosszúsága nem több, mint 220 kilométer, tehát annyi, mint Brassótól Tövisig vasuton, szélessége pedig 110 kilométer, tehát annyi, mint Kolozsvártól Marosvásárhelyig. Területe északon hegyes, délen dombos, helyenként nagy pusztaságokkal.

Az éghajlata az év legnagyobb részében rendkívül forró, különösen, mikor a keleti szél kezd fujni, mely mindent kiszárit, bár

heves viharok sem ritkák. A nyugati szél rendszeresen esővel jár együtt. A korai eső november elején esik le, a legkésőbbi április végén. (V. Móz. 11:14). A leghidegebb hónapok december, január és február, az aratás márciusban kezdődik meg, vetni szeptemberben és októberben szoktak.

Az országot a Jordán folyó szeli ketté, mely rendkívül mély völgyével, kanyargásaival és sebes folyásával páratlan messze vidéken. Természetes határvonalat alkot a keleti hegyvidék, Gileád és a nyugati dombos vidék, Kánaán között. Legmagasabb forrásai a tenger színe felett 600 méterre vannak, onnan gyors eséssel fut le a Tibériás taváig, melyet mikor elhagy, újabb esésekkel rohan tovább. A balparton csatlakozik hozzá a Jarmuk folyó, mely Gadara mellett folyik el és átszeli azt a nagy közlekedési utat, mely Szíriát Egyiptommal összeköti Damaszkuson, Gadaran és Megiddon keresztül. Lejjebb ugyanezen oldalon csatlakozik hozzá a Jabbok folyó, melynek átvezető réve olyan nevezetes a Jákób küzdelméről. (I. Móz. 32.) Ezen alól kiszélesedik a völgy termékeny síksággá. A Jordán jobbsparti mellékfolyói legnagyobb részét csak időszakos patakok, vagyis olyanok, melyek az esős évszakban megduzzadnak, nyáron azonban legtöbbször üresen állanak. A Jordán több ágra szakadva ömlik a Holt-tenger vizébe.

A Holt-tengert másképpen Asphalt-tónak is nevezték, mert partjain nagy mennyiségben található a bitumen, melyet balzsamozásra szoktak használni. A Holt-tenger a világ legalacsonyabban fekvő tava, mert a tenger színe alatt 800 méter mélyen fekszik, terjedelme hosszúságban több, mint 70 kilométer, szélessége pedig 16—18 kilométer. A vize, mivel kifolyása nincs, olyan sós, hogy semmi állat nem él meg benne, s az úszás is benne szinte lehetetlenség. Környéke teljesen kopár, semmi növényzet körülötte nem tenyészik. Azt tartják róla, hogy ez a tó azon a helyen terül el, ahol régen a két büneiért megsemmisített város feküdt, Sodoma és Gomora (I. Móz. 18—19. rész), de ezt semmiféle bibliai alap nem támogatja, úgy hogy ez csak hagyomány.

A tenger, mely a Szentföldet nyugaton határolja, a Földközi-tenger. A partvidéke hegyes és sziklás, kevés kikötő van rajta, de bővelkedik kikötésben alkalmas öblökben. Az egyetlen nevezetes kikötő Akka, vagy Akkó (Bírák 1:31), később egy görög uralkodócsalád nevééről nevezve Ptolemais (Csel. 21:7), mely a Kármel hegyének egy előfokánál épült. Akkóban feníciaiak laktak s a zsidók uralma nem is terjedt ki rá soha. A város szép és termékeny síkságon fekszik, s egy keskeny út köti össze avval a nagy kereskedelmi úttal, mely Nyugatpalesztinába vezet át. Hadi tekintetben is igen fontos hely, Napoleon az egész ország kulcsának tartotta.

Palesztinának nagy síkságai is vannak. Az egyik a Libánon he-

gyétől a Karmel hegyig terjed, az ország északi részén, melyet „tengerpartnak“ nevez az írás, mely a fentti bibliai hely szerint Aser törzsének lett volna kiosztva, de nem tudta birtokba venni, a másik a Karmel hegytől le egészen a déli részen Gaza városáig húzódik, északi részét Sárón völgyének, déli részét Filisztiának hívták. Mindkettő, de különösen az utóbbi rendkívül termékeny vidék. Az ország belsejében húzódott végig egy másik nagy síkság, a Jezréel völgye, végén a hasonlónevű várossal, mely a bibliában sokszor van említve. Itt volt Ákháb király székhelye, itt volt szülője Nábothnak, melyet Jezabel királyné tőle elvételét, itt pusztult el maga a gonosz királyné is Isten előre megmondott ítélete szerint. (I. Kir. 21. rész, II. Kir. 9:21.) Ebben a völgyben terült el Megiddó városa is, mely Juda országa egyik legkiválóbb királya szomorú csatavesztéséről nevezetes, mely után Juda a babiloni király igájába került (II. Kir. 23:29—30), erre a helyre teszi a Jelenések könyve is a nagy harcot, melyben a Sátán hatalma felett a végleges diadallal megnyeretik. (Jel. 16:16.) A Kison patakja, mely e síkságon végigfut, az esős évszakban hatalmas folyóvá szélesedik, míg a száraz évszakban csak kis tócska, bár medre a gyakori áradástól csalékony és megbizhatatlan. Sisera elleni harc is itt folyt le Megiddó mellett és a menekülő seregek a Kison megáradt vize okozta vesztét. (Birak. 5:21—22.)

Palesztina hegyvidékei a Jordántól keletre, annak balpartján két vidékre oszlanak: Giead és Basán vidékére, a folyó jobbszélén pedig három ilyen nagy vidéket találunk, Galileát, Samariát és Judeát. Galilea egy fennsíkot alkot, hegyes és erdős vidékekkel.

A Szentföldtől délre a Paran pusztájáig terül el az a rész, ahol a Biblia szerint „a déli tartományba“ Ábrahám költözött. Elég termékeny vidék. A Biblia három részét különbözteti meg; a legdélibb Bersebától az Egyiptom folyójáig, Gérárnak nevezték. A pusztaság, melyben Izráel népe az ígért föld felé vándorolt, igazi pusztaság, száraz, terméketlen mészkőtalaj, nem hiába nevezi a Biblia „nagy és rettenetes pusztaságnak“ (V. Móz. 1:19.) Rettenő is lehetett itt vándorolni annyi esztendeig. E pusztá déli részén, az Arab tengerig terült el a Horeb- és Sinai-hegy, melynek rettenő sziklás-hegyes vidéke van. Ez a hegy volt az, amelyen a törvényt adta Isten az Ó népének.

Végül a Szentföld tavai közül meg kell emlékezni a legészakibb fekvésű Merom tavakról (Józ. 11:5), mely a Jordán felsőfolyásánál fekvő hegyes vidéken. A legismertebb a Genezáret tava (Tibériás tenger, Galileai-tenger stb. néven), IV Móz. 34:11, Józ. 13:27-ben is említetik, az Újszövetségben pedig számtalanszor, mint a Krisztus földi munkásságának helyszíne és a Sós-tenger, vagy Holt-tenger, melyről már beszéltünk.

A vezető előkészülete.

A v. isk. vezetőinek éppen olyan komoly előkészületre van szüksége, hogy munkáját elvégezhesse, mint akárkinek, aki Isten dolgában fáradozik. Nem szabad engedni, hogy urrá legyen felettünk az a meggyőződés, hogy a v. iskola munkája könnyű, s hogy azt minden előkészület nélkül el lehet végezni. A jó vezető nemcsak egyszer készül elő a munkára, akkor, mikor a tanfolyamon van, hanem állandóan készül, mert tudja, hogy mindig készen kell állania, hogy az ő Ura ne találja henyéltve abban a munkában, melyet reá bízott. Hogyan kell állandóan készülni? Ezeket azért mondjuk itt el, hogy mindenki, aki vas. iskolában tanít, vagy csoportot vezet, magát ehhez alkalmazhassa s reméljük, hogy akiknek szól el is olvassák és aszerint cselekszenek is.

A készülés tehát egy jó v. isk. vezető életében állandó és pedig két oldalon: lelki oldalon, mellyel magát belsőleg készíti a munkára és külsőleg, mikor az egyes tanítási órára előkészül.

A belső előkészület mindennap történik. Egy jó v. isk. vezető nem lehet el a Biblia naponkénti tanulmányozása és az imádkozás naponkénti gyakorlása nélkül. A Bibliát rendszeresen kell tanulmányozni, azért is, hogy abból a saját lelkünk számára megismerjük Isten üzenetét, de azért is, hogy mind jobban előhaladjunk a Biblia ismeretében. A napi bibliaolvasás tehát egyik oldalon a csendes órában folyik le, melyet mindenkinek gyakorolnia kell. A csendes óra tartására leghasznosabb valami vezérfonalat használni, mely nemcsak rendes beosztást ad arra, hogy mikor mit olvassunk, tehát megment a kapkodástól, de egyuttal ad indításokat is arra, hogy az olvasott részben mire figyeljünk. Ilyen csendes órai vezérfonal jelent meg ez évben is *Az Út* melléklete gyanánt „*Ahitat percei*“ cím alatt és egy hónapra eső részt 2 lejjert lehet kapni. A jövő év januárjától kezdve, már decemberben megjelenik egy másik, mely egész évre szól, *Itt az Isten köztünk* cím alatt. Jó ha az olvasott rész és a vele kapcsolatban felmerült gondolatok felől jegyzeteket csinálunk magunknak. Emellett szükséges a Bibliát azért is olvasni, hogy jobban megismerjük. Evégből a Bibliát könyvei szerint sorban olvassuk, jegyzeteket csinálva magunknak a könyvek tartalmáról, megjegyezve egyes olyan helyeket, melyek egymásra vonatkoznak, ki-keresve a hivatkozásokat, melyeket a Biblia egyik helyén a másikra találunk. Arra igyekezzünk, hogy számot tudjunk magunknak adni arról, hogy mi van pl. a Birák könyvében, kikről szól, milyen beosztása van a könyvnek stb. Ebben segédeszközökhöz is fordulhatunk, aminők pl. vallástani kézikönyvek, bibliai könyvekről írt füzetek, bibliai kalauzok, stb.

A Biblia tanulmányozása mellett szükséges, hogy a vezető naponként vigye imádságában Isten elé a maga v. isk. csoportját, annak kérdéseit, ha bajokat lát meg, vagy akadályok állanak az útjában, azokat is tárja fel Isten előtt, ha egyes gyermekek nehézségeit látja, azokat is. Egy híres egyházi atya ezért mondta, hogy többet kell a gyermekek felől Istennel beszélni, mint a gyermekeknek Isten felől, hogy nagyon sokat kell imádkozni a gyermekekért Istenhez. Meg kell alázni magunkat Isten előtt és főleg arra kérni, vesse a szívünkbe, hogy milyen nagy kegyelem Tőle az, hogy megengedi, hogy mi az Ő dicsőségét szolgálhatjuk a gyermekek között és hogy tegyen minket alkalmasokká erre a nagy feladatra.

A munka.

Új könyvek. Három új könyvről adunk itt hírt, melyek rövidesen megjelennek, mindhárom az *Élő könyvek* sorozatában. *Fiers Elek*: Isten pénzügyei c. munkája a ker. ember vagyoni ügyeinek Isten szolgálatába állításáról beszél. (Ára: 25 lej). *Az Úr csodásan működik* címmel egy bibliaköri vezérfonal jelenik meg. (Ára 16 lej). *Itt az Isten köztünk* címmel pedig egy csendes órai kalauz, mely az év minden napjára ad elmélkedésre vezérfonalat. Különösen ezt minden v. isk. vezetőnek meg kell szereznie. (Ára 25 lej.) Ajánljuk e könyveket a v. isk. vezetői figyelmébe. Megrendelhetők az *Ifju Erdély* kiadóhivatalában, Kolozsvár, Ref. theologia.

Vas. iskolák iratterjesztési kedvezménye. Az egyh. ker. Igazgatótanácsa 9588—1928. IV sz. alatt körlevelet bocsátott ki, melynek értelmében felhatalmazta az iratterjesztési ügyosztályt, hogy a működő v. iskoláknak nemcsak az Énekeskönyveket, hanem minden általuk szükségelt könyvet 10% engedménnyel szolgáltatthasson ki az illetékes lelkész előterjesztésére. Tehát a működő és bejelentett v. iskolák az egyh. ker. iratterjesztés kiadványaiból bármely könyvet megrendelhetnek, úgy, hogy annak egy tizedrészét az iratterjesztés elengedi. A megrendeléseket az illetékes lelkész úr útján kell eszölni.

Ujannon bejelentett vas-iskolák. A múlt félévben a következő v. iskolák bejelentése érkezett be: Aninosza 1 csoport, 21 gyermek, vezető Horváth Jenő lelkész; Bukarét 4 csoport, 48 gyermek, Koltókatalin 1 csoport, 40 gyermek, Sepsiszentgyörgyi ref. koll., Fogaras 1 csoport, 31 gyermek, Málnás 1 csoport, 38 gyermek. Isten gazdag áldását kérjük a vezetőkre és tanítványokra, hogy növekedhessenek napról-napra Isten félelmében és tiszteletében.

Szerkesztői és kiadóhivatali üzenetek.

A „*Ref. Lelkészek Lapja*“-ban „*Egy előfizető*“ lapunk szeptemberi számára tesz megjegyzést azon ténnyel kapcsolatban, hogy az „*egész tartalom, elejétől végig... egyetlen kéz, a felelős szerkesztő műve*“. Világosan nem érthető indokolással mégsem olvassa el a lapot, melyet, mint mondja, „*a szerkesztő maga kénytelen teleírni, nehogy üresen maradjon*“. Legyen szabad az aggódó „*előfizetőnek*“ szíves tudomására hoznom, hogy a lap akkor sem maradt volna üresen, ha én nem „*írtam volna tele*“, mint ahogy máskor sem maradt üresen, mikor én alig írtam bele. Sajnálkozásom, hogy az „*előfizető*“ az én írásaimat lett volna kénytelen olvasni, megnyugvássá változott, mikor láttam, hogy csak „*előfizetővel*“ s nem „*olvasóval*“ állok szemben, aki így megmenekült attól a veszedelemtől, hogy szabad idejét az én írásműveim élvezésével üsse agyon, bár jobban szerettem volna, ha azokat az írásokat, melyek nem véletlenül jöttek éppen abban a számban, s melyek a sáros kövezetek miatt a szobába szorult előfizetőnek talán némi indítást adtak volna, mégis megtalálták volna az útát a lelkekhez. — A lap késéséért bocsánatot kérek, sok tekintetben rajtam kívül álló okok akadályoztak meg a pontos megjelenésben. Egyébként kívánatos volna, ha az „*előfizető*“, ha már előfizet, el is olvasná a lapot, mert tessék elhinni, Dérczy Imre idézett tervezetének nem az írók hiánya, hanem az olvasók hiánya a legnagyobb akadály. „*Az Út*“ annak hiányát érzi legjobban, hogy olvasói ne csak olvasók, de vele együtt küzdő, együtt gondolkozó, véleményeiket, kérdéseiket vele közlő és benne megbeszélő táborának tagjai legyenek.

I. L.
Cs. G., *K.-vásárhely*. Szíves lapját átadtuk a kiadóhivatalnak, az előfizetési kérdés rendezése végett. — Ami az „*Áhitat percei*“-re vonatkozó megjegyzését illeti, köszönettel vettük. Tulajdonképen „*imádság*“ és „*fohász*“ között nincs különbség, abban azonban igaza van, hogy a napi elmélkedések utáni külön gondolatok formális imádságnak nem tekinthetők, tulajdonképen csak olyan indításokat akarnak adni, melyek az imádkozásban felhasználhatók. Nem úgy kell tehát ezeket tekinteni, mint kész imádságokat, mert e tekintetben csakhogyan nem felelnek meg a formának; hanem mint indításokat az ige alapján történt imádkozáshoz. Különböznél e helyen is jelezzük, hogy az „*Áhitat percei*“ vezérfonal ez év végén megszűnik, hogy egy év minden napjára hasonló kalauz fog füzet alakjában megjelenni december hó elején az „*Ifjú Erdély*“ c. lap kiadóhivatalában „*Itt az Isten köztünk*“ c. alatt, mely formájában a lapunkban közölteknel alkalmasabb és használhatóbb lesz, nem lévén kitéve a lap esetleges késéséből származó nehézségeknek. Szíves érdeklődéséért, melyet ezután is kérünk, hálás köszönet.

Nyugtázások.

Folyó évi június hó 15-től november hó 15-ig a következő előfizetések folytak be kiadóhivatalunkhoz:

Vészprémi Demeter Márkod 785, Molnár Sándor Barcauzfalva 130, Kiss István Kecskisfalud 585, Kónya Kálmán Bágy 335, Simó János Mátisfalva 339, Toró Akos Székelymagyaros 430, Fülöp Gyula Brettye 390, Lány István Laslovo-Korog 500, Csiky József 370, Csulak Samu 195, Bethlen Gábor-kör

1320, Bottyán Pál Erdőhegy 685, Juhász Sándor Kév 265, dr. Vágó Károly Koltó 370, Nyomárkay Sándor Nyárad 727, Nyomárkay Sándor Nyárad 675, Gáspár Gyula Kebele 125, Sebestyén Ferenc Boroskrakkó 100, Medgyaszay András Hernádszentandrás 380, Ladányi Zsigmond Roznava 200, Molnár Gyula Rimaszombat 200, Oláh Sándor Szamoskrassó 400, Száploncay Bertalan Nagybánya 540, Fábry Viktor Eperjes 450, Ref. koll. Sepsiszentgyörgy 390, Kiss Károly Nagyvárad 600, Benedek László Pacsir 880, Kiss Károly Nagyvárad 390, Balázs András Derji 685, Horváth Lajos 580, Arday Aladár Gyanta 830, Dibáczy József Nagykágya 310, Dohy Árpád Nagyszalonta 750, Tárczy Géza Csomaköz 505, Kiss Géza Nagyszalonta 460, Tökés Gyula Bunyaszekszárd 300, Szendrey Dénes Szatmár 390, Nagy Akós Nagyváty 440, Furó Gyula Zernest 410, Ref. koll. Zilah 390, Babos István Káposztásszentmiklós 585, Barabási Ferenc Mezőcsávás 195, Biró András M.-vásárhely 55, Fekete Antal Cserefalva 495, Deák Gábor Mezőfele 55, Farkas Jenő Udvarfalva 215, Kacsó Lajos Mezőmadaras 785, Nagy András Ny.-szent-benedek 585, Ref. Theologia Kolozsvár 1130, Péter Sándor Maroskeresztur 585, Bätz István Csejéd 400, Ref. egyházközség Mezőpanit 935, Ref. egyházközség Mezőkölpény 585, Ref. egyházközség M.-szent-anna 785, Szabó Frigyes Somosd 785, Tóth László Ny.-karácsony 485, Tóvissy Antal Hagymásbodon 195, Várady Albert Mezőpanit 785, Szabó Károly Koronka 785, Unitárius theol. 530, Székely János Kolozsvár 390, Kusztos Dénes Kolozsvár 830, Társadalom Kolozsvár 390, Fikker Dénes Kolozsvár 190, Eng Pülöp Torza 830, Borbáth Dániel Temesvár 390, Vásárhelyi János Kolozsvár 500, Unit. egyház Kolozsvár 265, Keresztes József Resicza 980, Bagoly Lajos Fotosmartonos 195, Bene István Aldoboly 195, Csia Pál Brassó 195, Dávid Gyula Arapatak 195, Farkas István Lisznyó 195, Furó Gyula Zernest 195, Györbíró István Kökös 195, Imre Dezső Sepsiszentgyörgy 195, Kiss Albert Bikfalva 195, Kiss Endre Keresztvár 195, Lőrinczy Árpád Hidvég 390, Puskás Kálmán Brassó 195, Püskösty István Uzon 195, Serester Tamás Bódola 250, Tökés József Málnás 195, Adorjáni István Fejérd 395, Bucsi Endre Ördögkeresztur 195, Fancsalj Sándor Mezőkeszű 780, Kertész Márton Vajdakamarás 195, Kozosi ref. egyházközség 195, Kolozsvári egyházközség Hidelve 390, Szabó Dénes Magyarfodorháza 195, Szabó Zoltán Mocs 1130, Bereczky József Tasnád 390, Csompó István Kökös 195, Imre Dezső Sepsiszentgyörgy 195, Kiss Albert Bikfalva 195, Kállay Dezső Lele 195, Kósa Béla Szamosardó 195, Kovács István Varsolcz 195, Magyar Domokos Erőindszent 941, Miszti Mihály Nagydoba 340, Péter András Búrgezd 195, Salga Zoltán Erszakácsi 195, Vass Lajos Szilágygyörcsön 195, Végh Árpád Egrespatak 195, Farkas Albert Dés 215, Kovács Gyula Domokos 315, Kovács László Dés 195, Szakács Ferenc Désakna 390, Bognoczky Géza Kérő 350, Balogh Jenő Istvánháza 195, Bartha Lajos Aranyogyéres 195, Biró János Harasztos 410, Biró Lajos Marosdéce 195, Czirják Károly Torda 195, Derzi Lőrinc Marosbogát 980, Koncz Ferenc Marosnagyfal 195, Kónya Pál Székelykocsárd 195, Kósa Mihály A.-egerbegy 195, Miske Lajos Aranyospolyán 390, Molnár József Magyarlapád 195, Nagy Mihály Tompaháza 195, Papp Andor Alsószentmihály 980, Ref. lelkesi hiv. Nagyenyed 120, Sükösd Sándor Ozd 195, Szécsi Ferenc Felvincz 195, Szilágyi Aladár Asszonynépe 195, Veress Sándor Harasztos 195, Visky Ferenc Újtorda 195, Bartók Dénes Magyarigen 140, Kovács Károly Alvincz 195, Régeni István Gyulafehérvár 195, Sebestyén Ferenc Broskrakkó. 195, Tar Mihály Abrudbánya 195, Barabás Béla Ketesd 195,

dr. Bibó Béla Kiskapus 195, Bokor Márton Bánffyhuntyád 195, Czira Bálint Nádasdarácz 980, Csűrös József Váralmás 1130, Kozma László Sztána 195, Madaras Endre Tordaszentlászló 1055, Mihályfalvy István Magyarléta 195, Nagy János Magyargyerőmonostor 780, Papucs Dávid Magyarfenés 195, Ref. lelkészi hiv. Kalotaszentkirály 195, Rápó Mihály Kalotadámos 195, Szász Ferenc Türe 195, Bedő Béla Zabola 195, Havadtóly Sándor Kovászna 195, Janics Lázár Páké 195, Kováts Árpád Nagyborosnyó 195, Mirtse Ferenc Orbaitelek 195, Pótsa János Czófalva 195, Ref. egyházközség Csomakörös 195, Szabó Ferenc Feldoboly 195, Veress Károly Papolez 195, Bitay Béla Déva 490, László Zoltán Marosillye 250, Csulak Ferenc Hátszeg 560, Ref. lelkészi hiv. Algyógy 740, Bartha Mózes Kézdiablis 1130, Imreh Lajos Kézdimártonfalva 610, Demes Ferenc Kézdimárkosfalva 980, Paál Lajos Kézdivásárhely 995, Ref. egyházközség Bély 390, Szőke Miklós Ikafalva 1130, Takács Károly Csikszereda 195, Völlönca Miklós Maksa 390, Gönczy Sámuel Kelementelke 390, Adorján Lajos Póka 390, Bakk József Radnótfája 780, Biró György Görgénysszentimre 290, Bőjtő Andor Marosjára 530, Csiky György Dextrádszéplak 610, Fodor Miklós Alsóbölkény 390, Hegyi András Körtvélyfája 1280, Keresztesi Gyula Magyarpéterlaka 390, Kiss Lajos Magyaró 980, Olajos László Marosvécs 880, Ref. egyházközség Magyarfülpös 780, Ref. egyházközség Maroshévíz 390, Szász Márton Magyarregén 730, Széll Jakab Vajdaszentivány 390, Toró Gyula Marosfelfalu 390, Zoltáni Pál Sáromberke 780, Tövissy Antal Hagymásbodon 195, Deák Gábor Mezőfele 195, Babos István Káposztásszentmiklós 195, Barabási Ferenc Mezőcsávás 195, Biró András M. vásárhely 195, Fekete Antal Cserefalva 195, Farkas Jenő Udvarfalva 195, Kacsó Lajos Mezőmadaras 195, Nagy András Nyárádészentbenedek 195, Péter Sándor Maroskeresztur 195, Rátz István Csejő 195, Ref. lelkészi hiv. Mezőkölpény 195, Ref. lelkészi hiv. Marosszentanna 195, Szabó Frigyes Somosd 195, Szabó Károly Koronka 195, Tóth László Nyárádkarácsony 195, Várady Albert Mezőpanit 195, Ref. egyházközség Mezőpanit 195, Ref. lelkészi hiv. Baczkamadaras 390, Cseh Emil Kékes 195, Fekete Gerő Nyires 195, Lőrincz János Bálványosvárálja 300, Járay Márton Szék 660, Sipos Gyula Magyarborzás 980, Székely Dániel Felér 195, Adorján Gábor Dicsőszentmárton 195, Benkő Elek Küküllőszéplak 195, Fejér Pál Radnót 390, dr. Illés Géza Magyar királyfalva 195, Kállay Ferenc Egrestő 195, Kádár Ernő Erzsébetváros 390, Káli Dénes Nagykend 195, Kovácsi Albert Bonyha 195, Nagy Elemér Kutyfalva 530, Ref. lelkészi hiv. Sövényfalva 195, Szabó János Kórodszentmárton 195, Ref. lelkészi hiv. Erzsébetváros 980, Kádár Andor Mihályfalva 195, Bőjtő András Oltszem 345, Jakab József Bögöz 980, Kádár Dénes Nagyalambfalva 195, Kiss István Kecsetkisfalud 195, Péter Géza Kányád 980, Sándor István Telekfalva 195, Simó János Mátisfalva 108, Varró Mózes Alsóbödögfalva 500, Kónya Kálmán Bágy 195, Boross Jenő Szatmár 390, Ref. theol. önképzőkör Pápa 195, Balogh Mátyás Zerind 590, Barabás Viktor Szövérd 75, Gáspár Gyula Kebele 655, Györke János Székelyszentistván 195, dr. Koronka Pál Csikfalva 590, Nemes József Kendő 390, Szabó Zoltán Becskerek 780, Vásárhelyi János Kolozsvár 630, ifj. Ignác László Szilágypercsen 585, Erdélyi Ref. Egyházkerület 780, Józán László Alcsut 440, Ferenczy Károly Nyiregyháza 440, Bagoly Bertalan Bors 530, Kozma András Budapest 220, Danka József Fugyi 500, Kacsó Béla Borbátviz 390, Lengyel Eszter 150, Dibóczy József Nagykágya 390, Simon Imre Petrozsény 530, Csáji Pál Moldava-Sepsi 454, Fogarassy Bálint Ágya 390, Debreczeni László Érabrány 590.

